

**Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ
Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ
20ΑΕΤΙΑ**

2005

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 6196

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ Η
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΤΗΝ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 20ΑΕΤΙΑ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: κ.α. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΚΑΛΛΙΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΚΩΣΤΑΣ**

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 15/11/2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	1
Εισαγωγή	2
Ιστορική Ανασκόπηση	4
Κεφάλαιο 1 Σύντομη Ιστορική Αναδρομή	6
Κεφάλαιο 2 Η Πορεία του Κυπριακού Τουρισμού και Προοπτικές Ανάπτυξης	13
Κεφάλαιο 3 Τουριστικοί Πόροι – Πόλεις και Αξιοθέατα	22
Λευκωσία	22
Αξιοθέατα Λευκωσίας	23
Περιοχή Λευκωσίας	29
Λεμεσός	32
Αξιοθέατα Λεμεσού	33
Περιοχή Λεμεσού	33
Λάρνακα	37
Αξιοθέατα Λάρνακας	38
Περιοχή Λάρνακας	40
Πάφος	43
Αξιοθέατα Πάφου	44
Περιοχή Πάφου	46
Αμμόχωστος	49
Αξιοθέατα Αμμοχώστου	50
Κεφάλαιο 4 Αγροτουρισμός	61
Η συμμετοχή της Κύπρου στο Δίκτυο MEDNET για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού	62
Μονοπάτι της Φύσης	68
Κεφάλαιο 5 Ο Τουρισμός στην Κύπρο μετά την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση	70
Τουρισμός	72
Ο Τουρισμός στην Κύπρο και η Ευρωπαϊκή Ένωση	
Κεφάλαιο 6 Μελλοντικές προοπτικές του Τουρισμού ευκαιρίες και κίνδυνοι	77
A. Εξέλιξη του Τουρισμού Παγκόσμια	77
B. Προοπτικές ανάπτυξης τουρισμού	
1. Τουριστική Ζήτηση	79
2. Συνεισφορά του τουρισμού στην Οικονομία	80
Γ. Εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τουρισμό	81
Εξέλιξη στην ζήτηση και τουριστικών υπηρεσιών	89
Στρατηγική Ανάπτυξης	90
Μέτρα – Τρόποι για μείωση των επιπτώσεων	91
Συμπεράσματα	93
Εξέλιξη του Τουρισμού στην Κύπρο	95
Σημερινή κατάσταση – προβλήματα	97
Προοπτικές του Κυπριακού Τουρισμού	100
Κεφάλαιο 7 Στρατηγικό σχέδιο για τον τουρισμό 2000-2010	105
Στρατηγική Τουριστικής Ανάπτυξης 2003-2010	105

Στρατηγική Μάρκετινγκ	108
Εσωτερικός Τουρισμός	114
Στρατηγική Προϊόντος	117
Ποιότητα και Υποδομή για Πολιτιστικό Τουρισμό	123
Περιβάλλον και Περιβαλλοντικά προϊόντα	129
Στρατηγική ποιότητας και πρόσθετης αξίας	128
Κεφάλαιο 8 Στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης και	
Σχέδιο υλοποίησης 2003-2010	131
Στρατηγικό σχέδιο για τον τουρισμό 2010	131
A. Επιτελική σύνοψη	131
Στρατηγική Μάρκετινγκ	135
Στρατηγική προϊόντος	143
Αγροτουρισμός – Ανάπτυξη τουρισμού στην Ύπαιθρο	148
Περιφερειακή Στρατηγική	154
Υλοποίηση 2003-2010	
Ρόλος Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού	
Μηχανισμός παρακολούθησης και υλοποίηση	
της στρατηγικής	164
Ενέργειες Υπουργείων και Κυβερνητικών Υπηρεσιών	193
Συγκριτικά Συμπεράσματα	210
Βάση στατιστικών στοιχείων που προκύπτουν	
από το 1970 μέχρι το 1993 στην Κυπριακή	
Τουριστική Βιομηχανία	210
Στατιστικά στοιχεία	
Τουρισμός στην Κύπρο 1994	218
Τουρισμός στην Κύπρο 1995	222
Τουρισμός στην Κύπρο 1996	226
Τουρισμός στην Κύπρο 1998	230
Τουρισμός στην Κύπρο 1999	234
Τουρισμός στην Κύπρο 2000	238
Τουρισμός στην Κύπρο 2001	242
Τουρισμός στην Κύπρο 2002	247
Τουρισμός στην Κύπρο 2003	251
Τουρισμός στην Κύπρο 2000	255
Τουρισμός στην Κύπρο 2001	267
Τουρισμός στην Κύπρο 2003	278
Επίλογος	287

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το θέμα με το οποίο θα πραγματευτεί η παρακάτω εργασία είναι: Η Τουριστική Ζήτηση και η Τουριστική Προσφορά στην Κύπρο την τελευταία 20αετία. Μέσα από αυτή την ανασκόπηση θα γνωρίσουμε την πορεία της Τουριστικής Ανάπτυξης στο νησί με το πέρασμα των χρόνων καθώς και τους νέους Στόχους - Στρατηγικές Ανάπτυξης που έχουν τεθεί.

Ο Τουρισμός έχει γίνει σήμερα ο ακρογωνιαίος λίθος της Κυπριακής Οικονομίας. Η σημασία του γίνεται καθημερινά και πιο καθοριστική στη ζωή μας γιατί αιμοδοτεί ζωογόνα την Κυπριακή Οικονομία. Θα γνωρίσουμε πως η σημασία του Τουρισμού στην Κύπρο καθιστά καθημερινά πιο δύσκολο και πιο επίμοχθο το έργο του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, ο οποίος έχει ευθύνη όχι μόνο για την προώθηση Τουριστικού Ρεύματος προς την Κύπρο και τον έλεγχο των Τουριστικών Επαγγελματιών αλλά και για την γενική διεύθυνση της Τουριστικής Βιομηχανίας.

«Κύπρος το νησί για όλες τις εποχές», θα προσπαθήσουμε μέσα από ξεναγήσεις σε όλες τις ελεύθερες πόλεις του νησιού και στα τουριστικά – ιστορικά θέρετρα να δικαιολογήσουμε τον τίτλο αυτό. Αν σας πείσουμε θα έχουμε πετύχει τον στόχο μας!

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κύπρος, παρόλο ότι είναι μια μικρή χώρα, εν τούτοις γεωγραφικά είναι ένα μεγάλο νησί, το τρίτο σε μέγεθος στη μεσόγειο θάλασσα. Και είναι στ'αλήθεια ένα νησί με μια μεγάλη καρδιά, ένα νησί που προσφέρει στους επισκέπτες του μια γνήσια και ειλικρινή φιλοξενία και μια φιλική και εγκάρδια αντιμετώπιση. Ο Έλληνας επισκέπτης του νησιού θα αναγνωρίσει αμέσως ένα χώρο οικείο, θα αισθανθεί τη διάσταση μιας άλλης Ελλάδας, αυτά που έλεγε ο Σεφέρης « απ' εδώ νιώθει κανείς την Ελλάδα πιο ευρύχωρη, πιο πλατιά »

Και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η Θεά Αφροδίτη επέλεξε ανάμεσα στον Ελληνικό χώρο να αναδυθεί σ' αυτό ακριβώς στο νησί, μαγεμένη από τις φανταστικές φυσικές ομορφιές και το ζηλευτό του κλίμα. Για ακριβώς το ίδιο λόγο που το επιλέγουν έκτοτε και πολλοί απλοί θνητοί αφού το θεωρούν το « νησί της ομορφιάς ».

Η Κύπρος είναι ένα πανέμορφο νησί και ταυτόχρονα είναι μια χώρα γεμάτη αντιθέσεις. Τα δροσερά πευκόφυτα βουνά, αυτή η στιγμιαία και αναπάντεχη αλλαγή στο σκηνικό, είναι συνέχεια των χρυσών θαλασσοφίλητων ακρογιαλιών.

Μικρά ήσυχα χωριουδάκια, όπου φαίνεται να έχει σταματήσει ο χρόνος, αποτελούν έντονες αντιθέσεις στις σύγχρονες κοσμοπολίτικες πόλεις. Ξενοδοχεία με υψηλού επιπέδου διευκολύνσεις στις παραλίες εναλλάσσονται με μεγάλες εκτάσεις από φυσικές και παρθένες ομορφιές. Βέβαια όλες οι αποστάσεις στην Κύπρο είναι ασήμαντες και οι περισσότερες διαδρομές γίνονται σε σύγχρονους δρόμους και αυτοκινητόδρομους ενώ υπάρχει πάντοτε η επιλογή κάποιου δευτερεύοντα δρόμου για αυτούς που αρέσκονται στην περιπέτεια. Πάνω από όλα όμως το νησί προσφέρει ψυχική γαλήνη και ηρεμία. Σήμερα που ακόμα και αυτές οι διακοπές επισκιάζονται από το θέμα της ασφάλειας, η Κύπρος προσφέρει αυτό το μοναδικό αίσθημα της ασφάλειας παντού.

Από την κορυφή του όρους Όλυμπος μέχρι τις ακτές, περνώντας ανάμεσα από κυματιστές πεδιάδες, η Κύπρος είναι αδιαμφισβήτητα το νησί της φύσης. Πανέμορφα αλλά και σπάνια αγριολούλουδα φυτρώνουν με αφθονία την άνοιξη. Δέντρα, θάμνοι και φυτά ευδοκούν κάτω από το Μεσογειακό ήλιο καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Ζωηρόχρωμες βουκεμβίλιες λαμποκοπούν με φόντο τους ασπρισμένους τοίχους και τα κρυστάλλινα νερά αντανακλούν την ομορφιά του βυθού.

Η Κύπρος φημίζεται επίσης για τον πλούτο της από τον κόσμο των πουλιών και με ιδιαίτερη χαρά αναμένει τα διάφορα αποδημητικά πουλιά που χρησιμοποιούν το νησί ως ενδιάμεσο σταθμό κατά διάφορες εποχές του χρόνου. Λόγω του υπέροχου κλίματος και της ποικιλίας του τοπίου, το νησί προσφέρει άπειρες ευκαιρίες γι' αυτούς που αγαπούν το φυσικό περιβάλλον και για εκείνους που ενδιαφέρονται για υπαίθρια αθλήματα. Δραστηριότητες όπως το ψάρεμα, η ορεινή ποδηλασία, το περπάτημα, το πέταγμα με ανεμόπτερο, το γκολφ, διάφορα θαλάσσια σπορ και η ιστιοπλοΐα, δεν είναι παρά μερικές από τις δραστηριότητες των διακοπών που προσφέρει το νησί.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί τον σημαντικότερο ζωντανό θησαυρό ενός λαού. Μέσω αυτής διαπλάθεται και εκφράζεται η ταυτότητα του και η επίγνωση της ιστορικής του συνέχειας μέσα στο χρόνο.

Η Κύπρος είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου. Βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Η γεωγραφική της θέση καθόρισε από τα πανάρχαια χρόνια την πολύ παραγμένη ιστορική της μοίρα. Τους πρώτους κατοίκους διαδέχτηκαν οι Μυκηναϊοί Αχαιοί πριν 3500 χρόνια εδραιώνοντας τον πολιτισμό τους και εισάγοντας στο νησί μόνιμα πλέον τις Ελληνικές ρίζες. Από τότε πέρασαν και πολλοί άλλοι λαοί, ανάμεσα τους οι Φοίνικες , οι Ασσύριοι , οι Σταυροφόροι , οι Ενετοί, οι Τούρκοι και οι Βρετανοί, που άφησαν πίσω τους σημάδια της διέλευσης τους.

Σ'αυτο το νησί περπάτησαν κάποτε οι απόστολοι του Χριστού. Η λαμπρότητα της χριστιανικής αυτοκρατορίας του Βυζαντίου, περίβαλλε για πολλούς αιώνες και τη Κύπρο. Εδώ υπάρχουν προϊστορικοί συνοικισμοί, αρχαίοι ελληνική ναοί, θέατρα και επαύλεις της Ρωμαϊκής εποχής, πρωτοχριστιανικές βασιλικές, βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια, κάστρα σταυροφόρων, γοθτικές εκκλησίες, ενετικές οχυρώσεις.

Στα χωριά διατηρούνται ζωντανοί παλιοί τρόποι ζωής, έθιμα και παραδόσεις. Στα Λεύκαρα οι γιαγιάδες και εγγονές κεντούν πλαϊ-πλαϊ. Σε γραφικά χωριά, οι αγγειοπλάστες πλάθουν ακόμα θαυμάσια ανθρωπόμορφα σχήματα για να στολίσουν τα πήλινα αγγεία τους, όπως έκαναν και οι ομότεχνοι τους.

Στη Φοίτη πατρίδα θαυμάσιων υφαντών, ακούγεται ακόμα ο ήχος του αργαλειού. Άντρες ντυμένοι με τη παραδοσιακή βράκα συγκεντρώνονται ακόμα στο καφενείο του χωριού για μια παρτίδα τάβλι.

Υπάρχουν ακόμα γιορτές που οι ρίζες τους φθάνουν στα βάθη της αρχαιότητας, όπως τα καρναβάλια και τα ανθεστήρια. Η θεά της ομορφιάς και του έρωτα δεν έχει εγκαταλείψει την αγαπημένη της Πάφο και την « Γλυκιά Χώρα Κύπρο »: η παρουσία της είναι διάχυτη στη φωτεινή ατμόσφαιρα, στη ομορφιά του τοπίου και στη γοητεία του λαού της Κύπρου. Στα Κούκλια, όπου κάποτε βρισκόταν ο μεγάλος ναός της, υπήρχε μέχρι πριν λίγα χρόνια μια εκκλησία γνωστή με το όνομα « Εκκλησία της Παναγίας της Αφροδίτισσας ».

Οι αθάνατοι στίχοι των αρχαίων Ελλήνων τραγικών και κωμικών ποιητών αντηχούν τα θερμά καλοκαιρινά βράδια στο αρχαίο του Κουρίου, όπου δίνονται παραστάσεις ελληνικού θεάτρου. Και τον Σεπτέμβριο ρέει άφθονο το κρασί, και το πνεύμα του Διόνυσου, Θεού του κρασιού και της ευθυμίας κυριαρχεί παντού κατά την διάρκεια της Γιορτής του Κρασιού. Στα δημοτικά μεσαιωνικά τραγούδια που ακόμα ακούγονται στο νησί ζωντανεύουν οι θρύλοι του Διγενή, του ακατάβλητου ακρίτα του Βυζαντίου, και της αδάμαστης Ρήγαινας, πανώργιας αμαζόνας και βασίλισσας. Στα μαγαζάκια της Χώρας, της παλιάς εντός των τειχών της Λευκωσίας, οι χαλκωματάδες δουλεύουν ακόμα το μέταλλο με το πατροπαράδοτο τρόπο. Ανάμεσα στα παλιά πετρόκτιστα σπίτια και τα στενά δρομάκια της πόλης, όπως και στα περισσότερα χωριά, παραμένει το γοητευτικό άρωμα του παρελθόντος. Εδώ το παρελθόν ζει πλάι-πλάι με το παρόν σε μια μοναδική σύνδεσης ζωής και ιστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

8200-3900 π.χ. – ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Οι αρχαιότεροι συνοικισμοί της Κύπρου χρονολογούνται σ' αυτή την εποχή και βρίσκονται κυρίως κοντά στα Νότια και Βόρεια παραλία. Στη πρώτη φάση υπάρχουν μόνο λίθινα αντικείμενα. Η αγγειοπλαστική εμφανίζεται μετά το 5000 π.χ.

3900 – 2500 π.χ. – ΧΑΛΚΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Οι περισσότεροι χαλκολιθικοί συνοικισμοί βρίσκονται στη δυτική Κύπρο, όπου αναπτύσσεται η λατρεία της θεάς της γονιμότητας. Οι κάτοικοι της Κύπρου ανακαλύπτουν το χαλκό, αλλά η εκμετάλλευση του είναι ακόμα σε πολύ περιορισμένη κλίμακα.

2500 – 1050 π.χ. – ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Γίνεται μεγαλύτερη σε έκταση εκμετάλλευση του χαλκού που φέρνει πλούτο στην Κύπρο. Δημιουργούνται εμπορικές σχέσεις με την Εγγύς Ανατολή, την Αίγυπτο και το Αιγαίο. Μετά το 1400 π.χ. Μυκηναίοι από την Ελλάδα φθάνουν στη Κύπρο σαν έμποροι. Κατά τη διάρκεια του 12. και 11. αιώνα διαδοχικά κύματα Αχαιών Ελλήνων εγκαθίστανται στη Κύπρο. Φέρνουν μαζί τους με την ελληνική γλώσσα, τη θρησκεία και τα έθιμα τους και ιδρύουν πόλεις-βασίλεια με επιβλητικά μνημεία και εντυπωσιακά κυκλώπεια τείχη, όπως η Πάφος, η Σαλαμίνα το Κίτιο και το Κούριον. Οι Αχαιοί εξελληνίζουν την Κύπρο.

1050 – 750 π.χ. – ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΠΟΛΕΩΝ – ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

Ο ελληνικός πολιτισμός απλώνεται σ' όλη την Κύπρο. Στο νησί υπάρχουν δέκα πόλεις-βασίλεια. Φοίνικες εγκαθίστανται στο Κίτιο. Ο 8.π.χ. αιώνας είναι εποχή μεγάλης ευημερίας.

750 – 325 π.χ. – ΑΚΜΗ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

Η εποχή ευημερίας συνεχίζεται αλλά η Κύπρος γίνεται λεία διαφόρων κατακτητών. Τα Κυπριακά βασιλεία αγωνίζονται να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους αλλά υποτάσσονται διαδοχικά σε ξένους ισχυρούς κατακτητές: στους Ασσύριους, στους Αιγυπτίους και στους Πέρσες. Επί εποχής του βασιλεία της Σαλαμίνας Ευαγόρα Α' (411-374π.χ) η Κύπρος γίνεται ένα από τα σπουδαιότερα πολιτικά και πολιτιστικά κέντρα του Ελληνικού κόσμου. Ο Ευαγόρας Α' επαναστατεί εναντίων των Περσών και ενώνει όλη την Κύπρο. Ύστερα από πολύχρονο πόλεμο αναγκάζεται να συνάψει με την Περσία και χάνει τον έλεγχο της Κύπρου.

333 -325 π.χ. – ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Κατά τη μεγάλη και νικηφόρα εκστρατεία του Μέγας Αλέξανδρος, βασιλιάς της Μακεδονίας κατακτά την Περσία και εντάσσει την Κύπρο στην αυτοκρατορία του.

325-58π.χ.-ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Ύστερα από τους πολέμους διαδοχής ανάμεσα στους στρατηγούς του Μεγάλου Αλέξανδρου της αυτοκρατορίας του, η Κύπρος περιλαμβάνεται στα όρια του ελληνιστικού βασιλείου των Πτολεμαίων της Αιγύπτου και κατ'επέκταση στον Ελληνικό Αλεξανδρινό κόσμο. Για την Κύπρο αυτή η εποχή ήταν περίοδος πλούτου και ακμής. Τα Κυπριακά Βασιλεία καταργούνται και το νησί ενώνεται κάτω από τους Πτολεμαίους, με πρωτεύουσα την Πάφο.

58π.χ.-330μ.χ.-ΡΩΜΑΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Κατά τη διάρκεια των πολέμων ανάμεσα στην Αίγυπτο και τη Ρώμη οι τύχες της Κύπρου εμπλέκονται στη μεγάλη αναμέτρηση: Μετά την ήττα του Αντώνιου και της Κλεοπάτρας στο Άκτιο(31 π.χ.) η Κύπρος γίνεται οριστικά τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και διοικείται από ένα Ρωμαίο ανθύπατο που εδρεύει στην Πάφο. Κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδους των Αποστόλων Παύλου και Βαρνάβα (45μ.χ.), ο ανθύπατος της Κύπρου Σέργιος

Παύλος δέχεται το Χριστιανισμό και η Κύπρος γίνεται η πρώτη χώρα με χριστιανό διοικητή. Ισχυροί σεισμοί κατά τον 1. π.χ και 1.μ.χ. αιώνα καταστρέφουν πολλές πόλεις οι οποίες ξανακτίζονται. Το 313 με το διάταγμα του Μεδιολάνου παρέχεται ελευθερία λατρείας στους Χριστιανούς. Το 325 Κύπριοι Επίσκοποι λαμβάνουν μέρος στην Α' Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας.

330-1191μ.χ.-BYZANTINΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Με το χωρισμό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε Ανατολικό και σε Δυτικό Κράτος, η Κύπρος γίνεται τμήμα του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους που είναι γνωστό στη ιστορία με τα ονόματα Βυζάντιο και Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Σεισμοί κατά τον 4. μ.χ. αιώνα καταστρέφουν εντελώς τις κύριες πόλεις, οι οποίες εγκαταλείπονται πλέον οριστικά. Εμφανίζονται νέες πόλεις, πρωτεύουσα γίνεται η Κωνσταντία κοντά στη Σαλαμίνα και από τον 4-5 αιώνα μ.χ. οικοδομούνται μεγάλες Βασιλικές. Το 488, μετά την ανεύρεση στη Σαλαμίνα του τάφου του Αποστόλου Βαρνάβα και του λειψάνου του με το χειρόγραφο Ευαγγέλιο του Ματθαίου ο Αυτοκράτορας Ζήνωνας παραχωρεί στην Εκκλησία της Κύπρου πλήρη αυτονομία και στον Αρχιεπίσκοπο αυτοκρατορικά προνόμια, όπως να φέρει αυτοκρατορικό σκήπτρο αντί ποιμαντορική ράβδο, να φέρει κόκκινο αυτοκρατορικό μανδύα και να υπογράφει με κόκκινο μελάνι. Το 647 οι Άραβες με αρχηγό το Μωαβία κάνουν την πρώτη τους καταστρεπτική επιδρομή εναντίον της Κύπρου. Άραβες και πειρατές ταλανίζουν το νησί για τρεις αιώνες, μέχρι που ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς κατατροπώνει τους Άραβες και ελευθερώνει την Κύπρο το 965.

1191.-1192 – ΡΙΧΑΡΔΟΣ Ο ΛΕΟΝΤΟΚΑΡΔΟΣ ΚΑΙ ΝΑΪΤΕΣ

Ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος, βασιλιάς της Αγγλίας, παίρνει μέρος στη Γ' Σταυροφορία. Το 1191 ένα από τα πλοία του με την αρραβωνιαστική του Βερεγγάρια της Ναβαρίας, την αδερφή του και τους άλλους επίσημους ναυαγεί κοντά στη Λεμεσό. Ο Ισαάκιος Κομνηνός, βυζαντινός διοικητής της Κύπρου που είχε αυτοκηρυχθεί αυτοκράτορας του νησιού, αρνείται βοήθεια προς τους ναυαγούς. Η προσβλητική συμπεριφορά του Ισαάκιου εξοργίζει το Ριχάρδο και

του δίνει το πρόσχημα να καταλάβει την Κύπρο το 1191. Στη Λεμεσό παντρεύεται τη Βεγγάρια και τη στέφει βασίλισσα της Αγγλίας. Λίγο αργότερα πουλεί το νησί στους Ναΐτες για 100 000 δηνάρια. Αυτοί όμως, μετά την επανάσταση των κατοίκων εναντίον τους, πωλούν την Κύπρο, τον επόμενο χρόνο, στο φράγκο Γουίδωνα Λουζινιανό, έκπτωτο βασιλιά των Ιεροσολύμων.

1192-1489-ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο Γουίδος Λουζινιανός εγκαθιστά το φεουδαρχικό σύστημα στην Κύπρο. Μοιράζει την Κύπρο σε φέουδα τα οποία παραχωρεί σε Ευρωπαίους ευγενείς. Οι ντόπιοι κάτοικοι γίνονται δουλοπάροικοι. Επίσημη εκκλησία αναγνωρίζεται η Καθολική, η οποία με τη σύμπραξη της πολιτικής εξουσίας διώκει και καταπιέζει την ελληνική ορθόδοξη εκκλησία της Κύπρου. Παρ' όλες τις πιέσεις, λαός και Εκκλησία μένουν προσκολλημένοι στην ορθοδοξία. Η Αμμόχωστος γίνεται μια από τις πλουσιότερες πόλεις της Εγγύς Ανατολής. Η Λευκωσία είναι πρωτεύουσα του νησιού και έδρα των φράγκων βασιλιάδων. Η δυναστεία των Λουζινιανών τελειώνει όταν η τελευταία βασίλισσα, η Αικατερίνη Κορνάρο, παραχωρεί την Κύπρο στην ενετική Δημοκρατία το 1489.

1489-1571-ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

Από Φραγκικό βασίλειο η Κύπρος γίνεται αποικία της Δημοκρατίας του Αγίου Μάρκου. Η ασκούμενη οθωμανική απειλή αναγκάζει τους Ενετούς να οχυρώσουν το νησί. Οι σημαντικές πόλεις της Λευκωσίας και της Αμμοχώστου ενισχύονται με δυνατά τείχη που θεωρήθηκαν δείγματα πρωτοποριακής αρχιτεκτονικής.

1571-1878-ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι νέες οχυρώσεις των Ενετών δεν προστάτευσαν την Κύπρο από τους Οθωμανούς. Το 1570 Τουρκικές δυνάμεις επιτίθενται εναντίων της Κύπρου, καταλαμβάνουν τη Λευκωσία και σφαγιάζουν 20 000 κατοίκους. Πολιορκούν για ένα έτος την Αμμόχωστο. Ύστερα από γενναία αντίσταση των υπερασπιστών η Αμμόχωστος παραδίνεται το 1571 στον Τούρκο Πασά Λαλά Μουσταφά, ο οποίος ενώ είχε υποσχεθεί ελεύθερη έξοδο στους πολεμιστές, τελικά διατάζει το βασανισμό και τη θανάτωση του φρούραρχου Μάρκου Αντώνιου Βραγαδίνου και την εκτέλεση των υπολοίπων. Μετά την τουρκική κατάκτηση οι Λατίνοι κληρικοί εκδιώκονται η εξισλαμίζονται, η Ορθόδοξη εκκλησία αποκαθίσταται και ο Αρχιεπίσκοπος αναγνωρίζεται από την Υψηλή Πύλη σαν αντιπρόσωπος των Ελλήνων Ορθόδοξων κατοίκων. Οι Κύπριοι πέρασαν κάθε είδους δοκιμασίες την εποχή της τουρκοκρατίας. Όταν το 1821 αρχίζει η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση, ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός, οι τρεις επίσκοποι, άλλοι ανώτεροι κληρικοί και πολλές εκατοντάδες πολιτών εκτελούνται από τους Τούρκους(9 Ιουλίου 1821)

1878-1960-ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ

Το 1878 η Μεγάλη Βρετανία, ύστερα από ειδική συμφωνία με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, αναλαμβάνει την διακυβέρνηση της Κύπρου, η οποία παραμένει τυπικά τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι το 1914, οπότε οι Βρετανοί προσηύρτησαν το νησί, επειδή η Οθωμανική Αυτοκρατορία εισήλθε στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό της Γερμανίας. Το 1923 η Τουρκία υπογράφει την Συνθήκη της Λοζάνης και παραιτείται κάθε δικαιώματος πάνω στην Κύπρο, η οποία το 1925 κηρύσσεται αποικία του στέμματος. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου χιλιάδες Κύπριοι πολέμησαν εθελοντικά στην Ελλάδα και στο πλευρό τω Βρετανών σε πολλά μέτωπα. Μετά τον πόλεμο όμως η Βρετανία αρνείται στους Κύπριους το δικαίωμα αυτοδιάθεσης που είχαν παραχωρήσει σε άλλους λαούς. Μετά από την εξάντληση όλων των πολιτικών και ειρηνικών

μέσων αρχίζει το 1955 ο ένοπλος απελευθερωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ, που οδήγησε στην ανεξαρτησία και τη δημιουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

1960-Η ΚΥΠΡΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Με βάση τις συνθήκες Ζυρίχης – Λονδίνου η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία στις 16 Αυγούστου 1960. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος του οργανισμού Ην.Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Κοινοπολιτείας και του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Με βάση τις Συνθήκες Ζυρίχης-Λονδίνου η Μ.Βρετανία διατηρεί στην Κύπρο δύο κυρίαρχες στρατιωτικές βάσεις εκτάσεως 158,4 τετραγωνικών χιλιομέτρων, στη Δεκέλεια και στην περιοχή Ακρωτηρίου – Επισκοπής. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας αποδείχτηκε ανεφάρμοστο σε πολλές από τις πρόνοιές του και αυτό καθιστούσε αδύνατη την απρόσκοπτη εφαρμογή του. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας αποδείχτηκε ανεφάρμοστο σε πολλές από τις πρόνοιές του και αυτό καθιστούσε αδύνατη την απρόσκοπτη εφαρμογή του. Το 1963 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προτείνει μερικές τροποποιήσεις για να ευκολυνθεί η λειτουργία του κράτους. Η Τούρκικη Κοινότητα απάντησε με ανταρσία, οι Τουρκοκύπριοι δημόσιοι υπάλληλοι σταμάτησαν να προσέρχονται στην εργασία τους και η Τουρκία απειλούσε να εισβάλει στην Κύπρο. Από τις αρχές του 1964 και ύστερα από σχετική απόφαση του Συμβουλίου Ασφάλειας, στο νησί εδρεύει Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών. Από το 1964 η Τουρκία δεν έπαυσε να επιβουλεύεται την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η τουρκοκυπριακή ηγεσία, ενεργώντας κατά τις οδηγίες της Τουρκικής Κυβερνήσεως, εργάζεται από τότε με σκοπό τη διχοτόμηση της Κύπρου και την προσάρτηση της από την Τουρκία. Τον Ιούλιο του 1974 η στρατιωτική χούντα στην Ελλάδα οργανώνει στην Κύπρο στρατιωτικό πραξικόπημα με σκοπό την ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου. Στις 20 Ιουλίου 1974 η Τουρκία εισβάλλει στην Κύπρο με 40.000 στρατό. Παρά την ηρωική αντίσταση του Κυπριακού λαού τα Τουρκικά στρατεύματα κατάλαβαν 37% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας, εκτόπισαν από τις εστίες τους στη βόρεια

Κύπρο 200,000 Έλληνες Κύπριους και διέπραξαν πάντως είδους εγκλήματα (βιασμούς, φόνους εν ψυχρώ, κακοποιήσεις, λεηλασίες κ.λ.π.) Τα Τούρκικα στρατεύματα κατέχουν ακόμα το βόρειο τμήμα της Κύπρου, παρά τη διεθνή καταδίκη της Τουρκίας για την εισβολή στη νήσο και την συνεχιζόμενη παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων του λαού της. Η διεθνής καταδίκη της Τουρκίας και η αναγνώριση των δικαίων του κυπριακού λαού, περιλαμβάνονται σε ψηφίσματα των Ην. Εθνών, του συμβουλίου ασφαλείας, του συμβουλίου της Ευρώπης, της κοινοπολιτείας, των Αδεσμεύτων και άλλων διεθνών οργανισμών. Η Κύπρος από τη 1^η Μαΐου 2004 είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2002 ΚΥΠΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Στις 13 Δεκεμβρίου του 2002, στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Κοπεγχάγη αποφασίστηκε η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες εννέα χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η τουριστική ανάπτυξη στην Κύπρο άρχισε να αντιμετωπίζεται με κάποιο προγραμματισμένο τρόπο με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960. Το 1969 ιδρύθηκε ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) ο οποίος άρχισε να λειτουργεί το 1971 αναλαμβάνοντας βάσει του Νόμου την οργάνωση και προαγωγή του τουρισμού στη Δημοκρατία. Ο τουρισμός υπήρξε η φυσική επιλογή για την Κύπρο. Στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, το νησί της Αφροδίτης διακρίνεται για την ποικιλόμορφη φυσική ομορφιά του με θαλασσοφιλήτα χρυσά ακρογιάλια και πευκόφυτα βουνά, εναλλασσόμενο φυσικό τοπίο, γραφικά παραδοσιακά χωριουδάκια και αναπτυγμένες σύγχρονες πόλεις. Η Κύπρος έχει επίσης να επιδείξει αξιοζήλευτο αρχαιολογικό και πολιτισμικό πλούτο που πηγάζει από τα 10.000 χρόνια ιστορίας της.

Ως μήλο της έριδος μεταξύ σημαντικών λαών της ιστορίας διαθέτει πλειάδα μνημείων και πολιτισμικών επιδράσεων της Δύσης και της Ανατολής. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με την ξεχωριστή φιλοξενία και την εγκαρδιότητα των κατοίκων της Κύπρου, την καθιέρωσαν πολύ γρήγορα ως ένα ελκυστικό τουριστικό προορισμό.

Η ομαλή πορεία του τουρισμού διακόπηκε το 1974 με την τουρκική εισβολή η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την απώλεια των δύο κυριότερων τουριστικών περιοχών της Κύπρου, της Αμμοχώστου και της Κερύνειας και του 70% σχεδόν της ξενοδοχειακής υποδομής του νησιού.

Μετά το 1974 η τουριστική ανάπτυξη υπαγορεύτηκε σε μεγάλο βαθμό από την ανάγκη αναζωογόνησης της οικονομίας του τόπου. Το αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας του ιδιωτικού τομέα που υποστηρίχτηκε από τον ΚΟΤ και την Κυβέρνηση με διάφορα κίνητρα, ήταν η δημιουργία αυτού που πολλοί ξένοι χαρακτήρισαν σαν ένα "μικρό θαύμα". Μέχρι το 1980, οι αφίξεις τουριστών

ξεπέρασαν κατά πολύ τα επίπεδα του 1973. Η Κύπρος επανάκτησε τη θέση της μεταξύ των τουριστικών προορισμών για τουρισμό του ήλιου και της θάλασσας.

Η δεκαετία του 1980 στη συνέχεια χαρακτηρίστηκε από πολύ ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, τόσο από πλευράς ζήτησης όσο και από πλευράς προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών. Η αυξημένη ζήτηση οδήγησε σε μια έκρηξη στη δημιουργία νέων ξενοδοχειακών κτινών και αυτή πάλι με τη σειρά της σε μεγαλύτερη ζήτηση. Οι κλίνες αυξήθηκαν με γεωμετρική πρόοδο με μέσο ρυθμό αύξηση κατά έτος της τάξης του 16%.

Με τη ραγδαία ανάπτυξη όμως άρχισαν να παρουσιάζονται και ορισμένα ανεπιθύμητα αποτελέσματα ειδικότερα στις παραλιακές περιοχές όπου συγκεντρώθηκε η ανέγερση νέων τουριστικών μονάδων. Καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και πίεση στους περιορισμένους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους του νησιού. Γύρω στο 1990 γίνεται αναγκαία πια η εισαγωγή εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό.

Επιπρόσθετα η δημιουργία της αναγκαίας υποδομής όπως δρόμοι, συγκοινωνιακό δίκτυο, αεροδρόμια, διευκολύνσεις για πεζούς, ποδηλάτες και άλλα ακολουθούσε συνήθως τη δημιουργία της ξενοδοχειακής υποδομής και δεν μπόρεσε να συμβαδίσει με την αυξημένη ζήτηση και τους ρυθμούς αύξησής της.

Διάφορες αποφάσεις και μέτρα που λήφθηκαν από την Κυβέρνηση με εισηγήσεις του ΚΟΤ στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 με αποκορύφωμα το απαγορευτικό διάταγμα του 1989 δεν απέδωσαν τα επιθυμητά αποτελέσματα γιατί οι επενδύσεις στη ξενοδοχειακή βιομηχανία ήταν ακόμη πολύ αποδοτικές. Το Δεκέμβριο του 1990 το απαγορευτικό διάταγμα διαδέχθηκαν άλλα περιοριστικά μέτρα και η έναρξη ισχύος της Πολεοδομικής Νομοθεσίας.

Κατά τη δεκαετία του 1990 ο κυπριακός τουρισμός συνέχισε να σημειώνει αυξητικές τάσεις ωστόσο μπήκε σε στάδιο ωρίμανσης με τα ανάλογα

συμπτώματα όπως μείωση του ρυθμού αύξησης των αφίξεων και των εσόδων, μείωση της απόδοσης των επενδύσεων, αύξηση του ανταγωνισμού κλπ. Το τουριστικό προϊόν της Κύπρου είχε να αντιμετωπίσει συσσωρευμένα προβλήματα και αδυναμίες όπως η μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυποποίησή του, η καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής ταυτότητας του νησιού, το ψηλό λειτουργικό κόστος, η εποχικότητα, η εξάρτηση από ορισμένους οργανωτές ταξιδιών, η ανεπάρκεια έργων υποδομής και διευκολύνσεων και άλλα.

Ως ένας ώριμος τουριστικός προορισμός η Κύπρος αντιμετωπίζει πλέον πολύ διαφορετικές συνθήκες από τα προηγούμενα στάδια της τουριστικής εξέλιξής της. Ο ανταγωνισμός οξύνθηκε σημαντικά με συνεχώς νέους τουριστικούς προορισμούς να προσφέρονται στη διεθνή τουριστική αγορά σε ανταγωνιστικές τιμές. Έντονος ανταγωνισμός επικρατεί και μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων όπως των οργανωτών ταξιδιών οι οποίοι ασκούν πιέσεις στους τουριστικούς προορισμούς για περαιτέρω μείωση των προσφερομένων τιμών. Επιπρόσθετα, ο τουρίστας μιας ώριμης αγοράς είναι πιο απαιτητικός, ανεξάρτητος, δραστήριος και καλός γνώστης του προϊόντος, των υπηρεσιών και των προσφερομένων τιμών. Αναζητεί εμπειρίες μοναδικές στο είδος τους σε σχέση με τα ειδικά ενδιαφέροντα και ανάγκες του επιδεικνύοντας αυξημένη ευαισθησία στη διατήρηση της ιδιαιτερότητας ενός τόπου, του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντός του.

Μετά το Σεπτέμβριο του 2001 ο τουρισμός εισέρχεται σε μια περίοδο κρίσεων η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ακολούθησαν ο πόλεμος στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, η αναζωπύρωση της κρίσης στη Μέση Ανατολή, ο ιός της Άτυπης Πνευμονίας, το τρομοκρατικό κτύπημα στη Μαδρίτη. Η οικονομική ύφεση στην Ευρώπη εντάθηκε.

Μέσα σε αυτό το δύσκολο περιβάλλον η Κύπρος έχει να αντιμετωπίσει τον οξύ ανταγωνισμό υφιστάμενων προορισμών οι οποίοι βρίσκονται σε πλεονεκτική

θέση είτε διότι έχουν τα περιθώρια να προσφέρουν φθηνότερα πακέτα είτε γιατί η γεωγραφική τους θέση τους δίδει κάποιο πλεονέκτημα είτε γιατί κατάφεραν να πραγματοποιήσουν τις παρεμβάσεις εκείνες στο προϊόν και στο μάρκετινγκ που τους επέτρεψαν να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στον τουριστικό χάρτη. Επιπρόσθετα αντιμετωπίζεται αυξημένος ανταγωνισμός από νέους προορισμούς κυρίως στην Ευρώπη π.χ. Κροατία, Βουλγαρία, Σλοβενία οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν χαμηλότερες τιμές και καινούργιο προϊόν.

Αναμφίβολα διερχόμαστε μια κρίσιμη φάση στην εξέλιξη του κυπριακού τουρισμού. Η Κύπρος με άνω των 30 ετών εμπειρία στον τομέα του τουρισμού καλείται να αξιοποιήσει τη γνώση του παρελθόντος και στα πλαίσια των καινούργιων δεδομένων να διασφαλίσει μια αειφόρα πορεία για τον κυπριακό τουρισμό. Ο τουρισμός αποτελεί τον πιο σημαντικό τομέα της κυπριακής οικονομίας με πέραν των 2 εκατομμυρίων επισκεπτών το χρόνο που αποφέρουν έσοδα πέραν του 1,5 δισεκατομμυρίου ευρώ.

Ένα βασικό μάθημα που προέκυψε από την εμπειρία μας στην τουριστική ανάπτυξη, είναι πως ο τουρισμός χρειάζεται μια προγραμματισμένη μακροπρόθεσμη προσέγγιση γιατί οι πρόσκαιρες και σπασμωδικές ενέργειες υποσκάπτουν τη δυνατότητα ενός τουριστικού προορισμού να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά στη διεθνή τουριστική αρένα. Για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη απαιτείται ξεκάθαρη κοινή κατεύθυνση και προγραμματισμένες και συντονισμένες παρεμβάσεις σε πολλαπλούς τομείς. Έχει διαπιστωθεί επίσης ότι η εξέλιξη του τουριστικού τομέα βρίσκεται στα χέρια πολλών διαφορετικών φορέων του ιδιωτικού, δημόσιου τομέα και των τοπικών αρχών και ότι ο συντονισμός τους καθώς και η δέσμευσή τους σ' ένα μακροπρόθεσμο Σχέδιο είναι επιβεβλημένοι για τη διασφάλιση της επιτυχίας του τουρισμού στο νησί.

Όλοι οι τουριστικοί φορείς στην Κύπρο έχουν αναγνωρίσει πως για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που συσσωρεύτηκαν από την ανάπτυξη που προηγήθηκε, των δύσκολων συνθηκών για τον τουρισμό διεθνώς και στην

περιοχή μας αλλά και για την έγκαιρη και αποτελεσματική αξιοποίηση των ευκαιριών που διανοίγονται ιδιαίτερα μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση απαιτείται μια συγκροτημένη και μακρόπνοη στρατηγική παρέμβαση στον προορισμό και την τουριστική αγορά.

Ο ΚΟΤ σε στενή συνεργασία με τους τουριστικούς εταίρους επένδυσε σε μια στρατηγική προσπάθεια επανατοποθέτησης. Καταρτίστηκε ένα στρατηγικό σχέδιο μέχρι το 2010 σε στενή συνεργασία και ενεργό εμπλοκή των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Το Στρατηγικό Σχέδιο επιδιώκει να επανατοποθετήσει την Κύπρο στη διεθνή τουριστική αγορά στη βάση της σειφορίας και της ποιότητας, αρχές ύψιστης προτεραιότητας για την ΕΕ. Προωθείται μια σειρά παρεμβάσεων στους τομείς του μάρκετινγκ, ανάπτυξης προϊόντος και ποιότητας-αξίας που θα βοηθήσουν την Κύπρο να αναδείξει την ταυτότητα και ιδιαιτερότητά της, να προσελκύσει τις επιθυμητές κατηγορίες πελατείας και να ικανοποιήσει τους κοινωνικοοικονομικούς της στόχους με σεβασμό στο περιβάλλον και τον πολιτισμό.

Η Στρατηγική Επανατοποθέτησης εδράζεται σε μια διαφορετική προσέγγιση ανάπτυξης που ενθαρρύνει τη διακίνηση του επισκέπτη στο νησί ώστε να διαπιστώσει τον περιβαλλοντικό, πολιτιστικό πλούτο και ποικιλομορφία του νησιού που μπορούν να προσδώσουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην Κύπρο. Παράλληλα επιτρέπει την επίδοση του επισκέπτη σε δραστηριότητες και εμπειρίες που καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες και ενδιαφέροντα του εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας την τουριστική εμπειρία του.

Σε αυτή τη μεγάλη προσπάθεια επανατοποθέτησης της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού έχουμε επιτάξει Κυβερνητικά Τμήματα και Υπηρεσίες, τοπικές αρχές και τον ιδιωτικό τομέα. Η υλοποίηση της Στρατηγικής προωθείται βάσει ενός λεπτομερούς σχεδίου που κατανέμει ευθύνες και χρονοδιαγράμματα και ενεργοποιεί όλους τους εμπλεκόμενους ώστε να συντελεστεί η επιδιωκόμενη αλλαγή.

Το πρόβλημα της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης καταδεικνύει γιατί είναι αναγκαία μια συγκροτημένη μακρόπνοη στρατηγική στον προορισμό η οποία να προωθείται συνεταιριστικά μεταξύ όλων των τουριστικών εταιρών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά σημαντικά προβλήματα του τουρισμού σε μακροπρόθεσμη βάση.

Αναμφίβολα ο κάθε προορισμός έχει τα δικά του δεδομένα και ιδιαιτερότητες που καθορίζουν την επίδοσή του. Αξιολογώντας τα δικά της δεδομένα η τουριστική Κύπρος έχει θέσει τους δικούς της αριθμητικούς στόχους, τους οποίους επιδιώκει στρατηγικά ώστε να επιτευχθούν σε μακροπρόθεσμη αειφόρα βάση και σε συνάρτηση με τους υπόλοιπους στόχους του προορισμού. Εάν ο στόχος βελτίωσης της εποχικότητας επιδιωχθεί μεμονωμένα και σε βραχυπρόθεσμη βάση τότε μπορεί να υποσκαφθεί η μακροπρόθεσμη επιτυχία άλλων βασικών στόχων του προορισμού.

Για παράδειγμα η μείωση των τιμών ή παροχή οικονομικών ωφελημάτων στην αγορά που προϋποθέτουν μείωση των εσόδων ή αύξηση των εξόδων του κράτους μπορεί να λειτουργήσουν βραχυπρόθεσμα ως κίνητρα για προσέλκυση τουριστών. Ωστόσο μακροπρόθεσμα υποσκάπτουν τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων-επενδύσεων και την ικανότητα τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα να επενδύσουν για να προσελκύσουν στοχευόμενα τμήματα της αγοράς με ψηλότερη κατά κεφαλή δαπάνη και κατ' επέκταση το στόχο της αύξησης των εσόδων από τον τουρισμό.

Η ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα αυτό στα πλαίσια ενός στρατηγικού σχεδιασμού βοηθά ώστε κάθε ενέργεια που προωθείται για το σκοπό αυτό να αξιολογείται με βάση το μακροπρόθεσμο όφελος που προσφέρει έναντι του κόστους που προϋποθέτει. Βάσει του Στρατηγικού Σχεδίου, η Κύπρος πρέπει να επιδιώξει την καλύτερη κατανομή των αφίξεων μέσα στο χρόνο με μείωση της

περιόδου αιχμής (Ιούλιος - Σεπτέμβριος) σε 33% από 40% περίπου που ήταν τα τελευταία χρόνια και αύξηση του μεριδίου του πρώτου και τελευταίου τριμήνου του χρόνου (Ιανουάριος - Μάρτιος και Οκτώβριος - Δεκέμβριος). Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να έχει σαν αποτέλεσμα την πιο σωστή αξιοποίηση των υφιστάμενων επενδύσεων, τη μείωση των επιπτώσεων από τη συγκέντρωση μεγάλου αριθμού περιηγητών στους τρεις μήνες αιχμής και της πίεσης που ασκείται πάνω στους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους καθώς επίσης και τη διατήρηση των επιπέδων ποιότητας στις προσφερόμενες υπηρεσίες.

Η ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι το λιγότερο δυνατό εποχιακό και η προώθηση του κατάλληλου μάρκετινγκ είναι η πιο μακροπρόθεσμη και αειφόρα μέθοδος για επίτευξη του στόχου επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου τον οποίο ως Κύπρος έχουμε θέσει στο επίκεντρο του Στρατηγικού Σχεδίου.

Η επανατοποθέτηση που επιδιώκεται στο Στρατηγικό Σχέδιο θα ενισχύσει την ιδιαιτερότητα και ταυτότητα του προορισμού και παράλληλα θα μειώσει την εξάρτηση από το τμήμα ήλιου και θάλασσας το οποίο τείνει να είναι ιδιαίτερα εποχιακό. Ωστόσο το τμήμα αυτό διεθνώς αναπτύσσεται και κυρίως μεταβάλλεται αναζητώντας ολοένα περισσότερο "περιεχόμενο" στις διακοπές του μια εξέλιξη την οποία η τουριστική Κύπρος σκοπεύει να αξιοποιήσει.

Στα πλαίσια του Στρατηγικού Σχεδίου επιδιώκεται η προσέλκυση λιγότερο εποχιακής πελατείας για ήλιο και θάλασσα συν άλλες δραστηριότητες που εμπλουτίζουν την τουριστική εμπειρία (πολιτισμός, φύση, ψυχαγωγία, αθλητικές και άλλες δραστηριότητες) και συγκεκριμένα δημογραφικά υποτιμήματα όπως οικογένειες με μικρά παιδιά, ζευγάρια μέσης ηλικίας τα οποία ταξιδεύουν κυρίως εκτός περιόδου αιχμής και ηλικιωμένους οι οποίοι ταξιδεύουν τους χειμερινούς μήνες (διαχείμαση) και εκτός περιόδου αιχμής.

Παράλληλα στοχεύονται και άλλα τμήματα αγοράς που σημειώνουν λιγότερη εποχικότητα όπως ο συνεδριακός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός και τουρισμός γκολφ, ο ποδηλατικός και περιπατητικός τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου, ο τουρισμός εκδηλώσεων, τουρισμός ευεξίας-wellbeing/rampreing, ο θρησκευτικός τουρισμός κ.ά.

Στην αποτελεσματική στοχεύσει των επιλεγμένων τμημάτων έχει επιδοθεί τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας με μια σειρά ενεργειών στους τομείς της ανάπτυξης προϊόντος και του μάρκετινγκ.

Σε ότι αφορά την ανάπτυξη προϊόντος, εργαζόμαστε εντατικά για τη δημιουργία ειδικών προϊόντων που θα αποτελέσουν πόλο έλξης των στοχευόμενων τμημάτων και θα εμπλουτίσουν την τουριστική εμπειρία της πελατείας. Έχουν καταρτιστεί προγράμματα και σχέδια κινήτρων για ενθάρρυνση των επενδυτών για τη δημιουργία ειδικών προϊόντων προτεραιότητας όπως θεματικές διαδρομές, θεματικά πάρκα, σύγχρονα μουσεία, κέντρα και εργαστήρια που βασίζονται στην πλούσια πολιτιστική και φυσική κληρονομιά του νησιού, εγκαταστάσεις-υπηρεσίες για ποδηλατικό τουρισμό, αθλητικές εγκαταστάσεις, γήπεδα γκολφ, μαρίνες, κέντρα θαλασσίων αθλημάτων, εγκαταστάσεις ευεξίας - wellbeing/rampreing, πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις κ.ά.

Παράλληλα αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών καταλυμάτων και των επιχειρήσεων επισιτισμού. Ετοιμάζεται ένα σχέδιο απόσυρσης ακατάλληλων κλινών και μεθοδεύεται η εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων στο σύστημα κατάταξης των τουριστικών καταλυμάτων.

Προγραμματίζεται η αναβάθμιση και εξειδίκευση των εστιατορίων και άλλων χώρων εστίασης ώστε να ανταποκρίνονται στις εξειδικευμένες απαιτήσεις της πελατείας (vegetarian, ethnic κ.ά) ενώ προχωρεί ήδη η υλοποίηση προγράμματος για ανάδειξη της παραδοσιακής κυπριακής κουζίνας.

Προγραμματίζονται επίσης πρωτοβουλίες στον τομέα της ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, ανάπτυξης των τουριστικών επιχειρήσεων οι οποίες στη μεγάλη πλειοψηφία τους είναι μικρομεσαίες, προώθησης της καινοτομίας και αξιοποίησης της τεχνολογίας και του ηλεκτρονικού μάρκετινγκ, ενθάρρυνσης συστημάτων ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης κ.ά.

Στο μάρκετινγκ αναλαμβάνονται πολλαπλές δράσεις με στόχο την αντιμετώπιση της εποχικότητας. Η διαφημιστική εκστρατεία της Κύπρου έχει ως κύριο θέμα την καθιέρωση της Κύπρου ως προορισμού για όλες τις εποχές. Διενεργείται διαφημιστική εκστρατεία για το χειμερινό τουρισμό σε κύριες τουριστικές αγορές. Τα δεκαοκτώ Γραφεία Εξωτερικού του Οργανισμού προωθούν διάφορες ενέργειες προβολής και δημοσίων σχέσεων οι οποίες στοχεύουν στην προσέλκυση των επιλεγμένων τμημάτων και πελατείας εκτός περιόδου αιχμής.

Η συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις, η διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων, οι παρουσιάσεις και επισκέψεις πωλήσεων, η φιλοξενία και διοργάνωση σεμιναρίων για ομάδες επαγγελματιών είναι κάποιες από τις δράσεις που αναλαμβάνονται για προσέλκυση τμημάτων εκτός περιόδου αιχμής. Παράλληλα έχει προωθηθεί μια συντονισμένη προσπάθεια για ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού ο οποίος στηρίζει την ομόχρονη λειτουργία των τουριστικών καταλυμάτων και αύξηση της επικερδότητάς τους.

Πραγματοποιείται ειδική διαφημιστική εκστρατεία για το σκοπό αυτό και ενθαρρύνονται οι τουριστικοί εταίροι της ξενοδοχειακής βιομηχανίας να προσφέρουν ελκυστικές τιμές στο κυπριακό κοινό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ-ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Η Λευκωσία βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο της Κύπρου και αποτελεί ένα πλούσιο πολιτιστικό πυρήνα. Οι αρχές της ανάγονται στην εποχή του χαλκού. Στην αρχαιότητα και στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ήταν γνωστή με το όνομα Λήδρα. Είναι πρωτεύουσα της Κύπρου από την ύστερη βυζαντινή εποχή (11αι.) .Οι Λουζινιανοί την μετέτρεψαν σε μια μεγαλοπρεπή πόλη με βασιλικά ανάκτορα και 50 τόσες εκκλησίες. Η Λευκωσία του σήμερα συνδυάζει το ιστορικό παρελθόν με τη ζωηρή κίνηση μίας σύγχρονης πόλης.

Το κενό της πόλης, η παλιά Χώρα που περιβάλλεται από τα Ενετικά τείχη του 16. αιώνα ,περιλαμβάνει μουσεία, παλιές εκκλησίες, μεσαιωνικά κτίρια και διατηρεί τη νωχελική ατμόσφαιρα του παρελθόντος. Έξω από τα τείχη η νέα πόλη με τις σύγχρονες ανέσεις ζει σε κοσμοπολίτικους ρυθμούς. Η Λευκωσία παραμένει η μοναδική μοιρασμένη πρωτεύουσα στον κόσμο. Λίγα χιλιόμετρα έξω από τη Λευκωσία υπάρχουν εξαιρετες βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια. Ο επισκέπτης της Λευκωσίας μπορεί να γνωρίσει την παλιά πόλη και να νοιώσει τους παλμούς της μέσα από τους οργανωμένους περίπατους που προσφέρονται δωρεάν κάθε Δευτέρα και Πέμπτη. Αφετηρία :Γραφείο Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού στη Λαϊκή Γειτονιά.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Στεγάζει πολυτιμότες συλλογές κυπριακών αρχαιοτήτων και θησαυρών τέχνης από τη Νεολιθική μέχρι και την Πρωίμικη Βυζαντινή Εποχή.

ΚΑΣΤΕΛΙΩΤΗΣΑ (ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΑΙΘΟΥΣΑ)

(Απέναντι από την Πύλη Πάφου)

Η αίθουσα αποτελούσε τμήμα του παλατιού των Λουζινιανών και χρονολογείται από τον 13^ο-14^ο αιώνα. Η Καστελιώτισσα με έντονα γοτθικά στοιχεία έχει συντηρηθεί και αποκατασταθεί από το Τμήμα Αρχαιοτήτων. Σήμερα χρησιμοποιείται ως αίθουσα Πολιτιστικών Εκδηλώσεων και είναι ανοικτή για το κοινό μόνο όταν υπάρχουν εκδηλώσεις.

ΛΕΒΕΝΤΕΙΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Το μοναδικό ιστορικό μουσείο της Λευκωσίας που παρουσιάζει τον ρυθμό της ζωής στην πρωτεύουσα, από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι σήμερα.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΕΧΝΗΣ

Εντυπωσιακή συλλογή Βυζαντινών εικόνων από εκκλησίες και μοναστήρια όλης της Κύπρου που χρονολογούνται από τον 9^ο μέχρι τον 18^ο αιώνα. Οι συλλογές Τέχνης περιλαμβάνουν ελαιογραφίες, χάρτες, σχέδια και άλλα έργα με ιστορικό ενδιαφέρον.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Συλλογή κυπριακής τέχνης του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Περιλαμβάνει ξυλόγλυπτα, εργόχειρα και κεντήματα, είδη αγγειοπλαστικής, κυπριακές ενδυμασίες και υφαντά στον αργαλειό. Το μουσείο ανήκει στην εταιρεία Κυπριακών Σπουδών.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Περιλαμβάνει έγγραφα, φωτογραφίες και άλλα ενθύματα του Εθνικού, Απελευθερωτικού Αγώνα 1955-59.

ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Κτίστηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Νικηφόρο το 1662 και είναι αφιερωμένος στον Άγιο Ιωάννη το Θεολόγο. Οι τοιχογραφίες, του 18^{ου} αιώνα, αναπαριστούν σκηνές από την Αγία Γραφή και την ανεύρεση του τάφου του Αποστόλου Βαρνάβα στην Σαλαμίνα.

ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΝΕΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟ ΜΕΓΑΡΟ

Στο χώρο της αρχιεπισκοπής βρίσκονται το παλαιό και το νέο Αρχιεπισκοπικό μέγαρο. Το Νέο Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο τελείωσε το 1960 και είναι ένα οικοδόμημα σε νεοβυζαντινό ρυθμό.

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΑΚΗ ΚΟΡΝΕΣΙΟΥ

Είναι το πιο σημαντικό κτίριο του 18^{ου} αιώνα στη Λευκωσία. Υπήρξε κατοικία του Δραγομάνου της Κύπρου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου, που εκτελέστηκε το 1809 από τους Τούρκους. Αναστηλώθηκε από το τμήμα αρχαιοτήτων και σήμερα στεγάζει το Κυπριακό Εθνολογικό Μουσείο. Το 1988 του απονεμηθεί, το βραβείο "EUROPA NOSTRA".

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Έκθεση σειρών Κυπριακών γραμματοσήμων από το 1880 μέχρι σήμερα. Υπάρχει επίσης έκθεση αντικειμένων που σχετίζονται με την ιστορία των Κυπριακών Ταχυδρομείων.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ-ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑΣ

Έκθεση παραδοσιακής χρυσοχοΐας-αργυροχοΐας του τέλους του 19^{ου}-20^{ου} αιώνα, που περιλαμβάνει κοσμήματα, ιερά σκεύη και παλιά εργαλεία.

ΠΥΛΗ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Τα ενετικά τείχη, τα οποία περιβάλλουν την παλιά Λευκωσία, έχουν περίμετρο 4,5 χιλιομέτρων και έντεκα προμαχώνες σε σχήμα καρδιάς. Υπήρχαν τρεις μόνο πύλες, μια βόρεια, μια ανατολική και μια δυτική.

Η ανατολική πύλη, γνωστή στα νεότερα χρόνια σαν Πύλη Αμμοχώστου, έχει αναστηλωθεί και λειτουργεί σαν Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Λευκωσίας. Αποτελείται από ένα μεγάλο θολωτό πέρασμα και δυο παράπλευρες αίθουσες. Η εσωτερική είσοδος είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή, ενώ η εξωτερική ανοίγει στην τάφρο που περιβάλλει τα τείχη.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Η παλαιά ηλεκτρική-εξαιρετο δείγμα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής-στεγάζει σήμερα το Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας. Στόχος του Κέντρου είναι η προώθηση των Καλών Τεχνών στην Κύπρο. Διαθέτει μεγάλη αίθουσα εκθέσεων, σπάνιες και εξειδικευμένες εκδόσεις τέχνης για τους φιλόσοφους μελετητές.

ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Αντιπροσωπευτική συλλογή ζωγραφικής και γλυπτικής Κυπρίων Καλλιτεχνών του 20^{ου} αιώνα.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΧΡΥΣΑΛΙΝΙΩΤΙΣΣΑΣ

Θεωρείται η παλαιότερη βυζαντινή εκκλησία της Λευκωσίας. Είναι αφιερωμένη στην Παναγία Χρυσαλινιώτισσα και πιστεύεται ότι κτίστηκε το 1450 από τη Βασίλισσα Ελένη Παλαιολόγου.

ΤΖΑΜΙ ΟΜΕΡΙΕ

Κοντά στην αγορά του παλαιού Δημαρχείου, στην παλιά πόλη. Εκκλησία των Αυγουστινιανών μοναχών αφιερωμένη στην Παναγία που κτίστηκε τον 14^ο αιώνα. Το 1571, μετά την κατάληψη της Λευκωσίας, ο Μουσταφά Πασάς τη μετέτρεψε σε τζαμί με τον ισχυρισμό ότι βρισκόταν στον τόπο όπου είχε

ξεκουραστεί ο προφήτης Όμερ όταν επισκέφτηκε την Λευκωσία. Το μεγαλύτερο μέρος του αρχικού κτιρίου είχε καταστραφεί από το τουρκικό πυροβολικό το 1570. Ενεπίγραφες επιτύμβιες πλάκες της εποχής των Λουζινιανών χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή νέου δαπέδου στο τζαμί. Κατάλοιπα ενός κτιρίου των ύστερων χρόνων της ενετοκρατίας φαίνονται κοντά στην ανατολική άκρη του τεμένους.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ

Κτίστηκε το 1872 και ήταν η μεγαλύτερη εκκλησία της Λευκωσίας. Το μαρμάρινο μαυσωλείο στα ανατολικά της εκκλησίας περιλαμβάνει τα λείψανα των επισκόπων και άλλων κληρικών που εκτελέστηκαν από τους Τούρκους το 1821.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΡΥΠΙΩΤΗ

Κτίστηκε το 1965 από τον Αρχιεπίσκοπο Γερμανό Β' και είναι δείγμα Φράγκο-Βυζαντινής τεχνοτροπίας. Το εσωτερικό είναι πλούσιο, με ασυνήθιστα πλατύ εικονοστάσι και καλυμμένες με αργυρή επένδυση εικόνες.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΛΗΔΡΑΣ

Αντικείμενο του μουσείου είναι η πόλη της Λευκωσίας όπως φαίνεται από τον 11ο όροφο του Πύργου Σιακόλα. Ο επισκέπτης μπορεί να δει την πόλη και τα μνημεία της από τέσσερις διαφορετικές πλευρές που αντιστοιχούν στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.

ΛΑΪΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Αναστηλωμένη περιοχή για πεζούς μέσα στην παλιά περιτειχισμένη πόλη, 200 μέτρα ανατολικά της Πλατείας Ελευθερίας. Τα ελικοειδή δρομάκια και τα όμορφα σπίτια που λειτουργούν σαν καταστήματα, εστιατόρια και εργαστήρια τέχνης, είναι τυπικά δείγματα της Κυπριακής αστικής αρχιτεκτονικής μιας περασμένης εποχής.

ΠΟΛΥΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΧΡΥΣΑΛΙΝΙΩΤΙΣΣΑ

Ένα ενδιαφέρον συγκρότημα οκτώ εργαστηρίων γύρω από μια κεντρική αυλή σύμφωνα με πρότυπα των παραδοσιακών χανιών. Περιλαμβάνει μονάδες σύγχρονης εφαρμογής παραδοσιακών τεχνών και ένα καφενείο. Αποτελεί μέρος του έργου Αναβίωσης της Χρυσαλινιώτισσας σε μια περιοχή αξιόλογων παραδοσιακών κτισμάτων στην εντός των τειχών πόλη.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρο νεοκλασικού ρυθμού που χρησιμοποιείται για θεατρικές και χορευτικές παραστάσεις, μουσικές συναυλίες, και άλλες τελετές.

ΜΕΤΟΧΙ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ

Μοναχικό ίδρυμα εξαρτώμενο από το Μοναστήρι του Κύκκου. Ιδρύθηκε το 1890.

ΚΕΝΤΡΟ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ

Το Κέντρο έχει σκοπό να προαγάγει την παραδοσιακή λαϊκή τέχνη, και παρέχει βοήθεια προς τους τεχνίτες ώστε να βελτιώσουν την τεχνική τους και να διατηρήσουν την ποιότητα των προϊόντων τους. Διαθέτει εργαστήρια, αίθουσας εκθεμάτων με μεγάλη ποικιλία έργων ποικιλία έργων Κυπριακής χειροτεχνίας, καταστήματα στη Λαϊκή Γειτονία, και στις άλλες πόλεις.

ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΑ ΜΝΗΜΑΤΑ

Χώρος των Κεντρικών Φυλακών Λευκωσίας στον οποίο είχαν ταφεί κατά τη διάρκεια του Απελευθερωτικού Αγώνα 1955-59 οι 9 απαγχονισθέντες (Μιχαήλ Καραολής, Ανδρέας Δημητρίου, Ιάκωβος Πατάσος, Ανδρέας Ζάκος, Χαρίλαος Μιχαήλ, Στέλιος Μαυρομάτης, Ανδρέας Παναγίδης, Μιχαήλ Κουτσόφτας και Ευαγόρας Παλληκαρίδης) και 4 από τους πεσόντες ήρωες (Μάρκος Δράκος, Γρηγόρης Αυξεντίου, Στυλιανός Λένας και Κυριάκος Μάτσης). Μετά τη λήξη του αγώνα ο χώρος μετατράπηκε σε τόπο προσκυνήματος και πήρε το

όνομα Φυλακισμένα Μνήματα από τον πίνακα του Κύπριου ζωγράφου Πολ Γεωργίου. Στα δεξιά της εισόδου βρίσκονται οι 13 τάφοι των ηρώων και στα αριστερά τα κελιά των μελλοθανάτων και η αγχόνη όπου οι Άγγλοι είχαν εκτελέσει τους 9 ήρωες.

ΤΥΜΒΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΤΙΣΣΑ

Στρατιωτικό κοιμητήριο και ηρώο κοντά στο μοναστήρι της Μακεδονίτισσας. Εδώ βρίσκονται θαμμένοι Ελλαδίτες και Κύπριοι αξιωματικοί και οπλίτες, που έπεσαν υπερασπιζόμενοι την Κύπρο κατά τη εισβολή των Τούρκικων στρατευμάτων το 1974.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑΣ

Στεγάζει μια αξιόλογη συλλογή που παρουσιάζει την εξέλιξη των Κυπριακών νομισμάτων από τον 6. αιώνα μέχρι σήμερα.

ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Στην ευρύτερη περιοχή της Λευκωσίας υπάρχουν 5 Δήμοι. Στην Αγλαντζιά μπορείτε να επισκεφθείτε το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και το Πολιτιστικό Κέντρο Σκαλί που δεσπόζει της περιοχής με φόντο τον Πενταδάκτυλο. Το Σκαλί διαθέτει εκθεσιακούς χώρους και αίθουσες διαλέξεων απόλυτα δεμένους με τους γεωλίκους σχηματισμούς του χώρου. Στην Αγλαντζιά υπάρχουν επίσης αξιόλογα ξωκλήσια του 18. αιώνα όπως της Παναγίας, του Αγίου Γεωργίου στο Σκαλί και του Αγίου Γεωργίου στην Αθαλάσσα.

Στην παλιά γειτονία του Στροβόλου ενδιαφέρον παρουσιάζει το Γεωγραφικό Μουσείο που είναι το πρώτο στο είδος του στη νησί και στεγάζεται σ' ένα αναπαλαιωμένο χάνι, και η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του 18. αιώνα.

Στον Άγιο Δομέτιο μπορείτε να επισκεφθείτε την εκκλησία του Αγίου Δομετίου τέλος 17. αιώνα ενώ στην Έγκωμη την Παναγία της Μακεδονίτισσας, τη Δημοτική Πινακοθήκη και το Υπαίθριο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης. Στα Λατσιά το

Φαράγγι της Κακαρίτσας θεωρείτε ένα σημαντικό αξιοθέατο γεωλογικού ενδιαφέροντος.

Στο Καϊμακλί σημαντικό αξιοθέατο είναι η εκκλησία Αρχαγγέλου 18 αιώνα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας τέλος 19^{ου} αιώνα, αρχές 20^{ου} αιώνα.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ ΙΔΑΛΙΟΥ

Η περιοχή διαθέτει κατάλοιπα όλων των ιστορικών περιόδων του νησιού. Στην κωμόπολη Δαλίου ανασκάπτεται ο χώρος του Αρχαίου Ιδαλίου, μια από τις πόλεις-βασίλεια της αρχαίας Κύπρου.

Στο Πέρα Χωριό υπάρχει ο βυζαντινός ναός των Αγίων Αποστόλων με εξαιρετες τοιχογραφίες του 2^{ου} ήμισυ του 12^{ου} αιώνα που θεωρούνται από τους μελετητές από τις πιο ωραίες της Κομνηνείας τεχνοτροπίας που έχουμε στην Κύπρο. Αξιόλογη εκκλησία στην περιοχή είναι ο Άγιος Δημήτριος 16 αιώνας.

Μεσαιωνικά κατάλοιπα έχουμε στην περιοχή του χωριού Ποτμιά όπου υπάρχουν τα ερείπια του Θερινού παλατιού των Φράγκων βασιλιάδων της Κύπρου καθώς και τα ερείπια Γοτθικής εκκλησίας.

ΠΑΝΑΓΙΑ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑ

Ο ναός σε μορφή κατακόμβης μέσα σε ένα σπήλαιο, είναι αφιερωμένος στην Παναγία Χρυσοσπηλιώτισσα. Η εκκλησία ανάγεται πιθανότατα στην πρώιμη Χριστιανική Εποχή. Δυστυχώς το αγιογραφημένο εσωτερικό έχει υποστεί μεγάλη θρησκευτική πανηγύρι.

ΤΑΜΑΣΟΣ

Η Ταμασσός, πλούσια σε μεταλλεύματα χαλκού ήταν μια πολύ σημαντική πόλη-βασίλειο στην αρχαιότητα. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως τους Βασιλικούς Τάφους, εργαστήρια χαλκού, το Ιερό της Αφροδίτης-Αστάρτης και άλλα.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΔΙΟΥ

Ο Ηρακλείδιος, γιος ειδωλολάτρη ιερέα, χειροτονήθηκε επίσκοπος Ταμασσού από τους αποστόλους Παύλο και Βαρνάβα.

Μαρτύρησε σε ηλικία 60 ετών και τάφηκε στο σπήλαιο όπου είχε ζήσει και από όπου κήρυξε το Ευαγγέλιο. Στα 400 μ.χ. Μια εκκλησία κτίστηκε πάνω από τον τάφο του. Το μοναστήρι καταστράφηκε και ξανακτίστηκε αρκετές φορές. Τα σημερινά κτίρια χρονολογούνται στα 1773 όταν ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσανθος ανακαίνισε την εκκλησία και τα καλλιά. Στην εκκλησία φυλάσσονται τα λείψανα του αγίου. Λειτουργεί σαν γυναικείο μοναστήρι. Οργανωμένες ομάδες τουριστών μπορούν να επισκεφθούν τη Μονή τη Δευτέρα, Τρίτη και Πέμπτη από τις 09.00'-12.00'. Απογορεύται η λήψη φωτογραφιών και η χρήση βίντεο μέσα στο χώρο της Μονής.

ΜΟΝΗ ΜΑΧΑΙΡΑ

Ένα από τα παλαιότερα και σημαντικότερα μοναστήρια της Κύπρου. Ιδρύθηκε το 1148 από δύο μοναχούς μετά από την ανεύρεση μιας εικόνας της Παναγίας σε παρακείμενο σπήλαιο. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας ήταν κέντρο παιδείας όπως και τα άλλα Μοναστήρια της Κύπρου. Εδώ μόνασε και ο εθνομάρτυρας Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός που εκτελέστηκε από τους Τούρκους με εκατοντάδες άλλους κληρικούς και λαϊκούς στις 9 Ιουλίου 1821.

Η αδελφότητα τηρεί εξίσου αυστηρούς κανόνες με την αδελφότητα του Αγίου Όρους. Το Μοναστήρι παραμένει ανοικτό για οργανωμένες ομάδες επισκεπτών τη Δευτέρα, Τρίτη και Πέμπτη από τις 09.00'-12.00'. Απαγορεύεται η λήψη φωτογραφιών και η χρήση βίντεο μέσα στο χώρο της Μονής.

Κάθε χρόνο στις 15 Αυγούστου και στις 8 Σεπτεμβρίου γίνεται μεγάλη θρησκευτική πανήγυρη. Στα βόρεια της Μονής Μαχαιρά σε απόσταση 2χλμ περίπου βρίσκεται το κρησφύγετο όπου πολέμησε και θυσιάστηκε ο Γρηγόρης Αυξεντίου, ο μεγαλύτερος ήρωας του Κυπριακού Απελευθερωτικού Αγώνα 1955-59. Στις 3 Μαρτίου 1957 βρετανικά στρατεύματα είχαν περικυκλώσει το κρησφύγετο και ζήτησαν από τον Αυξεντίου να παραδοθεί. Αυτός ανήθικε και μετά από 7 ώρες σφοδρής μάχης οι Βρετανοί περίελουσαν το κρησφύγετο με βενζίνη και το ανατίναξαν. Ενδύματα του ήρωα υπάρχουν στο Συνοδικό της Μονής. Το Σκευοφυλάκιο της Ιεράς Μονής Μαχαιρά, το οποίο στεγάζεται στα υπόγεια του Μοναστηριού συντηρήθηκε και οργανώθηκε με χορηγία του Ιδρύματος Α.Γ.Λεβέντης.

Αποτελείται από τα πρώτα κελιά των μοναχών καθώς και στάβλους και αποθηκευτικούς χώρους της Μονής που αναστηλώθηκαν για τον σκοπό αυτό. Το σκευοφυλάκιο έχει αίθουσα για φύλαξη των παλαιών βιβλίων και χειρόγραφων της Μονής, εκθεσιακούς χώρους και αποθηκευτικούς χώρους με εικόνες και εκκλησιαστικά αντικείμενα.

ΦΙΚΑΡΔΟΥ-ΤΟΠΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το χωριό έχει ανακηρυχθεί «αρχαίο μνημείο» με σκοπό να διατηρηθεί η λαϊκή αρχιτεκτονική των σπιτιών και τα αξιόλογα έργα ξυλουργικής του 18^{ου} αιώνα.

Το σπίτι του κατσινιόρου, και το σπίτι του Αχιλλέα Δημήτρη, μερικά μέρη των οποίων ανάγονται τον 16^ο αιώνα, έχουν αναστηλωθεί τελευταία σαν ζωντανό δείγμα της αγροτικής αρχιτεκτονικής.

Σ'αυτά απονεμήθηκε το βραβείο EYROPA NOSTRA το 1988.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Η εκκλησία χρονολογείται από την Βυζαντινή Περίοδο. Ξανακτίστηκε το 1636 και το 1713 οπότε περιήλθε στη Μονή Κύκκου.

Το μοναστήρι ιδρύθηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Νικηφόρο, του οποίου ο τάφος βρίσκεται στο νάρθηκα της εκκλησίας. Το εικονοστάσι χρονολογείται στα 1650.

Υπάρχει τοιχογραφία του 1785 που παριστάνει τον Αρχάγγελο Μιχαήλ. Σήμερα στεγάζει το κέντρο ερευνών της Μονής Κύκκου.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΒΑΡΝΑΒΑ ΚΑΙ ΙΛΑΡΙΩΝΟΣ

Ο ναός είναι αφιερωμένος στους αγίους Βαρνάβα και Ιλαρίωνα. Κτίστηκε πιθανόν κατά τον 9^ο ή 10^ο αιώνα και είναι ένα εξαιρετο δείγμα Κυπριακής βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Κοντά στο ναό βρίσκεται το τουρκικό τζαμί της Περιστερώνας, μάρτυρας της μακράς συμβίωσης Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

ΛΕΜΕΣΟΣ

Η Λεμεσός είναι σήμερα το πιο σημαντικό τουριστικό και εμπορικό κέντρο της Κύπρου. Βρίσκεται ανάμεσα σε δύο αρχαίες πόλεις-βασίλεια, στην Αμθούντα στα ανατολικά και το Κούριο στα δυτικά, και σε μιας ώρας απόστασης από τις άλλες περιοχές της Κύπρου. Με το όνομα Νεάπολις άρχισε να αναφέρεται ήδη από την πρώιμη Βυζαντινή Εποχή. Η νεώτερη πόλη της Λεμεσού είναι το κέντρο της οινοβιομηχανίας και το κυριότερο λιμάνι. Επίσης, είναι γνωστή για το Καρναβάλι της, τη Γιορτή του Κρασιού και την παραδοσιακή, αυθόρμητη φιλοξενία των κατοίκων της. Στην επαρχία Λεμεσού υπάρχουν πολλοί αρχαιολογικοί χώροι, τα ωραία Κρασοχώρια, στα ορεινά της επαρχίας, το μαγευτικό θέρετρο των Πλατρών και η γραφική Πιτσιλιά στις νότιες πλαγιές του Τροόδου.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΦΡΟΥΡΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ – ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Θέση ενός παλαιότερου βυζαντινού φρουρίου. Εδώ ο βασιλιάς της Αγγλίας Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος νυμφεύτηκε, κατά την παράδοση, την πριγκίπισσα Βερεγγάρια της Ναβάρρας και την έστρεψε βασίλισσα της Αγγλίας το 1191. Σήμερα στεγάζει το Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το μουσείο περιλαμβάνει μια ενδιαφέρουσα συλλογή αρχαιοτήτων από τη Νεολιθική μέχρι και την Ρωμαϊκή Εποχή, που βρέθηκαν στην περιοχή Λεμεσού.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Πλούσια συλλογή αντικειμένων κυπριακής λαϊκής τέχνης του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΛΕΜΕΣΟΥ

Έκθεση έργων των πιο αξιόλογων παλαιότερων και νεότερων Κύπριων καλλιτεχνών.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΚΟΛΟΣΣΙ – ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΚΑΣΤΡΟ

Αξιόλογο δείγμα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής. Κτίστηκε το 13^ο αιώνα και στη σημερινή του μορφή στα μέσα του 15^ο αιώνα. Μετά την πτώση της Άκκρας το 1291 έγινε η Μεγάλη Κομμαντερία των Ιπποτών του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ και τον 14^ο αιώνα περιήλθε για ένα διάστημα στην εξουσία των Ναϊτών Ιπποτών. Απέναντι από το φρούριο βρίσκονται τα κατάλοιπα ενός ζαχαρόμυλου του 14^ο αιώνα.

ΤΟΠΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΟΥΡΙΟΥ

Ένα ωραίο παλιό σπίτι στεγάζει τα ευρήματα από τις γύρω αρχαιολογικές τοποθεσίες.

ΚΟΥΡΙΟ

Μία σημαντική αρχαία πόλη – βασίλειο και μια από τις πιο εντυπωσιακές αρχαιολογικές περιοχές της Κύπρου, όπου οι ανασκαφές αποκαλύπτουν ακόμα νέους θησαυρούς. Το μεγαλόπρεπο Ελληνορωμαϊκό θέατρο κτίστηκε αρχικά τον 2^{ου} π.χ. αιώνα και επεκτάθηκε τον 2^{ου} μ.χ. αιώνα. Τώρα είναι πλήρως αναστηλωμένο και χρησιμοποιείται για μουσικές και θεατρικές παραστάσεις. Η κατοικία του Ευστολίου ήταν αρχικά ιδιωτική έπαυλη αλλά κατά την πρώιμη Χριστιανική Εποχή μετατράπηκε σε κέντρο αναψυχής. Αποτελείται από σύμπλεγμα λουτρών και δωματίων με ωραία ψηφιδωτά πατώματα του 5^{ου} π.χ. αιώνα.

Η Πρωτοχριστιανική Βασιλική ανάγεται στον 5^{ου} π.χ. αιώνα και ήταν πιθανόν ο καθεδρικός ναός του Κουρίου με ξεχωριστό βαπτιστήριο στη βόρεια εξωτερική πλευρά. Η Οικία του Αχιλλέα και η Οικία των Μονομάχων έχουν ωραία ψηφιδωτά δάπεδα. Άλλα τμήματα της πόλης που είχαν καταστραφεί από τους ισχυρούς σεισμούς του 4^{ου} μ.χ. αιώνα, περιλαμβάνουν ιδιωτικές κατοικίες και ένα εντυπωσιακό Νυμφαίων αφιερωμένο στις νύμφες των υδάτων. Το Στάδιο βρίσκεται ένα χλμ. στα δυτικά, στη δεξιά πλευρά του δρόμου προς την Πάφο και χρονολογείται στο 2^{ου} μ.χ. αιώνα.

ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΥΛΑΤΗ

Ο Απόλλων ως Υλάτης, θεός των δασών, ήταν ο προστάτης του Κουρίου. Οι αρχαιολογικές μαρτυρίες δείχνουν ότι η λατρεία του Απόλλωνα άκμαζε εδώ από τον 8^{ου} π.χ. μέχρι και τον 4^{ου} μ.χ. αιώνα.

Σημαντικό κέντρο λατρείας. Το αποτελούσαν ο ναός του Απόλλωνα, που έχει μερικώς αναστηλωθεί, αίθουσες για τους προσκυνητές, παλαίστρα, σύμπλεγμα λουτρών κι' ένας ιερός περίβολος.

ΑΜΑΘΟΥΣ

Μια από τις αρχαίες πόλεις – βασιλεία της Κύπρου, όπου κατά την παράδοση, ο Θησέας, άφησε την έγκυο Αριάδνη να τη φροντίσουν ντόπιες γυναίκες. Στην Αμαθούντα πολύ σημαντική ήταν η λατρεία της Αφροδίτης – Ασάρτης. Έχουν ανακαλυφθεί αρκετοί τάφοι, ένας από τους οποίους βρίσκεται στην μπροστινή αυλή του ξενοδοχείου Αμαθούς. Έχουν ανασκαφεί επίσης η Ακρόπολη και το κατώτερο μέρος της πόλης. Αποκαλυφτήκαν ευρήματα από την Αρχαϊκή μέχρι και τη Ρωμαϊκή και Χριστιανική Εποχή περιλαμβανομένων και πέντε παλαιοχριστιανικών βασιλικών. Το αρχαίο λιμάνι της πόλης διερευνήθηκε από μια ομάδα αρχαιολόγων, ειδικών στην υποβρύχια αρχαιολογία..

ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΙΑΜΑΤΙΚΗΣ

Ο ναός είναι τρίκλιτος ξυλόστεγος και διασώζει εξαιρετικής τέχνης τοιχογραφίες της Ιταλοβυζαντινή τεχνοτροπίας, που χρονολογούνται στο πρώτο μισό του 16^{ου} αιώνα.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

Πρόκειται για σύμπλεγμα δυο ναών. Ο παλαιότερος ναός πιθανώς του 12^{ου} αιώνα βρίσκεται στα ανατολικά και ήταν εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο. Τον 14^ο αιώνα προστέθηκε στα δυτικά άλλος ναός στον ίδιο αρχιτεκτονικό τύπο. Διασώζονται τοιχογραφίες του 14^{ου} – 15^{ου} αιώνα.

ΝΑΟΣ ΑΓΑΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ

Η Γερμασόγεια είναι σημαντικός δήμος στην περιοχή της Λεμεσού. Στο κέντρο της μπορείτε να επισκεφθείτε την εκκλησία της Αγίας Χριστίνας στην οποία στεγάζεται επίσης το Εκκλησιαστικό Μουσείο Γερμασόγειας. Ο ναός είναι

μικρών διαστάσεων με επίπεδη στέγη, αποτέλεσμα νεότερων επεμβάσεων. Πρόσφατα συντηρήθηκε και αποκαλυφθήκαν τοιχογραφίες του 16^{ου} αιώνα.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΛΑΜΑΝΟΥ

Ιδρύθηκε αρχικά τον 12^ο αιώνα. Σήμερα είναι γυναικείο μοναστήρι όπου οι μοναχές, εκτός από θρησκευτικά τους καθήκοντα ασχολούνται κυρίως με την αγιογραφία, την παραγωγή μελιού και την καλλιέργεια λουλουδιών και βοτάνων.

ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΡΗ

Στην κοιλάδα του Κούρρη που βρίσκεται σε απόσταση 20 λεπτών περίπου από την Λεμεσό υπάρχει μια σειρά από σημαντικά Βυζαντινά Μνημεία π.χ Τίμιος Σταυρός, Αρχάγγελος Μονάγρι, Παναγία Αμασγού.

Η καμαροσκέπαστη εκκλησία του μοναστηριού της Παναγίας της Αμασγού ανήκει στον 12^ο αιώνα και διαθέτει δεύτερη στέγη από ξύλο και αγκιστρωτό κεραμίδι. Η εκκλησία περιέχει τοιχογραφίες του 12^{ου}, 14^{ου} και 16^{ου} αιώνα. Το μοναστήρι λειτουργεί τώρα ως γυναικείο. Ο Αρχάγγελος στο Μονάγρι χτίστηκε το 1740 στα θεμέλια ενός παλαιότερου μοναστηριού που είχε καεί. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ξυλόγλυπτο (γραπτό) ζωγραφιστό εικονοστάσι. Τα βόρεια κτίσματα του μοναστηριού έχουν αναπαλαιωθεί και μετατραπεί σε κέντρο τέχνης. Ο Τίμιος Σταυρός στα Κουκά διαθέτει ένα εξαιρετο δείγμα παλαιολόγειας τέχνης σε τοιχογραφία του 14^{ου} αιώνα.

Στην περιοχή βρίσκεται η γραφική Λάνεια, αγαπημένο χωριό των καλλιτεχνών.

ΛΑΡΝΑΚΑ

Η Λάρνακα μπορεί να περηφανεύεται για τη δική της πλούσια συμβολή στην πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου. Κτισμένη στη θέση του αρχαίου Κιτίου είναι διάδοχος μιας από τις πόλεις-βασίλεια της αρχαιότητας και έδρα του Χριστιανισμού από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια. Το Κίτιο είναι η γενέτειρα του διάσημου φιλόσοφου Ζήνωνα, ιδρυτής της Στωικής Σχολής, και δεύτερη πατρίδα του φίλου του Χριστού Λάζαρου. Οι Αχαιοί αποίκησαν την πόλη τον 13^ο αιώνα π.χ. και οι Φοίνικες εγκαταστάθηκαν εδώ από τον 9^ο αιώνα π.χ.. Κατά τον 18^ο αιώνα είχε γίνει εμπορικό κέντρο της Κύπρου όπου είχαν τις έδρες τους όλα τα ευρωπαϊκά προξενεία. Η νεώτερη πόλη, η Λάρνακα, έχει ένα δικό της μοναδικό χαρακτήρα. Κατά τους χειμωιάτικους μήνες χιλιάδες αποδημητικά πουλίσια, φοινικόπτεροι, άγριοι κύκνοι και πολλά άλλα είδη, κάνουν τον ετήσιο σταθμό τους Αλυκή.

Ο Δήμος Λάρνακας προσφέρει δωρεάν οργανωμένους περίπατους στους επισκέπτες που επιθυμούν να γνωρίσουν την πόλη, το χαρακτήρα και τις ιδιαιτερότητές της.

Οι περίπατοι ξεκινούν κάθε Τετάρτη στις 10:00 π.μ. από το γραφείο Πληροφοριών του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Η ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΑ

Στον παραλιακό δρόμο «Φοινικούδες» δεσπόζει η προτομή του Αθηναίου Στρατηγού Κίμωνος, ο οποίος το 450 π.χ. προσπάθησε να απελευθερώσει την Κύπρο από τους Πέρσες. Ο Κίμων πέθανε ενώ πολιορκούσε το Κίτιο.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Ενδιαφέρουσα συλλογή από ευρήματα της περιοχής Λάρνακας, τα οποία χρονολογούνται από τη Νεολιθική μέχρι και τη Ρωμαϊκή Εποχή.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΙΕΡΙΔΗ

Το παλαιότερο ιδιωτικό μουσείο στην Κύπρο ιδρύθηκε από τον Δημήτριο Πιερίδη (1811-1895) και φιλοξενεί αρχαία, μεσαιωνικά, βυζαντινά και αντικείμενα νεώτερου πολιτισμού που ανήκουν στην οικογένεια Πιερίδη. Στην αυλή του μουσείου λειτουργεί γλυπτοθήκη με γλυπτά ελλαδιτών και κυπρίων σύγχρονων γλυπτών.

ΦΡΟΥΡΙΟ ΛΑΡΝΑΚΑΣ – ΤΟΠΙΚΟ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Κτισμένο αρχικά στο Μεσαίωνα , το φρούριο πήρε την τωρινή του μορφή στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Οι Βρετανοί μετέτρεψαν σε φυλακή στα πρώτα χρόνια της διακυβέρνησης τους. Τώρα στεγάζει το Τοπικό Μεσαιωνικό Μουσείο και το καλοκαίρι χρησιμοποιείται για εκδηλώσεις από το Δήμο Λάρνακας . Κοντά στο φρούριο βρίσκεται το Τζαμί Τούζλα, το οποίο ήταν αρχικά Μεσαιωνικός τρίκλιτος ναός.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Πέντε παλιές αποθήκες , αποικιακού ρυθμού (1881 αρχή αγγλοκρατίας), του τελωνείου Λάρνακας έχουν πρόσφατα αναπαλαιωθεί και μετατραπεί στο Δημοτικό Κέντρο Λάρνακας. Στο Κέντρο στεγάζεται η Δημοτική Πινακοθήκη Στο Κέντρο στεγάζεται η Δημοτική Πινακοθήκης και το μοναδικό στην Κύπρο Μουσείο Παλαιοντολογίας στο οποίο εκτίθεται μία μοναδική συλλογή που περιλαμβάνει μια μοναδική συλλογή που περιλαμβάνει απολιθώματα πυγμαίων ελεφάντων και ιπποπόταμων που έζησαν στην Κύπρο. Το Κέντρο διαθέτει επίσης χώρο για περιοδικές εκθέσεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Ο μεγαλοπρεπής ναός κτίστηκε από τον αυτοκράτορα Λέοντα ΣΤ' το Σοφό τον 19^{ου} αιώνα και αναστηλώθηκε τον 17^{ου} αιώνα . Η εκκλησία είναι ένα από τα ωραιότερα δείγματα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής στην Κύπρο. Ο άγιος Λάζαρος μετά την έγερση του από το Χριστό ήρθε στην Κύπρο, χειροτονήθηκε επίσκοπος Κιτίου από τους αποστόλους Βαρνάβα και Μάρκο και έζησαν εδώ άλλα τριάντα χρόνια. Ο τάφος του βρίσκεται κάτω από την Αγία Τράπεζα. Το εικονοστάσιο του ναού είναι εξαιρετο δείγμα ξυλογλυπτικής μπαρόκ. Οκτώ μέρες πριν από το Πάσχα η εικόνα του Αγίου Λαζάρου περιφέρεται με λιτανεία στους δρόμους της Λάρνακας. Πίσω από την Εκκλησία υπάρχει το εκκλησιαστικό μουσείο.

ΚΙΤΙΟ

Αρχαία πόλη-βασίλειο ,με αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που ανάγονται στον 13^ο π.χ αιώνα. Γύρω στο 1200 π.χ οι Μυκηναίοι ξανάκτισαν την πόλη. Από την εποχή αυτή μπορεί κανείς να δει κατάλοιπα των κυκλώπειων τειχών, που ήταν κτισμένα με τεράστιους λίθους και ένα σύμπλεγμα 5 ναών. Έχουν αποκαλυφθεί ερείπια της πόλης του Κιτίου τα οποία ανάγονται στην πρώτη χιλιετηρίδα π.χ.

ΚΑΜΑΡΕΣ-ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Ωραίο πετρόκτιστο υδραγωγείο του 18^{ου} αιώνα που έδωσε στην περιοχή το όνομα του και χρησιμοποιείτο μέχρι το 1930.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Το μουσείο φιλοξενεί σπάνια έντομα, πουλιά και ζώα της Κύπρου.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

ΤΕΚΚΕΣ ΧΑΛΑ ΣΟΥΛΤΑΝ

Κτίστηκε το 1816 στον τόπο, όπου κατά την παράδοση, πέθανε η Ούμ Χαράμ το 647, κατά την πρώτη αραβική επιδρομή εναντίων της Κύπρου. Κατά τον θρύλο η Ούμ Χαράμ ήταν συγγενής του προφήτη Μωάμεθ. Ο Τεκκές είναι σημαντικός τόπος προσκυνήματος για τους μουσουλμάνους, που τον κατατάσσουν αμέσως μετά τα ιερά της Μέκκας, της Μεδίνας και του Αλ Ακιά στην Ιερουσαλήμ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΑΓΓΕΛΟΚΤΙΣΤΗΣ

Βυζαντινή εκκλησία του 11^{ου} αιώνα που κτίστηκε στη θέση μίας κατεστραμμένης πρωτοχριστιανικής βασιλικής. Από τη βασιλική αυτή διασώζεται η αψίδα μαζί με ένα από τα ωραιότερα κομμάτια βυζαντινής τέχνης, ένα σπάνιο ψηφιδωτό του 6. αιώνα που παριστάνει την Παναγία με το Χριστό ανάμεσα στους αρχαγγέλους Μιχαήλ και Γαβριήλ και είναι ισάξιο με τα ψηφιδωτά της Ραβέννας.

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙ

Κτίστηκε το 1421 από το Λουζινιανό βασιλιά Ιανό που απεικονίζεται μαζί με την σύζυγο του Καρλόττα των Βουρβόνων στον ανατολικό τοίχο.

ΜΟΝΗ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

Το μοναστήρι είναι σκαρφαλωμένο σε μια βραχώδη κορυφή 750 μέτρα πάνω από τη θάλασσα. Σύμφωνα με την παράδοση ιδρύθηκε από την Αγία Ελένη, μητέρα του Μεγάλου Κωνσταντίνου, η οποία άφησε στο μοναστήρι ένα κομμάτι από τον Τίμιο Σταυρό. Η αδελφότητα τηρεί εξίσου αυστηρούς κανόνες με την αδελφότητα του Αγίου Όρους στην Ελλάδα. Το μοναστήρι είναι άβατο για τις γυναίκες ενώ στους άντρες οι επισκέψεις επιτρέπονται καθημερινά εκτός μεταξύ των ωρών 12:00-14:00 (15.00 το καλοκαίρι). Την Καθαρά Δευτέρα και την επόμενη το Μοναστήρι είναι κλειστό για όλους τους επισκέπτες. Στις 14 Σεπτεμβρίου, μέχρι της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού, γίνεται εντυπωσιακή τελετή και εορτασμός. Εύκολα μπορεί κανείς να επισκεφτεί το Μοναστήρι της Αγίας Βαρβάρας στους πρόποδες του Σταυροβουνιού. Οι μοναχοί εδώ έχουν μεγάλη φήμη σαν αγιογράφοι.

ΧΟΙΡΟΚΟΙΤΙΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος της Χοιροκοιτίας ανήκει από το 1998 στον κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ουνέσκο. Είναι οικισμός της Νεολιθικής περιόδου και διασώζεται σε καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι οι περισσότεροι οικισμοί της ίδιας περιόδου όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και σ' ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο. Ο οικισμός αντιπροσωπεύει με τις διαδοχικές του φάσεις την ιστορία της Νεολιθικής περιόδου στην Κύπρο και παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για την εξάπλωση του Νεολιθικού πολιτισμού στην περιοχή.

Το Γενικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Χοιροκοιτίας έχει σαν φιλοσοφία του την διατήρηση της αυθεντικότητας του χωριού, την προστασία του φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος και την παροχή πληροφοριών στον επισκέπτη μέσω δημιουργίας Κέντρου Επισκεπτών.

Έχουν αναδομηθεί σε κοντινή απόσταση πέντε κατοικίες στα πρότυπα των Νεολιθικών κατοικιών, με παραδοσιακά υλικά και έχουν εξοπλιστεί με

αντίγραφα αντικειμένων που αναβρεθήκαν στο εσωτερικό των κατοικιών κατά την ανασκαφή, ούτως ώστε να δίνουν μία καλή εικόνα της μορφολογίας του χωριού στην αρχαιότητα. Επίσης η βλάστηση γύρω από τις καλύβες αντιπροσωπεύει φυτά που καλλιεργούνται και γηγενής δέντρα που φύονται στην Κύπρο από τη Νεολιθική εποχή.

ΚΑΛΑΒΑΣΟΣ – ΤΕΝΤΑ

Σε κοντινή απόσταση από το χωρίο Καλαβασός βρίσκεται ο νεολιθικός συνοικισμός της Τέντας του 7000π.χ.

ΛΕΥΚΑΡΑ

Γραφικό χωρίο , περίφημο για τα κεντήματα του , τα γνωστά " λευκαρίτικα" και για τα ασημικά του. Κατά την παράδοση, ο Λεονάρντο ντα Βίντσι επισκέφθηκε το χωρίο και παράγγειλε ένα τραπεζομάντιλο με παραδοσιακό κέντημα για τον καθεδρικό ναό του Μιλάνου.

Ο ναός του Αρχάγγελου Μιχαήλ στα Κάτω Λεύκαρα είναι μονόκλιτος με τρούλο και περιλαμβάνει τοιχογραφίες του τέλους του 12^{ου} και του 15^ο αιώνα. Στα Πάνω Λεύκαρα υπάρχει ο ναός του Τιμίου Σταυρού με ωραίο ξυλόγλυπτο εικονοστάσι του 18^{ου} αιώνα ένα μοναδικό ασημένιο σταυρό του 13^{ου} αιώνα. Τα Λεύκαρα διατήρησαν την παραδοσιακή τους αρχιτεκτονική με τα ωραία πετρόκτιστα σπίτια. Το αναστηλωμένο σπίτι του Πάτσαλου στεγάζει το Τοπικό Μουσείο Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ

Μονή του 15^{ου} αιώνα με εκκλησία στο κέντρο του μοναστηριού. Οι μοναχές εκτός από τα θρησκευτικά τους καθήκοντα ασχολούνται με την αγιογραφία. Η Μονή είναι ανοικτή για τους επισκέπτες καθημερινά. Για οργανωμένες ομάδες επισκεπτών η Μονή είναι ανοικτή από Δευτέρα ως Παρασκευή.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Είναι ένας από τους πιο σημαντικούς βυζαντινούς ναούς της Κύπρου , πιθανώς του 9^{ου} αιώνα. Είναι τρίκλιτος σταυρεπίστεγος, όπου αρχικά υπήρχε τρούλος. Διασώζει εξαιρετικής σπουδαιότητας τοιχογραφίες του 9^{ου} , 11^{ου} , 13^{ου} , αιώνα

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΩΣΤΑ ΑΡΓΥΡΟΥ

Το μουσείο εκθέτει τη δουλειά του λαϊκού γλύπτη Κώστα Αργυρού.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΕΥΦΗΜΙΑΝΟΥ

Η Βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Ευφημιανού βρίσκεται στην κατεχόμενη Λύση. Οι τοιχογραφίες της εκκλησίας ανήκουν στον 14^ο αιώνα . Μετά την τουρκική εισβολή είχαν αποκολληθεί από αρχαιοκάπηλους και αφού τεμαχίστηκαν σε 38 κομμάτια πωλήθηκαν σε έμπορους στο εξωτερικό.

Οι τοιχογραφίες βρέθηκαν τελικά στο Μόναχο. Η Κυπριακή Δημοκρατία και το Ίδρυμα Menil στις ΗΠΑ αγόρασαν τις τοιχογραφίες με τη διευθέτηση όπως προτού επιστραφούν στην πατρίδα τους να παραμείνουν και εκτεθούν για 15 χρόνια στο Χιούστον των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι Λυσίωτες έχουν κτίσει μια νέα εκκλησία στο πρότυπο της παλιάς όπου στο υπόγειο της βρίσκονται αντίγραφα των περιφημων τοιχογραφιών του τρούλου και της αψίδας.

ΠΑΦΟΣ

Ολόκληρη η πόλη της Πάφου περιλαμβάνεται στον επίσημο κατάλογο της ΟΥΝΕΣΚΟ για την Παγκόσμια Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά. Στην αρχαιότητα, η Πάφος ήταν για ένα μεγάλο διάστημα η πρωτεύουσα της Κύπρου. Σήμερα είναι μια γοητευτική πόλη στα δυτικά παράλια της Κύπρου. Από το κέντρο της σύγχρονης πόλης μέχρι το γραφικό λιμάνι, καθώς και σ'όλο το μήκος της παραλίας, βρίσκονται αναρίθμητοι αρχαιολογικοί χώροι. Εδώ σε μία ακτή αναδύθηκε από τη θάλασσα η Αφροδίτη, η θεά του Έρωτα και της Ομορφιάς, και

εδώ βρισκόταν το κέντρο της λατρείας της. Η μαγεία της θεάς διατηρείται σε όλη την περιοχή. Η περιοχή της Πάφου περιβάλλεται από μία υπέροχη ακτή. Στο εσωτερικό και στα ορεινά μέρη, υπάρχουν ωραία μοναστήρια και γοητευτικά χωριά, όπου παραδόσεις και έθιμα διατηρούνται ζωντανά από τα πολύ παλιά χρόνια.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Αξιόλογη συλλογή από Κυπριακές αρχαιότητες της περιοχής Πάφου, που χρονολογούνται από τη νεολιθική Εποχή μέχρι το 1700 μ.χ.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Ενδιαφέρουσα συλλογή αντικειμένων της Βυζαντινής Περιόδου ανάμεσα στα οποία και βυζαντινές εικόνες 7^{ου}-18^{ου} αιώνα. Στο μουσείο σώζεται η αρχαιότερη εικόνα στην Κύπρο του 7^{ου} ή 8^{ου} αιώνα.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Ενδιαφέρουσα ιδιωτική συλλογή αντικειμένων από την Νεολιθική εποχή μέχρι σήμερα.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

Αρχικά κτίστηκε σαν Βυζαντινό οχυρό για να προστατεύει το λιμάνι. Ξανακτίστηκε από τους Λουζινιανούς τον 13^ο αιώνα αλλά οι Ενετοί το χάλασαν το 1570 ,επειδή δεν μπορούσαν να το υπερασπίσουν εναντίων των Τούρκων, οι οποίοι με τη σειρά τους το ξαναέκτισαν και το ενίσχυσαν όταν κατέλαβαν το νησί.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΑΣ ΣΟΛΟΜΟΝΗΣ

Αρχικά ήταν χριστιανική κατακόμβη. Στην κορυφή υπάρχει ένα ιερό δέντρο που κατά την παράδοση θεραπεύει τις ασθένειες εκείνων που θα κρεμάσουν ένα προσωπικό τάμα στα κλαδιά του.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΥ

Η ένταξη του αρχαιολογικού χώρου Κάτω Πάφου στον κατάλογο παγκόσμιας κληρονομιάς το 1980 αποτέλεσε το έναυσμα για τη δημιουργία ενός γενικού σχεδίου σκοπός του οποίου είναι πρωταρχικά η προστασία και η διατήρηση των αρχαιολογικών καταλοίπων, όπως και η προβολή και ολοκληρωμένη ενημέρωση των επισκεπτών.

Το αρχαιολογικό σύμπλεγμα στην Κάτω Πάφο περιλαμβάνει χώρους και μνημεία από την προϊστορία μέχρι και τον μεσαίωνα, ενώ τα περισσότερα κατάλοιπα χρονολογούνται από τη Ρωμαϊκή περίοδο. Τα θαυμάσια ψηφιδωτά πατώματα τεσσάρων επαύλεων της ρωμαϊκής περιόδου αποτελούν τον εντυπωσιακό πυρήνα των ευρημάτων αυτών. Το σύμπλεγμα περιλαμβάνει και άλλα σημαντικά μνημεία, όπως το Ασκληπιό, το Ωδείο, την Αγορά και το Φρούριο των Σαράντα Κολώνων.

ΤΑΦΟΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Μεγάλη περιοχή που περιλαμβάνει μεγαλόπρεπους υπόγειους τάφους σκαμμένους μέσα σε συμπαγείς βράχους. Χρονολογούνται τον 4^ο αιώνα π.χ και πολλοί κοσμούνται με δωρικούς κίονες.

ΤΑ ΨΗΦΙΔΩΤΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Επαύλεις ευγενών του 3^{ου}-5^{ου} αιώνα με θαυμάσια ψηφιδωτά πατώματα που θεωρούνται από τα ωραιότερα της Ανατολικής Μεσογείου. Οι σκηνές είναι κυρίως παρμένες από την Ελληνική μυθολογία και είναι αριστουργηματικές στην εκτέλεση.

ΩΔΕΙΟΝ ΠΑΦΟΥ

Είναι ένα μικρό ωδείο του 2^{ου} αιώνα μ.χ. κτισμένο εξ ολοκλήρου από καλά επεξεργασμένους ασβεστόλιθους. Χρησιμοποιείται τακτικά για μουσικές και θεατρικές παραστάσεις. Κοντά στο Ωδείον βρίσκεται και το Ασκληπιείον και τα κατάλοιπα της Ρωμαϊκής Αγοράς.

ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΟΛΩΝΕΣ

Αυτό το Φράγκικο κάστρο κτίστηκε από τους Λουζινιανούς στα τέλη του 12^{ου} αιώνα στη θέση ενός παλαιότερου βυζαντινού, που καταστράφηκε κατά τον σεισμό του 1222.

ΤΑ «ΛΟΥΤΡΑ» ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ

Ανάγονται στην Οθωμανική περίοδο και λειτουργούσαν μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 50. Είναι ένα πετρόκτιστο θολωτό οικοδόμημα που αποτελείται από τρεις χώρους-υποδοχή, ενδιάμεσο, και κυρίως αίθουσα του λουτρού. Το μνημείο έχει αναστηλωθεί και θα χρησιμοποιηθεί σαν Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Πάφου.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΦΟΥ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Θαυμάσια συλλογή αντικειμένων κυπριακής λαϊκής τέχνης και χειροτεχνίας που στεγάζεται στη γνωστή οικία Χατζησμιθ.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες και ωραίες βυζαντινές εκκλησίες της Κύπρου. Χρονολογείται στον 9^ο αιώνα. Είναι τρίκλιτη βασιλική με αψίδα και πέντε τρούλους. Οι τοιχογραφίες ανάγονται από τον 9^ο-15^ο αιώνα.

ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΛΑΙΠΑΦΟΥ

Η Παλαίπαφος, ήταν ένα από τα πιο διάσημα μέρη προσκυνήματος του αρχαίου Ελληνικού κόσμου και μία από τις πόλεις-βασίλεια της αρχαίας Κύπρου. Εδώ βρίσκονται τα ερείπια του περίφημου ιερού της Αφροδίτης. Τα αρχαιότερα κατάλοιπα ανάγονται στο 12^ο χ.χ αιώνα. Το ιερό παρέμεινε μέρος λατρείας και προσκυνήματος μέχρι τον 3^ο- 4^ο αιώνα μ.χ. Το Μουσείο στεγάζεται στη Μεσαιωνική έπταυλη, ένα αρχοντικό των Λουζινιανών που βρίσκεται δίπλα από το

ιερό και περιλαμβάνει εντυπωσιακά ευρήματα από την περιοχή. Οι ανασκαφές συνεχίζονται τόσο στο ιερό, όσο και στα ερείπια της πόλης και στη νεκρόπολη.

ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΡΩΜΙΟΥ

Μία από τις ωραιότερες ακτές της Κύπρου με έξοχη φυσική ομορφιά όπου κατά τον θρύλο, αναδύθηκε από τα κύματα η Αφροδίτη, η Θεά Της Ομορφιάς και του Έρωτα. Απ' αυτό το γεγονός η τοποθεσία πήρε το όνομα Βράχος ή Ακτή της Αφροδίτης. Το όνομα Πέτρα του Ρωμιού συνδέεται με τον Διγενή Ακρίτα, το θρυλικό βυζαντινό ήρωα. Κάποτε στα χρόνια των αραβικών επιδρομών ο Διγενής άρπαξε ένα τεράστιο βράχο και με υπεράνθρωπη δύναμη τον έριξε πάνω στους Σαρακηνούς που προσπαθούσαν να αποβιβαστούν στην ακτή. Ο Βράχος μένει από τότε εκεί και έδωσε σ' όλη την περιοχή το όνομα Πέτρα του Ρωμιού.

ΒΑΣΙΛΙΚΕΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ-«ΒΡΥΣΕΣ ΤΗΣ ΠΕΓΕΙΑΣ»

Έξω από το χωριό Πέγεια, 4,5χλμ περίπου, κοντά στο φαρολίμανο, βρίσκονται τα ερείπια δυο παλαιοχριστιανικών βασιλικών με μερικά ωραία ψηφιδωτά στο πάτωμα. Αυτή η περιοχή πρέπει να αποτελούσε το χώρο ενός σημαντικού οικισμού της πρώιμης Χριστιανικής Εποχής. Πάνω από τη θάλασσα υπάρχουν τάφοι της ρωμαϊκής εποχής σκαμμένοι στον βράχο.

Οι γραφικές και πολυτραγουδημένες «βρύσες της Πέγειας» βρίσκονται στην όμορφη πλακόστρωτη πλατεία του χωριού.

ΜΑΟ-ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΣΤΡΟ

Χώρος που φιλοξένησε τους πρώτους Αχαιούς (Μυκηναίους) Έλληνες που ήρθαν στην Κύπρο ως μετανάστες γύρω στο 1200 μ.χ. μετά την κατάρρευση των Μυκηναϊκών Βασιλείων στην κυρίως Ελλάδα. Η σημασία του χώρου αυτού είναι πολύ μεγάλη για την Κύπρο γιατί από εδώ άρχισε ο εξελληνισμός του νησιού. Το μικρό μουσείο με την πρωτότυπη αρχιτεκτονική είναι έργο ενός από τους μεγαλύτερους αρχιτέκτονες της Ευρώπης του καθηγητή του πανεπιστημίου του

Τορίνου andrea bryno. Το μουσείο είναι αφιερωμένο στον αποικισμό της Κύπρου από τους Μυκηναίους Έλληνες.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ιδρύθηκε γύρω στο 1200 από τον Κύπριο ερημίτη και συγγραφέα Άγιο Νεόφυτο. Η Έγκλειστα που σκάφτηκε μέσα στο βράχο από τον ίδιο τον άγιο περιλαμβάνει μερικές από τις ωραιότερες βυζαντινές τοιχογραφίες που χρονολογούνται ανάμεσα στον 12^ο και τον 15^ο αιώνα. Στο μοναστήρι υπάρχει ένα πολύ αξιόλογο εκκλησιαστικό μουσείο.

ΛΕΜΠΑ

Στο χωριό Λέμπα, ανασκαφές έφεραν στο φως σημαντικούς συνοικισμούς της Χαλκολιθικής περιόδου. Ο επισκέπτης μπορεί να δει αναπαράσταση των κατοικιών της εποχής αυτής (3900 – 2500 π.Χ).

ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΡΡΟΓΙΑΤΙΣΣΑΣ

Προσιτή και από τη Μονή Κύκκου. Το μοναστήρι ευρίσκεται σε μια υπέροχη τοποθεσία και είναι αφιερωμένο στην Παναγία των «Χρυσών Ροδιών». Ιδρύθηκε τον 12^ο αιώνα. Το σημερινό οικοδόμημα χρονολογείται στο 1770. Στις 15 Αυγούστου γίνεται εντυπωσιακή θρησκευτική τελετή και εορτασμός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Το παλιό οινοποιείο του μοναστηριού παράγει μερικά από τα παλαιότερα είδη κρασιού στην Κύπρο.

ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ

Είναι η γενέτειρα του αείμνηστου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', πρώτου Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το σπίτι στο οποίο γεννήθηκε έχει μετατραπεί σε Μουσείο.

ΠΟΛΗ ΧΡΥΣΟΧΟΥΣ

Η Πόλη Χρυσοχούς είναι κτισμένη στη θέση όπου κατά την αρχαιότητα βρισκόταν το Μάριων, μια από τις πόλεις – βασίλεια της Κύπρου. Το Μάριων,

σημαντικό εμπορικό κέντρο της κλασικής και ελληνιστικής περιόδου διατηρούσε στενούς δεσμούς με τις Αθήνες. Η Πόλη, παραλιακό θέρετρο, διατηρεί τη γραφικότητα της και αρκετά από τα παλιά της σπίτια. Η γύρω περιοχή με τις ωραίες παραλίες είναι μαγευτική.

ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ-ΑΚΑΜΑΣ

Η βορειοδυτική χερσόνησος της Κύπρου, γνωστή με το όνομα Ακάμας, είναι μια άγρια ακατοίκητη περιοχή, με ωραιότατα τοπία και ακρογιαλιές. Μια τοποθεσία της περιοχής είναι γνωστή σαν Λουτρά της Αφροδίτης και πήρε το όνομα της από μια μικρή λίμνη σε μια φυσική σπηλιά που σκιάζεται από μια πανάρχαια συκιά όπου κατά το θρύλο, συνήθιζε να λούζεται η Αφροδίτη. Τα Μονοπάτια της Φύσης που ξεκινούν από εδώ περνούν μέσα από τοπία που η ομορφιά τους δεν έχει αλλοιωθεί από ανθρώπινη παρέμβαση. Πληροφορίες για τα μονοπάτια αυτά περιέχονται σε ειδικό έντυπο του Κ.Ο.Τ.

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ

ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ-ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ

Χρυσές αμμουδερές ακρογιαλιές απλώνονται στην ανατολική γωνιά της Κύπρου, στο ελεύθερο τμήμα της επαρχίας Αμμοχώστου. Τα δημοφιλή κέντρα παραθερισμού της Αγίας Νάπας και του Παραλιμνίου είναι πραγματικός παράδεισος για όσους αγαπούν τη θάλασσα και τα θαλάσσια αθλήματα.

Το μαγευτικό τοπίο της περιοχής περιλαμβάνει το μικρό ψαρολίμανο της Αγίας Νάπας και το μεσαιωνικό μοναστήρι στο κέντρο του χωριού, εκατοντάδες ανεμόμυλους και πολλά βυζαντινά εκκλησάκια στην περιοχή Παραλιμνίου και Πρωτάρα και στα γύρω χωριά. Η περιοχή έχει πλούσιες πατατοφυτείες και είναι γνωστή κυρίως με το όνομα Κοκκινοχώρια, λόγω του χρώματος της γης. Από τα χωριά της περιοχής αυτής προέρχονται οι καλύτεροι λαϊκοί ποιητές, ποιητάρηδες της Κύπρου.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ

Μετά την κατάληψη της Αμμοχώστου από τα Τουρκικά στρατεύματα το 1974, η μικρή αυτή πόλη έγινε προσωρινά το διοικητικό κέντρο της επαρχίας. Η παλιά δίκλιτη εκκλησία, αφιερωμένη στην Παναγία είναι διακοσμημένη με ασυνήθιστα πιάτα πορσελάνης του 18^{ου} αιώνα. Τμήματα του ναού που ανάγονται στον 13^ο αιώνα στεγάζουν ένα μικρό βυζαντινό μουσείο. Στην περιοχή υπάρχουν πολλές ενδιαφέρουσες εκκλησίες.

ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ

Πριν το 1974 ήταν ένα μικρό ήσυχο ψαροχώρι. Τώρα είναι ένα μεγάλο τουριστικό κέντρο. Το επιβλητικό μεσαιωνικό μοναστήρι που είναι αφιερωμένο στην Παναγία των Δασών, βρίσκεται στο μέσο του χωριού και περιβάλλεται από ψηλό τείχος. Η εκκλησία είναι του 16^{ου} αιώνα και ένα μέρος της είναι υπόγειο, σκαμμένο μέσα στο βράχο. Ο ξενώνας στα δυτικά της εκκλησίας ανήκει στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Η παλιά συκομορέα μπροστά στη νότια πύλη πιστεύεται ότι είναι 600 χρόνων. Στο Δημαρχείο της Αγίας Νάπας στεγάζεται το αξιόλογο μουσείο θαλάσσιας ζωής.

ΔΕΡΥΝΕΙΑ

Το χωριό έχει τρεις ενδιαφέρουσες εκκλησίες, τη μικρή θολωτή μεσαιωνική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του 17^{ου} αιώνα, την εκκλησία της Αγίας Μαρίας του 15^{ου} αιώνα και μια εκκλησία αφιερωμένη στην Παναγία με έξοχες εικόνες του 17^{ου} αιώνα. Από το ύψωμα στα βόρεια του χωριού μπορεί κανείς να δει την κατεχόμενη Αμμόχωστο που ήταν κάποτε το πιο δημοφιλές κέντρο παραθερισμού στην Κύπρο. Σήμερα παραμένει μέχρι την απελευθέρωση της, μία έρημη και ακατοίκητη πόλη.

ΣΩΤΗΡΑ

Υπάρχουν 5 Βυζαντινές Εκκλησίες που είναι ιδιαίτερα σημαντικές σ'ότι αφορά κυρίως την αρχιτεκτονική τους και την ωραία τοιχοποιία τους. Στην Ανατολική είσοδο του χωριού βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Μάμα που ανήκει στις αρχές του 16^{ου} ε. Στον 16^ο αιώνα ανήκουν και οι περισσότερες σωζόμενες τοιχογραφίες. Ένα περίπου χιλιόμετρο στα δυτικά βρίσκεται η σταυρόσχημη εκκλησία της Παναγίας Χορδακιώτισσας και ο ναός του Αγίου Γεωργίου.

ΛΙΟΠΕΤΡΙ

Στο χωριό υπάρχει μια εκκλησία του 16^{ου} αιώνα αφιερωμένη στην Παναγία και ο Ναός του Αγίου Ανδρόνικου, του 15^{ου} αιώνα, με οκταγωνικό θόλο και κατάλοιπα τοιχογραφιών που φαίνονται ακόμα στην αψίδα. Κοντά στο κέντρο του χωριού βρίσκεται ο Αχυρώνας του Λιοπετρίου, ένα από τα πιο σεβάσμια ηρώα του απελευθερωτικού αγώνα του 1955-59. Εδώ θυσιάστηκαν στις 2 Σεπτεμβρίου 1958 τέσσερα παλικάρια της ΕΟΚΑ (Ανδρέας Κάρυος, Ηλίας Παπακυριακού, Φώτης Πίπτας και Χρήστος Σαμάρας) ύστερα από πολύωρη μάχη με τα βρετανικά στρατεύματα. Τα αγάλματα τους βρίσκονται μπροστά από τον Αχυρώνα για να θυμίζουν τη μεγάλη τους θυσία για την ελευθερία της Κύπρου. Το Λιοπέτρι διατηρεί ακόμα την παλιά παράδοση της καλαθοπλεκτικής.

ΦΡΕΝΑΡΟΣ

Στο χωριό υπάρχουν μικρές βυζαντινές εκκλησίες όπως του Αγίου Ανδρόνικου και του Αρχαγγέλου Μιχαήλ που ανάγονται στο 12^ο αιώνα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η εκκλησία της Αγίας Μαρίνας οι τοιχογραφίες της οποίας έχουν γίνει από διάφορους ζωγράφους. Σήμερα σώζονται μόνο μερικές.

ΠΟΤΑΜΟΣ ΤΟΥ ΛΙΟΠΕΤΡΙΟΥ

Ένα πολύ γραφικό καταφύγιο ψαράδων. Δίπλα βρίσκονται τα ερείπια ενός ενετικού πύργου – παρατηρητηρίου. Ο Γάλλος ποιητής Αρθούρ Ρεμπώ εργάστηκε σ' αυτή την περιοχή στις αρχές της δεκαετίας του 1880.

ΤΡΟΟΔΟΣ

Εννέα βυζαντινές εκκλησίες του Τροόδους περιλαμβάνονται στον επίσημο κατάλογο της UNESCO για την Παγκόσμια Κληρονομιά: Σταυρός του Αγιασμάτι, Παναγία του Αρακά, Τίμιος Σταυρός στο Πελέντρι, Άγιος Νικόλαος της Στέγης, Παναγία Ποδίθου, Ασίνου, Άγιος Ιωάννης Λαμπαδιστής, Παναγία του Μουτουλλά, Αρχάγγελος Μιχαήλ στον Πεδουλά. Η επιβλητική οροσειρά του Τροόδους ορθώνει την ψηλότερη κορυφή της πέρα από τα 1900 μέτρα και απλώνει τις κορυφογραμμές της στο μεγαλύτερο μέρος της νότιας και δυτικής Κύπρου. Οροσειρά μαγευτική προσφέρεται το καλοκαίρι σαν δροσερό καταφύγιο, για μακρινούς περιπάτους ανάμεσα στα ευωδιασμένα από ρετσίνι πευκόφυτα δάση. Τον χειμώνα ντυμένη στο χιόνι προσφέρει θαυμάσιες ευκαιρίες για χιονοδρομίες και άλλα χειμερινά αθλήματα.

Οι πλαγιές του Τροόδους είναι κατάσπαρτες από ωραιότατα θέρετρα και πηγές, βυζαντινά μοναστήρια και εκκλησίες, και γραφικά χωριά κτισμένα κλιμακωτά στις πλαγιές των βουνών. Η περιοχή του Τροόδους ήταν από την αρχαιότητα γνωστή για τα πλούσια μεταλλεία της. Στα βυζαντινά χρόνια αναδείχθηκε σε σπουδαίο κέντρο βυζαντινής τέχνης, καθώς μοναχοί και κάτοικοι έκτιζαν εδώ εκκλησίες και μοναστήρια, μακριά από τις απειλούμενες ακτές. Ο Κ.Ο.Τ. σε συνεργασία με το Τμήμα Δασών, έχει έκδοση ειδικό φυλλάδιο όπου υπάρχουν πληροφορίες για τα Μονοπάτια Της Φύσης στην οροσειρά του Τροόδους.

Στην οροσειρά του Τροόδους, εκτός από την περιοχή Μαχαιρά στα ανατολικά και την καθαυτό περιοχή του Τροόδους γύρω από την ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου (ύψος 1951 μέτρα), διακρίνουμε 4 άλλες περιοχές, καθεμιά από τις οποίες έχει το δικό της χαρακτήρα και τη δική της ξεχωριστή γοητεία. Οι περιοχές αυτές είναι: 1) Πιτσουλιά, στα ανατολικά της κορυφής του Ολύμπου, 2) Κοιλιάδα της Σολέας 3) Κοιλιάδα της Μαραθάσας στα βόρεια της κορυφής του Ολύμπου και 4) Κρασοχώρια στα νότια (βορειοδυτικό τμήμα της επαρχίας

Λεμεσού). Οι περιοχές αυτές είναι πολύ εύκολα προσιτές από τη Λεμεσό και από τη Λευκωσία.

ΠΙΤΣΥΛΙΑ

Η περιοχή ανατολικά του Ολύμπου με τις ψηλότερες κορυφές, Μαδαρή (ύψος 1612 μέτρα) και Παπούτσα (ύψος 1554 μέτρα) είναι γνωστή με το όνομα Πιτσυλιά και περιλαμβάνει 40 περίπου χωριά. Η Πιτσυλιά έχει μια γοητευτική γραφικότητα. Παλιά χωριά σκαρφαλωμένα στις πλαγιές ή κρυμμένα σε κοιλάδες των βουνών, διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους. Οι γύρω πλαγιές και κοιλάδες είναι κατάφυτες με αμπέλια, αμυγδαλιές, φουντουκιές, καρυδιές και άλλα σπωροφόρα δέντρα. Η εναλλαγή του τοπίου, η ποικιλία σε σχήματα και χρώματα, παλιές εκκλησίες και παρεκκλήσια, και η εγκάρδια φιλοξενία των κατοίκων κάνουν την Πιτσυλιά μια από τις ωραιότερες περιοχές της Κύπρου. Η Πιτσυλιά είναι προσιτή από τους ακόλουθους δρόμους: Από την Λεμεσό: Δρόμος Λεμεσού – Γεράσας – Αγίου Θεοδώρου – Αγρού ή Δρόμος Λεμεσού – Κάτω Αμιάντου – Καρβουνά – Κυπερούντας. Από τη Λευκωσία: Δρόμος Λευκωσίας – Παλαιχωρίου – Αγρού ή Δρόμος Λευκωσίας – Κακοπετριάς – Καρβουνά – Κυπερούντας.

ΛΟΥΒΑΡΑΣ

28 χλμ. στα βόρεια της Λεμεσού, στη νότια πλευρά της οροσειράς του Τροόδους. Στο κέντρο του χωριού υπάρχει η μικρή εκκλησία του Αγίου Μάμα που κτίστηκε το 1455 και περιλαμβάνει τοιχογραφίες τις οποίες υπογράφει ο Φίλιππος του Γουλ.

ΑΓΡΟΣ

Απέχει 48 χλμ. από τη Λεμεσό αν ακολουθήσει κανείς το δρόμο μέσω Γεράσας – Αγίου Θεοδώρου. Ο Αγρός είναι το κέντρο της Πιτσυλιάς και βρίσκεται σε μια θαυμάσια κοιλάδα, με ξηρό κλίμα και δροσερές πηγές. Μικρά ξενοδοχεία,

και εστιατόρια εξυπηρετούν τους επισκέπτες και τους παραθεριστές. Στη θέση όπου είχε κτισθεί τον 9^ο αιώνα από μοναχούς της Κωνσταντινούπολης το μοναστήρι της Παναγίας Ελεούσας, κτίστηκε κατά τον 19^ο αιώνα μια νέα εκκλησία βυζαντινού ρυθμού.

ΠΑΛΑΙΧΩΡΙ

45 χλμ. Νότια της Λευκωσίας, στο δρόμο Λευκωσίας – Αγρού – Λεμεσού (15 χλμ. από τον Αγρό). Ο Ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα είναι ένα παρεκκλήσιο των αρχών του 16^{ου} αιώνα και βρίσκεται στο λόφο πάνω από το όμορφο χωριό. Το εσωτερικό του είναι όλο ζωγραφισμένο με μια από τις πιο τέλειες σειρές τοιχογραφιών της μεταβυζαντινής περιόδου στην Κύπρο. Η Εκκλησία της Παναγίας Χρυσοπαντάνασσας είναι του 16^{ου} αιώνα και είναι η κύρια εκκλησία του Πάνω Παλαιχωριού και περιλαμβάνει τοιχογραφίες.

Στο παλαιχώρι υπάρχει Εκκλησιαστικό Μουσείο που στεγάζει εικόνες και άλλα εκκλησιαστικά σκεύη από εκκλησίες του χωριού και μουσείου αγώνος που φιλοξενείται σε σπίτι όπου υπήρχε κρησφύγετο των ηρώων της ΕΟΚΑ 1955-59. Στο Παλαιχώρι βρίσκεται επίσης το Μνημείο της Κύπριας Μάνας που δεσπόζει ολόκληρης της περιοχής.

ΠΛΑΤΑΝΙΣΤΑΣΑ

Σταυρός του Αγιασμάτι. 15 χλμ. από τον Αγρό, 30 χλμ. _Από το δρόμο Λευκωσίας – Αστρομερίτη, διακλάδωση αριστερά πριν από την Περιστερώννα (Ορούντα – Κάτω Μονή – Πλατανιστάσα) 3 περίπου χιλιόμετρα έξω από το χωριό βρίσκεται η περίφημη εκκλησία “Σταυρός του Αγιασμάτι” με τις πιο ολοκληρωμένες σειρές τοιχογραφιών στην Κύπρο που χρονολογούνται στο δεύτερο μισό του 15^{ου} αιώνα. Οι επισκέπτες μπορούν να ζητήσουν το κλειδί από τον ιερέα του χωριού.

ΛΑΓΟΥΔΕΡΑ

Παναγία του Αρακά. 15 χλμ. από τον Αγρό, ή διακλάδωση από το δρόμο Λευκωσίας – Τροόδους (Ορούντα – Κάτω Μονή – Ξυλιάτος – Λαγουδέρα), είτε από τον Καρβουνά (Καρβουνάς – Χανδριά – Λαγουδέρα). Ναός του 12^{ου} αιώνα αφιερωμένος στην Παναγία. Περιλαμβάνει ωραιότατες τοιχογραφίες σε τεχνοτροπία της ύστερης εποχής των Κομνηνών (1192) που συγκρίνονται με τα αντίστοιχα έργα της Ελλάδας, των Βαλκανίων και της Ρωσίας. Μαζί με τους ναούς της Ασίνου και του Αγίου Νικολάου της Στέγης θεωρούνται οι πιο σπουδαίοι βυζαντινοί ναοί της Κύπρου. Οι επισκέπτες μπορούν να ζητήσουν τον ιερέα στο μοναστήρι για να τους ανοίξει την εκκλησία και να τους συνοδεύσει.

ΠΕΛΕΝΤΡΙ

Τίμιος Σταυρός. 3 χλμ. Πιο χαμηλά από τον Κάτω Αμίαντο, διακλάδωση από το δρόμο Καρβουνά – Λεμεσού. Το χωριό ανήκε κάποτε στον Ιωάννη Λουζινιανό, γιο του Λουζινιανού βασιλιά της Κύπρου Ούγου Δ'. Υπάρχουν δύο ενδιαφέρουσες εκκλησίες στο Πελέντρι, μια του 14^{ου} αιώνα αφιερωμένη στον Τίμιο Σταυρό με ωραίες τοιχογραφίες και ο Ναός της Παναγίας Καθολικής στο μέσο του παλιού χωριού, που χρονολογείται στις αρχές του 16^{ου} αιώνα και περιλαμβάνει τοιχογραφίες Ιταλοβυζαντινής τεχνοτροπίας.

ΚΥΠΕΡΟΥΝΤΑ

Στην εκκλησία Τίμιου Σταυρού φιλοξενείται το Εκκλησιαστικό μουσείο με εικόνες και εκκλησιαστικά αντικείμενα που ανήκουν στις εκκλησίες του χωριού.

ΚΑΚΟΠΕΤΡΙΑ

Άγιος Νικόλαος της Στέγης.

Η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου της Στέγης βρίσκεται περίπου 5 χλμ. Πάνω από το χωριό και κάποτε ανήκε σε μοναστήρι. Είναι ολόκληρη ζωγραφισμένη με ωραιότατες τοιχογραφίες χρονολογούμενες ανάμεσα στον 11^ο και τον 17^ο αιώνα και θεωρείται μια από τις σημαντικότερες βυζαντινές εκκλησίες της Κύπρου. Ο μικρός ναός της Παναγίας Θεοτόκου του 16^{ου} αιώνα διατηρεί τις

μισές του περίπου τοιχογραφίες. Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου Περαχωρίτη στα ανατολικά του χωριού διατηρεί τις περισσότερες τοιχογραφίες του πρώτου τετάρτου του 16^{ου} αιώνα. Ένα παλαιό τμήμα του χωριού έχει κηρυχθεί προστατευόμενο και αρκετά σπίτια έχουν αναστηλωθεί.

ΓΑΛΑΤΑ

Παναγία Ποδίθου.

Υπάρχουν τέσσερις αγιογραφημένες εκκλησίες μέσα και γύρω από το χωριό. Ο ναός του Αγίου Σωζόμενου ανάγεται στις αρχές του 16^{ου} αιώνα και διατηρεί πλήρη σειρά τοιχογραφιών στη μεταβυζαντινή τεχνοτροπία. Βρίσκεται στο μέσο του χωριού. Η εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ ή της Παναγίας Θεοτόκου είναι ξυλόστεγο παρεκκλήσι ακριβώς κάτω από το χωριό και ζωγραφισμένο με τη μεταβυζαντινή τεχνοτροπία των αρχών του 16^{ου} αιώνα. Κοντά βρίσκεται ο ναός της Παναγίας Ποδίθου που κάποτε ανήκε σε μοναστήρι. Κτίστηκε το 1502 και οι τοιχογραφίες του είναι της Ιταλοβυζαντινής τεχνοτροπίας που παρουσιάστηκε στην Κύπρο προς το τέλος του 15^{ου} αιώνα. Ο μικρός ναός της Αγίας Παρασκευής στον παλιό δρόμο Κακοπετριάς – Γαλάτας έχει τοιχογραφίες χρονολογημένες το 1514. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το Χάνι των Καλλιάνων, ένα παλιό πανδοχείο που έχει αναστηλωθεί.

ΝΙΚΗΤΑΡΙ

Ναός της Ασίνου.

Ο ναός βρίσκεται 5 χλμ. Έξω από το χωριό. Διακλάδωση από το δρόμο Λευκωσίας – Τροόδους (Βυζάκια – Νικητάρι). 20 περίπου χλμ. Στα βόρεια της Κακοπετριάς.

Μικρή εκκλησία αφιερωμένη στην Παναγία «των Φορβίων», με τοιχογραφίες του 12^{ου} αιώνα που θεωρούνται από τις ωραιότερες της Κύπρου. Υπάρχουν και μεταγενέστερες τοιχογραφίες του 14^{ου} αιώνα. Οι επισκέπτες μπορούν να ζητήσουν από τον ιερέα του χωριού Νικητάρι, να τους συνοδεύσει για να ανοίξει την εκκλησία.

ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΗΣ ΜΑΡΑΘΑΣΑΣ

Η εύφορη αυτή κοιλάδα, στις βόρειες πλαγιές της οροσειράς του Τροόδους είναι γνωστή επίσης και σαν κοιλάδα με τις κερασιές. Ο Καλοπαναγιώτης, Μουτουλλάς και Πεδουλάς είναι μερικά από τα γραφικά χωριά. Η κοιλάδα είναι προσιτή από βόρεια, δρόμος Λευκωσίας – Ευρύχου – Τροόδους και από νότια, δρόμος Λεμεσού – Πλατρών – Προδρόμου.

ΚΑΛΟΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Άγιος Ιωάννης Λαμπαδιστής.

Το χωριό είναι γνωστό για τις θειούχες πηγές του και την περίφημη εκκλησία του Αγίου Ιωάννη Λαμπαδιστή που αποτελείται από δύο εκκλησίες και ένα λατινικό παρεκκλήσι που ανάγονται σε διαφορετικές εποχές. Παλαιότερα λειτουργούσε σαν μοναστήρι. Στην αρχή ήταν μοναστήρι. Τώρα είναι ένα σύμπλεγμα από κτίσματα που ανάγονται σε διάφορες εποχές. Ο ναός κοσμεύεται από εξαιρετες τοιχογραφίες του 13^{ου} και του 15^{ου} αιώνα. Εδώ, στις 4 Οκτωβρίου, ημέρα μνήμης του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδιστή, γίνεται ένα από τα μεγαλύτερα πανηγύρια της Μαραθάσας.

ΜΟΥΤΟΥΛΛΑΣ

Παναγία του Μουτουλλά.

Λιγότερο από ένα χλμ. Πιο ψηλά βρίσκεται ο Μουτουλλάς. Το χωριό έχει ένα μικρό παρεκκλήσι του 13^{ου} αιώνα, αφιερωμένο στην Παναγία, με επικλινή ξύλινη στέγη, και τοιχογραφίες χρονολογημένες στο 1280. Οι επισκέπτες μπορούν να πάρουν το κλειδί από το διπλανό σπίτι. Στο χωριό συνεχίζεται η παραδοσιακή κατασκευή σκάφης από κορμούς δέντρων.

ΠΕΔΟΥΛΑΣ

Αρχάγγελος Μιχαήλ

Το τρίτο χωριό καθώς ανεβαίνουμε είναι ο Πεδουλάς, ορεινό θέρετρο περίφημο για τα κεράσια του. Η αγιογραφημένη εκκλησία του Αρχαγγέλου

Μιχαήλ βρίσκεται στο χαμηλότερο μέρος του χωριού και χρονολογείται από το 1474. Οι επισκέπτες μπορούν να πάρουν το κλειδί από το διπλανό σπίτι. Λίγα μέτρα πιο κάτω βρίσκεται το Βυζαντινό Μουσείο Πεδουλά.

ΤΡΙΑ ΠΑΛΑΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

ΜΟΝΗ ΚΥΚΚΟΥ

Το γνωστότερο και πλουσιότερο μοναστήρι της Κύπρου. Ιδρύθηκε το 1100 και αφιερώθηκε στην Παναγία. Κατέχει μια από τις τρεις σωζόμενες εικόνες της Παναγίας που αποδίδονται στον Απόστολο Λουκά. Η εικόνα είναι επαργυρωμένη και τοποθετημένη μέσα σ' ένα προσκυνητάρι από κέλυφος χελώνας και σιντέφι μπροστά στο εικονοστάσι. Ο πρώτος Πρόεδρος της Κύπρου Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ' υπηρέτησε εδώ σαν δόκιμος. Κατά την επιθυμία του θάφτηκε στο θρονί, 3 χλμ. Δυτικά του μοναστηριού. Στον Κύκκο γίνονται θρησκευτικές πανηγύρεις στις 15, Αυγούστου και στις 8 Σεπτεμβρίου.

ΜΟΝΗ ΤΡΟΟΔΙΤΙΣΣΑΣ

Πολύ ωραίο μοναστήρι ανάμεσα σε πεύκα. Ιδρύθηκε το 13^ο αιώνα αλλά η τωρινή εκκλησία κτίστηκε το 1731. Στην εκκλησία υπάρχει μια πολύτιμη εικόνα της Παναγίας καλυμμένη με ασημένιο φύλλο, που έχει μεταφερθεί από τη Μικρά Ασία. Η Μονή είναι κλειστή για επισκέψεις.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΜΕΣΑ ΠΟΤΑΜΟΥ

Παλαιό μοναστήρι κοντά στις Πλάτρες σε μια ειδυλλιακή περιοχή με ένα μικρό καταρράκτη.

ΚΡΑΣΟΧΩΡΙΑ

Από τη διακλάδωση του δρόμου Λεμεσού-Πάφου (δεξιά μετά την Ερήμη) ή από το δρόμο Λεμεσού – Πλατρών. Η περιοχή στις νότιες πλαγιές του Τροόδους (βορειοδυτικό τμήμα της επαρχίας Λεμεσού) είναι γνωστή με το όνομα Κρασοχώρια. Εδώ η καλλιέργεια των αμπελιών και η παραγωγή κρασιού έχουν πολύ παλιά και πλούσια παράδοση. Το περίφημο κόκκινο ξηρό κρασί του τόπου

παράγεται στα χωριά αυτά. Σημαντικά χωριά της περιοχής είναι το Ομοδος, η Πάχνα, το Άρσος που διαθέτει ένα αξιόλογο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης.

ΟΜΟΔΟΣ

Ένα από τα μεγάλα κρασοχώρια της Κύπρου. Κάποτε ανήκε στον Sir John De Brie, πρίγκιπα της Γαλιλαίας. Στο κέντρο του χωριού βρίσκεται το Μοναστήρι του Σταυρού, που περιλαμβάνει παλιές εικόνες, εξαιρετα ξυλόγλυπτα και άλλα αξιόλογα εκκλησιαστικά αντικείμενα καθώς επίσης και ένα μικρό μουσείο αγώνα. Έχει αναστηλωθεί ένα παλιό σπίτι με ληνό, την παραδοσιακή εγκατάσταση για εξαγωγή του κρασιού από τα σταφύλια. Στο χωριό γίνεται κάθε Αύγουστο Γιορτή του Κρασιού και στις 14 Σεπτεμβρίου μεγάλη θρησκευτική πανήγυρη.

ΦΟΙΝΙ

Χωριό γνωστό για την αγγειοπλαστική του και τα λουκούμια του. Οι επισκέπτες μπορούν να δουν μια ενδιαφέρουσα ιδιωτική έκθεση αγγειοπλαστικής στη οικία Πηλαβάκη.

ΚΟΙΛΑΝΙ

Διακλάδωση από το δρόμο Λεμεσού – Τροόδους – Κακοπετριάς. Ένα γοητευτικό χωριό που παράγει κρασιά. Η εκκλησία της Αγίας Μαύρης, μονόκλιτη με τρούλο, είναι τυπικό δείγμα της αρχιτεκτονικής του 12^{ου} αιώνα, με τοιχογραφίες του τέλους του 15^{ου} αιώνα. Στο χωριό υπάρχει τοπικό Εκκλησιαστικό και Αμπελουργικό Μουσείο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΔΟΧΩΡΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΟΔΗΓΟΥΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΗ

Αν κατευθυνθείτε προς το εσωτερικό του νησιού θα συναντήσετε παλιά χωριουδάκια με παραδοσιακή αρχιτεκτονική όπου οι ίδιες οι παράδοσεις ελάχιστα έχουν αλλάξει με το πέρασμα των αιώνων. Μπορείτε κι εσείς να βυθιστείτε στο χαλαρό ρυθμό της ζωής της υπαίθρου χάρη στο Κυπριακό Πρόγραμμα Αγροτουρισμού. Το πρόγραμμα προωθεί την αναπαλαίωση παραδοσιακών κατοικιών έτσι ώστε να είναι πλήρως εξοπλισμένα για την υποδοχή επισκεπτών.

Δεν υπάρχει καλύτερος ή πιο άμεσος τρόπος να ζήσει κανείς τη ζωή της υπαίθρου, με τις λαϊκές παραδόσεις, την παραδοσιακή κουζίνα και τη ζεστή φιλοξενία, παρά μέσα από το πρόγραμμα Αγροτουρισμού. Τα ευρύχωρα καταλύματα στα φιλόξενα αγροτικά χωριά του νησιού, δημιουργούν μια ζεστή και καθαρά κυπριακή ατμόσφαιρα για τον ανεξάρτητο ταξιδιώτη.

Μια παραμονή σε ένα παραδοσιακό σπίτι είναι μια αναζωογονητική αλλά και ξεχωριστή εμπειρία. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον ο επισκέπτης βιώνει καθημερινά την πλούσια παράδοση των ανθρώπων των χωριών, τους απλούς και ήρεμους ρυθμούς της ζωής, τις λαϊκές ασχολίες και συνήθειες, τις αυθεντικές γεύσεις του παραδοσιακού φαγητού. Επιπρόσθετα τα καταλύματα αυτά προσφέρονται σε λογικές τιμές. Σε τέτοια μέρη σας περιμένουν πολλές εκπλήξεις: αρώματα μοναδικά στην ύπαιθρο, περίπατοι στα μονοπάτια της φύσης, και επισκέψεις σε αρχαιολογικές τοποθεσίες και ιστορικά μοναστήρια. Μπορείτε αν προτιμάτε να καθίσετε με τις ώρες στην ταβέρνα του χωριού - ή ακόμα στην ηλιόλουστη τράτασα σας .

«Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ MEDNET ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»

Ο τουρισμός για την Κύπρο αποτελεί τον δυναμικότερο τομέα της οικονομίας της και την κινητήρια δύναμη της. Αποτέλεσε δε, τον βασικό πυλώνα, που στήριξε την Κύπρο στα δύσκολα χρόνια μετά την Τουρκική εισβολή του 1974 και την κατοχή του 40% του εδάφους της, αφού η ανάπτυξη του, δημιούργησε θέσεις εργασίας για ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού, και την κύρια πηγή ξένου συναλλάγματος.

Ο τουρισμός σήμερα στην Κύπρο είναι της τάξης των 2,5 – 3 εκατομμυρίων τουριστών το χρόνο. Δηλαδή τετραπλάσιος του τοπικού πληθυσμού και είναι διάσπαρτος στο παράλιο τμήμα του νησιού.

Ανησυχία εμπνέει ιδιαίτερα αυτό το γεγονός, δηλαδή η κοσμοπολίτικη ανάπτυξη των παράλιων περιοχών και η αποψίλωση και εγκατάλειψη της ενδοχώρας, των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Η αδρανοποίηση του τοπικού πληθυσμού, των ανθρώπων κάποιας ηλικίας και κυρίως των γυναικών, γιατί οι νέοι φεύγουν προς τις Τουριστικές περιοχές για να γίνουν, οι περισσότεροι υπάλληλοι στην Τουριστική βιομηχανία.

Αυτός ήταν και ο βασικός λόγος που πρόθυμα δέχτηκε ο ΚΟΤ την πρόσκληση της Αναπτυξιακής Ηρακλείου να συμμετάσχει σαν συνεργαζόμενος φορέας, από υπό ένταξη τότε χώρα την Κύπρο, στα πλαίσια του Leader στο Δίκτυο Med Net, για την ανάπτυξη του Αγροτουρισμού:

Η πρόκληση και η πρόσκληση, για τους Τουριστικούς προορισμούς και ασφαλώς και για την Κύπρο, μέσα στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον που επικρατεί, είναι η ένταξη της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον, τον

πολιτισμό και την κοινωνία, που αποτελούν την βάση και προσδίδουν μοναδικότητα και ανταγωνιστικότητα σε ένα προορισμό.

Ο Αγροτουρισμός σαν εναλλακτική μορφή τουρισμού, δίνει πάρα πολλές δυνατότητες για Τοπική Ανάπτυξη και απασχόληση κατοίκων της υπαίθρου. κυρίως ορεινών και ημιορεινών περιοχών, που δεν έχουν περιθώρια ανάπτυξης με άλλες μορφές και δράσεις ανάπτυξης. Παράλληλα, αποτελεί την εξέδρα και το εφαλτήριο, από το οποίο κάθε περιοχή και κάθε τόπος μπορεί να προβάλει τα δικά του χαρακτηριστικά, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, την κουλτούρα γενικά του τόπου.

Τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται και στον τόπο μας ο Αγροτουρισμός με σκόρπιες ιδιωτικές πρωτοβουλίες και με διάφορα μέτρα ενθάρρυνσης του, από το κράτος, χωρίς όμως σχεδιασμό και ουσιαστικά μέτρα στήριξης και ενδυνάμωσης του, γιατί μόνο με το κρεβάτι στο παραδοσιακό σπίτι και το παραδοσιακό φαγητό, δεν μπορεί να αναπτυχθεί σωστά και να επιβιώσει ο αγροτουρισμός. Χρειάζεται και άλλες υποστηρικτικές δράσεις, με εμπλοκή όλων των Τοπικών Φορέων, για να αναπτυχθεί σωστά.

Το ζητούμενο σήμερα είναι η ανάδειξη της αξίας συνολικά και είναι αυτό που επιδιώκεται να επιτευχθεί με την συμμετοχή στο δίκτυο "Med Net".

Γιατί σίγουρα η δημιουργία δικτύων σε τοπικό, σε εθνικό αλλά κυρίως σε διακρατικό επίπεδο, όπως είναι το δίκτυο Med Net, προάγει την συνεργασία μεταξύ των διαφόρων συνεργαζομένων περιοχών κατά το αρχαιοελληνικό πρότυπο του "εν τη ενώσει η ισχύς" και βοηθά:

- Στην ανταλλαγή εμπειριών και μεταφορά γνώσης .
- Στην προβολή όλων εκείνων των στοιχείων που συνθέτουν την ταυτότητα της κάθε περιοχής από πλευράς περιβάλλοντος και πολιτισμού.
- Στην ενοποιημένοι προσφορά Αγροτουριστικών υπηρεσιών.

- Στην δημιουργία κοινού μοντέλου υπηρεσιών, με κοινές ποιοτικές αρχές και στοιχεία στη βάση της αειφόρου και βιώσιμης ανάπτυξης.
- Στην προώθηση και εμπορία των τοπικών προϊόντων.
- Στην διαμόρφωση κοινών μηχανισμών και εργαλείων διακρατικού χαρακτήρα.
- Στη βελτίωση της βιωσιμότητας και αποτελεσματικότητας των τοπικών προγραμμάτων και δράσεων.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο σε τοπική κλίμακα και να είναι ο βασικός συντελεστής εταιρικών σχέσεων, για μια μακρόπνοη και βιώσιμη τοπική αναμόρφωση. Μπορεί να γίνει ο καταλύτης της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης, συμβάλλοντας αφ' ενός και διασφαλίζοντας τη διεξαγωγή ενός σοβαρού και αποδοτικού διαλόγου με διάρκεια και εγκυρότητα αλλά αφ' ετέρου επιλέγοντας και υποδεικνύοντας ένα στρατηγικό επαναπροσανατολισμό της ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές, αλλά και τις Εθνικές επιταγές για την ισχυροποίηση και ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι ΟΤΑ καλούνται πλέον να υποστηρίξουν την ανάπτυξη της περιοχής αναφοράς τους, ν' αποκτήσουν και ν' αξιοποιήσουν σύγχρονες μορφές διοικητικής οργάνωσης, να παρέχουν αξιόπιστες υπηρεσίες στους πολίτες, να συμβάλουν στην αυξημένη αποδοτικότητα των τοπικών επενδύσεων, ασκώντας ουσιαστική πολιτική και έχοντας τον πρώτο λόγο στην διαμόρφωση του δικού τους μέλλοντος.

Κατά συνέπεια η προώθηση, η ενίσχυση και η διεύρυνση συνεργασιών, τόσο σε τοπικό όσο και σε διακρατικό επίπεδο, στους τομείς διοίκησης και της Τοπικής Κοινωνίας, αλλά και σε γενικότερα άλλα θέματα που άπτονται της ευρύτερης αναπτυξιακής διεργασίας και της Ευρωπαϊκής προοπτικής, εξασφαλίζουν μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα μέσω της ανταλλαγής τεχνογνωσίας, της σύσφιξης των ενεργών συνεργασιών για την ενδυνάμωση των Διοικητικών μηχανισμών, για την διατήρηση του περιβάλλοντος και την προώθηση του μοντέλου της Βιώσιμης Ανάπτυξης, την ενδυνάμωση της

οικονομικής συνεργασίας της ικανοποίησης των πραγματικών αναγκών των τοπικών πληθυσμών και τέλος της στήριξης και περαιτέρω ανάπτυξης σχέσεων αλληλεγγύης, δίνοντας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση το ρόλο του συνδετικού κρίκου αυτής της διαδικασίας.

Οι αγροτικές ζώνες, η ενδοχώρα, αποτελεί τον εναλλακτικό στίβο εφαρμογής και επιτυχίας της νέας Ευρωπαϊκής πρότασης για την βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη του 21^{ου} αιώνα.

Έτσι ειδικότερα μπορούν να προταθούν οι παρακάτω τοπικές στοιχειοθετημένες δράσεις για σωστή ορθολογική ανάπτυξη του Αγροτουρισμού:

- Δημιουργικοί ΟΤΑ κινητήριες δυνάμεις και συμπληρωματικοί αναπτυξιακοί μηχανισμοί για ένα βιώσιμο κοινωνικό – οικονομικό πρόσωπο της σύγχρονης εποχής.
- Χωροταξικός σχεδιασμός και σύνδεση του Αγροτουρισμού με τις άλλες παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής .
- Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού με αυξημένη την γυναικεία συμμετοχή στην αγορά εργασίας.
- Δραστηριοποίηση και επανένταξη ατόμων που έχουν αποκλειστεί από την αγορά εργασίας.
- Ενίσχυση και ενθάρρυνση της αυτοαπασχόλησης με σοβαρό και τεχνολογικά αξιόπιστο, σύγχρονο τρόπο.
- Ενίσχυση της αγοράς Τέχνης και Χειροτεχνίας.
- Ολοκληρωμένες υπηρεσίες για τον Αγροτουρισμό – Οικολογικό Τουρισμό.
- Πολιτισμός – Διαχείριση του ελεύθερου χρόνου – περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση – εκδηλώσεις – εκπαίδευση – ανάπτυξη όλων των ταλέντων των νέων μέσα από την απασχόληση υψηλής ποιότητας επιστημονικού προσωπικού με γνώσεις και ευαισθησία για πραγματική μετάδοση και δημιουργία.
- Δημιουργία σύγχρονων και καινοτόμων πολυδύναμων εγκαταστάσεων ψυχαγωγίας.

- Δημιουργία ινστιτούτων τέχνης για την διασύνδεση της Τέχνης και του πολιτισμού με τον ανθρώπινο, το έμπυχο δυναμικό τοπικά αλλά και με την ίδια την επιχειρηματικότητα.
- Το «επιχειρείν» και το περιβάλλον με στόχο την γένεση νέων θέσεων εργασίας προσαρμοσμένων στην γεωγραφική ιδιαιτερότητα των περιοχών αναφοράς.
- Οργάνωση της εργασίας και του Κοινωνικού περιβάλλοντος της περιοχής .
- Αλλαγή στις συμπεριφορές, δημιουργία και στήριξη νέων θέσεων εργασίας, μέσα σε τομείς καινούργιων εμπορικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοποιήσεων.
- Σαφής προσδιορισμός του ρόλου των τοπικών Αρχών και της ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας.
- Δημιουργία ειδικών και πρωτότυπων περιοχών δραστηριοτήτων.

Καταλήγοντας ή μέχρι τώρα η συμμετοχή της Κύπρου σε Ευρωπαϊκά προγράμματα δεν έχει χρηματοδοτηθεί από Κοινοτικά ταμεία. Αναμένεται ότι στο μέλλον θα τύχουμε χρηματοδότησης από Μεσογειακά προγράμματα αφού βρισκόμαστε είδη σαν κράτος μεταξύ των δέκα νέων μελών της Ευρωπαϊκής οικογένειας.

Η ανάπτυξη του Αγροτουρισμού στην Κύπρο άρχισε ουσιαστικά τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990. Ώθηση στην ανάπτυξη κλινών σε παραδοσιακά καταλύματα έδωσε ένα ειδικό σχέδιο κινήτρων το οποίο διαχειριζόταν ο ΚΟΤ, και το οποίο στόχευε στο να ενθαρρυνθούν ιδιοκτήτες παραδοσιακών οικοδομών στην ύπαιθρο να τις αποκαταστήσουν και να τις μετατρέψουν σε τουριστικές επιχειρήσεις στα πλαίσια του Αγροτουρισμού (όπως παραδοσιακά καταλύματα, ταβέρνες, πολιτιστικά κέντρα, μουσεία και κέντρα λαϊκής τέχνης). Παράλληλα με το πιο πάνω σχέδια κινήτρων, λειτουργούσαν και άλλα σχέδια τα οποία στόχευαν στη διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (όπως το Σχέδιο Διατηρητέων Οικοδομών, το οποίο διαχειριζόταν το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως και το Σχέδιο Μνημείων Β' Πίνακα, το οποίο διαχειριζόταν το Τμήμα Αρχαιοτήτων) και

όλα μαζί συνέδραμαν θετικά στη δημιουργία υποδομής διαμονής ψηλού επιπέδου στην Κυπριακή ενδοχώρα (σε περιορισμένη όμως κλίμακα).

Μέχρι της στιγμής, περισσότερες από 70 παραδοσιακές οικοδομές σε 31 χωριά, με συνολική δυναμικότητα πέραν των 600 κλινών, έχουν μετατραπεί σε τουριστικά καταλύματα σύμφωνα με τις πρόνοιες της σχετικής Νομοθεσίας, ενώ προωθείται η δημιουργία και άλλων παραδοσιακών καταλυμάτων.

Ο ΚΟΤ, διαβλέποντας την ανάγκη για παροχή βοήθειας στους ιδιοκτήτες-διαχειριστές των παραδοσιακών καταλυμάτων της υπαίθρου σε θέματα μάρκετινγκ και οργάνωσης του προϊόντος, πρωτοστάτησε στη δημιουργία, το 1996, της Κυπριακής Εταιρείας Αγροτουρισμού. Η Εταιρεία αυτή είναι ουσιαστικά ένας μη κερδοσκοπικός σύνδεσμος των ιδιοκτητών-διαχειριστών των παραδοσιακών καταλυμάτων, ο οποίος ιδρύθηκε για να συντονίζει τις προσπάθειες των μελών τους σε θέματα μάρκετινγκ και προσέλκυσης και οργάνωσης κρατήσεων. Στα πλαίσια αυτά, η Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού ίδρυσε το δικό της Κεντρικό Γραφείο Κρατήσεων και δημιούργησε ιστοσελίδα (website) στο Διαδίκτυο (internet – διεύθυνση: www.agrotourism.com.cy) για παροχή πληροφοριών στο κοινό, και τη διευκόλυνση της διενέργειας ηλεκτρονικών κρατήσεων, με άμεση μάλιστα επιβεβαίωση (online, real-time bookings). Επίσης, η Εταιρεία έχει εκδώσει ειδικό διαφημιστικό βιβλιάριο στο οποίο περιλαμβάνονται τα καταλύματα που ανήκουν στα μέλη της, και το οποίο έχει κυκλοφορήσει σε πέντε γλώσσες και διατίθεται δωρεάν από τα γραφεία εσωτερικού και εξωτερικού του ΚΟΤ.

Ο Αγροτουρισμός μπήκε σε μία νέα φάση ανάπτυξης από την 1.5.2004, με την πλήρη ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Στα πλαίσια της αναπτυξιακής πολιτικής της Ε.Ε., ολόκληρη η ενδοχώρα της Κύπρου εντάχθηκε ως περιοχή Στόχου 2, και ως αποτέλεσμα ένα νέο σχέδιο κινήτρων για την ανάπτυξη του Αγροτουρισμού αντικατέστησε το προηγούμενο. Αυτό το νέο σχέδιο, το οποίο παρέχει σημαντικά οικονομικά κίνητρα στους δικαιούχους, αναμένεται να

βοηθήσει σημαντικά στη δημιουργία όχι μόνο παραδοσιακών τουριστικών καταλυμάτων, αλλά και άλλων μικρομεσαίων επιχειρήσεων που θα λειτουργούν στα πλαίσια του Αγροτουρισμού (όπως κέντρα λαϊκής τέχνης και χειροτεχνίας, μουσεία και μικρά οινοποιεία) ώστε να προσφέρεται στον επισκέπτη μια ολοκληρωμένη τουριστική εμπειρία της Κυπριακής υπαίθρου.

Μονοπάτια της Φύσης

Η Κύπρος προσφέρει ένα δίκτυο από εβδομήντα (70) μονοπάτια της φύσης, το οποίο καλύπτει συνολικά περισσότερα από 250 χιλιόμετρα. Τα μονοπάτια αυτά βρίσκονται σε περιοχές φυσικής ομορφιάς, όπως είναι τα βουνά του Τροόδους, τα δάση Πάφου και Αδελφοί, το εθνικά δασικά πάρκα Κάβο Γκρέκο και Αθαλάσσας, η περιοχή της Πιτσιλιάς και η κοιλάδα της Μαραθάσας.

Δημιουργήθηκαν δύο νέα θεματικά μονοπάτια τα οποία διασχίζουν ολόκληρη την Κύπρο: το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Μεγάλης Απόστασης E4 και η Πολιτιστική Διαδρομή Αφροδίτη. Το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Μεγάλης Απόστασης E4 ξεκινά από το Γιβραλτάρ και καταλήγει στην Κύπρο, έχοντας συνολικό μήκος στην Κύπρο πεντακόσιων εβδομήντα (570) χιλιομέτρων. Η Πολιτιστική Διαδρομή Αφροδίτη συνδέεται με αρχαιολογικές τοποθεσίες που σχετίζονται με τη λατρεία της Αφροδίτης, της Θεάς του Ερωτα σύμφωνα με την αρχαία Ελληνική Μυθολογία, και περιλαμβάνει οκτώ (8) μουσεία, καθώς και τη διοργάνωση ποικίλων πολιτιστικών εκδηλώσεων σε περιοχές που περιλαμβάνονται στη διαδρομή.

Φύση & οικολογικός τουρισμός

Τα τελευταία χρόνια, η κυβέρνηση της Κύπρου ενεργεί προνοητικά για να αποτρέψει την υπερβολική ανάπτυξη στο νησί. Θεσπίστηκε μορατόριουμ στις κατασκευές στις παράκτιες περιοχές το 1989 μαζί με πιο αυστηρές κατευθυντήριες γραμμές για ρύθμιση άλλων τύπων κατασκευές. Ο τουρισμός σε μικρότερη κλίμακα ενθαρρύνεται μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού το

οποίο παρέχει οικονομικά κίνητρα για την αναπαλαίωση κατοικιών στις αγροτικές περιοχές με σκοπό τη χρησιμοποίησή τους ως ξενώνες.

Όπως και σε άλλα μέρη του κόσμου, έτσι και στην Κύπρο ο τουρισμός διαδραματίζει ένα αυξανόμενο ρόλο στην οικονομία του τόπου. Ωστόσο, οι φυσικοί πόροι του νησιού είναι περιορισμένοι. Μέσα από τις προσπάθειες εξοικονόμησης του νερού, την ελεγχόμενη κατασκευή νέων τουριστικών έργων και τα μέτρα προστασίας των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, ο τουρισμός μπορεί να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια διαφύλαξης της οικολογίας της Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η ένταξη της Κύπρου στην ευρωπαϊκή ένωση έγινε στις 13 Δεκεμβρίου το 2002 στην Κοπεγχάγη. Της απόφασης αυτής προηγήθηκε μια επίμονη μακροχρόνια προσπάθεια εναρμόνισης της νομοθεσίας της Κύπρου με το λεγόμενο ευρωπαϊκό κεκτημένο και μια σειρά επίπονων διαπραγματεύσεων. Το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο, το οποίο δεν είναι στατικό και συνεχώς εξελίσσεται, αποτελείται από τις συνθήκες, νομοθεσίες, τη νομολογία του δικαστηρίου, δηλώσεις, ψηφίσματα, οδηγίες κλπ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα επόμενα βήματα είναι η έγκριση της Συνθήκης Προσχώρησης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η υπογραφή της Συνθήκης και η επικύρωση της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το κοινοβούλιο της κάθε χώρας-μέλους. Η διαδικασία αυτή προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέχρι την 1.5.2004, οπότε η Κύπρος θα γίνει πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με επίσημες δηλώσεις η Κύπρος είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του ανταγωνισμού στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης όχι μόνο από πλευράς νομοθεσίας αλλά και από πλευράς μηχανισμών και δομών αποτελεσματικής εφαρμογής του Κοινοτικού Κεκτημένου. Οι οικονομικοί δείκτες είναι ευνοϊκοί και στα πλαίσια των κριτηρίων του Μάαστριχτ.

Τα οφέλη για την Κύπρο δεν θα είναι μόνο πολιτικά, αν και η πολιτική ασφάλεια θα επηρεάσει θετικά την επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα.

Τα οφέλη θα είναι επίσης κοινωνικό-οικονομικά:

- Ευκολότερη πρόσβαση στην ενιαία αγορά των 450 εκ. τα οποία σύντομα θα γίνουν 600 εκ.

- Εμπέδωση της μακροοικονομικής σταθερότητας, χαμηλός πληθωρισμός και ελεγχόμενο δημοσιονομικό έλλειμμα.
- Ελευθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος.
- Καλύτερες υπηρεσίες προς τον πολίτη σε χαμηλότερες τιμές.
- Προσέλκυση ξένων επενδυτών είτε από την Ευρωπαϊκή Ένωση είτε από άλλες χώρες που ενδιαφέρονται για πρόσβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Πρόσβαση στα διαρθρωτικά ταμεία, Το Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2004-2006 που επεξεργάζεται τώρα η Κυβέρνηση έχει στόχο την καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτών.

Η ενιαία νομισματική πολιτική θα συμβάλει στη σταθερότητα των τιμών, γεγονός που θα ωφελήσει τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές, τους ταξιδιώτες κ.ά

Με την υιοθέτηση του Εύρο δύο χρόνια μετά την ένταξη (1.5.2006) θα προκύψουν επίσης οφέλη από την εξάλειψη των συναλλαγματικών διαφορών, τη μείωση των επιτοκίων και την ύπαρξη ενιαίου νομίσματος. Ιδιαίτερα για τον τουρισμό, η ύπαρξη ενιαίου νομίσματος θα είναι βοηθητική αφού οι τουρίστες από χώρες της Ευρωζώνης δεν θα υπόκεινται στην ταλαιπωρία και στα έξοδα αγοράς και πώλησης συναλλάγματος,

Η ευελιξία και η ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας που επιβάλλονται ανεξάρτητα από την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση από την παγκοσμιοποίηση των οικονομιών και την ελευθεροποίηση σε πολλούς τομείς, θα βοηθήσει στην ομαλή ενσωμάτωσή της στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Τουρισμός

Επειδή ο τουρισμός είναι σημαντικός για την ευρωπαϊκή οικονομία - η συνεισφορά του στο ΑΕΠ υπολογίζεται στο 5% - ένα θέμα που συζητήθηκε εκτενώς στη δεκαετία του '90 ήταν το θέμα της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τουρισμό. Στο θέμα αυτό οι απόψεις διίσταντο. Κάποιες χώρες ήθελαν να υπάρξει ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική και άλλες ήθελαν να διατηρηθεί η εθνική πολιτική κάθε χώρας. Σαν αποτέλεσμα, ουδέποτε υπήρξε ευρωπαϊκή πολιτική στον τουρισμό.

Υπάρχουν όμως ευρωπαϊκές πολιτικές σε διάφορους τομείς που επηρεάζουν τον τουριστικό τομέα:

- Πολιτική μεταφορών: Η ελευθεροποίηση των αερομεταφορών και ειδικά η δημιουργία των αεροπορικών εταιρειών χαμηλού κόστους έχει επηρεάσει θετικά τα ταξίδια.
- Πολιτική τεχνολογικής καινοτομίας και επαγγελματικής κατάρτισης.
- Πολιτική προστασίας της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος.
- Πολιτική προστασίας του καταναλωτή.

Οι φωνές για μέσα και τρόπους εφαρμογής του Κοινοτικού Κεκτημένου και των πολιτικών στον τουριστικό τομέα δεν έχουν σιγήσει, ζητώντας επιτακτικά πρακτικά μέτρα ώστε ο τουρισμός να αποκτήσει φωνή σε πολιτικό επίπεδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εγείρεται επίσης η απαίτηση ρύθμισης διαφόρων θεμάτων που αφορούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Η Ευρώπη είναι ο υπ' αριθμόν ένα τουριστικός προορισμός στον κόσμο με 400 εκ. αφίξεις το 2001 και προβλεπόμενες αφίξεις το 2010 στα 527 εκ. και το 2020 στα 717 εκ. Τόσο ο ρυθμός αύξησης όσο και το μερίδιο της Ευρώπης θα μειωθούν. Ο ρυθμός αύξησης στα 3% ετησίως για την περίοδο 1995-2020 και το μερίδιο της Ευρώπης στο 46% το 2020 από 60% το 1995.

Εντούτοις η Ευρωπαϊκή τουριστική βιομηχανία δημιουργεί 100.000 νέες θέσεις εργασίας κάθε χρόνο. Συνολικά ο τουρισμός εργοδοτεί 8 εκ. άτομα άμεσα και 20 εκ. έμμεσα. Αυτή είναι μια μεγάλη συνεισφορά του τουριστικού τομέα στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμβάλλοντας επίσης στην κοινωνική και οικονομική συνοχή, στην ποιότητα ζωής και στην αειφόρα ανάπτυξη.

Ο τουρισμός στην Κύπρο και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Είναι γνωστή η σημασία του τουρισμού στην οικονομία της Κύπρου σήμερα, όμως πιο σημαντική είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη του τόπου από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας μέχρι σήμερα.

Ο τουρισμός πέρασε από συμπληγάδες όπως ήταν η καταστροφική εισβολή του 1974 και ο πόλεμος στον Κόλπο το 1991. Σήμερα περνούμε πάλι δύσκολες εποχές ύστερα από τα τρομοκρατικά κτυπήματα που κορυφώθηκαν στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, την οικονομική ύφεση που ακολούθησε και τη σημερινή αβεβαιότητα ενόψει ενός ενδεχόμενου πολέμου στο Ιράκ.

Το κοινοτικό κεκτημένο που αφορά αποκλειστικά τον τουρισμό είναι πολύ περιορισμένο. Έγινε όμως η προετοιμασία της εναρμόνισης και σήμερα έχουν εναρμονιστεί οι ακόλουθες νομοθεσίες:

- Η νομοθεσία περί Ξενοδοχείων και Τουριστικών Καταλυμάτων. Μια πρόνοια που καταργείται είναι η υποχρέωση διάθεσης του 10% της δυναμικότητας του ξενοδοχείου σε κλίνες σε Κύπριους.

- Η νομοθεσία περί Τουριστικών Γραφείων.

Επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία τουριστικού γραφείου από πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα ή εγγεγραμμένα σε άλλο κράτος-μέλος.

- Δικαιούνται να ασκήσουν το επάγγελμα του ξεναγού και υπήκοοι άλλου κράτους-μέλους εφόσον πληρούν ορισμένα κριτήρια (Σχολή Ξεναγών, γλώσσα).

Πέραν των άμεσων νομοθεσιών άλλα εναρμονιστικά μέτρα που ήδη εφαρμόζονται περιλαμβάνουν:

- νομοθεσία για την χρονομεριστική μίσθωση με στόχο την προστασία του καταναλωτή,
- σύσταση για την πυρασφάλεια στα ξενοδοχεία,
- σύσταση για τυποποιημένο σύστημα σήμανσης-συμβόλων στα ξενοδοχεία,
- συλλογή στατιστικών στοιχείων αφίξεων-αναχωρήσεων τουριστών,
- ελευθεροποίηση των ξένων επενδύσεων από υπηκόου άλλων κρατών-μελών,
- αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων και επαγγελματικών προσόντων όπως π.χ. ξεναγού, διευθυντή ταξιδιωτικού γραφείου, διευθυντή εστιατορίου, διευθυντή ξενοδοχειακού καταλύματος,
- μέτρα προστασίας του καταναλωτή.

Ορισμένα άλλα μέτρα που θα τεθούν σε εφαρμογή με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνουν κατάργηση των περιορισμών στην απόκτηση ακίνητης ιδιοκτησίας από κατοίκους άλλων κρατών-μελών ή άλλων περιορισμών στην άσκηση του δικαιώματος εγκατάστασης, κατάργησης περιορισμών στις αερομεταφορές κλπ.

Η επιχειρηματική ικανότητα των Κυπρίων είναι δεδομένη. Οι δομές και τα πλαίσια, με την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ελευθεροποιούνται και εκσυγχρονίζονται.

Ο τουρισμός καλείται να ανταποκριθεί στην πρόκληση του έντονου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος στο οποίο είναι ήδη εκτεθειμένος εδώ και αρκετά χρόνια.

Ορισμένες κυπριακές επιχειρήσεις περιλαμβανομένου και του τουριστικού τομέα θα εκτεθούν για πρώτη φορά στον άμεσο ανταγωνισμό από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις όπως π.χ. οι ξεναγοί, τα τουριστικά γραφεία. Από την άλλη θα έχουν την ευκαιρία να δραστηριοποιηθούν στην Ευρώπη των 25.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι από μόνη της ένα ισχυρό διαφημιστικό εργαλείο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση που παράγει ήδη 87% του τουριστικού μας ρεύματος θα είναι η μεγάλη οικογένεια στην οποία θα ανήκει πια και η Κύπρος.

Η ελευθεροποίηση των αερομεταφορών είναι δυνατό να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες, παρ' όλον ότι το θέμα αυτό παραμένει υπό την αίρεση της επικερδότητας αεροπορικών εταιρειών.

Όμως η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνεπάγεται και ορισμένες υποχρεώσεις όπως π.χ. η εναρμόνιση των φορολογιών, τελών κλπ. που πιθανό να δημιουργήσουν πιέσεις στο ήδη ψηλό λειτουργικό μας κόστος και για τις οποίες η τουριστική βιομηχανία πρέπει να προετοιμαστεί με προγράμματα αύξησης της παραγωγικότητας και εισαγωγή καινοτομιών.

Το μακρόπνοο Στρατηγικό Σχέδιο για τον Τουρισμό που επεξεργάστηκε ο ΚΟΤ σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση τον Ιανουάριο 2001 έχει στόχο την αειφόρα μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου. Η ανταγωνιστικότητα θα ενισχυθεί κυρίως με παρεμβάσεις στην ποιότητα και στην παραγωγικότητα και με εισαγωγή καινοτομιών και την ορθή αξιοποίηση των δύο

κύριων πλεονεκτημάτων της Κύπρου: του μακραίωνα πολιτισμού της και της ποικιλίας της φύσης σ' ένα μικρό σχετικά γεωγραφικό χώρο.

Ο εσωτερικός τουρισμός είναι πολύ σημαντικός στις πλείστες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με κάποια επέκταση της έννοιας θα μπορούσε ο τουρισμός μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να χαρακτηριστεί και ως εσωτερικός αφού τα σύνορα έχουν καταργηθεί. Ο τουρισμός από Ευρωπαίους μέσα στην Ευρώπη είναι πολύ σημαντικός, αποτελεί 86% περίπου του συνολικού τουρισμού στην Ευρώπη και υπολογίζεται σε 350 εκ. περίπου.

Στην Κύπρο, λόγω του μικρού μεγέθους της χώρας μας, ο εσωτερικός τουρισμός είναι σημαντικός όχι όμως από την άποψη των διανυκτερεύσεων που αποτελεί μόνο 4% του συνόλου, αλλά από την άποψη της διακίνησης εντός της χώρας για σκοπούς αναψυχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ: ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Α. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ

Από το 1950 όταν τα ταξίδια έγιναν προσιτά στο ευρύ κοινό, οι αφίξεις τουριστών διεθνώς σημείωσαν μέση ετήσια αύξηση κατά 7,4% από 25 εκ. σε 528,5 εκ. το 1994, ενώ τα έσοδα σε ξένο συνάλλαγμα αυξήθηκαν κατά 12,3% ετήσια από 2,1 δισεκ. δολάρια το 1950 σε 321,5 δισεκ. δολάρια το 1994. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού υπολογίζεται ότι κατά το 1994, 1,4 εκ. περιηγητές ταξίδεψαν κάθε μέρα εκτός της χώρας τους για σκοπούς τουρισμού ξοδεύοντας περίπου 880 εκ. δολάρια για διαμονή, φαγητό, διασκέδαση και ψώνια.

Η δραστηριότητα στον τομέα του εσωτερικού τουρισμού, δηλαδή τα ταξίδια για διακοπές μέσα στην ίδια τη χώρα διαμονής ήταν κατά την ίδια περίοδο κατά πολύ μεγαλύτερη, δεκαπλάσια όσον αφορά τις αφίξεις και επταπλάσια περίπου όσον αφορά τις δαπάνες.

Κατά την δεκαετία του 1980 τα έσοδα από τον τουρισμό αυξήθηκαν με πολύ γρηγορότερους ρυθμούς από το διεθνές εμπόριο με αποτέλεσμα σήμερα ο τομέας του Τουρισμού να κατατάσσεται στους τρεις κυριότερους τομείς του διεθνούς εμπορίου μαζί με τα πετρελαιοειδή και τη βιομηχανία των αυτοκινήτων.

Από πλευράς απασχόλησης, ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εργοδότης και δημιουργεί, λόγω των πολλαπλασιαστικών του επιπτώσεων σε άλλους τομείς δραστηριότητας τις περισσότερες θέσεις εργασίας στις περισσότερες χώρες. Έτσι, κατά το 1994,

υπολογίζεται ότι η άμεση και έμμεση απασχόληση λόγω τουρισμού ήταν παγκόσμια 200 εκατ. περίπου άτομα. Οι προορισμοί στους οποίους σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες αυξήσεις και οι οποίοι αναπτύχθηκαν με γρηγορότερους ρυθμούς κατά την δεκαετία του 1980 ήταν οι χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία με μέση ετήσια αύξηση στις αφίξεις τουριστών 9,3%. Αυξήσεις μεγαλύτερες του γενικού μέσου όρου σημειώθηκαν επίσης στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Αμερική.

Το αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν η μείωση του μεριδίου της Ευρώπης στη διεθνή τουριστική κίνηση από 69% το 1980 σε 59,6% το 1994, δεδομένου ότι ο ρυθμός αύξησης των αφίξεων ήταν κατά πολύ μικρότερος, παρόλο ότι η Ευρώπη παραμένει πρώτη στις αφίξεις περιηγητών με 315 εκ. το 1994. Οι προορισμοί με τη μεγαλύτερη ζήτηση κατά το 1994 ήταν η νοτιοανατολική Ασία, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, η Νότια Αμερική, η Καραϊβική και Μεσογειακές χώρες της Νότιας Ευρώπης. Όσον αφορά τα έσοδα από τον τουρισμό σε ξένο συνάλλαγμα, η σημασία και συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία είναι ασφαλώς πολύ μεγαλύτερη για τις αναπτυσσόμενες χώρες παρά για τις βιομηχανικά αναπτυγμένες, όπως και για καθαρά τουριστικές περιοχές όπως είναι Καραϊβική και η Νότια Ευρώπη.

Σημειώνεται τέλος ότι οι κυριότερες περιοχές πηγές τουρισμού είναι οι χώρες της Ευρώπης και η Βόρεια Αμερική (Ηνωμένες Πολιτείες και Καναδάς). Οι αφίξεις από τις περιοχές αυτές αποτελούν το 57% και το 16% αντίστοιχα της συνολικής τουριστικής κίνησης παγκόσμια.

B. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Οι προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού αναφέρονται στην περίοδο 1995 - 2000 όπως και στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα μέχρι το 2010. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, κατά την περίοδο μέχρι το 2000 όπως και την περίοδο 2000 - 2010 αναμένονται πιο συγκρατημένοι ρυθμοί ανάπτυξης. Συγκεκριμένα:

(α) Οι αφίξεις περιηγητών αναμένεται να αυξηθούν κατά 4,4% ετήσια την περίοδο 1995 - 2000 και κατά 3,6% την περίοδο 2000 - 2010. Με βάση τους ρυθμούς αυτούς, οι διεθνείς αφίξεις περιηγητών υπολογίζονται να ανέλθουν σε 661 εκ. το 2000 και σε 937 εκ. Το 2010.

(β) Τα έσοδα από τον τουρισμό αναμένεται να αυξηθούν κατά 4 - 5% περίπου ετήσια και υπολογίζεται ότι μέχρι το 2000 θα ξεπεράσουν τα 500 δισεκ. δολάρια.

(γ) Όσον αφορά το σκοπό ταξιδιού, υπολογίζεται ότι τα ταξίδια για επαγγελματικούς λόγους θα αυξηθούν περισσότερο από τα ταξίδια αναψυχής λόγω της αναμενόμενης αύξησης στην οικονομική ανάπτυξη και των εξελίξεων στο διεθνές εμπόριο και στον τομέα των διεθνών συνεργασιών κυρίως στην Ευρώπη, Βόρεια Αμερική και Ιαπωνία. Τα ταξίδια αναψυχής θα αυξηθούν περισσότερο από τα επαγγελματικά σε χώρες της Ανατολικής και Νότιας Ασίας λόγω της αναμενόμενης μεγάλης αύξησης των ταξιδιών για μακρινούς προορισμούς από τις βιομηχανικές χώρες -πηγές τουρισμού.

(δ) Κατά την ίδια περίοδο αναμένεται να αυξηθούν τα ταξίδια εντός της Ευρώπης κυρίως όπως και στις περιοχές της Νοτιοανατολικής Ασίας και του Βόρειου

Ατλαντικού, ενώ υπολογίζεται ότι θα μειωθούν τα ταξίδια προς και από τη Λατινική Αμερική όπως και μεταξύ της Βόρειας Αμερικής και της Καραϊβικής.

(ε) Από την πλευρά των χωρών - πηγών τουρισμού μεγαλύτερη αύξηση αναμένεται από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, τις Σκανδιναβικές αγορές και χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης. Τα ταξίδια από χώρες της Δυτικής Ευρώπης θα συνεχίσουν να αυξάνονται κατά 4% ετήσια, ενώ μικρότερες αυξήσεις θα σημειώσουν τα ταξίδια από τις χώρες της Βόρειας Αμερικής.

2. ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Κατά το 1995 υπολογίζεται ότι θα δημιουργηθούν 12,6 εκ. νέες θέσεις εργασίας παγκόσμια λόγω της δραστηριότητας στον τουριστικό τομέα που θα απορροφήσουν το' 10,7% του επιπρόσθετου εργατικού δυναμικού. Έτσι, η συνολική απασχόληση, άμεση και έμμεση, στον τομέα του τουρισμού, αναμένεται να ανέλθει σε 212 εκ., ενώ μέχρι το 2005 θα δημιουργηθούν 125 εκ. νέες θέσεις εργασίας, ανεβάζοντας τη συνολική απασχόληση σε 338 εκ. Οι μεγαλύτεροι εργοδότες με 108 εκ. θέσεις εργασίας και 50,7% του ολικού αριθμού θέσεων παγκόσμια είναι η Νότια Ασία και η Κίνα και ακολουθούν η Καραϊβική με 24,7%, η ευρωπαϊκή ένωση με 13,3% και η Λατινική Αμερική με 6%.

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Η συνεισφορά του τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν παγκόσμια υπολογίζεται να ανέλθει σε 10,9% το 1995 και να αυξηθεί σε 11,4% κατά το 2005. Το ύψος και η σημασία της συνεισφοράς του τουρισμού στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν διαφέρει για κάθε χώρα όπως είναι φυσικό ανάλογα με την ανάπτυξη και το μέγεθος των άλλων μέσων της οικονομίας της κάθε χώρας. Στην Καραϊβική ο τομέας του τουρισμού συνεισφέρει κατά 31,5% του ακαθάριστου προϊόντος της.

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Οι κεφαλαιουχικές επενδύσεις σε νέες διευκολύνσεις και εξοπλισμό τόσο από τον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα υπολογίζεται ότι κατά το 1995 θα ανέλθουν σε 1,9 τρις. δολάρια και θα αποτελούν το 11,4% των ολικών επενδύσεων παγκόσμια σε όλους τους τομείς δραστηριότητας. Μέχρι το 2005 αναμένεται ότι οι επενδύσεις θα ανέλθουν σε 3,9 τρις. δολάρια και σε πραγματικούς όρους θα αυξηθούν κατά 68,4%. Την πρώτη θέση στον τομέα των επενδύσεων κατά το 1995 θα κατέχει η Καραϊβική όπου από κάθε 4 δολάρια τα 3 θα επενδύονται στον τομέα του τουρισμού.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η ολική ακαθάριστη παραγωγή του τομέα του Τουρισμού και των Ταξιδιών υπολογίζεται το 1995 σε 3,4 τρις. δολάρια και αναμένεται να αυξηθεί σε 7,2 τρις. δολάρια μέχρι το 2005 σημειώνοντας αύξηση σε πραγματικούς όρους 54,6%.

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΕΣ

Τα έσοδα από άμεση, έμμεση και προσωπική φορολογία υπολογίζονται κατά το 1995 σε 655 δις. δολάρια και θα αποτελούν το 11,1% περίπου των συνολικών εσόδων από φορολογίες.

Γ. ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η ζήτηση για τουρισμό καθορίζεται τόσο από τις δυνάμεις της αγοράς (προσφορά και ζήτηση)- όσο και από εξωγενείς παράγοντες, δηλαδή παράγοντες οι οποίοι δεν σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό αλλά επηρεάζουν την έκταση και το είδος της ζήτησης για τουριστική δραστηριότητα. Οι εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τον τουρισμό περιλαμβάνουν τις δημογραφικές και κοινωνικές αλλαγές, την οικονομική εξέλιξη, τις πολιτικές-νομοθετικές και θεσμικές αλλαγές, την ανάπτυξη της τεχνολογίας και του εμπορίου, την υποδομή στις μεταφορές και την ασφάλεια των ταξιδιών.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Οι δημογραφικές και κοινωνικές αλλαγές στον πληθυσμό των αναπτυγμένων και πρόσφατα εκβιομηχανισθεισών χωρών, ανεξάρτητα από άλλους παράγοντες, σημαίνουν ότι μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού θα έχουν τον χρόνο, την τάση και το εισόδημα για να ταξιδέψουν. Οι αλλαγές αυτές αφορούν τα ακόλουθα:

- την παράταση του ορίου ηλικίας του πληθυσμού,
- την αύξηση των εργαζομένων γυναικών και των οικογενειακών εισοδημάτων και επέκταση
- την αύξηση της αναλογίας των ανύπανδρων ενηλίκων
- την τάση για τη δημιουργία οικογένειας σε μεγαλύτερη ηλικία
- την μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των ζευγαριών χωρίς παιδιά σε σύγκριση με τη γενικότερη αύξηση πληθυσμού
- την χαλάρωση στους περιορισμούς μετανάστευσης
- την αύξηση του χρόνου για πληρωμένες διακοπές και
- την ελαστικότητα των εργασίμων ωρών
- την πρόωρη αφυπηρέτηση, και
- το αυξημένο ενδιαφέρον για δυνατότητες για ταξίδια.

Παρά τη μείωση που παρατηρείται στο ρυθμό αύξησης του πληθυσμού γενικά, αυξάνονται οι αριθμοί των ενήλικων ατόμων τα οποία έχουν μεγαλύτερη τάση και οικονομική δυνατότητα για ταξίδια. Μία από τις κυριότερες αλλαγές στις αναπτυγμένες χώρες για τα επόμενα χρόνια θα είναι η συνεχής μείωση του πληθυσμού στις ηλικίες 15 - 24 χρόνων. Η μείωση στις γεννήσεις τις δεκαετίες του 1960 και 1970 και η παράταση του ορίου ηλικίας, θα οδηγήσει σε αύξηση της

αναλογίας του πληθυσμού της μέσης ηλικίας και των πιο ηλικιωμένων μεταξύ του πληθυσμού των αναπτυσσόμενων χωρών.

Η πρόβλεψη ότι θα αυξηθεί η αναλογία του πληθυσμού ηλικίας 35 - 54 χρόνων ο οποίος διαθέτει μεγαλύτερο εισόδημα όπως και η αναλογία των συνταξιούχων 65 χρόνων και άνω οδηγεί στο συμπέρασμα ότι θα υπάρξει μεγαλύτερη ζήτηση για ταξίδια.

Η συμβολή του γυναικείου πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό στις κυριότερες χώρες πηγές τουρισμού αυξάνεται. Παράλληλα οι γυναίκες δημιουργούν οικογένεια σε μεγαλύτερη ηλικία και επιστρέφουν στην εργασία τους μετά την τεκνοποίηση. Τόσο σαν ξεχωριστό τμήμα αγοράς όσο και λόγω της συνεισφοράς τους στον οικογενειακό προϋπολογισμό, ο γυναικείος πληθυσμός αποτελεί σημαντική παράμετρο στον τομέα των ταξιδιών και των διακοπών.

Οι δύο κύριες αλλαγές στη δομή και τη σύνθεση του μέσου νοικοκυριού είναι η αυξημένη σημασία των ελεύθερων μελών και των ζευγαριών χωρίς παιδιά. Οι τάσεις αυτές στη δομή της οικογένειας αναμένεται να συνεχιστούν και να αυξήσουν τα ειδικά αυτά τμήματα της αγοράς.

Σύμφωνα με τους τρέχοντες ρυθμούς αύξησης υπολογίζεται ότι μέσα στα επόμενα 20 χρόνια το εργατικό δυναμικό στις χώρες του Τρίτου Κόσμου θα αυξηθεί κατά 700 εκ. περίπου ενώ σε αντίθεση κατά την ίδια περίοδο το εργατικό δυναμικό στις βιομηχανικές χώρες θα μείνει στάσιμο ή και θα μειωθεί. Κατά συνέπεια αναμένεται ότι οι βιομηχανικές χώρες θα χαλαρώσουν τους περιορισμούς σε θέματα μετανάστευσης ώστε να εξασφαλίσουν το αναγκαίο εργατικό δυναμικό και να διασφαλίσουν την οικονομική τους ανάπτυξη.

Οι επιπτώσεις από τις εξελίξεις αυτές θα είναι:

- η αύξηση των ταξιδιών μεταξύ των χωρών προέλευσης και των χωρών όπου απασχολούνται οι μετανάστες εργάτες και
- η ανάγκη για ταξίδια και τουριστικά προϊόντα σχεδιασμένα για συγκεκριμένες εθνικές ομάδες.

Η αύξηση του πληρωμένου χρόνου διακοπών θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση στη συχνότητα των διακοπών, ειδικότερα των διακοπών μικρής διάρκειας. Η ελαστικότητα στον εργάσιμο χρόνο θα οδηγήσει στη μεγαλύτερη διαφοροποίηση της ζήτησης για ταξίδια διακοπών, (αύξηση στη ζήτηση για νέους διαφορετικούς προορισμούς, και αύξηση της ζήτησης για ταξίδια εκτός περιόδου αιχμής).

Οι συνταξιούχοι τώρα είναι περισσότεροι, έχουν καλύτερη μόρφωση και είναι περισσότερο δραστήριοι παρά σε προηγούμενες περιόδους. Η αγορά των συνταξιούχων έχει πολύ καλές προοπτικές για να συμβάλει στην αύξηση των διακοπών με μεγάλη διάρκεια και στην αύξηση των μακρινών ταξιδιών.

Η βελτίωση του επιπέδου μόρφωσης αυξάνει το ενδιαφέρον για καλύτερη γνωριμία μεταξύ των διαφόρων λαών. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας δίνει τις δυνατότητες για άμεση και ζωντανή σε αρκετές περιπτώσεις επαφή σχεδόν μεταξύ όλων των χωρών και λαών. Οι τάσεις για ένα <<σφαιρικό>> και <<κοσμοπολίτικο>> τρόπο ζωής οδηγεί στην αύξηση των ταξιδιών. Η αύξηση του ενδιαφέροντος για άλλες κοινωνίες ενισχύει την επιθυμία για ταξίδια και την αναζήτηση μεγαλύτερης ποικιλίας εμπειριών από τα ταξίδια. Οι Καταναλωτές τώρα απαιτούν νέα πιο ευφάνταστα και ποικίλα προϊόντα και υπηρεσίες. Κατά την επόμενη δεκαετία τα ταξίδια τα οποία ετοιμάζονται στα μέτρα και τις απαιτήσεις των περιηγητών θα αυξηθούν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τα καθιερωμένα πακέτα διακοπών.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Μεταξύ της τάσης για ταξίδια και των οικονομικών εξελίξεων υπάρχει μία άμεση και ξεκάθαρη σύνδεση. Η ανάπτυξη - αύξηση στα ταξίδια εξαρτάται και επηρεάζεται άμεσα από τις εξελίξεις στην οικονομία. Νοούμενου ότι οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν αναλλοίωτοι, αύξηση της τάξης του 1% στην κατανάλωση έχει σαν αποτέλεσμα αντίστοιχη αύξηση στα ταξίδια, μία αύξηση της τάξης του 2,5% στην κατανάλωση οδηγεί σε 4% αύξηση στα ταξίδια, ενώ αύξηση 5% στην κατανάλωση οδηγεί σε 10% αύξηση στις δαπάνες για ταξίδια.

Κατά τη δεκαετία του 1980, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες αυξήθηκε σε πραγματικούς όρους κατά 3% ετήσια. Η Διεθνής Τράπεζα προβλέπει μέση ετήσια αύξηση για τις ίδιες χώρες περίπου στα ίδια επίπεδα για τη δεκαετία του 1990, ενώ για τις χώρες με χαμηλά και μεσαία εισοδήματα η αύξηση υπολογίζεται να κυμανθεί γύρω στο 4,6%. Οι συγκροτημένοι αυτοί ρυθμοί αύξησης που προβλέπονται για τη δεκαετία του 1990 είναι αρκετοί για να διατηρήσουν ένα καλό ρυθμό ανάπτυξης στον τομέα του τουρισμού.

Η αναμενόμενη αύξηση των εισοδημάτων κατά τη δεκαετία του 1990 θα έχει σαν αποτέλεσμα την περαιτέρω αύξηση των ταξιδιών και της δαπάνης για διακοπές από μεγαλύτερους αριθμούς ατόμων με ψηλά εισοδήματα όπως και την αύξηση των κοινωνικών ομάδων οι οποίες θα αποκτήσουν τη δυνατότητα για ταξίδια.

Οι τιμές για ταξίδια, τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες καθορίζονται τόσο από τα επίπεδα και την αύξηση στο διαθέσιμο εισόδημα για ταξίδια και διακοπές, όσο και από το κόστος των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών. Κατά το δεύτερο ήμισυ του εικοστού αιώνα η αύξηση στο κόστος για ταξίδια ήταν σταθερά χαμηλότερη από την αύξηση στον πληθωρισμό, λόγω της εφαρμογής νέας τεχνολογίας και ανταγωνιστικών πιέσεων. Η φιλελευθεροποίηση των

αερομεταφορών και η ανάπτυξη μεγαλύτερων και πιο αποδοτικών από πλευράς καυσίμων αεροσκαφών, θα συνεχίσει να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις τιμές.

Αλλαγές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό το κόστος ταξιδιών στο εξωτερικό, και κατ' επέκταση την αύξηση των ταξιδιών. 5% αύξηση στο κόστος ταξιδιών έχει σαν αποτέλεσμα μείωση κατά 6-10% στα ταξίδια.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Οι κυριότερες αλλαγές οι οποίες αναμένεται να επηρεάσουν την ανάπτυξη και τη δομή του τομέα του τουρισμού στη δεκαετία του 1990 είναι οι ακόλουθες:

- Πολιτικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη.
- Οικονομικά και ρυθμιστικά μέτρα εναρμόνισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φιλελευθεροποίηση των αερομεταφορών
- Συνοριακές διατυπώσεις για ταξιδιώτες.
- Πολιτική οικονομικής ανάπτυξης.
- Κίνημα για προστασία του περιβάλλοντος.

Η συνεχιζόμενη διευκόλυνση στους όρους διακίνησης από και προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση στην κίνηση μεταξύ των χωρών αυτών και των χωρών της Δυτικής Ευρώπης.

Η συμπλήρωση του προγράμματος μέτρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ενιαία Αγορά, θα οδηγήσει στην κατάργηση των περιοριστικών μέτρων στις αερομεταφορές και στην επέκταση της δραστηριότητας των οργανωτών ταξιδιών. Ταυτόχρονα η εναρμόνιση των ρυθμιστικών και οικονομικών μέτρων στις χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του τουρισμού θα έχει χωρίς αμφιβολία σαν αποτέλεσμα την αύξηση στις αερομεταφορές και στον τουρισμό

στην Ευρώπη. Τα αποτελέσματα από τις εξελίξεις αυτές θα αρχίσουν να γίνονται αισθητά κατά Το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990.

Όσον αφορά το θέμα ειδικότερα της φιλελευθεροποίησης των αερομεταφορών, το δίλημμα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες, είναι η δυσκολία των εθνικών αερομεταφορέων τους να αντιμετωπίσουν το μεγάλο κόστος για εξασφάλιση νέων αεροπλάνων και να κερδίσουν έτσι την εκτίμηση στις χώρες - πηγές τουρισμού, για προσέλκυση πελατείας.

Ταυτόχρονα η πολιτική των <<ανοικτών ουρανών>> είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον κίνδυνο ένα μεγάλο μέρος των εσόδων από τα αεροπορικά ναύλα να τα καρπώνονται ξένοι αερομεταφορείς. Ο στόχος για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της προστασίας από τη μια, των εθνικών αερομεταφορέων και της πραγματοποίησης όσο το δυνατό μεγαλύτερων οικονομικών ωφελημάτων από τον τουρισμό.

Ο τουρισμός για τις αναπτυσσόμενες χώρες από τη μια, εξασφαλίζει ξένο συνάλλαγμα και απασχόληση, ενώ από την άλλη επιφέρει αλλαγές σε παραδοσιακά κοινωνικά συστήματα και περιοχές φυσικής ομορφιάς και δημιουργεί μεγάλο βαθμό εξάρτησης. Η ανάπτυξη του τουρισμού έχει πλέον αναγνωριστεί σαν ένα νέο μέσο οικονομικής ανάπτυξης που συνδυάζει ωφελήματα και προβλήματα. Σχεδόν όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιλαμβάνονται ότι ο διεθνής τουρισμός είναι επιθυμητός. Η κυβερνητική πολιτική των χωρών αυτών είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη του τουρισμού λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές ανάγκες. Η προσέγγιση αυτή προϋποθέτει περιεκτικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό του τουριστικού τομέα.

Το περιβάλλον αποτελεί τη βάση για τον τουρισμό ο οποίος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους φυσικούς πόρους. Ταυτόχρονα ο τουρισμός απαιτεί ανάπτυξη της υποδομής και των διευκολύνσεων. Η σημασία του περιβάλλοντος

για την ανάπτυξη του τουρισμού αναγνωρίζεται πλέον σε μεγάλο βαθμό. Τόσο οι κυβερνήσεις των χωρών-δεκτών τουρισμού, όσο και οι επενδυτές και επιχειρηματίες, αποδίδουν πλέον μεγάλη σημασία στην αειφόρα τουριστική ανάπτυξη (sustainable tourist development). Η αειφόρα τουριστική ανάπτυξη ικανοποιεί τις ανάγκες των επισκεπτών και της περιοχής-δέκτη, ενώ ταυτόχρονα προστατεύει και επαυξάνει τις ευκαιρίες για το μέλλον. Προϋπόθεση για την εφαρμογή αειφόρα τουριστικής ανάπτυξης είναι η διεξαγωγή μελετών χωρητικότητας (carrying capacity) και η επιτυχία της υλοποίησης της επιτυγχάνεται μέσω ενός συστήματος αποτελεσματικού σχεδιασμού και μηχανισμών ελέγχου λειτουργίας. Η υιοθέτηση και εφαρμογή αειφόρα τουριστικής ανάπτυξης προϋποθέτει την αποδοχή και τη συνεργασία από όλους τους φορείς, τόσο του ιδιωτικού τομέα όσο και των τοπικών αρχών και των ίδιων των τουριστών.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η πρόοδος στην τεχνολογία της αεροναυτικής μηχανικής και στα συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και προγραμμάτων, η οποία θα συνεχιστεί, θα έχει σαν αποτέλεσμα τη διευκόλυνση των διευθετήσεων για κρατήσεις και ταξίδια, ενώ τα ταξίδια θα γίνουν γρηγορότερα και φθηνότερα λόγω εξοικονόμησης προσωπικού και μείωσης των κοστών λειτουργίας των αεροπορικών εταιρειών και των ταξιδιωτικών γραφείων.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΑΞΙΔΙΟΥ

Η ασφάλεια των ταξιδιών είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την αύξηση του τουρισμού. Η αντίληψη για την προσωπική ασφάλεια γενικότερα συνίσταται στα ακόλουθα:

(α) Ασφάλεια στο ταξίδι = τεχνικός έλεγχος και επίπεδα λειτουργίας των μεταφορικών μέσων.

(β) Ασφάλεια στον προορισμό = θέματα υγείας, εγκληματικότητα, πολιτική και κοινωνική κατάσταση.

(γ) Ταξίδι και προορισμός = τρομοκρατία (αεροπειρατείες κλπ).

Η λήψη των αναγκαίων μέτρων για διασφάλιση της ασφάλειας των ταξιδιών από μέρους των κυβερνήσεων και διοργανωτών ταξιδιών, μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα μερική αύξηση στο κόστος των ταξιδιών.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Οι κυριότερες εξελίξεις και αλλαγές κατά τα επόμενα χρόνια στον τομέα της ζήτησης και προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών, χαρακτηρίζονται από τα ακόλουθα:

(α) Αύξηση στην αναλογία του πληθυσμού που πραγματοποιεί ταξίδια για διακοπές, κυρίως σε ξένους προορισμούς.

(β) Περισσότερα από ένα ταξίδια για διακοπές κατά τη διάρκεια του χρόνου(σύντομες διακοπές - μεγάλες διακοπές).

(γ) Αυξημένη ζήτηση για νέους πιο μακρινούς προορισμούς και νέα πιο << ευφάνταστα >> προϊόντα.

(δ) Αυξημένη ζήτηση για περισσότερο δραστήριες και <<περιπετειώδεις >> διακοπές.

(ε) Αυξημένη ζήτηση για σύντομες διακοπές, είτε για ξεκούραση, είτε για ειδικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες.

(στ) Αναζήτηση από τους οργανωτές ταξιδιών νέων σχετικά μη αναπτυγμένων προορισμών και διαφοροποίηση των παραδοσιακών πακέτων διακοπών με τη συμπερίληψη νέων προγραμμάτων και περισσότερη εξειδίκευση.

(ζ) Τμηματοποίηση της αγοράς με βάση κυρίως τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, τρόπο ζωής και ενδιαφέροντα των περιηγητών και προσπάθεια για προσέλκυση των τμημάτων εκείνων στις απαιτήσεις των οποίων ανταποκρίνεται το προσφερόμενο προϊόν.

(η) Μείωση του αριθμού των οργανωτών ταξιδιών μεσαίου και μικρού μεγέθους και συγκέντρωση της δραστηριότητας σε μικρό αριθμό μεγάλων οργανωτών ταξιδιών με παγκόσμια εμβέλεια.

(θ) Αύξηση των μικρών εξειδικευμένων οργανωτών ταξιδιών για μεμονωμένους προορισμούς.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις από τον τουρισμό για οποιαδήποτε περιοχή-δέκτη (Χώρα, περιοχή, θέρετρο) είναι οικονομικές, κοινωνικοπολιτιστικές και περιβαλλοντικές. Η έκταση των επιπτώσεων αυτών αναμένεται να αυξηθεί λόγω της αναμενόμενης αύξησης στους αριθμούς των περιηγητών. Επιπρόσθετα, οι επιπτώσεις αυτές θα είναι μεγαλύτερες για τις αναπτυσσόμενες χώρες όπου το μερίδιό τους στο διεθνή τουρισμό αναμένεται να αυξηθεί μέχρι 30% μέχρι το 2000.

Ο ρόλος του τουρισμού θα γίνει ακόμα μεγαλύτερος και σημαντικότερος στη διεθνή οικονομία λόγω της γρηγορότερης ανάπτυξης του από άλλους τομείς. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της αναλογίας των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων που προέρχονται άμεσα από τον τουρισμό. Επίσης ολόένα

και περισσότερες τοπικές οικονομίες θα υποστηρίζονται σε μεγάλο βαθμό και κατ' επέκταση θα εξαρτώνται από το διεθνή τουρισμό. Η επαφή μεταξύ του ντόπιου πληθυσμού και των επισκεπτών δημιουργεί κοινωνικοπολιτιστικές επιπτώσεις.

Το μέγεθος των επιπτώσεων αυτών στον τρόπο ζωής και την κουλτούρα του ντόπιου πληθυσμού εξαρτάται τόσο από το είδος, το μέγεθος και τη συγκέντρωση του τουρισμού όσο και από τα ιδιαίτερα κοινωνικοπολιτιστικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου ντόπιου πληθυσμού και τη δυναμικότητα των χαρακτηριστικών αυτών. Επομένως, οι κοινωνικοπολιτιστικές επιπτώσεις θα πρέπει να μελετούνται για κάθε περίπτωση ξεχωριστά ώστε να γίνονται τα κατάλληλα προγράμματα με τα οποία η τουριστική δραστηριότητα θα απορροφάται από την κοινωνία της περιοχής -δέκτη και θα έχει τις λιγότερες επιπτώσεις στην κοινότητα και στον πολιτισμό της.

Με την αύξηση των αριθμών των περιηγητών, αυξάνονται και οι επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το πρόβλημα του «συνωστισμού» στις τουριστικές περιοχές θα γίνει οξύτερο ειδικά σε περιοχές με περιορισμένη έκταση και ικανότητα να απορροφήσουν μεγάλους αριθμούς. Μεγάλοι αριθμοί τουριστών μπορεί να προκαλέσουν ζημιά σε περιοχές με ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον. Επομένως παρουσιάζεται επιτακτικότερη η ανάγκη για σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης έτσι ώστε να αποφεύγεται ο συνωστισμός και να εμποδίζεται η βλάβη στο φυσικό περιβάλλον.

ΜΕΤΡΑ-ΤΡΟΠΟΙ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Πρωταρχικής σημασίας μέτρο για τον καθορισμό του μεγέθους της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής και τη μέτρηση των επιπτώσεων από την ανάπτυξη αυτή, είναι ο υπολογισμός της απορροφητικής χωρητικότητας-δυνατότητας *absorbing capacity* της οικονομίας σε σχέση με τον τουρισμό. Ο όρος αυτός στην ευρύτερη του έννοια σημαίνει την ικανότητα μιας περιοχής να προσφέρει τις απαιτούμενες εγκαταστάσεις διευκολύνσεις και υποδομή για να

ανταποκριθεί στη ζήτηση. Οι περιορισμοί που μπορούν να υπάρχουν αφορούν το εργατικό δυναμικό, την έλλειψη κεφαλαίων, την περιορισμένη έκταση γης και τη σπανιότητα-έλλειψη φυσικών πόρων.

Μεγάλης σημασίας για την τουριστική ανάπτυξη, είναι επίσης ο καθορισμός των επιτρεπόμενων αναπτύξεων και των επιπέδων των οικοδομών και η εισαγωγή κανονισμών ειδικότερα όσον αφορά το ύψος, το μέγεθος, την απόσταση από την παραλία και τις διευκολύνσεις. Θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνεται η ανέγερση οικοδομών με παραδοσιακό χαρακτήρα.

Πολλοί τουριστικοί προορισμοί και περιοχές αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του υπολογισμού του ανώτατου αριθμού τουριστών που μπορούν να δεχτούν. Ένας τρόπος για να γίνει αυτό, είναι να υπολογισθεί η χωρητικότητα μιας περιοχής με βάση διάφορα κριτήρια κυρίως οικονομικά, κοινωνικοπολιτιστικά και περιβαλλοντικά.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στον καθορισμό του επιπέδου τουριστικής ανάπτυξης, είναι το εργατικό δυναμικό και η διατήρηση ελάχιστων επιπέδων εξυπηρέτησης και λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων ώστε να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της τουριστικής πελατείας. Εξίσου σημαντική και απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διασφάλιση ψηλού επιπέδου υπηρεσιών στους τομείς των οργανωμένων εκδρομών και των μεταφορών με τον καθορισμό ψηλών επιπέδων για τον εξοπλισμό και ελάχιστων προσόντων για το προσωπικό, ειδικότερα για ξεναγούς.

Βασική προϋπόθεση επιτυχίας στον τομέα του τουρισμού είναι η στενή συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Η συνεργασία αυτή πρέπει να υπάρχει στους τομείς του προγραμματισμού-σχεδιασμού της εμπορίας και της λειτουργίας, λόγω της αλληλεξάρτησης των δύο τομέων. Κανένας από τους δύο τομείς δεν μπορεί να επιτύχει τους στόχους του εάν οι στόχοι δεν είναι κοινοί.

Ο ρόλος των Κυβερνήσεων στον τουρισμό είναι καταλυτικός και διευκολυντικός ώστε να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την επιτυχή λειτουργία του τουριστικού τομέα. Στον τομέα της εμπορίας του προϊόντος η συνεργασία του δημόσιου τομέα με τον ιδιωτικό, δηλαδή τους επαγγελματίες τουρισμού, είναι ζωτική και απαραίτητη για την αποτελεσματικότητα των ενεργειών και την εξοικονόμηση κεφαλαίων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από όσα αναλύονται πιο πάνω, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα όσον αφορά τις μελλοντικές προοπτικές του τουρισμού, τις τάσεις που θα επικρατήσουν στο διεθνές προσκήνιο, τις ανάγκες και απαιτήσεις του τουρίστα και την προσέγγιση-πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι τουριστικοί προορισμοί:

(1) Η τουριστική κίνηση και οι δαπάνες θα αυξάνονται σταθερά.

(2) Θα υπάρξει πιο έντονος και μεγαλύτερος ανταγωνισμός μεταξύ των τουριστικών προορισμών.

(3) Μεγαλύτερο ενδιαφέρον και προσοχή στις επιπτώσεις του τουρισμού (οικονομικές, κοινωνικοπολιτιστικές και περιβαλλοντικές).

(4) Καλύτερα ενημερωμένοι περιηγητές; περισσότερο απαιτητικοί και ευαισθητοποιημένοι σε θέματα περιβάλλοντος.

Η επιτυχία στον τομέα του τουρισμού στη δεκαετία του 1990 και στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, εξαρτάται απόλυτα από τον επαγγελματισμό στην

προσέγγιση τόσο από την πλευρά των προορισμών, όσο και από την πλευρά των οργανωτών ταξιδιών. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία είναι η ανάπτυξη του τουρισμού με τρόπο ώστε:

- να αφομοιώνεται από τη φιλοξενούσα χώρα και τον τόπο πληθυσμό (με ελάχιστες αρνητικές κοινωνικοπολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις).

- να συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας-προορισμού

- να διασφαλίζει ικανοποιητική απόδοση των επενδύσεων στους επενδυτές και επιχειρηματίες τουρισμού και ταξιδιών

- να προσφέρει ικανοποιητικές εμπειρίες στους επισκέπτες.

Η επίτευξη των πιο πάνω στόχων προϋποθέτει αναβάθμιση των γνώσεων και των ικανοτήτων τόσο εκ μέρους των Κυβερνήσεων, Εθνικών Οργανισμών Τουρισμού, όσο και εκ μέρους των επιχειρηματιών και μεγαλύτερη πολιτική θέληση για συνεργασία. Οι ζωτικοί τομείς στους οποίους επιβάλλεται να υπάρξει βελτίωση και επέκταση, είναι:

(α) Περιεκτικός και ολοκληρωμένος προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης.

(β) Ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξης.

(γ) Συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και κοινά προγράμματα δραστηριοτήτων μεταξύ εθνικών οργανισμών τουρισμού ή κυβερνητικών υπηρεσιών αρμόδιων για θέματα τουρισμού και επιχειρηματιών τουρισμού και ταξιδιών.

(δ) Συνεργασία μεταξύ γειτονικών τουριστικών προορισμών σε θέματα διαφήμισης και προβολής.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Η τουριστική ανάπτυξη στην Κύπρο άρχισε να αντιμετωπίζεται με κάποιο προγραμματισμένο τρόπο με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960. Σαν αποτέλεσμα, ο τουρισμός περιλήφθηκε στα πρώτα σχέδια οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το 1969 ψηφίστηκε και ο Νόμος για την ίδρυση του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού ο οποίος θα αναλάμβανε την προαγωγή του τουρισμού στη Δημοκρατία και ο Οργανισμός άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο 1971.

Η ομαλή πορεία του τουρισμού διακόπηκε το 1974 με την Τουρκική εισβολή η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την απώλεια των δύο κυριότερων τουριστικών περιοχών της Κύπρου, της Αμμοχώστου και της Κερύνειας και του 70% σχεδόν της ξενοδοχειακής μας υποδομής. Αμέσως μετά το 1974, η τουριστική ανάπτυξη υπαγορευτηκε σε μεγάλο βαθμό από την ανάγκη αναζωογόνησης της οικονομίας του τόπου.

Το αποτέλεσμα της Πρωτοβουλίας του ιδιωτικού τομέα που υποστηρίχτηκε από τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού και την Κυβέρνηση με διάφορα κίνητρα, ήταν η δημιουργία αυτού που πολλοί ξένοι ειδικοί χαρακτήρισαν σαν ένα μικρό θαύμα. Μέχρι το 1980, οι αφήξεις τουριστών ξεπέρασαν κατά πολύ τα επίπεδα του 1973. Η Κύπρος επανέκτησε τη θέση της μεταξύ των Μεσογειακών τουριστικών προορισμών για τουρισμό του ήλιου και της θάλασσας. Η δεκαετία του 1980 στη συνέχεια χαρακτηρίζεται από πολύ ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, τόσο από πλευράς ζήτησης τόσο και από πλευράς προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών. Σαν νέος τουριστικός προορισμός, η Κύπρος γίνεται πολύ δημοφιλής και περιζήτητη ανάμεσα στους Ευρωπαίους τουρίστες οι οποίοι είναι ακόμα πρόθυμοι να ξοδέψουν. Έτσι, οι αφίξεις

περιηγητών το 1990 φθάνουν το 1,6 εκσημειώνοντας μέση ετήσια αύξηση 16% κατά πολύ μεγαλύτερη του μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης του τουρισμού παγκόσμια στην ίδια περίοδο (4,6%).

Η αυξημένη ζήτηση μέσα στη δεκαετία του 1980 οδήγησε σε μια έκρηξη στη δημιουργία νέων ξενοδοχειακών κλινών και αυτή πάλι με τη σειρά της σε μεγαλύτερη ζήτηση. Οι κλίνες αυξήθηκαν με γεωμετρική πρόοδο από 12830 το 1980 σε 59271 το 1990 σημειώνοντας αύξηση κατ' έτος 16%.

Οι επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού παρουσιάζονται πολύ ελκυστική στους επενδυτές με ψηλά ποσοστά απόδοσης ψηλά επίπεδα κέρδους και γρήγορη απόσβεση.

Τη ξενοδοχειακή ανάπτυξη ακολούθησε με γρηγορότερους και μεγαλύτερους ακόμα ρυθμούς η οικιστική και εμπορική ανάπτυξη η οποία γινόταν με ελάχιστους περιορισμούς, ο φυσικός σχεδιασμός ήταν ελλιπής. Η ραγδαία αύξηση της προσφοράς κλινών, οδήγησε σταδιακά σε μια πτωτική τάση όσον αφορά τα έσοδα κατά τουρίστα σε σταθερές τιμές.

Με τη ραγδαία ανάπτυξη όμως άρχισαν να παρουσιάζονται και ανεπιθύμητα αποτελέσματα ειδικότερα στις παραλιακές περιοχές όπου συγκεντρώθηκε η ανέγερση νέων τουριστικών μονάδων. Καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και μεγαλύτερη πίεση στους περιορισμένους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους του τόπου. Γύρω στο 1990 γίνεται αναγκαία πια η εισαγωγή εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό.

Επιπρόσθετα, η δημιουργία της αναγκαίας υποδομής όπως δρόμοι συγκοινωνιακό δίκτυο, αεροδρόμια, διευκολύνσεις για πεζούς και άλλα, ακολουθούσε συνήθως τη δημιουργία της ξενοδοχειακής υποδομής και δεν μπόρεσε να συμβαδίσει με την αυξημένη ζήτηση και τους ρυθμούς αύξησης της. Διάφορες αποφάσεις και μέτρα που λήφθηκαν από την Κυβέρνηση με εισηγήσεις του ΚΟΤ στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, με αποκορύφωμα το

απαγορευτικό διάταγμα του 1989, δεν απέδωσαν τα επιθυμητά αποτελέσματα γιατί οι επενδύσεις στη ξενοδοχειακή βιομηχανία ήταν ακόμη πολύ αποδοτικές. Το Δεκέμβρη 1990 το απαγορευτικό διάταγμα διαδέχθηκαν άλλα περιοριστικά μέτρα και η έναρξη ισχύος της Πολεοδομικής νομοθεσίας.

Οι αιτήσεις για νέες αναπτύξεις στη ξενοδοχειακή βιομηχανία μειώθηκαν μεν δραστικά σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, συνέχισαν όμως να κτίζονται και να λειτουργούν νέες μονάδες για τις οποίες είχαν εξασφαλιστεί οι απαραίτητες εγκρίσεις πριν από τη λήψη των ρυθμιστικών αυτών αποφάσεων. Έτσι, στο τέλος του 1994 λειτουργούσαν 76000 κλίνες σε όλες τις τάξεις των αδειούχων τουριστικών καταλυμάτων ενώ βρίσκονται υπό ανέγερση άλλες 4000 περίπου κλίνες, οι οποίες αναμένεται να συμπληρωθούν και λειτουργήσουν μέχρι το 1996. Ταυτόχρονα πολλές άλλες κλίνες που έχουν εξασφαλίσει τις σχετικές άδειες και εγκρίσεις και οι οποίες αν δεν εφαρμοστούν αυστηρά οι νομοθετικές και άλλες ρυθμίσεις και αν οι συγκυρίες εξελιχθούν ευνοϊκά ώστε να ενθαρρύνουν τους επενδυτές να προχωρήσουν, είναι πολύ πιθανό να προστεθούν στην προσφορά κλινών.

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί σήμερα αναμφίβολα τον σημαντικότερο της τομέα της οικονομίας του τόπου. Οι αφίξεις περιηγητών, το 1994 υπολογίζονται προκαταρκτικά σε 2.1 εκ. και τα έσοδα σε ξένο συνάλλαγμα σε 9810 εκ. Η συνεισφορά του τομέα του τουρισμού στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν υπολογίζεται σε 21% περίπου, ποσοστό πολύ ψηλότερο από τους περισσότερους τουριστικούς προορισμούς στην Ευρώπη (11, 9%) . Ταυτόχρονα, ο τουρισμός ο είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εργοδότης προσφέροντας απασχόληση (άμεση και έμμεση) στο 25% περίπου του επικερδώς απασχολούμενου πληθυσμού.

Είναι φανερό πόσο μεγάλη είναι η σημασία του τουρισμού για την οικονομία του τόπου. Άλλωστε αυτό αποδείχθηκε και με την εμπειρία της κρίσης που δημιουργήθηκε λόγω του πολέμου στον Αραβικό Κόλπο το 1991. Η διαπίστωση αυτή ενισχύει την άποψη ότι τα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο τομέας του τουρισμού επιβάλλεται να αντιμετωπιστούν έγκαιρα και σωστά από όλους τους φορείς - Κυβέρνηση, Τοπικές Αρχές, Βουλή και ιδιωτικό τομέα -αν θέλουμε να συνεχιστεί και επαυξηθεί η συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

Το φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερα στις παραλιακές περιοχές όπου έχει συγκεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη, έχει αλλοιωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ το περιβάλλον που δημιουργήθηκε με την ανάπτυξη δεν παρουσιάζει οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα και ψηλή αισθητική. Οι ανθρώπινοι πόροι του τόπου, οι οποίοι είναι περιορισμένοι λόγω της μικρής πληθυσμιακής βάσης της Κύπρου, έχουν εξαντληθεί και ήδη συμπληρώνονται σε κάποιο βαθμό με εισαγωγή εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό όχι χωρίς κόστος. Οι διαθέσιμοι φυσικοί πόροι περιορίζονται συνεχώς με την συνεχιζόμενη ανάπτυξη.

Το τουριστικό προϊόν δεν είναι ολοκληρωμένο με την έννοια ότι προσφέρουμε στους ξένους επισκέπτες κυρίως καλής ποιότητας και επιπέδου ξενοδοχειακά καταλύματα και υπηρεσίες. Έργα τα οποία εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν και προσφέρουν ευκαιρίες για δραστηριότητες και ψυχαγωγία καθώς επίσης τη δυνατότητα για προσέλκυση περιηγητών και ειδικά ενδιαφέροντα και ψηλό εισόδημα, όπως είναι τα γήπεδα γκολφ, οι μαρίνες, τα θεματικά πάρκα και άλλα, δεν είναι αρκετά.

Η γενικότερη υποδομή, δρόμοι - πεζοδρόμια - χώροι πράσινου - αεροδρόμια - αποχετευτικά συστήματα -παρουσιάζει μεγάλες ελλείψεις και ανεπάρκειες, ενώ ο προγραμματισμός στην εκτέλεση των έργων αυτών παρουσιάζει πολλές αδυναμίες με αποτέλεσμα στις περιοχές στις οποίες εκτελούνται τέτοια έργα να δημιουργούνται τεραστία προβλήματα και να

επηρεάζουν αρνητικά την τουριστική εικόνα των περιοχών αυτών με όλες τις συνέπειες.

Έλλειψη κατάλληλων νομοθεσιών ή ανεπαρκής εφαρμογή υφισταμένων, οδήγησαν στην ασυδοσία εκ μέρους ορισμένων οι οποίοι προσβλέπουν στην εξασφάλιση πρόσκαιρων ωφελημάτων από τον τουρισμό με αποτέλεσμα οι τουριστικές μας περιοχές να παρουσιάζουν πολλές φορές μια υποβαθμισμένη εικόνα με πλήθος αυθαιρεσιών, δάσος από ξενόγλωσσες επιγραφές και πινακίδες, προβλήματα ρύπανσης, ηχορύπανσης και άλλα.

Ο περιορισμός του κέρδους στις διάφορες τουριστικές δραστηριότητες ,λόγω της πληθώρας των απασχολουμένων στους διάφορους τομείς, οδήγησε σε κρούσματα υπερχρεώσεων και σε υποβάθμιση και μείωση του επιπέδου των παρεχομένων υπηρεσιών.

Η απόδοση των επενδύσεων στον τομέα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων κυρίως, έχει περιοριστεί ενώ η ομοιομορφία στο προσφερόμενο προϊόν και η μεγάλη προσφορά κλινών στις διάφορες κατηγορίες τουριστικών καταλυμάτων οδήγησε πολλές φορές σε αφόρητες πιέσεις εκ μέρους των οργανωτών ταξιδιών για παραχώρηση χαμηλών τιμών.

Η αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό οφείλεται κυρίως στην αύξηση στους αριθμούς αφίξεων των περιηγητών παρά στην αύξηση της μέσης δαπάνης δεδομένου ότι σε πραγματικούς όπου η μέση δαπάνη κατά περιηγητή παρουσιάζει ελαφρά μείωση εφ' όσον η αύξηση σε τρέχουσες τιμές που σημειώνεται κάθε χρόνο δεν καλύπτει πλήρως την αύξηση στον πληθωρισμό.

Η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός έχει καταφέρει να δημιουργήσει μια καλή εικόνα σαν ποιοτικός προορισμός για μαζικό κυρίως τουρισμό του ήλιου και της θάλασσας. Το γεγονός αυτό βοήθησε ώστε το πακέτο για διακοπές στην

Κύπρο που είναι ακριβότερο από άλλους Μεσογειακούς προορισμούς να πουλιέται ακόμα.

Όμως ο ανταγωνισμός γίνεται ολοένα οξύτερος. Νέοι τουριστικοί προορισμοί παρουσιάζονται πιο ελκυστικοί και προσφέρουν καλύτερες τιμές και νέες εμπειρίες. Ο σημερινός τουρίστας κυρίως ο Ευρωπαίος, έχει να επιλέξει ανάμεσα σε πάρα πολλούς προορισμούς που προσφέρουν το ίδιο ή παρόμοιο προϊόν σε πιο συναγωνιστικές τιμές. Ταυτόχρονα είναι πολύ καλύτερα ενημερωμένος για τις επιλογές του, πιο απαιτητικός και περισσότερο ευαίσθητος σε θέματα περιβάλλοντος. Το περιβάλλον αποτελεί για πολλούς περιηγητές το καθοριστικό κριτήριο στην επιλογή τους για ένα τουριστικό προορισμό.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Από όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω προκύπτει η διαπίστωση ότι η τουριστική κίνηση διεθνώς θα συνεχίσει να αυξάνεται και ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών θα διατηρήσει και θα ενισχύσει τη θέση του στη διεθνή οικονομία. Στην Ευρώπη παρόλο ότι το μερίδιο της μειώνεται προς όφελος άλλων περιοχών, ο τουρισμός συνεχίζει να αυξάνεται. Ταυτόχρονα όμως διαπιστώνονται και άλλες αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον του τουρισμού. Η εικόνα του τουρίστα διαφοροποιείται όπως και οι απαιτήσεις και οι ανάγκες του. Ο ανταγωνισμός γίνεται μεγαλύτερος και πιο έντονος. Νέοι τουριστικοί προορισμοί που θα διεκδικήσουν το μερίδιο τους από την τουριστική αγορά αναπτύσσονται προσφέροντας νέες εμπειρίες στο σύγχρονο ταξιδιώτη.

Πιο κοντά μας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της μέσης Ανατολής οι εξελίξεις είναι δραματικές όπως και οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη. Νέοι αξιόλογοι τουριστικοί προορισμοί θα δημιουργηθούν σύντομα πολύ κοντά μας σε μια Μέση Ανατολή όταν οι διχόνοιες και οι συνεχείς συγκρούσεις θα τερματιστούν και νέες σχέσεις ομαλότητας θα δημιουργηθούν. Εμείς πρόσθετα συνεχίζουμε να αντιμετωπίζουμε το δράμα της κατοχής μέρους

της πατρίδας μας που διαιρεμένη δεν μπορεί να αντιμετωπίσει με μια Ενιαία οικονομία κι ένα ενιαίο καθεστώς όλους τους εξωτερικούς κινδύνους. Η οικονομία μας περνά από μια κρίση ανταγωνιστικότητας. Το κόστος ανέβηκε σε επικίνδυνα ψηλά επίπεδα, ενώ οι τιμές που πληρώνει η τουριστική αγορά ολοένα και συμπιέζονται από το μεγάλο ανταγωνισμό. Τα "εύκολα χρόνια" για τον κυπριακό τουρισμό έχουν περάσει χωρίς επιστροφή.

Μέσα στο διεθνές αυτό περιβάλλον που διαμορφώνεται, οι προοπτικές μπορεί να είναι πολύ καλές για τον Κυπριακό Τουρισμό, εάν τα μηνύματα περάσουν σωστά και αξιοποιηθούν από όλους τους φορείς –Κράτος, Τοπικές Αρχές και επαγγελματίες τουρισμού. Το μέλλον της Κύπρου σαν τουριστικός προορισμός θα εξαρτηθεί από το κατά πόσον θα υπάρξει έγκαιρα η σωστή ανταπόκριση στις προκλήσεις που παρουσιάζονται στον τομέα του τουρισμού.

Παλιοί καθιερωμένοι μεσογειακοί προορισμοί έχουν ήδη αναγνωρίσει την ανάγκη να παρουσιάσουν μια νέα εικόνα και να αλλάξουν ξεπερασμένα πρότυπα ανάπτυξης για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σύγχρονης τουριστικής πελατείας και να αντεπεξέλθουν στον ανταγωνισμό και προς την κατεύθυνση αυτή έκαναν αξιόλογες προσπάθειες στις οποίες έχουν την υποστήριξη και ενθάρρυνση της Ευρωπαϊκής ένωσης όπως και των μεγάλων οργανωτών ταξιδιών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Μαγιόρκα, ένα από τα τέσσερα νησιά των Βαλεαρίδων, μικρότερο σε έκταση και πληθυσμό από την Κύπρο που άρχισε να αναπτύσσεται τουριστικά στην δεκαετία του 1950 φθάνοντας γρήγορα σε πολύ ψηλά επίπεδα ανάπτυξης. Μέσα στη δεκαετία του 1980 η Μαγιόρκα απέκτησε φήμη φθηνού προορισμού με υποβαθμισμένες υπηρεσίες και περιβάλλον όπως και μερικές ακτές της Ισπανίας. Το 1984, η Μαγιόρκα αναγνώρισε ότι έπρεπε να τεθεί φραγμός στη ραγδαία και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη και να τεθούν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές και πλαίσια για την προστασία του περιβάλλοντος και την αναβάθμιση της ποιότητας.

Η Μαγιόρκα κατόρθωσε να βελτιώσει σημαντικά την εικόνα που είχε σαν τουριστικός προορισμός με μια σειρά αποφασιστικών μέτρων που υλοποίησε και εξακολουθεί να υλοποιεί ύστερα από μία κριτική διάγνωση των προβλημάτων που αντιμετώπιζε.

Το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αειφόρα ανάπτυξη "Ecomost" αξιοποίησε τις εμπειρίες της Μαγιόρκα και τις ανέπτυξε περισσότερο για Εφαρμογή και στις υπόλοιπες Βαlearίδες Νήσους. Η μεθοδολογία και η προσέγγιση του προγράμματος αυτού έχει δοκιμαστεί και στην περίπτωση της Ρόδου. Για τις προσπάθειες που γίνονται στην Μαγιόρκα υπάρχει η πλήρης συναίνεση και συνεργασία μεταξύ της πολιτείας, των τοπικών αρχών και της νομοθετικής εξουσίας όπως και του ιδιωτικού τομέα και του κοινωνικού συνόλου, προϋποθέσεις απαραίτητες για την εφαρμογή και υλοποίηση οποιουδήποτε στρατηγικού σχεδίου για τον σωστό προγραμματισμό και την ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού.

Πολλοί από τους προβληματισμούς που αντιμετώπισαν η πολιτεία και η κοινωνία της Μαγιόρκα είναι παρόμοιοι με τους προβληματισμούς που αντιμετωπίζονται στην Κύπρο σε ότι αφορά όρια ανάπτυξης, προστασία του περιβάλλοντος και των πολιτιστικών αξιών, προβλήματα οχληρίας και ρύπανσης και άλλα παρόμοια.

Ο τομέας του τουριστικού όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα είναι ο πιο σημαντικός τομέας της οικονομίας μας και δεν φαίνεται να υπάρχουν πολλές υπαλλακτικές επιλογές που μπορούν να υποκαταστήσουν τον τουρισμό και να στηρίξουν την οικονομία μας. Για να συνεχίσει να αποτελεί ένα δυναμικό τομέα της οικονομίας που να στηρίζει την ανάπτυξη, θα πρέπει να βελτιώνεται συνεχώς ποιοτικά και να συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και για τον ντόπιο πληθυσμό και στην βελτίωση του φυσικού και ανθρωποποιημένου περιβάλλοντος.

Η Κύπρος επιβάλλεται και πρέπει μέσα στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού να ξεχωρίζει σαν τουριστικός προορισμός και να ξεπεράσει σε ποιότητα άλλους μεσογειακούς τουριστικούς προορισμούς συγκρατώντας ταυτόχρονα τις τιμές.

- Ξεπερασμένα πρότυπα ανάπτυξης πρέπει να εγκαταλειφθούν και να αναζητηθούν νέες προσεγγίσεις με πιο σωστή επαγγελματική προσέγγιση και μεγαλύτερη φαντασία που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και απαιτήσεις της τουριστικής πελατείας.
- Η βασική υποδομή πρέπει να στηρίζει και να συμπληρώνει την τουριστική υποδομή.
- Το τουριστικό μας προϊόν πρέπει να διαφοροποιηθεί και συμπληρωθεί με άλλες διευκολύνσεις εκτός καταλυμάτων
- Το περιβάλλον στις τουριστικές περιοχές πρέπει να αναβαθμιστεί.
- Το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να προστατευθούν και προβληθούν κατάλληλα.

Τα δεδομένα και δυνατότητες υπάρχουν, τόσο από την πλευρά της πολιτείας όσο και από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα, αρκεί να υπάρξει συναίνεση και συνεργασία από όλους τους φορείς για κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων και των προσεγγίσεων.

Με αυτές τις προϋποθέσεις, οι προοπτικές του τουρισμού στην Κύπρο μπορεί να είναι πολύ ενθαρρυντικές και η ανοδική πορεία και ενίσχυση του τουρισμού δεδομένη αν δεν ανταποκριθούμε έγκαιρα στις επιταγές του ανταγωνισμού, θα υπάρξει συνεχής κατολίσθηση των τιμών και σε κάποιο στάδιο και τον αριθμό με καταστρεπτικές συνέπειες στην οικονομία μας.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού έχει κάνει σημαντικά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Από το 1992 εφαρμόζει πρόγραμμα για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην ενδοχώρα μέσα στα πλαίσια του οποίου παραχωρούνται

κίνητρα στους ιδιοκτήτες παραδοσιακών οικοδομών για τη μετατροπή τους σε τουριστικά καταλύματα, παραδοσιακά εργαστήρια, ταβέρνες, εστιατόρια και πολιτιστικούς χώρους.

Τα πρώτα παραδοσιακά καταλύματα θα λειτουργήσουν από φέτος. Εξάλλου, με σχετικές αποφάσεις της Κυβέρνησης εγκρίθηκε η στρατηγική ανάπτυξης του Ναυτικού Τουρισμού και η στρατηγική για την ανάπτυξη των γηπέδων γκολφ στην Κύπρο. Με την δημιουργία της υποδομής που προωθείται ήδη στους τομείς αυτούς θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού και την αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού μας προϊόντος. Σύντομα επίσης αναμένεται να εγκριθεί δέσμη κινήτρων προς τον ιδιωτικό τομέα για ενθάρρυνση της ανάληψης επενδύσεων σε άλλα έργα που εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν, όπως θεματικά πάρκα και μουσεία και άλλα ολοκληρωμένα συγκροτήματα αναψυχής και δραστηριοτήτων.

Οι προτάσεις του Οργανισμού για αναθεώρηση της πολιτικής για τη δημιουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων οι οποίες υποβλήθηκαν ήδη στο Υπουργικό Συμβούλιο στοχεύουν από τη μια στον περιορισμό της δημιουργίας νέας ξενοδοχειακής υποδομής και από την άλλη στη δημιουργία μονάδων που να ανταποκρίνονται στις νέες τάσεις της αγοράς και να σέβονται το φυσικό περιβάλλον.

Στην προσπάθεια όμως για ενίσχυση της βιωσιμότητας του τομέα του τουρισμού και στην ανταπόκριση των προκλήσεων και επιταγών των χρόνων που έρχονται, σημαντικός είναι ο ρόλος που έχουν να διαδραματίσουν οι τοπικές αρχές και ο ιδιωτικός τομέας. Οι προσπάθειες μόνο της κυβέρνησης και του ΚΟΤ δεν είναι αρκετές ούτε μπορούν να έχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα χωρίς καθολική συναίνεση και συνεργασία από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 2000-2010

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2003 -2010

Επιτελική σύνοψη

Η Κύπρος, σαν ένας αναπτυσσόμενος τουριστικός- προορισμός σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον, δέχεται τις επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης και της ωρίμανσης της τουριστικής αγοράς.

Ο ανταγωνισμός έχει οξυνθεί σημαντικά τόσο μεταξύ νέων τουριστικών προορισμών όσο και τουριστικών επιχειρήσεων με αντίκτυπο στους τουριστικούς προορισμούς οι οποίοι υπόκεινται σε πιέσεις ειδικότερα σε θέματα τιμών. Δημογραφικές, κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές μεταβάλλουν καθοριστικά τη διεθνή τουριστική αγορά του μέλλοντος που χαρακτηρίζεται από ωριμότητα, καλή πληροφόρηση και πολυπλοκότητα.

Λόγω της εμπειρίας και της μόρφωσης του, ο τουρίστας είναι γενικά μο απαιτητικός, ανεξάρτητος, δραστήριος και καλός γνώστης των τουριστικών προορισμών, με ανάγκες και προσδοκίες που συνεχώς διαφοροποιούνται. Το τουριστικό προϊόν της Κύπρου έχει να αντιμετωπίσει συσσωρευμένα προβλήματα και αδυναμίες όπως η μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυποποίησή του, η καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής μας ταυτότητας, τα κρούσματα παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, το ψηλό λειτουργικό κόστος, η εποχικότητα, η εξάρτηση από ορισμένους οργανωτές ταξιδιών, η ανεπάρκεια των έργων υποδομής, διευκολύνσεων και άλλα.

Οι πρόσκαιρες και σπασμωδικές ενέργειες είναι επικίνδυνες. Η Κύπρος εμβάλλετε να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες και να προστατευθεί από απειλητικές μεταβολές που παρουσιάζονται στο διεθνή τουριστικό στίβο έγκαιρα και αποτελεσματικά, ενώ παράλληλα οφείλει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του

τομέα με νέα, επιστημονική, δυναμική και αποτελεσματική προσέγγιση. Η εξέλιξη του τουριστικού τομέα βρίσκεται στα χέρια τόσο του ιδιωτικού όσο και δημόσιου τομέα και ο συντονισμός τους στα πλαίσια ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου είναι επιβεβλημένος για τη διασφάλιση της επιτυχίας του τουρισμού.

Με άνω των 30 ετών εμπειρία στον τομέα του τουρισμού, η Κύπρος καλείται να αξιοποιήσει τη γνώση του παρελθόντος και στα πλαίσια των καινούριων δεδομένων να ξεκινήσει τη νέα πορεία για τον Κυπριακό Τουρισμό.

Όραμα

Το Όραμα που θα καθοδηγεί τη Στρατηγική της επόμενης δεκαετίας είναι: «Κύπρος: ένας ποιοτικός τουριστικός προορισμός που να ικανοποιεί τον επισκέπτη με ποικίλα ενδιαφέροντα και αναζητήσεις και να διασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής για το ντόπιο». Η επίτευξη του οράματος θα διασφαλιστεί μέσα από μια Στρατηγική που έχει σαν κεντρικό σημείο αναφοράς την Αειφόρα η οποία ταυτίζεται με την έννοια της Ποιότητας. Στα πλαίσια της αειφορίας η τουριστική ανάπτυξη θα διασφαλίσει την ποιότητα της τουριστικής εμπειρίας, του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και την ποιότητα της ζωής των κατοίκων αξιοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους χωρίς να τους καταπονεί ή εξαντλεί, επιτρέποντας έτσι στον προορισμό να ανταποκριθεί επιτυχώς στις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες τόσο του επισκέπτη όσο και του ντόπιου.

Στόχοι

Η μεγιστοποίηση των κοινωνικοοικονομικών οφελών θα επιδιωχθεί μέσα από την αύξηση των εσόδων που θα αποτελεί το βασικό δείκτη επιτυχίας του στρατηγικού σχεδίου. Η μεγιστοποίηση των εσόδων από τον τουρισμό θα επιτευχθεί με την:

- αύξηση της δαπάνης των περιηγητών
- βελτίωση της εποχικότητας
- αύξηση των αφίξεων

- αύξηση της διάρκειας παραμονής
- αύξηση του επαναλαμβανόμενου τουρισμού

Κρίσιμο σημείο στην επιτυχία του στόχου της αύξησης των εσόδων είναι η απομάκρυνση από την παραδοσιακή πρακτική επικέντρωσης στη μεγιστοποίηση των αφίξεων και η επικέντρωση στη μεγιστοποίηση των εσόδων. Ο γενικός στόχος επιδιώκεται με τον καθορισμό του βαθμού ανάπτυξης και των προτεραιοτήτων των επιμέρους παραμέτρων που συνθέτουν το στόχο "έσοδα".

Αριθμητικοί στόχοι

Οι αριθμητικοί στόχοι χρησιμεύουν σαν κίνητρο για δραστηριοποίηση όλων των εμπλεκομένων προς μια κοινή και σωστή πορεία. Οι αριθμητικοί στόχοι πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν δείκτες οι οποίοι πρέπει να παρακολουθούνται στο σύνολο τους για να αξιολογείται η πορεία, να γίνονται διαπιστώσεις για το βαθμό επίτευξης των βασικών επιδιώξεων της Στρατηγικής και να λαμβάνονται τα ανάλογα μέτρα.

Ο κύριος αριθμητικός στόχος του Στρατηγικού Σχεδίου είναι η μεγιστοποίηση των εσόδων σε πραγματικούς όρους (1,8 δισεκ.λίρες το 2010). Η επίτευξη του στόχου αυτού θα επιδιωχθεί μέσω των στρατηγικών παρεμβάσεων που θα γίνουν και επιδιώκεται με την ισορροπημένη ανάπτυξη των δύο συνθετικών παραμέτρων - αφίξεις και δαπάνη.

Σε ότι αφορά το στόχο των αφίξεων τα 3,5 εκ. περιηγητές μέχρι το 2010 πρέπει να θεωρούνται ως το ανώτατο όριο καθώς αναγνωρίζεται πως η αύξηση των εσόδων μέσω της αύξησης των αφίξεων εξαντλεί τους διαθέσιμους πόρους και υποσκάπτει την αειφόρα του προορισμού.

Οι στόχοι για τις υπόλοιπες αριθμητικές παραμέτρους καθορίζονται ως εξής:

Η Μέση Διάρκεια Παραμονής να ανέλθει σε 11,6 μέρες, η Εποχικότητα να αντιμετωπιστεί με την καλύτερη κατανομή των αφίξεων μέσα στο χρόνο και συγκεκριμένα να μειωθεί το μερίδιο της περιόδου αιχμής (Ιούλιος-Σεπτέμβριος)

σε 33% από 40% που είναι τα τελευταία χρόνια και να αυξηθεί το μερίδιο όλων των άλλων μηνών ιδιαίτερα των περιόδων Ιανουαρίου- Μαρτίου και Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου. Τέλος, να αυξηθεί το ποσοστό του επαναλαμβανόμενου τουρισμού (repeaters).

Οποιαδήποτε βελτίωση των τριών πιο πάνω δεικτών θα αποτελεί επιπλέον επιτυχία του προορισμού αφού συμβάλλει θετικά στα κοινωνικοοικονομικά οφέλη που επιδιώκονται.

Επανατοποθέτηση

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων. Η Κύπρος θα επιδιώξει να επανατοποθετηθεί στον τουριστικό χάρτη αναδεικνύοντας το πλεονέκτημα που τη διαφοροποιεί από τους ανταγωνιστές της. Σαν το κυριότερο ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα κρίθηκε η μεγάλη ποικιλία-ποικιλομορφία (diversity) της τουριστικής εμπειρίας σε μικρό γεωγραφικό χώρο.

Ένα μωσαϊκό φύσης και πολιτισμού, ένας ολόκληρος, μαγευτικός κόσμος συγκεντρωμένος σ' ένα μικρό, ζεστό και φιλόξενο νησί της Μεσογείου στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, μεταξύ δύσης και ανατολής που προσφέρει μια πολυδιάστατη ποιοτική τουριστική εμπειρία."

Η στρατηγική πορεία του 2010 υποστηρίζεται από τρεις επιμέρους στρατηγικές: Στρατηγική Μάρκετινγκ, Προϊόντος και Ποιότητας-Πρόσθετης Αξίας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Η Στρατηγική Κατεύθυνση που καλείται να ακολουθήσει ο τομέας του Μάρκετινγκ του τουριστικού προϊόντος είναι επικεντρωμένη και επιθετική με κεντρικό στόχο την ανάπτυξη αγορών και τμημάτων αγορών που είναι πιο αποδοτικά.

Στα πρώτα χρόνια εφαρμογής του στρατηγικού σχεδίου η έμφαση θα δοθεί στη διεύθυνση υφιστάμενων αγορών, δηλαδή στη διεύθυνση σε υφιστάμενες αγορές/

τμήματα με προσπάθεια προσέλκυσης πιο αποδοτικής πελατείας ενώ καθώς διαμορφώνεται το κατάλληλο προϊόν, με την αναβάθμιση υφιστάμενου και δημιουργία νέων προϊόντων, η έμφαση θα δίδεται στη διαφοροποίηση αγορών, δηλαδή την καλλιέργεια νέων αγορών/ τμημάτων.

Ιεράρχηση Αγορών και Τμήματος Πελατείας

Η τμηματοποίηση της τουριστικής αγοράς έγινε στα πλαίσια της νέας τοποθέτησης της τουριστικής Κύπρου με βάση τα κίνητρα/ λόγους ταξιδιών (motivation) όπως αυτά εντοπίστηκαν από έρευνες και μελέτες και αναμένεται να διαμορφωθούν τα επόμενα χρόνια σύμφωνα με τα μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά και προσδοκίες της τουριστικής πελατείας.

Τα κίνητρα που εντοπίστηκαν και αξιολογήθηκαν είναι εκείνα που εξυπηρετούν στον καλύτερο βαθμό τους μετρήσιμους στόχους της στρατηγικής και άλλα κριτήρια. Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση είναι τα εξής:

- κατά κεφαλή δαπάνη
- αφίξεις περιηγητών
- μέση διάρκεια παραμονής
- βελτίωση της εποχικότητας
- επαναλαμβανόμενος τουρισμός
- σχέση προϊόντος - αγοράς (product fit)
- επένδυση (μάρκετινγκ και προϊόντος)
- περιβαλλοντικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές επιπτώσεις
- δυνατότητα συμπλήρωσης της τουριστικής εμπειρίας (add on)

Τα τμήματα της πελατείας που εντοπίστηκαν είναι:

- Ήλιος και Θάλασσα συν
- Πολιτισμός
- Συνέδρια και Κίνητρα
- Φύση
- Περπάτημα

- Αθλητικός Τουρισμός
- Ποδηλασία
- Θαλάσσια Αθλήματα και Yachting
- Εκδηλώσεις Μεγάλης Εμβέλειας
- Γαμήλιες Τελετές και Γαμήλια Ταξίδια
- Κρουαζιέρες

Για τη γεωγραφική τμηματοποίηση της αγοράς εντοπίστηκαν οι χώρες που μπορούν να αποτελέσουν χώρες πηγές τουρισμού οι οποίες αξιολογήθηκαν και ιεραρχήθηκαν με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- ημερήσια κατά άτομο δαπάνη
- μέση διάρκεια παραμονής
- μέγεθος αγοράς προς Μεσόγειο σε σχέση με τους άμεσους ανταγωνιστές
- μερίδιο της Κύπρου στην αγορά
- βελτίωση της εποχικότητας
- δυνατότητα πρόσβασης (accessibility)
- σχέση προϊόντος - αγοράς (product fit)
- σχέση επιλεγμένων τμημάτων – αγορών
- γενικότερες τάσεις και προοπτικές αγορών

Ο βαθμός εφαρμογής /ανταπόκρισης των αγορών στα πιο πάνω κριτήρια κατέληξε στην κατάταξη των χωρών σε Χώρες Ψηλής Προτεραιότητας, Μεσαίας Προτεραιότητας και Χώρες Χαμηλής Προτεραιότητας

Εντοπίστηκε επίσης μια τέταρτη κατηγορία Χωρών οι οποίες θεωρούνται Αναδυόμενες αγορές στην οποία περιλαμβάνονται χώρες οι οποίες προβλέπονται να παρουσιάσουν προοπτικές ανάπτυξης τουρισμού. Οι χώρες αυτές πρέπει να παρακολουθούνται και να γίνεται προετοιμασία ώστε η Κύπρος να μπορέσει να αξιοποιήσει τυχόν ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν.

Η ιεράρχηση των αγορών μπορεί να αναθεωρείται όταν διαφοροποιούνται ουσιαστικά οι συνθήκες και τα δεδομένα κάθε αγοράς. Με βάση τις αλλαγές που έγιναν και τις εξελίξεις των τελευταίων χρόνων προτείνεται η ακόλουθη ιεράρχηση των αγορών:

Αγορές Ψηλής Προτεραιότητας

- Ηνωμένο Βασίλειο
- Ρωσία
- Ελλάδα
- Γερμανία
- Ιρλανδία
- Γαλλία

Αγορές Μεσαίας Προτεραιότητας

- Χώρες του Αραβικού Κόλπου
- Χώρες της Μέσης Ανατολής
- Ισραήλ
- Βέλγιο
- Σουηδία
- Νορβηγία
- Ολλανδία
- Ιταλία
- Ελβετία
- Αυστρία

Αγορές Χαμηλότερης Προτεραιότητας

- Πολωνία

- Φιλανδία
- Δανία
- Τσεχία
- Ουγγαρία
- ΗΠΑ
- Ουκρανία και Λευκορωσία

Από τις αναδυόμενες αγορές περισσότερες προοπτικές παρουσιάζουν η Ισπανία, οι χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης (π.χ. Ρουμανία, Βουλγαρία) χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, άλλες χώρες της ΚΑΚ, ο Καναδάς, η Κίνα και η Ινδία.

Αερομεταφορές

Με την πλήρη ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση το Μάιο του 2004, θα επέλθει και η ελευθεροποίηση των αερομεταφορών εντός του Ευρωπαϊκού χώρου. Η εξέλιξη αυτή, παράλληλα και με την αναμενόμενη άρση των περιορισμών εκ μέρους της Κυβέρνησης για την παραχώρηση αδειών για εκτέλεση ναυλωμένων πτήσεων προς και από την Κύπρο από τρίτες χώρες, αναμένεται να διαφοροποιήσει θετικά το σκηνικό σε σχέση με τις αερομεταφορές. Με βάση τις πιο πάνω εξελίξεις, συγκεκριμένες αγορές που με την υφιστάμενη κατάσταση δεν εξυπηρετούνται επαρκώς, αλλά και εξειδικευμένα τμήματα αγορών όπως για παράδειγμα ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων και τουρισμός συνεδρίων και κινήτρων αναμένεται να αποκτήσουν νέα δυναμική, νέες προοπτικές και ευκαιρίες που θα υποβοηθήσουν την αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Κύπρο και στην απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας.

Επιπλέον πιστεύεται ότι με την ελευθεροποίηση των αερομεταφορών και κατά συνέπεια τον εντονότερο ανταγωνισμό μεταξύ αεροπορικών εταιρειών που θα επιδείξουν ενδιαφέρον για εξυπηρέτηση του προορισμού, ξένων ή

Κυπριακών, θα επωφεληθεί ουσιαστικά και το ευρύτερο τουριστικό κοινό μέσω της παραχώρησης ελκυστικότερων ναύλων δημιουργώντας ευκαιρίες για την προσέλκυση τουρισμού με ατομικές διευθετήσεις δεδομένου ότι είναι σημαντικός παράγοντας επιλογής προορισμού.

Θέτοντας σαν πρωταρχικούς στόχους την ανάπτυξη συγκεκριμένων αγορών ή τμημάτων αγορών που παρουσιάζουν περαιτέρω προοπτικές, ο προορισμός θα πρέπει να ενθαρρύνει τη δρομολόγηση νέων πτήσεων όπου κρίνεται αναγκαίο. Ο Οργανισμός λαμβάνοντας υπόψη και τους περιορισμούς που απορρέουν από την νομοθεσία περί Δημοσίων Ενισχύσεων που απαγορεύει την οποιαδήποτε επιχορήγηση στον τομέα των αερομεταφορών θα πρέπει να καταρτίσει ειδικό σχέδιο ενθάρρυνσης και στήριξης πτήσεων που θα εξυπηρετούν τους σκοπούς και στόχους της Στρατηγικής Τουρισμού.

Η επαρκής αεροπορική σύνδεση που δεν θα περιορίζεται μόνο στη δρομολόγηση νέων πτήσεων, αλλά και στην αύξηση της συχνότητας πτήσεων, τη βελτίωση των ημερών και ωρών πτήσεων, του τρόπου διαχείρισης των θέσεων, την γεωγραφική κάλυψη της κάθε αγοράς κλπ, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη οποιασδήποτε αγοράς, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Κύπρου που σαν νησί, η τουριστική κίνηση εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από τις αερομεταφορές.

Εσωτερικός Τουρισμός

Η προώθηση και ανάπτυξη του Εσωτερικού Τουρισμού μπορεί να συμβάλει θετικά στις πληρότητες των ξενοδοχείων, στην ενίσχυση των τοπικών οικονομιών, στη γνωριμία του πολιτισμού μας και γενικά την ενίσχυση των δεσμών με την Κύπρο.

Κυριότερο πρόβλημα στην περαιτέρω ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού αποτελεί το γεγονός ότι στην πλειονότητα των Κυπρίων και ιδιαίτερα αυτών που απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα παραχωρείται άδεια για διακοπές κυρίως κατά τους μήνες Ιούλιο - Αύγουστο.

Η αποκέντρωση των αδειών των εργαζομένων χρειάζεται συντονισμένες προσεγγίσεις και συνεργασία μεταξύ εργοδοτών και εργοδοτούμενων.

Παράλληλα με το πιο πάνω πρόβλημα παρατηρείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η τάση μεγάλος αριθμός Κυπρίων, λόγω της αυξανόμενης επιθυμίας για απόκτηση εμπειριών και γνωριμίας με άλλους προορισμούς και πολιτισμούς, να περνά τις διακοπές του στο εξωτερικό.

Η τάση αυτή αναμένεται να έχει συνέχεια και να ενταθεί ιδιαίτερα μετά και από την αναμενόμενη πλήρη ελευθεροποίηση των αερομεταφορών από το Μάιο του 2004, όπου θα διευρυνθεί η δυνατότητα επιλογής πτήσεων από Κύπρο προς διάφορους προορισμούς και κατά συνέπεια προσφοράς πιο ελκυστικών τιμών για εκδρομικά πακέτα για το εξωτερικό.

Η ξενοδοχειακή βιομηχανία στην Κύπρο θα πρέπει, ενόψει του έντονου ανταγωνισμού που αναμένεται, να δώσει μεγαλύτερη σημασία στον Κύπριο καταναλωτή, προσφέροντάς του ελκυστικά προγράμματα διακοπών και κίνητρα σε ανταγωνιστικές τιμές δεδομένου ότι ο , Κύπριος αποτελεί πολύ καλό πελάτη.

Ο Οργανισμός σε συντονισμό με όλους τους εμπλεκόμενους στον εσωτερικό τουρισμό, θα αναβαθμίσει και αυξήσει τις προσπάθειες του για προβολή του εσωτερικού τουρισμού με διαφήμιση και ενέργειες προβολής και αυτό πάνω σε συστηματική βάση. Η προσπάθεια δεν θα επικεντρωθεί μόνο στην περίοδο των καλοκαιρινών διακοπών, αλλά και κατά τη διάρκεια του υπόλοιπου χρόνου Π.χ. για σύντομες διακοπές (short breaks) και εκδρομές κατά τη διάρκεια του χειμώνα ή της άνοιξης.

Επικοινωνία

Η Στρατηγική Επικοινωνίας, στοχεύει στη δημιουργία ξεκάθαρης μοναδικής εικόνας και ταυτότητας και επανατοποθέτηση της Κύπρου στη διεθνή τουριστική αγορά. Ο ΚΟΤ θα αξιοποιήσει τη διαφήμιση και τα διάφορα εργαλεία προβολής και δημοσίων σχέσεων για τη συστηματική προβολή μιας ομοιόμορφης και μοναδικής εικόνας βάσει της επανατοποθέτησης. Επίσης θα εκδιώξει την αποτελεσματική στόχευση των επιλεγμένων αγορών και τμημάτων τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η όσο το δυνατό πιο εστιασμένη προσέγγιση από πλευράς του ΚΟΤ, η συνεργασία του με αναγνωρισμένους και εξειδικευμένους διεθνείς οίκους και η συνεχής παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των ενεργειών μάρκετινγκ.

Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα, προτείνονται νέοι τρόποι συνεργασίας και παρακολούθησης ούτως ώστε όλες οι προσπάθειες επικοινωνίας να ενταχθούν σε ένα κοινό πλαίσιο βάσει της επανατοποθέτησης για την επίτευξη των στόχων και επιδιώξεων της στρατηγικής.

Ειδικότερα θα καταρτιστεί πλαίσιο συνεργασίας και συγχρηματοδοτήσεις πάνω σε περιφερειακή βάση των ενεργειών μάρκετινγκ που αναλαμβάνουν τοπικοί οργανωμένοι φορείς με τη συμμετοχή των τοπικών αρχών. Η στήριξη του ΚΟΤ αφορά τόσο τις μελέτες και ετοιμασία προτάσεων όσο και την υλοποίηση των δράσεων.

Διανομή

Επί του παρόντος το μεγαλύτερο ποσοστό του τουριστικού ρεύματος θα συνεχίσει να διοχετεύεται μέσω των Οργανωτών Ταξιδιών. Θα επιδιωχθεί όμως διαφοροποιημένος τρόπος συνεργασίας ώστε η συνεργασία με μεγάλους Οργανωτές Ταξιδιών να καλύψει νέους τομείς (αναβαθμισμένη παρουσία στους γενικούς καταλόγους, συμπερίληψη σε εξειδικευμένα προγράμματα, επέκταση των εξειδικευμένων προγραμμάτων) και να ενδυναμωθεί η στήριξη και συνεργασία με Εξειδικευμένους οργανωτές και με οργανωτές που ειδικεύονται στον προορισμό. Πιο μακροπρόθεσμα και σταδιακά θα επιδιώκεται η μείωση της εξάρτησης από τους οργανωτές ταξιδιών.

Παράλληλα θα επιδιωχθεί η προσφορά εναλλακτικών τρόπων οργάνωσης του ταξιδιού και κράτησης εκτός των οργανωτών ταξιδιών μέσω του ηλεκτρονικού μάρκετινγκ και με τη δημιουργία συστήματος διαχείρισης του προορισμού με στόχο την αύξηση του ατομικού τουρισμού.

Πληροφόρηση-Έρευνα

Η επιτυχής εφαρμογή της στρατηγικής προϋποθέτει ένα σύστημα συλλογής, επεξεργασίας, αξιοποίησης και διοχέτευσης πληροφοριών, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πληροφοριών μάρκετινγκ. Η έγκαιρη, σωστή και συστηματική πληροφόρηση όλων των τουριστικών εταίρων αποτελεί τον κύριο στόχο της Στρατηγικής Πληροφόρησης/ Έρευνας

Οργάνωση Μάρκετινγκ

Τέλος, η Στρατηγική Μάρκετινγκ προτείνει τη διαφοροποίηση και βελτίωση της οργάνωσης μάρκετινγκ του προορισμού και τη δημιουργία μηχανισμών συνεργασίας των τουριστικών φορέων τόσο σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Το τουριστικό προϊόν το οποίο προσφέρει ένας προορισμός καθορίζει και το είδος της τουριστικής πελατείας. Η επιτυχία ή αποτυχία του τουριστικού προορισμού στη διεθνή τουριστική αγορά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει. Μέσα στις συνθήκες έντονου ανταγωνισμού που έχουν διαμορφωθεί στη διεθνή αρένα κερδίζει το προϊόν εκείνο, το οποίο ανταποκρίνεται στην οποία απευθύνεται ο προορισμός.

Η αντιμετώπιση των συνθηκών ανταγωνισμού επιβάλλει όπως ο προορισμός αξιοποιήσει το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει και διαμορφώσει το οποίο θα του επιτρέψει να προσελκύσει τα επιθυμητά τμήματα της τουριστικής πελατείας

Η Κύπρος σαν ένας νησιωτικός τουριστικός προορισμός έχει επενδύσει κυρίως στην πελατεία Ήλιου και Θάλασσα. Ο προσανατολισμός αυτός ήταν σωστή επιλογή με τα δεδομένα που ίσχυαν την δεκαετία του '80- νέος προορισμός , ζήτησης διακοπών Ήλιου και Θάλασσας, διαφορετικές απαιτήσεις πελατείας, λιγότεροι προορισμοί. κλπ.

Η επιλογή όμως αυτή είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μονοδιάστατου προϊόντος το οποίο σήμερα δε διαφέρει από πολλούς άλλους προορισμούς και τοποθετεί την Κύπρο σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την ανταγωνιστική ικανότητα.

Η Στρατηγική Προϊόντος που προτείνεται στοχεύει:

- ο Στη διαμόρφωση του προϊόντος εκείνου το οποίο θα αξιοποιήσει το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επανατοποθέτηση της στον τουριστικό χάρτη σαν ένα προορισμό ο

οποίος προσφέρει τη δυνατότητα για μια πολυδιάστατη τουριστική εμπειρία σε μικρό γεωγραφικό χώρο.

- ο Στην ανάπτυξη προϊόντος με γνώμονα την αειφόρα του τουριστικού τομέα
- ο Στη διαμόρφωση προϊόντος που να εξυπηρετεί τις ανάγκες και απαιτήσεις των επιλεγμένων τμημάτων της πελατείας

Η επιτυχία της Στρατηγικής θα κριθεί από την ικανότητα δημιουργίας του κατάλληλου τουριστικού προϊόντος το συντομότερο δυνατό. Οι διάφορες πτυχές του τουριστικού προϊόντος θα αναπτυχθούν με κεντρικό σημείο αναφοράς τον πολιτισμό και το περιβάλλον. Σημειώνεται ότι το φυσικό περιβάλλον και ο πολιτισμός είναι οι δύο βασικοί άξονες οι οποίοι θα βοηθήσουν την τουριστική Κύπρο να αναδείξει την ταυτότητα της και να αποκτήσει μοναδικότητα. Ο πολιτισμός στη διάσταση που του αποδίδεται περιλαμβάνει και τον παράγοντα "άνθρωπος" από τον οποίο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η ανάδειξη της ταυτότητας και μοναδικότητας του πολιτισμού.

Ειδικά προϊόντα

Η Κύπρος έχει δυνατότητες για ανάπτυξη μεγάλου φάσματος ειδικών προϊόντων.

Επικοινωνία

Η στρατηγική επικεντρώνεται στη δημιουργία προϊόντων που μπορούν να αναδείξουν τη μοναδικότητα του προορισμού βάσει της επανατοποθέτησης και περιστρέφονται κυρίως γύρω από τους δύο βασικούς άξονες πολιτισμός και περιβάλλον.

Τα ειδικά προϊόντα είναι "προϊόντα" τα οποία θα λειτουργήσουν σαν προσελκυστικά-εμπλουτιστικά στοιχεία (attractions) και ταυτόχρονα θα

προσφέρουν ευκαιρίες για δραστηριότητες και ψυχαγωγία. Τα προϊόντα που προτείνονται είναι απαραίτητα για την απόκτηση της πολυδιάστατης τουριστικής εμπειρίας πάνω στην οποία βασίζεται η επανατοποθέτηση της τουριστικής Κύπρου και εξυπηρετούν τα επιλεγμένα τμήματα.

Ταυτόχρονα θα αντιμετωπιστεί η βασική αδυναμία του τουριστικού μας προϊόντος που εστιάζεται στην ανεπαρκή προσφορά ευκαιριών για δραστηριότητες (things to see and do) όπως προκύπτει από τις σχετικές έρευνες/ μελέτες.

Ο εντοπισμός των ειδικών προϊόντων που πρέπει να δημιουργηθούν (νέα προϊόντα) και των προϊόντων που πρέπει να αναβαθμιστούν ή/ και να εμπλουτισθούν (υφιστάμενα προϊόντα) έγινε με βάση τα επιλεγμένα τμήματα αγοράς βάσει κινήτρου, τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά κάθε τμήματος και την εποχικότητα.

Τα ειδικά προϊόντα που εντοπίστηκαν στη συνέχεια ιεραρχήθηκαν κατά σειρά συχνότητας, δηλαδή σύμφωνα με τον αριθμό των τμημάτων που εξυπηρετούν. Στη συνέχεια τα ειδικά προϊόντα αξιολογήθηκαν με βάση την αποδοτικότητα τους σε σχέση με τους γενικούς ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους της Στρατηγικής που είναι η μέση δαπάνη, η εποχικότητα, η μέση διάρκεια παραμονής, οι αφίξεις περιηγητών, οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, οι κοινωνικές επιπτώσεις και οι οικονομικές επιπτώσεις, και τη δυνατότητα ανάπτυξης προϊόντος (απαιτούμενοι πόροι) που είναι το Κεφάλαιο, η Γη και η Υποδομή.

Προτεινόμενα Ειδικά Προϊόντα

Με βάση τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε προκύπτουν τα ακόλουθα ειδικά προϊόντα τα οποία εξυπηρετούν τα διάφορα τμήματα αγοράς που επιλέγηκαν και παρατίθενται χωρίς ιεράρχηση:

- Μουσεία
- Διαδρομές
- Πολιτιστικές
- Σύνθετες
- Θεματικές
- Μονοπάτια Μελέτης της Φύσης
- Κέντρα Πληροφόρησης
- Αγροτουρισμός
- Γήπεδα ποδοσφαίρου
- Υποδομή για κολύμβηση και στίβο και άλλα αθλήματα προτεραιότητας
- Γκολφ
- Εθνικά Δασικά Πάρκα
- Θαλάσσια Πάρκα
- Βοτανικοί κήποι
- Εκθέσεις
- Ποδηλατικά Κέντρα
- Ποδηλατοδρόμοι
- Ποδηλατικές Διαδρομές
- Χώροι Συνεδρίων Οργανωμένες Εκδρομές
- Μαρίνες / Καταφύγια
- Κέντρα Θαλασσίων Αθλημάτων
- Εκδηλώσεις
- Παράκτιες Κρουαζιέρες

Τα περισσότερα από τα πιο πάνω προϊόντα εξυπηρετούν και το βασικό τμήμα της πελατείας "Ήλιος και Θάλασσα Συν".

Για τη δημιουργία των ειδικών προϊόντων απαιτούνται επενδύσεις από το Δημόσιο Τομέα περιλαμβανομένων των Τοπικών Αρχών και τον Ιδιωτικό Τομέα.

Για την ενθάρρυνση του ιδιωτικού τομέα να αναλάβει επενδύσεις προτείνεται η εισαγωγή και λειτουργία Σχεδίων Κινήτρων.

Είναι απαραίτητο να επισπευσθεί η δημιουργία και συμπλήρωση μιας σειράς έργων που αφορούν ειδικά τουριστικά προϊόντα, τα οποία τυγχάνουν μελέτης εδώ και καιρό.

Προτείνονται λοιπόν συγκεκριμένες δράσεις για τα ακόλουθα προϊόντα:

Υποδομή για Αθλητικό Τουρισμό

Αξιολογήθηκαν εκ νέου οι προοπτικές ανάπτυξης του Αθλητικού Τουρισμού, υπό το φως και των ευκαιριών που παρουσιάστηκαν λόγω της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων "Αθήνα 2004" και της απόφασης ξένων ολυμπιακών ομάδων για προπόνηση στην Κύπρο.

Στον τομέα αποδίδεται πολύ ψηλή προτεραιότητα. Όπως αποφασίστηκε σε διυπουργικοί σύσκεψη που συγκλήθηκε στις 28.8.03, έχει διεξαχθεί έρευνα για τα αθλήματα που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και ετοιμάζεται σχέδιο δράσης που θα καλύψει τόσο την επαγγελματική- πρωταθλητική πτυχή όσο και τη ψυχαγωγική πτυχή του Αθλητικού Τουρισμού, και θα συνίσταται σε συγκεκριμένες ενέργειες προτεραιότητας στους ακόλουθους τομείς:

- Συμπλήρωση και δημιουργία υποδομής διεθνών προδιαγραφών για τα αθλήματα προτεραιότητας (ποδόσφαιρο, κολύμβηση, ποδηλασία, στίβος) και άλλα αθλήματα, περιλαμβανομένων των θαλασσίων αθλημάτων.
- Λειτουργία συστήματος διαχείρισης και κρατήσεων όλων των αθλητικών εγκαταστάσεων που προσφέρονται για σκοπούς Αθλητικού Τουρισμού.
- Διοργάνωση διεθνών αθλητικών συναντήσεων, εκδηλώσεων κλπ.

Γήπεδα Γκολφ

Για να ενθαρρυνθούν ουσιαστικά επενδυτές να δημιουργήσουν ψηλής ποιότητας γήπεδα γκολφ σε ιδιωτικής ιδιοκτησίας εκτάσεις, μελετάται ξανά η υφιστάμενη πολιτική και τα κριτήρια σε ότι αφορά της επιτρεπόμενες αναπτύξεις και τις προϋποθέσεις έγκρισης.

Σε ότι αφορά τη δημιουργία τριών γηπέδων γκολφ σε κυβερνητική γη (Αγία Νάπα, Ορόκλινη, Πεντάκωμο) μελετούνται εναλλακτικοί τρόποι διάθεσης των αντίστοιχων κρατικών/ δασικών γαιών, ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των έργων και το επενδυτικό ενδιαφέρον.

Μαρίνες και υποδομή για Ναυτικό Τουρισμό

Νοούμενου ότι θα έχει αίσιο πέρας ο διαγωνισμός που διεξήχθη το 2003 και βρίσκεται στο στάδιο της αξιολόγησης, είναι ενδεχόμενο να ανατεθεί σύντομα η ανάπτυξη και λειτουργία των Μαρίνων Λεμεσού, Λάρνακας και Αγίας Νάπας. Θα αποφασιστεί η διαδικασία δημιουργίας Μαρίνας στην Πάφο και θα ετοιμαστούν εισηγήσεις για άλλα έργα υποδομής καθώς και ρυθμίσεων που είναι απαραίτητες για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του Ναυτικού Τουρισμού.

Αγροτουρισμός - Ανάπτυξη Τουρισμού στην Ύπαιθρο

Έχει καταρτισθεί Σχέδιο Ανάπτυξης που αφορά τον Τουρισμό στην Ύπαιθρο και που συνάδει με το Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2004-2006 και το Ενιαίο Έγγραφο Προγραμματισμού - Στόχος Δύο. Το Σχέδιο αυτό δεν περιορίζεται μόνο στη διαμονή με τη δημιουργία καταλυμάτων σε παραδοσιακές οικοδομές, αλλά περιλαμβάνει δράσεις και μέτρα για τη δημιουργία ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος της υπαίθρου, εμπλουτισμένου με έργα πολιτιστικού και περιβαλλοντικού περιεχομένου που εξυπηρετούν ειδικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες. Συγκεκριμένα έχουν τύχει επεξεργασίας δράσεις και σχέδια κινήτρων που στοχεύουν:

- στη δημιουργία νέων και ποιοτική αναβάθμιση υφιστάμενων αγροτουριστικών

καταλυμάτων και παραδοσιακών εσπιατορίων, προώθηση άλλων δραστηριοτήτων π.χ.

εκθετήρια, μουσεία, εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών και άλλων ασχολιών

- στη στήριξη μεταποιητικών μονάδων που έχουν σχέση με τοπικά προϊόντα
- στη δημιουργία μονοπατιών μελέτης της φύσης, ποδηλατικών διαδρομών, θεματικών και σύνθετων διαδρομών, θεματικών μουσείων, κέντρων πληροφόρησης κλπ.

Το Σχέδιο είναι συμπληρωμένο με δράσεις που αφορούν την προώθηση, οργάνωση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της Υπαιθρου.

Προϊόντα και Υποδομή για Πολιτιστικό Τουρισμό

Ο πολιτισμός αποτελεί άξονα της επανατοποθέτησης και κύριο εμπλουτιστικό στοιχείο της τουριστικής εμπειρίας για όλα τα τμήματα της πελατείας. Η δυνατότητα της Κύπρου να εξυπηρετήσει σειρά πολιτιστικών ενδιαφερόντων όπως ιστορία, αρχαιολογία, θρησκεία, παράδοση/ έθιμα, τέχνες, χειροτεχνία κλπ, είναι ευρύτατη και οι δυνατότητες που παρέχονται σήμερα για να γνωρίσει ο επισκέπτης τον πολιτισμό μας με την ευρύτερη έννοια πρέπει να επεκταθούν με βελτιώσεις στον τρόπο ανάδειξης και παρουσίασης των μνημείων, των αξιοθέατων και γενικά του πολιτιστικού μας πλούτου.

Όπως αναλύεται στο Σχέδιο Υλοποίησης της Στρατηγικής, σοβαρές επενδύσεις πρέπει να αναληφθούν από το Δημόσιο Τομέα και συγκεκριμένα από το Τμήμα Αρχαιοτήτων, τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες, τις Επαρχιακές Διοικήσεις, την Υπηρεσία Χειροτεχνίας καθώς και από τις Τοπικές Αρχές. α κατ περιέλαβε στις δραστηριότητες του φιλόδοξο πρόγραμμα για τη δημιουργία πολιτιστικών και άλλων διαδρομών, διοργάνωση εκδηλώσεων όπως Διεθνών Φεστιβάλ π.χ. Ετήσιο Φεστιβάλ Ταινιών, Όπερα, δημιουργία μουσείων, κέντρων πληροφόρησης, εργαστηρίων και διάφορων δραστηριοτήτων - καλλιτεχνικών, πολιτιστικών, λαϊκής τέχνης κλπ.

Περιβάλλον και Περιβαλλοντικά Προϊόντα

Πέραν της αναγνώρισης της αμφίδρομης σχέσης που έχουν τουρισμός και περιβάλλον, επιβάλλεται άμεσα η δραστηριοποίηση προς την κατεύθυνση της προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος σαν συντελεστή της προσπάθειας επανατοποθέτησης της Τουριστικής Κύπρου. Οι τομείς παρέμβασης περιλαμβάνουν την ενίσχυση του πλαισίου προστασίας και ρύθμισης, την εφαρμογή περιβαλλοντικών κριτηρίων για τις επιλογές πολιτικών και σχεδίων ανάπτυξης και σχεδιασμό έργων, την υιοθέτηση πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον και την καλλιέργεια περιβαλλοντικής νοοτροπίας.

Επενδύσεις σε έργα Τουρισμού Φύσης όπως Μονοπάτια, Διαδρομές, Περιβαλλοντικά Κέντρα, Ποδηλατικές Διαδρομές, ανάδειξη Αλυκών, τοπικής χλωρίδας και πανίδας, ευκαιρίες για κατασκήνωση και ψυχαγωγία στα δάση κ.ά. παίρνουν προτεραιότητα τόσο στα προγράμματα του ΚΟΤ όσο και στα προγράμματα άλλων αρμόδιων υπηρεσιών, όπως το Τμήμα Δασών, Υπηρεσία Περιβάλλοντος και άλλοι.

Διαμονή

Για τον εντοπισμό των τύπων καταλυμάτων που πρέπει να προσφέρονται έγινε σύνδεση των αναγκών των επιλεγμένων τμημάτων αγοράς με τύπους καταλυμάτων. Η ιεράρχηση των τύπων καταλυμάτων έγινε με βάση τον αριθμό των τμημάτων που εξυπηρετούν. Με βάση επίσης τα κριτήρια που αφορούν τη δυνατότητα ανάπτυξης, την αποδοτικότητα και την ανάγκη δημιουργίας νέων κλινών για ικανοποίηση της ζήτησης μέχρι το 2010, όπως και τις διαπιστώσεις που προέκυψαν από την αξιολόγηση των υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων προτείνονται οι ακόλουθες στρατηγικές κατευθύνσεις / τομείς παρέμβασης:

- Τα νέα καταλύματα που θα δημιουργηθούν θα πρέπει να εντάσσονται στις κατηγορίες και τάξεις που εντοπίστηκε ανάγκη και που είναι τα ξενοδοχεία

3-5 αστέρων, τουριστικά χωριά, τουριστικές επαύλεις, mixed use destination resorts, μικρές μονάδες με χαρακτήρα και αγροτουριστικά.

- Για την εξυπηρέτηση των επιλεγμένων τμημάτων της αγοράς υπάρχει ανάγκη για τη δημιουργία νέων τύπων καταλυμάτων όπως είναι τα mixed use destination resorts και μικρών μονάδων με χαρακτήρα.
- Τα υφιστάμενα καταλύματα επιβάλλεται να αναβαθμιστούν.
- Καταλύματα χαμηλών κατηγοριών θα πρέπει να ενθαρρυνθούν είτε να αναβαθμιστούν στις επιλεγμένες κατηγορίες και τάξεις είτε να αποσυρθούν.

Για την επίτευξη των στρατηγικών αυτών παρεμβάσεων προτείνονται:

(α) Η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία τουριστικών καταλυμάτων ώστε να καθοριστούν προδιαγραφές για τις νέες τάξεις καταλυμάτων που πρέπει να δημιουργηθούν, να εισαχθούν ποιοτικά κριτήρια και να αποσαφηνιστούν / εκσυγχρονιστούν οι ποσοτικές προδιαγραφές, το σύστημα κατάταξης και ταξινόμησης και οι μηχανισμοί μελέτης σχεδίου και ελέγχου, και

(β) Η εισαγωγή Σχεδίων Κινήτρων για αναβάθμιση και απόσυρση κλινών.

Ο απαιτούμενος αριθμός κλινών για την ικανοποίηση του ανώτατου αριθμού περιηγητών (3,5 εκ.) το 2010 υπολογίστηκε σε 131, 000 και οι επιπρόσθετες κλίνες που θα έπρεπε να δημιουργηθούν σε δέκα χρόνια 22, 000.

Με βάση τα σημερινά δεδομένα (κλίνες σε λειτουργία, υπό ανέγερση, επιπρόσθετες κλίνες που μπορούν να τοποθετούνται νόμιμα στα δωμάτια), ο συνολικός αριθμός κλινών που θα λειτουργούν το 2004 υπολογίζεται σε 120,000 περίπου. Επομένως, σε περίοδο τριών χρόνων δημιουργήθηκε το 50% των απαιτούμενων επιπρόσθετων κλινών.

Παράλληλα έχει αυξηθεί ο αριθμός των δεύτερων κατοικιών που αγοράζονται από μη κατοίκους Κύπρου ο οποίος προβλέπεται να συνεχίσει να αυξάνεται και με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επειδή οι

κατοικίες αυτές χρησιμοποιούνται για τουριστική χρήση, θα μελετηθούν οι επιπτώσεις και γενικά το φαινόμενο αυτό.

Η εξέλιξη αυτή καταδεικνύει την επιτακτική ανάγκη για επίσπευση υλοποίησης των στρατηγικών παρεμβάσεων που προτείνονται ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της δημιουργίας των επιθυμητών κατηγοριών και της πελατείας και να συγκροτηθούν οι ρυθμοί δημιουργίας νέων κλινών.

Διατροφή

Η Στρατηγική για τη Διατροφή στοχεύει στην ικανοποίηση των γαστρονομικών αναγκών του επισκέπτη με την προσφορά ποιοτικού επιπέδου διατροφής σε διαφορετικές τιμές.

Κύριες επιδιώξεις της στρατηγικής για τη διατροφή είναι η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία των Κέντρων Αναψυχής τα οποία χαρακτηρίζονται από τυποποιημένο προϊόν, έλλειψη αυθεντικότητας, χαμηλά επίπεδα εξυπηρέτησης, η ανάδειξη της Κυπριακής παραδοσιακής κουζίνας και φιλοξενίας. Ήδη ετοιμάστηκε και άρχισε να εφαρμόζεται σε πιλοτική βάση πρόγραμμα για την παραδοσιακή κουζίνα το οποίο θα επεκταθεί με βάση τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής του.

Προτείνεται επίσης η διεξαγωγή σχετικής έρευνας η οποία θα καταλήξει στην ετοιμασία Οδηγού Καλού Φαγητού και σχεδίου κινήτρων για αναβάθμιση των υφιστάμενων επισιτιστικών επιχειρήσεων.

Γενική Υποδομή

Η επέκταση και αναβάθμιση των αεροδρομίων τόσο από πλευράς δυναμικότητας, όσο και από πλευράς παροχής πολύ καλών γενικών και εξειδικευμένων διευκολύνσεων και ψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης, η βελτίωση των λιμανιών έτσι ώστε να χρησιμοποιούνται όχι μόνο ως σημεία πρόσβασης αλλά

και ως σημεία που θα εξυπηρετούν τους επιβάτες κρουαζιερόπλοιων είναι θέματα μεγάλης προτεραιότητας.

Κρίσιμης σημασίας είναι η βελτίωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου διότι η μοναδικότητα της τουριστικής εμπειρίας της Κύπρου βασίζεται στη δυνατότητα του επισκέπτη να διακινήθει με ευκολία και ασφάλεια στον τόπο. Επείγει επίσης η δημιουργία ικανοποιητικού δικτύου πεζοδρομίων και ποδηλατοδρόμων, ιδιαίτερα στις τουριστικές περιοχές.

Συγκοινωνίες

Μέσω της επανατοποθέτησης επιδιώκεται καθιέρωση της Κύπρου ως ποιοτικού προορισμού, ο οποίος προσφέρει στον επισκέπτη πολυδιάστατη εμπειρία σε μικρό γεωγραφικό χώρο.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού επιβάλλεται η αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρονται στον τομέα των συγκοινωνιών, η καλύτερη οργάνωση και ο εμπλουτισμός των μέσων συγκοινωνιών με νέα μέσα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επισκεπτών, τα οποία να διασφαλίζουν εύκολη, άνετη, ασφαλή και προσιτή διακίνηση.

Εμπόριο

Το εμπόριο μπορεί να αποτελέσει μέσο προβολής και ανάδειξης του πολιτισμού της Κύπρου και βασικό εμπλουτιστικό στοιχείο. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων που θα προσανατολίσουν την υφιστάμενη προσφορά τυποποιημένων, μη παραδοσιακών προϊόντων προς την προσφορά αυθεντικών Κυπριακών προϊόντων και θα παρέχουν στους επισκέπτες αυξημένες ευκαιρίες για ψώνια σε διάφορα σημεία της Κύπρου.

Περιφερειακή Στρατηγική

Μέσα στα πλαίσια της στρατηγικής επανατοποθέτησης της Κύπρου η κάθε περιοχή θα κληθεί να ετοιμάσει το δικό της όραμα (regional vision) για την

τουριστική της ανάπτυξη και να δημιουργήσει ένα ξεχωριστό προϊόν (regional brand) αξιοποιώντας και επενδύοντας στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της - περιβαλλοντικά, πολιτιστικά κ.ά. - και δυνατά της σημεία ώστε να αποκτήσει τη δική της ταυτότητα.

Οι φορείς της κάθε περιοχής κλήθηκαν να ετοιμάσουν με την οικονομική και τεχνική βοήθεια του ΚΟΤ τις περιφερειακές στρατηγικές οι οποίες θα πρέπει να καταλήξουν σε αναπτυξιακά σχέδια για το τουριστικό προϊόν και σχέδια δράσης για το μάρκετινγκ.

Με τον τρόπο αυτό η κάθε περιοχή θα μπορέσει να αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες της για σωστή τουριστική ανάπτυξη που να συνάδει με την επανατοποθέτηση και τους γενικούς στρατηγικούς στόχους και θα βοηθηθεί να επιλύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα (π.χ. εποχικότητα) και να εξασφαλίσει τα επιθυμητά οφέλη από τον τουρισμό.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΑΞΙΑΣ

Η Στρατηγική Ποιότητας/ Αξίας στοχεύει στην αύξηση της προσφερόμενης αξίας (value for money) βελτιώνοντας τη σχέση μεταξύ ποιότητας και τιμής.

Με βάση τις επιδιώξεις του στρατηγικού σχεδίου οι ειδικοί στόχοι της Στρατηγικής Ποιότητας/ Αξίας συνοψίζονται ως εξής:

- Η μεγιστοποίηση της ικανοποίησης του επισκέπτη
- Η προσφορά πλούσιας και πολυδιάστατη τουριστικής εμπειρίας
- Η καλλιέργεια μοναδικού χαρακτήρα και ταυτότητας στον προορισμό
- Η παροχή τουριστικών διευκολύνσεων και υποδομής μεγαλύτερης ευρύτητας και ελκυστικότητας και η διατήρησή τους σε ψηλά επίπεδα ποιότητας

- Ο σεβασμός και η προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών αξιών
- Η εξασφάλιση ψηλών επιπέδων ποιότητας στις υπηρεσίες
- Η βελτίωση της ευελιξίας, ετοιμότητας και αποτελεσματικότητας του τουριστικού τομέα
- Η εξασφάλιση αμειπτικότερων τιμών που να συνάδουν με την προσφερόμενη πρόσθετη αξία μέσα σε ανταγωνιστικά πλαίσια
- Η αύξηση της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας του τομέα
- Η καλύτερη αξιοποίηση και βελτίωση της απόδοσης των επενδύσεων στον τουρισμό
- Η κάλυψη των αναγκών του τομέα σε ανθρώπινο δυναμικό από Κύπριους κυρίως
- Η διατήρηση της φιλοξενίας και της γνησιότητας στη σχέση του επισκέπτη με τον Κύπριο και η καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης
- Η ενίσχυση του επαγγελματισμού.

Οι τρεις βασικοί τομείς παρέμβασης της Στρατηγικής Ποιότητας/ Αξίας είναι:

- Ποιότητα
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Τιμές

Τόσο η Στρατηγική Μάρκετινγκ όσο και η Στρατηγική Προϊόντος καλύπτουν επιμέρους πτυχές των πιο πάνω τομέων και συνεισφέρουν στη βελτίωση της προσφερόμενης αξίας.

Στον τομέα της Ποιότητας προτείνεται η εισαγωγή Σχεδίων Κινήτρων για εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης στη Ξενοδοχειακή και Επισιτιστική Βιομηχανία και θα καθιερωθεί η διεξαγωγή Έρευνας για την επιμέτρηση του βαθμού ικανοποίησης των επισκεπτών και την αξιολόγηση των διαφόρων πτυχών του τουριστικού προϊόντος.

Στο αναθεωρημένο θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία των Ξενοδοχειακών και Επισιτιστικών Επιχειρήσεων θα ενσωματωθούν ποιοτικά κριτήρια και πρότυπα και θα επανεξεταστούν οι τρόποι εφαρμογής τους ώστε να καταστούν πιο σύγχρονοι, ευέλικτοι και αποτελεσματικοί.

Με βάση τις εισηγήσεις που περιέχονται στη Μελέτη του ειδικού εμπειρογνώμονα τις υπηρεσίες του οποίου εξασφάλισε ο Οργανισμός, θα εφαρμοστεί Σύστημα Δεικτών Αειφορίας του προορισμού. Οι Δείκτες Αειφορίας επιτρέπουν την παρακολούθηση του βαθμού επιτυχίας των ποιοτικών στόχων του Στρατηγικού Σχεδίου. Σε περιφερειακό επίσης επίπεδο προτείνεται η ετοιμασία και εφαρμογή σχεδίων ανάπτυξης και εξυγίανσης του δομημένου περιβάλλοντος των τουριστικών περιοχών.

Στον τομέα της Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού προτείνεται η διεξαγωγή μελέτης η οποία θα καθορίσει τις ποιοτικές και ποσοτικές ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας και θα εισηγηθεί προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης για όλο το φάσμα των εργοδοτούμενων καθώς και για νέους τομείς και ειδικότητες.

Με βάση τα πορίσματα της μελέτης θα καθοριστεί επίσης ο ρόλος και ο τρόπος λειτουργίας της Ακαδημίας Τουρισμού. Θα θεσμοθετηθεί υποχρεωτικό εισαγωγικό πρόγραμμα για νεοεισερχόμενο αλλοδαπό προσωπικό και θα καθοριστούν και ελεγχθούν τα ελάχιστα προσόντα για απασχόληση αλλοδαπών στην τουριστική βιομηχανία.

Στον τομέα των τιμών θα επιδιωχθεί η συστηματική παρακολούθηση τους σε σύγκριση με ανταγωνιστικούς προορισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 2003-2010

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 2010

A. Επιτελική Σύνοψη

Η Κύπρος, σαν ένας αναπτυσσόμενος τουριστικός προορισμός σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον, δέχεται τις επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης και της ωρίμανσης της τουριστικής αγοράς. Ο ανταγωνισμός έχει οξυνθεί σημαντικά τόσο μεταξύ νέων τουριστικών προορισμών όσο και τουριστικών επιχειρήσεων με αντίκτυπο στους τουριστικούς προορισμούς οι οποίοι υπόκεινται σε πιέσεις ειδικότερα σε θέματα τιμών.

Δημογραφικές, κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές μεταβάλλουν καθοριστικά τη διεθνή τουριστική αγορά του μέλλοντος που χαρακτηρίζεται από ωριμότητα, καλή πληροφόρηση και πολυπλοκότητα. Λόγω της εμπειρίας και της μόρφωσης του, ο τουρίστας είναι γενικά πιο απαιτητικός, ανεξάρτητος, δραστήριος και καλός γνώστης των τουριστικών προορισμών, με ανάγκες και προσδοκίες που συνεχώς διαφοροποιούνται.

Το τουριστικό προϊόν της Κύπρου έχει να αντιμετωπίσει συσσωρευμένα προβλήματα και αδυναμίες όπως η μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυποποίησή του, η καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής μας ταυτότητας, τα κρούσματα παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, το ψηλό λειτουργικό κόστος, η εποχικότητα, η εξάρτηση από ορισμένους οργανωτές ταξιδιών, η ανεπάρκεια των έργων υποδομής, διευκολύνσεων και άλλα.

Οι πρόσκαιρες και σπασμωδικές ενέργειες είναι επικίνδυνες. Η Κύπρος επιβάλλεται να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες και να προστατευθεί από απειλητικές

μεταβολές που παρουσιάζονται στο διεθνή τουριστικό στίβο έγκαιρα και αποτελεσματικά, ενώ παράλληλα οφείλει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του τομέα με νέα, επιστημονική, δυναμική και αποτελεσματική προσέγγιση. Η εξέλιξη του τουριστικού τομέα βρίσκεται στα χέρια τόσο του ιδιωτικού όσο και δημόσιου τομέα και ο συντονισμός τους στα πλαίσια ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου είναι επιβεβλημένος για τη διασφάλιση της επιτυχίας του τουρισμού.

Με άνω των 30 ετών εμπειρία στον τομέα του τουρισμού, η Κύπρος καλείται να αξιοποιήσει τη γνώση του παρελθόντος και στα πλαίσια των καινούργιων δεδομένων

να ξεκινήσει τη νέα πορεία για τον Κυπριακό Τουρισμό.

Όραμα

Το Όραμα που θα καθοδηγεί τη Στρατηγική της επόμενης δεκαετίας είναι:
«Κύπρος: ένας ποιοτικός τουριστικός προορισμός που να ικανοποιεί τον επισκέπτη με ποικίλα ενδιαφέροντα και αναζητήσεις και να διασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής για το ντόπιο».

Η επίτευξη του οράματος θα διασφαλιστεί μέσα από μια Στρατηγική που έχει σαν κεντρικό σημείο αναφοράς την Αειφόρα η οποία ταυτίζεται με την έννοια της ποιότητας. Στα πλαίσια της αειφορίας η τουριστική ανάπτυξη θα διασφαλίσει την ποιότητα της τουριστικής εμπειρίας, του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και την ποιότητα της ζωής των κατοίκων αξιοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους χωρίς να τους καταπονεί ή εξαντλεί, επιτρέποντας έτσι στον προορισμό να ανταποκριθεί επιτυχώς στις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες τόσο του επισκέπτη όσο και του ντόπιου.

Στόχοι

Η μεγιστοποίηση των κοινωνικοοικονομικών οφελών θα επιδιωχθεί μέσα από την αύξηση των εσόδων που θα αποτελεί το βασικό δείκτη επιτυχίας του στρατηγικού σχεδίου. Η μεγιστοποίηση των εσόδων από τον τουρισμό θα επιτευχθεί με την:

- αύξηση της δαπάνης των περιηγητών
- βελτίωση της εποχικότητας
- αύξηση των αφίξεων
- αύξηση της διάρκειας παραμονής
- αύξηση του επαναλαμβανόμενου τουρισμού

Κρίσιμο σημείο στην επιτυχία του στόχου της αύξησης των εσόδων είναι η απομάκρυνση από την παραδοσιακή πρακτική επικέντρωσης στη μεγιστοποίηση των αφίξεων και η επικέντρωση στη μεγιστοποίηση των εσόδων. Ο γενικός στόχος επιδιώκεται με τον καθορισμό του βαθμού ανάπτυξης και των προτεραιοτήτων των επιμέρους παραμέτρων που συνθέτουν το στόχο «έσοδα».

Αριθμητικοί Στόχοι

Οι αριθμητικοί στόχοι χρησιμεύουν σαν κίνητρο για δραστηριοποίηση όλων των εμπλεκομένων προς μια κοινή και σωστή πορεία. Οι αριθμητικοί στόχοι πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν δείκτες οι οποίοι πρέπει να παρακολουθούνται στο σύνολο τους για να αξιολογείται η πορεία, να γίνονται διαπιστώσεις για το βαθμό επίτευξης των βασικών επιδιώξεων της Στρατηγικής και να λαμβάνονται τα ανάλογα μέτρα.

Ο κύριος αριθμητικός στόχος του Στρατηγικού Σχεδίου είναι η μεγιστοποίηση των εσόδων σε πραγματικούς όρους (Ε1,8 δισεκ. το 2010). Η επίτευξη του στόχου αυτού θα επιδιωχθεί μέσω των στρατηγικών παρεμβάσεων που θα γίνουν και επιδιώκεται με την ισορροπημένη ανάπτυξη των δύο συνθετικών παραμέτρων αφίξεις και δαπάνη.

Σε ότι αφορά το στόχο των αφίξεων τα 3,5 εκ. περιηγητές μέχρι το 2010 πρέπει να θεωρούνται ως το ανώτατο όριο καθώς αναγνωρίζεται πως η αύξηση των εσόδων μέσω της αύξησης των αφίξεων εξαντλεί τους διαθέσιμους πόρους και υποσκάπτει την αειφόρα του προορισμού.

Οι στόχοι για τις υπόλοιπες αριθμητικές παραμέτρους καθορίζονται ως εξής:

Η Μέση Διάρκεια Παραμονής να ανέλθει σε 11,6 μέρες, η Εποχικότητα να αντιμετωπιστεί με την καλύτερη κατανομή των αφίξεων μέσα στο χρόνο και συγκεκριμένα να μειωθεί το μερίδιο της περιόδου αιχμής (Ιούλιος-Σεπτέμβριος) σε 33% από 40% που είναι τα τελευταία χρόνια και να αυξηθεί το μερίδιο όλων των άλλων μηνών ιδιαίτερα των περιόδων Ιανουαρίου - Μαρτίου και Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου. Τέλος, να αυξηθεί το ποσοστό του επαναλαμβανόμενου τουρισμού (repeaters). Οποιαδήποτε βελτίωση των τριών πιο πάνω δεικτών θα αποτελεί επιπλέον επιτυχία του προορισμού αφού συμβάλλει θετικά στα κοινωνικοοικονομικά οφέλη που επιδιώκονται.

Επανατοποθέτηση

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων. Η Κύπρος θα επιδιώξει να επανατοποθετηθεί στον τουριστικό χάρτη αναδεικνύοντας το πλεονέκτημα που τη διαφοροποιεί από τους ανταγωνιστές της. Σαν το κυριότερο ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα κρίθηκε η μεγάλη ποικιλία-ποικιλομορφία (diversity) της τουριστικής εμπειρίας σε μικρό γεωγραφικό χώρο.

«Ένα μωσαϊκό φύσης και πολιτισμού, ένας ολόκληρος, μαγευτικός κόσμος συγκεντρωμένος σ' ένα μικρό, ζεστό και φιλόξενο νησί της Μεσογείου στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, μεταξύ δύσης και ανατολής που προσφέρει μια πολυδιάστατη ποιοτική τουριστική εμπειρία». Η στρατηγική πορεία του 2010 υποστηρίζεται από τρεις επιμέρους στρατηγικές: Στρατηγική Μάρκετινγκ, Προϊόντος και Ποιότητας-Πρόσθετης Αξίας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Η Στρατηγική Κατεύθυνση που καλείται να ακολουθήσει ο τομέας του Μάρκετινγκ του τουριστικού προϊόντος είναι επικεντρωμένη και επιθετική με κεντρικό στόχο την ανάπτυξη αγορών και τμημάτων αγορών που είναι πιο αποδοτικά.

Στα πρώτα χρόνια εφαρμογής του στρατηγικού σχεδίου η έμφαση θα δοθεί στη διεύρυνση υφιστάμενων αγορών, δηλαδή στη διεύρυνση σε υφιστάμενες αγορές/ τμήματα με προσπάθεια προσέλκυσης πιο αποδοτικής πελατείας ενώ καθώς διαμορφώνεται το κατάλληλο προϊόν, με την αναβάθμιση υφιστάμενου και δημιουργία νέων προϊόντων, η έμφαση θα δίδεται στη διαφοροποίηση αγορών, δηλαδή την καλλιέργεια νέων αγορών-τμημάτων.

Ιεράρχηση Αγορών και Τμημάτων Πελατείας

Η τμηματοποίηση της τουριστικής αγοράς έγινε στα πλαίσια της νέας τοποθέτησης της τουριστικής Κύπρου με βάση τα κίνητρα-λόγους ταξιδιών (motivation) όπως αυτά εντοπίστηκαν από έρευνες και μελέτες και αναμένεται να διαμορφωθούν τα επόμενα χρόνια σύμφωνα με τα μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά και προσδοκίες της τουριστικής πελατείας.

Τα κίνητρα που εντοπίστηκαν και αξιολογήθηκαν είναι εκείνα που εξυπηρετούν στον καλύτερο βαθμό τους μετρήσιμους στόχους της στρατηγικής και άλλα κριτήρια και είναι:

- κατά κεφαλή δαπάνη
- αφίξεις περιηγητών
- μέση διάρκεια παραμονής
- βελτίωση της εποχικότητας
- επαναλαμβανόμενος τουρισμός
- σχέση προϊόντος - αγοράς (product fit)
- επένδυση (μάρκετινγκ και προϊόντος)

- περιβαλλοντικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές επιπτώσεις
- δυνατότητα συμπλήρωσης της τουριστικής εμπειρίας (add ON)

Τα τμήματα της πελατείας που εντοπίστηκαν είναι:

- Ήλιος και Θάλασσα συν
- Πολιτισμός
- Συνέδρια και Κίνητρα ,
- Φύση
- Περπάτημα
- Αθλητικός τουρισμός
- Ποδηλασία
- Θαλάσσια Αθλήματα και Yachting
- Εκδηλώσεις Μεγάλης Εμβέλειας
- Γαμήλιες Τελετές και Γαμήλια Ταξίδια
- Κρουαζιέρες

Για τη γεωγραφική τμηματοποίηση της αγοράς εντοπίστηκαν οι χώρες που μπορούν να αποτελέσουν χώρες πηγές τουρισμού οι οποίες αξιολογήθηκαν και ιεραρχήθηκαν με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- ημερήσια κατά άτομο δαπάνη
- μέση διάρκεια παραμονής
- μέγεθος αγοράς προς Μεσόγειο σε σχέση με τους άμεσους ανταγωνιστές
- μερίδιο της Κύπρου στην αγορά
- βελτίωση της εποχικότητας
- δυνατότητα πρόσβασης (accessibility)
- σχέση προϊόντος - αγοράς (product fit)
- σχέση επιλεγμένων τμημάτων - αγορών
- γενικότερες τάσεις και προοπτικές αγορών

Ο βαθμός εφαρμογής ανταπόκρισης των αγορών στα πιο πάνω κριτήρια κατέληξε στην κατάταξη των χωρών σε Χώρες Ψηλής Προτεραιότητας, Μεσαίας Προτεραιότητας και Χώρες Χαμηλής Προτεραιότητας.

Εντοπίστηκε επίσης μια τέταρτη κατηγορία Χωρών οι οποίες θεωρούνται Αναδυόμενες αγορές στην οποία περιλαμβάνονται χώρες οι οποίες προβλέπονται να παρουσιάσουν προοπτικές ανάπτυξης τουρισμού. Οι χώρες αυτές πρέπει να παρακολουθούνται και να γίνεται προετοιμασία ώστε η Κύπρος να μπορέσει να αξιοποιήσει τυχόν ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν.

Η ιεράρχηση των αγορών μπορεί να αναθεωρείται όταν διαφοροποιούνται ουσιαστικά οι συνθήκες και τα δεδομένα κάθε αγοράς. Με βάση τις αλλαγές που έγιναν και τις εξελίξεις των τελευταίων χρόνων προτείνεται η ακόλουθη ιεράρχηση των αγορών:

Αγορές Ψηλής Προτεραιότητας

- Ηνωμένο Βασίλειο 11
- Ρωσία
- Ελλάδα
- Γερμανία
- Ιρλανδία
- Γαλλία

Αγορές Μεσαίας Προτεραιότητας

- Χώρες του Αραβικού Κόλπου
- Χώρες της Μέσης Ανατολής
- Ισραήλ
- Βέλγιο

- Σουηδία
- Νορβηγία
- Ολλανδία
- Ιταλία
- Ελβετία
- Αυστρία

Αγορές Χαμηλότερης Προτεραιότητας

- Πολωνία
- Φιλανδία
- Δανία
- Τσεχία
- Ουγγαρία
- ΗΠΑ
- Ουκρανία και Λευκορωσία

Από τις αναδυόμενες αγορές περισσότερες προοπτικές παρουσιάζουν η Ισπανία, οι χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης (π.χ. Ρουμανία, Βουλγαρία) χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, άλλες χώρες της ΚΑΚ, ο Καναδάς, η Κίνα και η Ινδία.

Αερομεταφορές

Με την πλήρη ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση το Μάιο του 2004, θα εξέλθει και η ελευθεροποίηση των αερομεταφορών εντός του Ευρωπαϊκού χώρου. Η εξέλιξη αυτή, παράλληλα και με την αναμενόμενη άρση των περιορισμών εκ μέρους της Κυβέρνησης για την παραχώρηση αδειών για εκτέλεση ναυλωμένων πτήσεων προς και από την Κύπρο από τρίτες χώρες, αναμένεται να διαφοροποιήσει θετικά το σκηνικό σε σχέση με τις αερομεταφορές.

Με βάση τις πιο πάνω εξελίξεις, συγκεκριμένες αγορές που με την υφιστάμενη κατάσταση δεν εξυπηρετούνται επαρκώς, αλλά και εξειδικευμένα

τμήματα αγορών όπως για παράδειγμα ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων και τουρισμός συνεδρίων και κινήτρων αναμένεται να αποκτήσουν νέα δυναμική, νέες προοπτικές και ευκαιρίες που θα υποβοηθήσουν την αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Κύπρο και στην απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας.

Επιπλέον πιστεύεται ότι με την ελευθεροποίηση των αερομεταφορών και κατά συνέπεια τον εντονότερο ανταγωνισμό μεταξύ αεροπορικών εταιρειών που θα επιδείξουν ενδιαφέρον για εξυπηρέτηση του προορισμού, ξένων ή Κυπριακών, θα επωφεληθεί ουσιαστικά και το ευρύτερο τουριστικό κοινό μέσω της παραχώρησης ελκυστικότερων ναύλων δημιουργώντας ευκαιρίες για την προσέλκυση τουρισμού με ατομικές διευθετήσεις δεδομένου ότι είναι σημαντικός παράγοντας επιλογής προορισμού.

Θέτοντας σαν πρωταρχικούς στόχους την ανάπτυξη συγκεκριμένων αγορών ή τμημάτων αγορών που παρουσιάζουν περαιτέρω προοπτικές, ο προορισμός θα πρέπει να ενθαρρύνει τη δρομολόγηση νέων πτήσεων όπου κρίνεται αναγκαίο. Ο Οργανισμός λαμβάνοντας υπόψη και τους περιορισμούς που απορρέουν από την νομοθεσία περί Δημοσίων Ενισχύσεων που απαγορεύει την οποιαδήποτε επιχορήγηση στον τομέα των αερομεταφορών θα πρέπει να καταρτίσει ειδικό σχέδιο ενθάρρυνσης και στήριξης πτήσεων που θα εξυπηρετούν τους σκοπούς και στόχους της Στρατηγικής Τουρισμού.

Η επαρκής αεροπορική σύνδεση που δεν θα περιορίζεται μόνο στη δρομολόγηση νέων πτήσεων, αλλά και στην αύξηση της συχνότητας πτήσεων, τη βελτίωση των ημερών και ωρών πτήσεων, του τρόπου διαχείρισης των θέσεων, την γεωγραφική κάλυψη της κάθε αγοράς κλπ, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη οποιασδήποτε αγοράς, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Κύπρου που σαν νησί, η τουριστική κίνηση εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από τις αερομεταφορές.

Εσωτερικός Τουρισμός

Η προώθηση και ανάπτυξη του Εσωτερικού Τουρισμού μπορεί να συμβάλει θετικά στις πληρότητες των ξενοδοχείων, στην ενίσχυση των τοπικών οικονομιών, στη γνωριμία του πολιτισμού μας και γενικά την ενίσχυση των δεσμών με την Κύπρο.

Κυριότερο πρόβλημα στην περαιτέρω ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού αποτελεί το γεγονός ότι στην πλειονότητα των Κυπρίων και ιδιαίτερα αυτών που απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα παραχωρείται άδεια για διακοπές κυρίως κατά τους μήνες Ιούλιο - Αύγουστο.

Η αποκέντρωση των αδειών των εργαζομένων χρειάζεται συντονισμένες προσεγγίσεις και συνεργασία μεταξύ εργοδοτών και εργοδοτούμενων. Παράλληλα με το πιο πάνω πρόβλημα παρατηρείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η τάση μεγάλος αριθμός Κυπρίων, είτε εξαιτίας της μη εξεύρεσης διαμονής στις περιόδους αιχμής, είτε λόγω ψηλών τιμών, είτε λόγω της αυξανόμενης επιθυμίας για απόκτηση εμπειριών και γνωριμίας με άλλους προορισμούς και πολιτισμούς, να περνά τις διακοπές του στο εξωτερικό.

Η τάση αυτή αναμένεται να έχει συνέχεια και να ενταθεί ιδιαίτερα μετά και από την αναμενόμενη πλήρη ελευθεροποίηση των αερομεταφορών από το Μάιο του 2004, όπου θα παρέχεται και η δυνατότητα επιλογής ναυλωμένων πτήσεων από Κύπρο προς διάφορους προορισμούς και κατά συνέπεια προσφοράς πιο ελκυστικών τιμών, για εκδρομικά πακέτα για το εξωτερικό.

Η ξενοδοχειακή βιομηχανία στην Κύπρο θα πρέπει, ενόψει του έντονου ανταγωνισμού που αναμένεται, να δώσει μεγαλύτερη σημασία στον Κύπριο καταναλωτή, προσφέροντάς του ελκυστικά προγράμματα διακοπών και κίνητρα σε ανταγωνιστικές τιμές δεδομένου ότι ο Κύπριος αποτελεί πολύ καλό πελάτη. Ο Οργανισμός σε συντονισμό με όλους τους εμπλεκόμενους στο εσωτερικό τουρισμό, θα αναβαθμίσει και αυξήσει τις προσπάθειές του για προβολή του

εσωτερικού τουρισμού με διαφήμιση και ενέργειες προβολής και αυτό πάνω σε συστηματική βάση. Η προσπάθεια δεν θα επικεντρωθεί μόνο την περίοδο των καλοκαιρινών διακοπών, αλλά και κατά τη διάρκεια του υπόλοιπου χρόνου π.χ. για σύντομες διακοπές (short breaks) και εκδρομές κατά τη διάρκεια του χειμώνα ή της άνοιξης.

Επικοινωνία

Η Στρατηγική Επικοινωνίας, στοχεύει στη δημιουργία ξεκάθαρης μοναδικής εικόνας και ταυτότητας και επανατοποθέτηση της Κύπρου στη διεθνή τουριστική αγορά. Ο ΚΟΤ θα αξιοποιήσει τη διαφήμιση και τα διάφορα εργαλεία προβολής και δημοσίων σχέσεων για τη συστηματική προβολή μιας ομοιόμορφης και μοναδικής εικόνας βάσει της επανατοποθέτησης. Επίσης θα επιδιώξει την αποτελεσματική στόχευση των επιλεγμένων αγορών και τμημάτων τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η όσο το δυνατό πιο εστιασμένη προσέγγιση από πλευράς του ΚΟΤ, η συνεργασία του με αναγνωρισμένους και εξειδικευμένους διεθνείς οίκους και η συνεχής παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των ενεργειών μάρκετινγκ. Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα, προτείνονται νέοι τρόποι συνεργασίας και παρακολούθησης ούτως ώστε όλες οι προσπάθειες επικοινωνίας να ενταχθούν σε ένα κοινό πλαίσιο βάσει της επανατοποθέτησης για την επίτευξη των στόχων και επιδιώξεων της στρατηγικής.

Ειδικότερα θα καταρτιστεί πλαίσιο συνεργασίας και συγχρηματοδότησης πάνω σε περιφερειακή βάση των ενεργειών μάρκετινγκ που αναλαμβάνουν τοπικοί οργανωμένοι φορείς με τη συμμετοχή των τοπικών αρχών. Η στήριξη του ΚΟΤ αφορά τόσο τις μελέτες και ετοιμασία προτάσεων όσο και την υλοποίηση των δράσεων.

Διανομή

Επί του παρόντος το μεγαλύτερο ποσοστό του τουριστικού ρεύματος θα συνεχίσει να διοχετεύεται μέσω των Οργανωτών Ταξιδιών. Θα επιδιωχθεί όμως διαφοροποιημένος τρόπος συνεργασίας ώστε η συνεργασία με μεγάλους Οργανωτές Ταξιδιών να καλύψει νέους τομείς (αναβαθμισμένη παρουσία στους γενικούς καταλόγους, συμπερίληψη σε εξειδικευμένα προγράμματα, επέκταση των εξειδικευμένων προγραμμάτων) και να ενδυναμωθεί η στήριξη και συνεργασία με εξειδικευμένους οργανωτές και με οργανωτές που ειδικεύονται στον προορισμό. Πιο μακροπρόθεσμα και σταδιακά θα επιδιώκεται η μείωση της εξάρτησης από τους οργανωτές ταξιδιών.

Παράλληλα θα επιδιωχθεί η προσφορά εναλλακτικών τρόπων οργάνωσης του ταξιδιού και κράτησης εκτός των οργανωτών ταξιδιών μέσω του ηλεκτρονικού μάρκετινγκ και με τη δημιουργία συστήματος διαχείρισης του προορισμού με στόχο την αύξηση του ατομικού τουρισμού.

Πληροφόρηση-Ερευνα

Η επιτυχής εφαρμογή της στρατηγικής προϋποθέτει ένα σύστημα συλλογής, επεξεργασίας, αξιοποίησης και διοχέτευσης πληροφοριών, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πληροφοριών μάρκετινγκ. Η έγκαιρη, σωστή και συστηματική πληροφόρηση όλων των τουριστικών εταιρών αποτελεί τον κύριο στόχο της Στρατηγικής Πληροφόρησης-Ερευνας.

Οργάνωση Μάρκετινγκ

Τέλος, η Στρατηγική Μάρκετινγκ προτείνει τη διαφοροποίηση και βελτίωση της οργάνωσης μάρκετινγκ του προορισμού και τη δημιουργία μηχανισμών συνεργασίας των τουριστικών φορέων τόσο σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Το τουριστικό προϊόν το οποίο προσφέρει ένας προορισμός καθορίζει και το είδος της τουριστικής πελατείας. Η επιτυχία ή αποτυχία του τουριστικού προορισμού στη διεθνή τουριστική αγορά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ευρύτητα και την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει. Μέσα στις συνθήκες έντονου ανταγωνισμού που έχουν διαμορφωθεί στη διεθνή αρένα κερδίζει το προϊόν εκείνο, το οποίο ανταποκρίνεται και ικανοποιεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό στις ανάγκες και απαιτήσεις της πελατείας στην οποία απευθύνεται ο προορισμός.

Η αντιμετώπιση των συνθηκών ανταγωνισμού επιβάλλει όπως ο προορισμός αξιοποιήσει το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει και διαμορφώσει το κατάλληλο προϊόν το οποίο θα του επιτρέψει να προσελκύσει τα επιθυμητά τμήματα της τουριστικής πελατείας.

Η Κύπρος σαν ένας νησιώτικος τουριστικός προορισμός έχει επενδύσει κυρίως στη πελατεία Ήλιου και Θάλασσας. Ο προσανατολισμός αυτός ήταν σωστή επιλογή με τα δεδομένα που ίσχυαν την δεκαετία του '80 - νέος προορισμός, ζήτηση διακοπών , Ήλιου και Θάλασσας, διαφορετικές απαιτήσεις πελατείας, λιγότεροι προορισμοί. κλπ.

Η επιλογή όμως αυτή είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ενός μονοδιάστατου προϊόντος το οποίο σήμερα δεν διαφέρει από πολλούς άλλους προορισμούς και τοποθετεί την Κύπρο σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την ανταγωνιστική της ικανότητα.

Η Στρατηγική Προϊόντος που προτείνεται στοχεύει:

- Στη διαμόρφωση του προϊόντος εκείνου το οποίο θα αξιοποιήσει το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επανατοποθέτησή της στον τουριστικό χάρτη σαν ένα προορισμό ο οποίος προσφέρει τη δυνατότητα για μια πολυδιάστατη τουριστική εμπειρία σε μικρό γεωγραφικό χώρο.
- Στην ανάπτυξη προϊόντος με γνώμονα την αειφόρα του τουριστικού τομέα
- Στη διαμόρφωση προϊόντος που να εξυπηρετεί τις ανάγκες και απαιτήσεις των επιλεγμένων τμημάτων της πελατείας

Η επιτυχία της Στρατηγικής θα κριθεί από την ικανότητα δημιουργίας του κατάλληλου τουριστικού προϊόντος το συντομότερο δυνατό. Οι διάφορες πτυχές του τουριστικού προϊόντος θα αναπτυχθούν με κεντρικό σημείο αναφοράς τον πολιτισμό και το περιβάλλον. Σημειώνεται ότι το φυσικό περιβάλλον και ο πολιτισμός είναι οι δύο βασικοί άξονες οι οποίοι θα βοηθήσουν την τουριστική Κύπρο να αναδείξει την ταυτότητά της και να αποκτήσει μοναδικότητα. Ο πολιτισμός στη διάσταση που του αποδίδεται περιλαμβάνει και τον παράγοντα «άνθρωπος» από τον οποίο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η ανάδειξη της ταυτότητας και μοναδικότητας του προορισμού.

Ειδικά Προϊόντα

Η Κύπρος έχει δυνατότητες για ανάπτυξη μεγάλου φάσματος ειδικών προϊόντων.

Η στρατηγική επικεντρώνεται στη δημιουργία προϊόντων που μπορούν να αναδείξουν τη μοναδικότητα του προορισμού βάσει της επανατοποθέτησής και περιστρέφονται κυρίως γύρω από τους δύο βασικούς άξονες πολιτισμός και περιβάλλον.

Τα ειδικά προϊόντα είναι "προϊόντα" τα οποία θα λειτουργήσουν σαν Προσελκυστικά -εμπλουτιστικά στοιχεία (attractions) και ταυτόχρονα θα προσφέρουν ευκαιρίες για δραστηριότητες και ψυχαγωγία. Τα προϊόντα που προτείνονται είναι απαραίτητα για την απόκτηση της πολυδιάστατης τουριστικής εμπειρίας πάνω στην οποία βασίζεται η επανατοποθέτηση της τουριστικής Κύπρου και εξυπηρετούν τα επιλεγμένα τμήματα. Ταυτόχρονα θα αντιμετωπιστεί η βασική αδυναμία του τουριστικού μας προϊόντος που εστιάζεται στην ανεπαρκή προσφορά ευκαιριών για δραστηριότητες (things to see and do) όπως προκύπτει από τις σχετικές έρευνες-μελέτες.

Ο εντοπισμός των ειδικών προϊόντων που πρέπει να δημιουργηθούν (νέα προϊόντα) και των προϊόντων που πρέπει να αναβαθμιστούν ή και να εμπλουτισθούν (υφιστάμενα προϊόντα) έγινε με βάση τα επιλεγμένα τμήματα αγοράς βάσει κινήτρου, τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά κάθε τμήματος και την εποχικότητα.

Τα ειδικά προϊόντα που εντοπίστηκαν στη συνέχεια ιεραρχήθηκαν κατά σειρά συχνότητας, δηλαδή τον αριθμό των τμημάτων που εξυπηρετούν. Στη συνέχεια τα ειδικά προϊόντα αξιολογήθηκαν με βάση την αποδοτικότητα τους σε σχέση με τους γενικούς ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους της Στρατηγικής που είναι η μέση δαπάνη, η εποχικότητα, η μέση διάρκεια παραμονής, οι αφίξεις περιηγητών, οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, οι κοινωνικές επιπτώσεις και οι οικονομικές επιπτώσεις, και τη δυνατότητα ανάπτυξης προϊόντος (απαιτούμενοι πόροι) που είναι το Κεφάλαιο, η Γη και η Υποδομή.

Προτεινόμενα Ειδικά Προϊόντα

Με βάση τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε προκύπτουν τα ακόλουθα ειδικά προϊόντα τα οποία εξυπηρετούν τα διάφορα τμήματα αγοράς που επιλέγηκαν και παρατίθενται χωρίς ιεράρχηση:

- Μουσεία
- Διαδρομές:
- Πολιτιστικές
- Σύνθετες
- Θεματικές
- Μονοπάτια Μελέτης της Φύσης
- Κέντρα Πληροφόρησης
- Αγροτουρισμός
- Γήπεδα ποδοσφαίρου
- Υποδομή για κολύμβηση και στίβο κ.ά. αθλήματα προτεραιότητας
- Γκολφ
- Εθνικά Δασικά Πάρκα
- Θαλάσσια Πάρκα
- Βοτανικοί κήποι
- Εκθέσεις
- Ποδηλατικά Κέντρα
- Ποδηλατόδρομοι
- Ποδηλατικές Διαδρομές
- Χώροι Συνεδρίων
- Οργανωμένες Εκδρομές
- Μαρίνες / Καταφύγια
- Κέντρα Θαλασσίων Αθλημάτων
- Εκδηλώσεις
- Παράκτιες Κρουαζιέρες

Τα περισσότερα από τα πιο πάνω προϊόντα εξυπηρετούν και το βασικό τμήμα της πελατείας «Ηλιος και Θάλασσα Συν».

Για τη δημιουργία των ειδικών προϊόντων απαιτούνται επενδύσεις από το Δημόσιο Τομέα περιλαμβανομένων των Τοπικών Αρχών και τον Ιδιωτικό Τομέα.

Για την ενθάρρυνση του ιδιωτικού τομέα να αναλάβει επενδύσεις προτείνεται η

εισαγωγή και λειτουργία Σχεδίων Κινήτρων. Είναι απαραίτητο να επισπευσθεί η δημιουργία και συμπλήρωση μιας σειράς έργων που αφορούν ειδικά τουριστικά προϊόντα, τα οποία τυγχάνουν μελέτης εδώ και καιρό.

Προτείνονται λοιπόν συγκεκριμένες δράσεις για τα ακόλουθα προϊόντα:

Υποδομή για Αθλητικό Τουρισμό

Αξιολογήθηκαν εκ νέου οι προοπτικές ανάπτυξης του Αθλητικού Τουρισμού, υπό το φως και των ευκαιριών που παρουσιάστηκαν λόγω της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων "Αθήνα 2004" και της απόφασης ξένων ολυμπιακών ομάδων για προπόνηση στην Κύπρο. Στον τομέα αποδίδεται πολύ ψηλή προτεραιότητα.

Όπως αποφασίστηκε σε διυπουργική σύσκεψη που συγκλήθηκε στις 28.8.03, έχει διεξαχθεί έρευνα για τα αθλήματα που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και ετοιμάζεται σχέδιο δράσης που θα καλύψει τόσο την επαγγελματική-πρωταθλητική πτυχή όσο και τη ψυχαγωγική πτυχή του Αθλητικού Τουρισμού, και θα συνίσταται σε συγκεκριμένες ενέργειες προτεραιότητας στους ακόλουθους τομείς:

- Συμπλήρωση και δημιουργία υποδομής διεθνών προδιαγραφών για τα αθλήματα

προτεραιότητας (ποδόσφαιρο, κολύμβηση, ποδηλασία, στίβος) και άλλα αθλήματα, περιλαμβανομένων των θαλασσίων αθλημάτων.

- Λειτουργία συστήματος διαχείρισης και κρατήσεων όλων των αθλητικών εγκαταστάσεων που προσφέρονται για σκοπούς Αθλητικού Τουρισμού.

- Διοργάνωση διεθνών αθλητικών συναντήσεων, εκδηλώσεων κλπ.

Γήπεδα Γκολφ

Για να ενθαρρυνθούν ουσιαστικά επενδυτές να δημιουργήσουν υψηλής ποιότητας γήπεδα γκολφ σε ιδιωτικής ιδιοκτησίας εκτάσεις, μελετάται ξανά η

υφισταμένη πολιτική και τα κριτήρια σε ότι αφορά τις επιτρεπόμενες αναπτύξεις και τις προϋποθέσεις έγκρισης.

Σε ότι αφορά τη δημιουργία τριών γηπέδων γκολφ σε κυβερνητική γη (Αγία Νάπα, Ορόκλινη, Πεντάκωμο) μελετούνται εναλλακτικοί τρόποι διάθεσης των αντίστοιχων κρατικών-δασικών γαιών, ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των έργων και το επενδυτικό ενδιαφέρον.

Μαρίνες και υποδομή για Ναυτικό Τουρισμό

Νοούμενου ότι θα έχει αίσιο πέρας ο διαγωνισμός που διεξήχθη το 2003 και βρίσκεται στο στάδιο της αξιολόγησης, είναι ενδεχόμενο να ανατεθεί από το Φεβρουάριο - Μάρτιο του 2003 η ανάπτυξη και λειτουργία των Μαρίνων Λεμεσού, Λάρνακας και Αγίας Νάπας.

Θα αποφασιστεί η διαδικασία δημιουργίας Μαρίνας στην Πάφο και θα ετοιμαστούν εισηγήσεις για άλλα έργα υποδομής καθώς και ρυθμίσεων που είναι απαραίτητες για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του Ναυτικού Τουρισμού.

Αγροτουρισμός - Ανάπτυξη Τουρισμού στην Ύπαιθρο

Έχει καταρτισθεί Σχέδιο Ανάπτυξης που αφορά τον Τουρισμό στην Ύπαιθρο και που συνάδει με το Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2004-2006 και το Ενιαίο Έγγραφο Προγραμματισμού - Στόχος δύο. Το Σχέδιο αυτό δεν περιορίζεται μόνο στη διαμονή με τη δημιουργία καταλυμάτων σε παραδοσιακές οικοδομές, αλλά περιλαμβάνει δράσεις και μέτρα για τη δημιουργία ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος της υπαίθρου, εμπλουτισμένου με έργα πολιτιστικού και περιβαλλοντικού περιεχομένου που εξυπηρετούν ειδικά ενδιαφέρονται και δραστηριότητες. Συγκεκριμένα έχουν τύχει επεξεργασίας δράσεις και σχέδια κινήτρων που στοχεύουν:

- στη δημιουργία νέων και ποιοτική αναβάθμιση υφιστάμενων αγροτουριστικών καταλυμάτων και παραδοσιακών εστιατορίων, προώθηση άλλων δραστηριοτήτων

Π.χ. εκθετήρια, μουσεία, εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών και άλλων ασχολιών

- στη στήριξη μεταποιητικών μονάδων που έχουν σχέση με τοπικά προϊόντα ,
- στη δημιουργία μονοπατιών μελέτης της φύσης, ποδηλατικών διαδρομών, θεματικών και σύνθετων διαδρομών, θεματικών μουσείων, κέντρων

πληροφόρησης κλπ.

Το Σχέδιο είναι συμπληρωμένο με δράσεις που αφορούν την προώθηση, οργάνωση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της Υπαίθρου.

Προϊόντα και Υποδομή για Πολιτιστικό Τουρισμό

Ο πολιτισμός αποτελεί άξονα της επανατοποθέτησης και κύριο εμπλουτιστικό στοιχείο της τουριστικής εμπειρίας για όλα τα τμήματα της πελατείας. Παρά τη δυνατότητα της Κύπρου να εξυπηρετήσει σειρά πολιτιστικών ενδιαφερόντων όπως ιστορία, αρχαιολογία, θρησκεία, παράδοση-έθιμα, τέχνες, χειροτεχνία κλπ, οι δυνατότητες που παρέχονται σήμερα για να γνωρίσει ο επισκέπτης τον πολιτισμό μας με την ευρύτερη έννοια είναι περιορισμένες, λόγω βασικών ελλείψεων και αδυναμιών στον τρόπο ανάδειξης και παρουσίασης των μνημείων, των αξιοθέατων και γενικά του πολιτιστικού μας πλούτου.

Όπως αναλύεται στο Σχέδιο Υλοποίησης της Στρατηγικής, σοβαρές επενδύσεις πρέπει να αναληφθούν από το Δημόσιο Τομέα και συγκεκριμένα από το Τμήμα Αρχαιοτήτων, τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες, τις Επαρχιακές Διοικήσεις, Υπηρεσία Χειροτεχνίας καθώς και από τις Τοπικές Αρχές. Ο ΚΟΤ περιέλαβε στις δραστηριότητες του φιλόδοξο πρόγραμμα για τη δημιουργία πολιτιστικών και άλλων διαδρομών, διοργάνωση εκδηλώσεων όπως Διεθνών Φεστιβάλ Π.χ. Ετήσιο Φεστιβάλ Ταινιών, Όπερα, κ.ά., δημιουργία μουσείων, κέντρων πληροφόρησης, εργαστηρίων και διάφορων δραστηριοτήτων - καλλιτεχνικών, πολιτιστικών, λαϊκής τέχνης κλπ.

Περιβάλλον και Περιβαλλοντικά Προϊόντα

Πέραν της αναγνώρισης της αμφίδρομης σχέσης που έχουν τουρισμός και περιβάλλον, επιβάλλεται άμεσα η δραστηριοποίηση προς την κατεύθυνση της προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος σαν συντελεστή της προσπάθειας επανατοποθέτησης της Τουριστικής Κύπρου. Οι τομείς παρέμβασης περιλαμβάνουν την ενίσχυση του πλαισίου προστασίας και ρύθμισης, την εφαρμογή περιβαλλοντικών κριτηρίων για τις επιλογές πολιτικών και σχεδίων ανάπτυξης και σχεδιασμό έργων, την υιοθέτηση πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον και την καλλιέργεια περιβαλλοντικής νοοτροπίας.

Επενδύσεις σε έργα Τουρισμού Φύσης όπως Μονοπάτια, Διαδρομές, Περιβαλλοντικά Κέντρα, Ποδηλατικές Διαδρομές, ανάδειξη Αλυκών, τοπικής χλωρίδας και πανίδας, ευκαιρίες για κατασκήνωση και ψυχαγωγία στα δάση κ.ά. παίρνουν προτεραιότητα τόσο στα προγράμματα του ΚΟΤ όσο και στα προγράμματα άλλων αρμόδιων υπηρεσιών, όπως το Τμήμα Δασών, Υπηρεσία Περιβάλλοντος και άλλοι.

Διαμονή

Για τον εντοπισμό των τύπων καταλυμάτων που πρέπει να προσφέρονται έγινε σύνδεση των αναγκών των επιλεγμένων τμημάτων αγοράς με τύπους καταλυμάτων. Η ιεράρχηση των τύπων καταλυμάτων έγινε με βάση τον αριθμό των τμημάτων που εξυπηρετούν. Με βάση επίσης τα κριτήρια που αφορούν τη δυνατότητα ανάπτυξης, και την αποδοτικότητα και την ανάγκη δημιουργίας νέων κλινών για ικανοποίηση της ζήτησης μέχρι το 2010, όπως και τις διαπιστώσεις που προέκυψαν από την αξιολόγηση των υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων προτείνονται οι ακόλουθες στρατηγικές κατευθύνσεις / τομείς παρέμβασης:

- Τα νέα καταλύματα που θα δημιουργηθούν θα πρέπει να εντάσσονται στις κατηγορίες και τάξεις που εντοπίστηκε ανάγκη και που είναι τα

ξενοδοχεία 3-5 αστέρων, τουριστικά χωριά, τουριστικές επαύλεις, mixed use destination resorts, μικρές μονάδες με χαρακτήρα και αγροτουριστικά.

- Για την εξυπηρέτηση των επιλεγμένων τμημάτων της αγοράς υπάρχει ανάγκη για τη δημιουργία νέων τύπων καταλυμάτων όπως είναι τα mixed use destination resorts και μικρών μονάδων με χαρακτήρα.
- Τα υφιστάμενα καταλύματα επιβάλλεται να αναβαθμιστούν.
- Καταλύματα χαμηλών κατηγοριών θα πρέπει να ενθαρρυνθούν είτε να αναβαθμιστούν στις επιλεγμένες κατηγορίες και τάξεις είτε να αποσυρθούν.

Για την επίτευξη των στρατηγικών αυτών παρεμβάσεων προτείνονται:

(α) Η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία τουριστικών καταλυμάτων ώστε να καθοριστούν προδιαγραφές για τις νέες τάξεις καταλυμάτων που πρέπει να δημιουργηθούν, να εισαχθούν ποιοτικά κριτήρια και να αποσαφηνιστούν / εκσυγχρονιστούν οι ποσοτικές προδιαγραφές, το σύστημα κατάταξης και ταξινόμησης και οι μηχανισμοί μελέτης σχεδίου και ελέγχου, και

(β) Η εισαγωγή Σχεδίων Κινήτρων για αναβάθμιση και απόσυρση κλινών.

Ο απαιτούμενος αριθμός κλινών για την ικανοποίηση του ανώτατου αριθμού περιηγητών (3,5 εκ.) το 2010 υπολογίστηκε σε 131 000 και οι επιπρόσθετες κλίνες που θα έπρεπε να δημιουργηθούν σε δέκα χρόνια 22 000. Με βάση τα σημερινά δεδομένα (κλίνες σε λειτουργία, υπό ανέγερση, επιπρόσθετες κλίνες που μπορούν να τοποθετούνται νόμιμα στα δωμάτια), ο συνολικός αριθμός κλινών που θα λειτουργούν το 2004 υπολογίζεται σε 120 000 περίπου. Επομένως, σε περίοδο τριών χρόνων δημιουργήθηκε το 50% των απαιτούμενων επιπρόσθετων κλινών.

Παράλληλα έχει αυξηθεί ο αριθμός των δεύτερων κατοικιών που αγοράζονται από, μη κατοίκους Κύπρου ο οποίος προβλέπεται να συνεχίσει να αυξάνεται και με την ένταξη της Κύπρου στη Ευρωπαϊκή Ένωση. Επειδή οι

κατοικίες αυτές χρησιμοποιούνται για τουριστική χρήση, θα μελετηθούν οι επιπτώσεις και γενικά το φαινόμενο αυτό.

Η εξέλιξη αυτή καταδεικνύει την επιτακτική ανάγκη για επίσπευση υλοποίησης των στρατηγικών παρεμβάσεων που προτείνονται ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της δημιουργίας των επιθυμητών κατηγοριών και τάξεων καταλυμάτων τα οποία θα ικανοποιούν τις ανάγκες των επιλεγμένων τμημάτων της πελατείας και να συγκρατηθούν οι ρυθμοί δημιουργίας νέων κλινών.

Διατροφή

Η Στρατηγική για τη Διατροφή στοχεύει στην ικανοποίηση των γαστρονομικών αναγκών του επισκέπτη με την προσφορά ποιοτικού επιπέδου διατροφής σε διαφορετικές τιμές.

Κύριες επιδιώξεις της στρατηγικής για τη διατροφή είναι η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία των Κέντρων Αναψυχής τα οποία χαρακτηρίζονται από τυποποιημένο προϊόν, έλλειψη αυθεντικότητας, χαμηλά επίπεδα εξυπηρέτησης, η ανάδειξη της Κυπριακής παραδοσιακής κουζίνας και φιλοξενίας. Ήδη ετοιμάστηκε και άρχισε να εφαρμόζεται σε πιλοτική βάση πρόγραμμα για την παραδοσιακή κουζίνα το οποίο θα επεκταθεί με βάση τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής του. Προτείνεται επίσης η διεξαγωγή σχετικής έρευνας η οποία θα καταλήξει στην ετοιμασία Οδηγού Καλού Φαγητού και η ετοιμασία σχεδίου κινήτρων για αναβάθμιση των υφιστάμενων επισιτιστικών επιχειρήσεων.

Γενική Υποδομή

Η επέκταση και αναβάθμιση των αεροδρομίων τόσο από πλευράς δυναμικότητας, όσο και από πλευράς παροχής πολύ καλών γενικών και εξειδικευμένων διευκολύνσεων και ψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης, η βελτίωση των λιμανιών έτσι ώστε να χρησιμοποιούνται όχι μόνο ως σημεία πρόσβασης αλλά

και ως σημεία που θα εξυπηρετούν τους επιβάτες κρουαζιερόπλοιων είναι θέματα μεγάλης προτεραιότητας.

Κρίσιμης σημασίας είναι η βελτίωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου διότι η μοναδικότητα της τουριστικής εμπειρίας της Κύπρου βασίζεται στη δυνατότητα του επισκέπτη να διακινήθει με ευκολία και ασφάλεια στον τόπο. Επείγει επίσης η δημιουργία ικανοποιητικού δικτύου πεζοδρομίων, πεζοδρομίων και ποδηλατοδρόμων, ιδιαίτερα στις τουριστικές περιοχές.

Συγκοινωνίες

Μέσω της επανατοποθέτησης επιδιώκεται καθιέρωση της Κύπρου σαν ένας ποιοτικός προορισμός ο οποίος προσφέρει στον επισκέπτη πολυδιάστατη εμπειρία σε μικρό γεωγραφικό χώρο.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού επιβάλλεται η αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρονται στον τομέα των συγκοινωνιών, η καλύτερη οργάνωση και ο εμπλουτισμός των μέσων συγκοινωνιών με νέα μέσα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επισκεπτών, τα οποία να διασφαλίζουν εύκολη, άνετη, ασφαλή και προσιτή διακίνηση.

Εμπόριο

Το εμπόριο μπορεί να αποτελέσει μέσο προβολής και ανάδειξης του πολιτισμού της Κύπρου και βασικό εμπλουτιστικό στοιχείο. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων που θα προσανατολίσουν την υφιστάμενη προσφορά τυπποιημένων, μη παραδοσιακών προϊόντων προς την προσφορά αυθεντικών Κυπριακών προϊόντων και θα παρέχουν στους επισκέπτες αυξημένες ευκαιρίες για ψώνια σε διάφορα σημεία της Κύπρου.

Περιφερειακή Στρατηγική

Μέσα στα πλαίσια της στρατηγικής επανατοποθέτησης της Κύπρου η κάθε περιοχή, θα κληθεί να ετοιμάσει το δικό της όραμα (regional vision) για την τουριστική της ανάπτυξη και να δημιουργήσει ένα ξεχωριστό προϊόν (regional brand) αξιοποιώντας και επενδύοντας στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της - περιβαλλοντικά, πολιτιστικά κ.ά. και δυνατά της σημεία ώστε να αποκτήσει τη δική της ταυτότητα.

Οι φορείς της κάθε περιοχής θα κληθούν να ετοιμάσουν με την οικονομική και τεχνική βοήθεια του ΚΟΤ τις περιφερειακές στρατηγικές οι οποίες θα πρέπει να καταλήξουν σε αναπτυξιακά σχέδια για το τουριστικό προϊόν και σχέδια δράσης για το μάρκετινγκ.

Με τον τρόπο αυτό η κάθε περιοχή θα μπορέσει να αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες της για σωστή τουριστική ανάπτυξη που να συνάδει με την επανατοποθέτηση και τους γενικούς στρατηγικούς στόχους και θα βοηθηθεί να επιλύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα (π.χ. εποχικότητα) και να εξασφαλίσει τα επιθυμητά οφέλη από τον τουρισμό.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΑΞΙΑΣ

Η Στρατηγική Ποιότητας-Αξίας στοχεύει στην αύξηση της προσφερόμενης αξίας (value for money) βελτιώνοντας τη σχέση μεταξύ ποιότητας και τιμής.

Με βάση τις επιδιώξεις του στρατηγικού σχεδίου οι ειδικοί στόχοι της Στρατηγικής Ποιότητας-Αξίας συνοψίζονται ως εξής:

- Η μεγιστοποίηση της ικανοποίησης του επισκέπτη
- Η προσφορά πλούσιας και πολυδιάστατης τουριστικής εμπειρίας
- Η καλλιέργεια μοναδικού χαρακτήρα και ταυτότητας στον προορισμό

- Η παροχή τουριστικών διευκολύνσεων και υποδομής μεγαλύτερης ευρύτητας και ελκυστικότητας και η διατήρησή τους σε ψηλά επίπεδα ποιότητας
- Ο σεβασμός και η προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών αξιών
- Η εξασφάλιση ψηλών επιπέδων ποιότητας στις υπηρεσίες
- Η βελτίωση της ευελιξίας, ετοιμότητας και αποτελεσματικότητας του τουριστικού τομέα
- Η εξασφάλιση αμειπτικότερων τιμών που να συνάδουν με την προσφερόμενη πρόσθετη αξία μέσα σε ανταγωνιστικά πλαίσια
- Η αύξηση της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας του τομέα
- Η καλύτερη αξιοποίηση και βελτίωση της απόδοσης των επενδύσεων στον τουρισμό
- Η κάλυψη των αναγκών του τομέα σε ανθρώπινο δυναμικό από Κύπριους κυρίως
- Η διατήρηση της φιλοξενίας και της γνησιότητας στη σχέση του επισκέπτη με τον
- Κύπριο και η καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης
- Η ενίσχυση του επαγγελματισμού.

Οι τρεις βασικοί τομείς παρέμβασης της Στρατηγικής Ποιότητας-Αξίας είναι:

- Ποιότητα
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Τιμές

Τόσο η Στρατηγική Μάρκετινγκ όσο και η Στρατηγική Προϊόντος καλύπτουν επιμέρους πτυχές των πιο πάνω τομέων και συνεισφέρουν στη βελτίωση της προσφερόμενης αξίας.

Στον τομέα της Ποιότητας προτείνεται η εισαγωγή Σχεδίων Κινήτρων για εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης στη Ξενοδοχειακή και Επισιτιστική Βιομηχανία και θα καθιερωθεί η διεξαγωγή

Ερευνάς για την επιμέτρηση του βαθμού ικανοποίησης των επισκεπτών και την αξιολόγηση των διαφόρων πτυχών του τουριστικού προϊόντος.

Στο αναθεωρημένο θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία των Ξενοδοχειακών και Επισιτιστικών Επιχειρήσεων θα ενσωματωθούν ποιοτικά κριτήρια και πρότυπα και θα επανεξεταστούν οι τρόποι εφαρμογής τους ώστε να καταστούν πιο σύγχρονοι, ευέλικτοι και αποτελεσματικοί.

Με βάση τις εισηγήσεις που περιέχονται στη Μελέτη του ειδικού εμπειρογνώμονα τις υπηρεσίες του οποίου εξασφάλισε ο Οργανισμός, θα εφαρμοστεί Σύστημα Δεικτών Αειφορίας του προορισμού. Οι Δείκτες Αειφορίας επιτρέπουν την παρακολούθηση του βαθμού επιτυχίας των ποιοτικών στόχων του Στρατηγικού Σχεδίου.

Σε περιφερειακό επίσης επίπεδο προτείνεται η ετοιμασία και εφαρμογή σχεδίων ανάπτυξης και εξυγίανσης του δομημένου περιβάλλοντος των τουριστικών περιοχών.

Στον τομέα της Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού προτείνεται η διεξαγωγή μελέτης η οποία θα καθορίσει τις ποιοτικές και ποσοτικές ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας και θα εισηγηθεί προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης για όλο το φάσμα των εργοδοτούμενων καθώς και για νέους τομείς και ειδικότητες.

Με βάση τα πορίσματα της μελέτης θα καθοριστεί επίσης ο ρόλος και ο τρόπος λειτουργίας της Ακαδημίας Τουρισμού. Θα θεσμοθετηθεί υποχρεωτικό εισαγωγικό πρόγραμμα για νεοεισερχόμενο αλλοδαπό προσωπικό και θα καθοριστούν και ελεγχθούν τα ελάχιστα προσόντα για απασχόληση αλλοδαπών στην τουριστική βιομηχανία. Στον τομέα των τιμών θα επιδιωχθεί η συστηματική παρακολούθηση τους σε σύγκριση με ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Υλοποίηση 2003-2010

Στην υλοποίηση της Στρατηγικής εμπλέκονται εκτός από τον ΚΟΤ, ο Ιδιωτικός και ο Δημόσιος Τομέας όπως και οι Τοπικές Αρχές. Στο Σχέδιο Υλοποίησης που καταρτίστηκε από το 2001 καθορίζονταν οι ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν, τα χρονοδιαγράμματα και οι φορείς που έχουν αρμοδιότητα για κάθε στρατηγική κατεύθυνση για τη δεκαετή περίοδο 2000 - 2010, που κάλυπτε το Στρατηγικό Σχέδιο.

Δεδομένου ότι μέχρι σήμερα δεν έχει αρχίσει ουσιαστικά και με μεθοδικό τρόπο η υλοποίηση της Στρατηγικής, καταρτίστηκε νέο πρόγραμμα των ενεργειών που θα πρέπει να αναληφθούν και ολοκληρωθούν στο διάστημα 2004 - 2010. Κύριο χαρακτηριστικό του νέου σχεδίου υλοποίησης είναι η επίσπευση του ρυθμού υλοποίησης και η υιοθέτηση χρονοδιαγραμμάτων για το κάθε έργο και ενέργεια στην επταετή περίοδο που απομένει, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του Στρατηγικού Σχεδίου για επανατοποθέτηση της Κύπρου σαν τουριστικού προορισμού.

Κρίσιμοι Παράγοντες Επιτυχίας

Οι παράγοντες οι οποίοι είναι καθοριστικής σημασίας για τη διαμόρφωση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη του στόχου της επανατοποθέτησης είναι:

- Η ενδυνάμωση της παρουσίας του ποικιλόμορφου ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου και η ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- Η προσφορά δυνατότητας πρόσβασης των περιηγητών σε όλα τα σημεία ενδιαφέροντος όπως αυτά θα διαμορφωθούν.
- Η προσφορά στους περιηγητές δραστηριοτήτων και ευκαιριών ενασχόλησης.
- Η προσφορά των τύπων καταλυμάτων που ικανοποιούν τις ανάγκες των

τμημάτων που στοχεύονται και η ανατροπή της τάσης για δημιουργία τυποποιημένου και επαναλαμβανόμενου προϊόντος.

Ρόλος Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού

Οι ενέργειες που θα αναληφθούν από τον ΚΟΤ για την υλοποίηση της Στρατηγικής παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α. Αυτές έχουν ιεραρχηθεί και προγραμματιστεί ανάλογα και όπου απαιτείται περιλήφθηκαν πιστώσεις στον Προϋπολογισμό του 2004. Ανάλογη πρόνοια θα γίνεται στους επόμενους ετήσιους προϋπολογισμούς μέχρι την ολοκλήρωση των διαφόρων ενεργειών.

Ο ΚΟΤ καλείται να διαδραματίσει σύνθετο ρόλο. Από τη μια είναι επιφορτισμένος με τις εκτελεστικές ευθύνες της υλοποίησης πάρα πολλών προγραμμάτων και έργων που αφορούν και τις τρεις Στρατηγικές (Προϊόντος, Μάρκετινγκ, Ποιότητας). Από την άλλη είναι ο μόνος κατάλληλος φορέας να αναλάβει την επιτελική ευθύνη του συντονισμού και παρακολούθησης της υλοποίησης της Στρατηγικής και καλείται να συμμετάσχει και να παρακολουθεί τη δραστηριότητα όλων των φορέων, σε ταμειακό επίπεδο (ενέργειες Δημόσιου Τομέα, ενέργειες Τοπικών Αρχών, ενέργειες Ιδιωτικού Τομέα) όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Επίσης καλείται να παρακολουθεί το βαθμό επιτυχίας της Κύπρου στη στρατηγική αλλαγή, και στην επιδίωξη της αιεφορίας του Τουρισμού.

Όλα τα πιο πάνω είναι επιπρόσθετα του μεγάλου όγκου των καθιερωμένων εργασιών και αρμοδιοτήτων του Οργανισμού που είναι σημαντικές και δεν μπορούν να εγκαταλειφθούν καθώς και των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων. Επομένως είναι απαραίτητο ο Οργανισμός να ενισχυθεί με στελέχη και να αναδιοργανωθεί χωρίς καθυστέρηση για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στο νέο στρατηγικό ρόλο που καλείται να αναλάβει.

Ρόλος Υπουργείων και Κυβερνητικών Υπηρεσιών

Ο ρόλος των εμπλεκομένων Υπουργείων και Κυβερνητικών Υπηρεσιών συζητήθηκε σε σύσκεψη που έγινε στις 29.9.2003 υπό την προεδρία του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. Κατά τη σύσκεψη ο Υπουργός ζήτησε από όλα τα Υπουργεία να υποβάλουν προγράμματα ενεργειών-έργων που θα αναληφθούν την περίοδο 2003-2010 με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα και προϋπολογισμό δαπανών. Οι Εκθέσεις που έχουν υποβληθεί από τα Υπουργεία και Υπηρεσίες θα Υπηρεσιών.

Ρόλος Τοπικών Αρχών

Οι ενέργειες και ο ρόλος των Τοπικών Αρχών θα συζητηθούν σε σύσκεψη που θα της Διεύθυνσης του ΚΟΤ. Όσον αφορά την Περιφερειακή Στρατηγική Προϊόντος και Ποιότητας οι Τοπικές Αρχές έχουν να διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο. Ειδικότερα οι Τοπικές Αρχές θα πρέπει να επενδύσουν στον τομέα της Γενικής Υποδομής (πεζόδρομοι/ποδηλατοδρόμοι, δρόμοι, φωτισμός, πάρκα, πλατείες κλπ.), στον τομέα της αναβάθμισης και εξυγίανσης της εικόνας της κάθε περιοχής (αναπλάσεις δρόμων, πλατειών, προσόψεις, επίπλωση δρόμων κλπ.) και στον τομέα της καθαριότητας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος.

Επίσης οι Τοπικές Αρχές θα πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους για την αυστηρή αναπτύξεων. Θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της παρακολούθησης και τον έλεγχο της υλοποίησης των αδειών που εκδίδουν για οποιεσδήποτε αναπτύξεις ώστε να διασφαλίζεται η υλοποίηση των έργων σύμφωνα με τις άδειες που εκδίδονται και η έγκαιρη παρέμβαση για αποτροπή δημιουργίας τετελεσμένων.

Σημαντικό ρόλο επίσης οφείλουν να διαδραματίσουν στην πτυχή του προϊόντος που αφορά τις Συγκοινωνίες, στην οργάνωση και σωστή διαχείριση και ασφάλεια των παραλίων, όπως και στη διοργάνωση εκδηλώσεων.

Οι Τοπικές Αρχές θα κληθούν να ετοιμάσουν με την οικονομική και τεχνική βοήθεια του ΚΟΤ Περιφερειακές Στρατηγικές οι οποίες θα υποδείξουν Σχέδια Δράσης για την ανάπτυξη / αναβάθμιση του προϊόντος καθώς και Στρατηγική Μάρκετινγκ.

Όσον αφορά την Περιφερειακή Στρατηγική Μάρκετινγκ, οι Τοπικές Αρχές αναμένεται να εμπλακούν ενεργά στην επίτευξη των στόχων, αναλαμβάνοντας περισσότερες πρωτοβουλίες ώστε με παράλληλες και συντονισμένες ενέργειες να συμπληρώνουν τις εκάστοτε ενέργειες του Οργανισμού και να μεγιστοποιούνται έτσι τα οφέλη για το τουριστικό προϊόν της Κύπρου.

Σημαντική προϋπόθεση για την επίτευξη όσο το δυνατό καλύτερων αποτελεσμάτων είναι η ύπαρξη μίας καλύτερης επικοινωνίας και συντονισμού μεταξύ των εκάστοτε Τοπικών Αρχών και του Οργανισμού.

Εξαιτίας όμως της ιδιομορφίας που παρουσιάζεται στο γεωγραφικό διαχωρισμό των Τοπικών Αρχών στην Κύπρο, ιδιαίτερα στις παράλιες περιοχές όπου για παράδειγμα υπάρχουν Δήμοι και Κοινοτικά Συμβούλια Βελτιώσεως που «διαμοιράζονται» μία ευρύτερη τουριστική περιοχή με κοινά όμως γνωρίσματα και χαρακτηριστικά θεωρείται περισσότερο από αναγκαίο η ύπαρξη ενός Ενιαίου Φορέα ή μίας Ευρείας Τουριστικής Επιτροπής, η οποία να αποτελείται όχι μόνο από τους Δήμους-κοινοτικά Συμβούλια που υπάρχουν στις ευρύτερες τουριστικές περιοχές, αλλά και από άλλους φορείς όπως ξενοδόχους, τουριστικούς πράκτορες ή άλλους παράγοντες, στον τομέα τουρισμού οι οποίοι συμβάλλουν στην ανάπτυξη και εξυπηρέτηση της τουριστικής κίνησης στη συγκεκριμένη περιοχή-επαρχία.

Ο Ενιαίος αυτός Φορέας θα πρέπει να έχει κάποιου είδους νομική υπόσταση, κατά προτίμηση ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού ώστε η οποιαδήποτε συνεργασία ή οικονομική βοήθεια προς αυτούς από μέρους της Πολιτείας να μην είναι ενάντια στο Νόμο περί Δημοσίων Ενισχύσεων που

υπαγορεύει η ένταξη μας στην Ε.Ε. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση, ο Ενιαίος Φορέας να έχει τη δυνατότητα να δεσμεύει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη για την υλοποίηση των οποιωνδήποτε αποφάσεων, και να υλοποιεί τις οποιοσδήποτε συμφωνηθείσες ενέργειες, οι οποίες εξαρτώνται άμεσα από τους διαθέσιμους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους.

Ο Ενιαίος Φορέας θα φέρει και τη συνολική ευθύνη για τον καταρτισμό, προγραμματισμό, υλοποίηση ενεργειών και διαχείριση του προϋπολογισμού που θα εντάσσονται στα γενικότερα πλαίσια μιας Περιφερειακής Στρατηγικής για τον Τουρισμό (της κάθε περιοχής-επαρχίας) και ειδικότερα ενεργειών που αφορούν τη Στρατηγική για Μάρκετινγκ. Απαραίτητα η πιο πάνω Στρατηγική Μάρκετινγκ θα πρέπει να συνάδει και συμβαδίζει με τους γενικούς στόχους της Γενικής Στρατηγικής Μάρκετινγκ.

Ο ΚΟΤ θα διαδραματίζει καθοδηγητικό ρόλο στη διαμόρφωση των πιο πάνω ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν υιοθετούνται οποιοσδήποτε ενέργειες οι οποίες θα αποκλίνουν από τη Γενική Στρατηγική Μάρκετινγκ για την Κύπρο. Ο ρόλος των Τοπικών Αρχών έχει οριστικοποιηθεί μετά τις 5.11.03 βάσει της συζήτησης είχε γίνει σε σύσκεψη που ορίστηκε. Στη σύσκεψη συζητήθηκαν και τρόποι παρακολούθησης της προόδου που επιτελείται από τις Τοπικές Αρχές για την υλοποίηση της Στρατηγικής.

Ρόλος Ιδιωτικού Τομέα

Ο ρόλος του Ιδιωτικού Τομέα συζητήθηκε σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 22.9.2003 υπό την Προεδρία του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

Ο ιδιωτικός τομέας έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση όλων των επιμέρους στρατηγικών όμως η έκταση των ενεργειών του και ο χρόνος παρέμβασης του δεν μπορούν να επιβληθούν από το κράτος, σε ότι αφορά τη Στρατηγική Προϊόντος και τη Στρατηγική Ποιότητας, ο ιδιωτικός τομέας

αναμένεται να δραστηριοποιηθεί στην ανάληψη επενδύσεων, στις διάφορες πτυχές του τουριστικού προϊόντος αξιοποιώντας τα Σχέδια Κινήτρων που προτείνονται και στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών κυρίως με την επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού. Σε ότι αφορά τον τομέα της εμπορίας του προϊόντος (Μάρκετινγκ) αναμένεται να υιοθετήσει πρακτική και συμπεριφορά που συνάδουν με τη γενικότερη Στρατηγική Μάρκετινγκ.

Σε περιφερειακό επίπεδο θα πρέπει να λειτουργήσουν Ενιαίοι Φορείς με τη συμμετοχή κυρίως των Τοπικών Αρχών και των ιδιωτικών φορέων της τουριστικής βιομηχανίας της κάθε περιοχής. Ο Φορέας αυτός θα αναλαμβάνει σε συνεργασία με τον ΚΟΤ να ετοιμάζει και προτείνει προγράμματα ανάπτυξης προϊόντος και μάρκετινγκ πάντοτε μέσα στα πλαίσια της γενικής Στρατηγικής, και θα φέρει την ευθύνη εφαρμογής τους όπως εξηγήθηκε αναλυτικά πιο πάνω (ρόλος Τοπικών Αρχών)

Επενδύσεις

- Αναβάθμιση ξενοδοχειακών και επισιτιστικών επιχειρήσεων (υποδομή και υπηρεσίες).
- Ανταπόκριση στο Σχέδιο απόσυρσης κλινών.
- Συνεχής προσπάθεια για πρόσφορα ψηλής ποιότητας προϊόντος και διασφάλιση σωστής σχέσης ποιότητας και τιμής σε όλα τα επίπεδα (added value).
- Δημιουργία ειδικών προϊόντων για εξυπηρέτηση των στοχευόμενων τμημάτων της πελατείας.
- Προώθηση των παραδοσιακών προϊόντων και αυθεντικών ενθυμίων (σουβενίρ) και περιορισμός των απομιμήσεων.
- Αυστηρή συμμόρφωση με τη Νομοθεσία (πολεοδομική, νομοθεσία κατ, κλπ.).
- Συμμόρφωση με τα αισθητικά κριτήρια που περιλαμβάνονται στη νομοθεσία ή και σε σχέδια περιοχών που θα εκπονηθούν.
- Αποφυγή αρνητικών εξωτερικοτήτων (negative externalities) π.χ. αισχροκέρδεια, κρατισμός, οχληρίας κλπ.

- Υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης.
- Συμμετοχή σε ειδικά προγράμματα π.χ. παραδοσιακή κουζίνα, συστήματα πιστοποίησης αυθεντικότητας παραδοσιακών προϊόντων και ενθυμίων, κ.ά.
- Συνεχής επιμόρφωση προσωπικού.
- Παροχή κινήτρων για διατήρηση προσοντούχου προσωπικού.

Μάρκετινγκ

- Οι τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει να επιλέξουν τμήματα πελατείας και να εφαρμόσουν τρόπους προώθησης τους λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της Στρατηγικής και των Περιφερειακών Στρατηγικών και να επενδύσουν στην προσέλκυση των τμημάτων αυτών.
- Οι τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει επίσης να επιδιώξουν μείωση της εξάρτησης

τους από τους οργανωτές ταξιδιών με προώθηση του ατομικού τουρισμού.

- Υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων εμπορίας (ηλεκτρονικό μάρκετινγκ, μέσα προβολής, διαφήμισης κλπ.).
- Ταύτιση της στρατηγικής εμπορίας κάθε επιχείρησης με τη γενικότερη στρατηγική μάρκετινγκ και επανατοποθέτησης της Τουριστικής Κύπρου ώστε να προβάλλεται ενιαία εικόνα προς την τουριστική πελατεία.
- Υιοθέτηση πρακτικών μέτρησης της ικανοποίησης της πελατείας.
- Επιδίωξη δημιουργίας «πιστής» πελατείας (loyalty).
- Στενή συνεργασία με τον ΚΟΤ για τη δημιουργία αμφίδρομης επικοινωνίας και πληροφόρησης.
- Τιμολογιακή πολιτική.
- Συμμετοχή και χρηματοδότηση ενεργειών μάρκετινγκ των Ενιαίων Περιφερειακών Φορέων.
- Αξιοποίηση της τεχνολογίας και υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων με στόχο τη μείωση του λειτουργικού κόστους και αύξηση της παραγωγικότητας.

Μηχανισμός παρακολούθησης και υλοποίησης της στρατηγικής

Δημόσιος Τομέας

Η παρακολούθηση της υλοποίησης των ενεργειών και έργων που θα αναληφθούν από το Δημόσιο Τομέα (Κυβερνητικά Τμήματα και Υπηρεσίες που εντάσσονται σε 5 Υπουργεία), ανατέθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο σε Υπουργική Επιτροπή η οποία θα διευρυνθεί και θα αποτελείται από τους Υπουργούς Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού ο οποίος προεδρεύει, Εσωτερικών, Συγκοινωνιών και Έργων, Οικονομικών, Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και Παιδείας και Πολιτισμού.

Η υπουργική επιτροπή θα συνέρχεται κάθε τέσσερις μήνες και θα ετοιμάζει Έκθεση Προόδου η οποία θα υποβάλλεται στο Υπουργικό Συμβούλιο και στη Βουλή. Στο κάθε Υπουργείο ορίζεται Συντονιστής σε ψηλό υπηρεσιακό επίπεδο, ο οποίος θα έχει την ευθύνη της παρακολούθησης της υλοποίησης των έργων-ενεργειών που αφορούν το Υπουργείο του. Οι Συντονιστές των πέντε Υπουργείων θα απαρτίζουν Υπηρεσιακή Συντονιστική Επιτροπή η οποία θα συνέρχεται σε τακτά διαστήματα για να παρακολουθεί την πρόοδο με βάση τα καθορισμένα-εγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα, θα εντοπίζει τυχόν αποκλίσεις-καθυστερήσεις και θα προτείνει διορθωτικές παρεμβάσεις. Η Επιτροπή θα υποβάλλει Εκθέσεις Αξιολόγησης της Προόδου στην Υπουργική Επιτροπή κάθε τέσσερις μήνες. Η Επιτροπή θα προεδρεύεται από τον ΚΟΤ ο οποίος θα έχει το ρόλο του Γενικού Συντονιστή.

Σύστημα παρακολούθησης του βαθμού επίτευξης των στρατηγικών στόχων

Για την παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής ο ΚΟΤ επεξεργάζεται Σύστημα Δεικτών μέσω του οποίου θα διαπιστώνεται ο βαθμός επίτευξης των ποιοτικών και ποσοτικών στόχων και θα επιτρέπεται η υποβολή εισηγήσεων για παρεμβάσεις εκεί όπου διαπιστώνονται αποκλίσεις.

Πέραν τούτου, δεδομένου ότι η βασική επιδίωξη της Στρατηγικής είναι η διασφάλιση της αιφορίας του τομέα του τουρισμού, ο οργανισμός μερίμνησε και εξασφάλισε τις υπηρεσίες εμπειρογνώμονα ο οποίος ετοίμασε και υπόβαλε σχετική μελέτη στην οποία υποδεικνύονται όλοι οι δείκτες που πρέπει να παρακολουθούνται, η συχνότητα και ο τρόπος εξασφάλισης τους καθώς και οι φορείς οι οποίοι πρέπει να δραστηριοποιηθούν.

Ο ΚΟΤ επίσης θα παρακολουθεί και αξιολογεί το βαθμό ανταπόκρισης του ιδιωτικού τομέα και των Τοπικών Αρχών στα διάφορα Σχέδια Κινήτρων που θα εισαχθούν και θα αναλαμβάνει πρωτοβουλίες με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση τους. Ο ΚΟΤ θα παρακολουθεί επίσης την υλοποίηση των ενεργειών-έργων των Τοπικών Αρχών, όπως αυτές θα καθοριστούν μέσα από τις Περιφερειακές Στρατηγικές κάθε Περιοχής.

ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2003-2010

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΟΤ

1. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
I. ΕΙΔΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ						
A. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ						
<p>1. Ετοιμασία μελέτης (Master Plan) για την ανάπτυξη του τουρισμού στην ύπαιθρο.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ετοιμασία όρων και προδιαγραφών ▪ Παρακολούθηση της ετοιμασίας της Μελέτης ▪ Οριστικοποίηση κριτηρίων αξιολόγησης αιτήσεων για έργα στις περιοχές του Στόχου 2 και των προτεραιοτήτων των δράσεων με βάση τα πορίσματα της Μελέτης. 	<p>Οκτ. - Νοεμβ.</p>	<p>Α' εξάμηνο Α' εξάμηνο</p>				<p>Η μελέτη εντάσσεται στην προεργασία που απαιτείται για αποτελεσματική εφαρμογή του Προγράμματος που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την περιφερειακή ανάπτυξη (Διαρθρωτικά Ταμεία - Στόχος 2).</p>
<p>2. Επενδυτικό Σχέδιο Αγροτουρισμού και Συναφών Δραστηριοτήτων (ΜΜΕ) για τις περιοχές της υπαίθρου που εντάσσονται στο Στόχο 2 (Σχέδιο Κινήτρων).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Συμμετοχή στην Ομάδα Εργασίας για διαμόρφωση του Σχεδίου. ▪ Συμμετοχή σε επιτροπές που θα συσταθούν για υλοποίηση των προγραμματισμένων δράσεων. 	<p>Οκτ. - Δεκεμ.</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p>		<p>Το Σχέδιο θα συγχρηματοδοτηθεί από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. (ΕΤΠΑ)</p>

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
3. Κατάρτισμός και Υλοποίηση Σχεδίου Δράσης ΚΟΤ.		Α' τρίμηνο				
4. Ενημέρωση και διαφώτιση για κινητοποίηση των Τοπικών Αρχών και Φορέων στην Υπαιθρο.		Α' τρίμηνο				Θα γίνει σε συνεργασία με Υπουργείο Εσωτερικών και Επαρχιακές Διοικήσεις.
Β. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ						
1. Συμπληρωματικές εργασίες και έκδοση έντυπου υλικού για τη Διαδρομή Αφροδίτη.		Α' τρίμηνο				Οι διαδρομές προτάθηκαν και στα πλαίσια του Προγράμματος που ετοιμάστηκε για την περιφερειακή ανάπτυξη (Στόχος 2 των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε.).
2. Διερεύνηση επιλογών για τη διαχείριση και προβολή θεματικών διαδρομών.		Α' τρίμηνο				
3. Διαδρομή με θέμα το Κρασί.		Β' εξάμηνο	✓	✓		
4. Διαδρομή με θέμα τα Μοναστήρια και τις Εκκλησίες της Κύπρου.		Β' εξάμηνο	✓	✓		
5. Δημιουργία δύο ακόμα θεματικών διαδρομών.					✓	
6. Οργάνωση σύνθετων διαδρομών <ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός, ετοιμασία πληροφοριακού υλικού, σηματοδότηση κλπ. 			✓	✓		

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
3. Υιοθέτηση κριτηρίων για χρήση χώρων ιστορικού ενδιαφέροντος.		A' τρίμηνο				
ΣΤ. ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ						
1. Ετοιμασία Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη και διαχείριση προϊόντος για αθλήματα προτεραιότητας.	✓					
2. Υλοποίηση ενεργειών.		✓				
3. Αξιολόγηση εφαρμογής υφιστάμενου Σχεδίου Κινήτρων για δημιουργία υποδομής για λήψη απόφασης για συνέχιση ή/και αναθεώρηση του.			A' τρίμηνο			
Ζ. ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΘΛΗΜΑΤΑ						
Ετοιμασία Σχεδίου Δράσης για αναβάθμιση και βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών.		A' εξάμηνο				
Η. ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ						
Αξιολόγηση υφιστάμενου προϊόντος και υποβολή εισηγήσεων για αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρονται.		A' εξάμηνο				
Θ. ΓΗΠΕΔΑ ΓΚΟΛΦ						
Μελέτη υφιστάμενης πολιτικής και ετοιμασία εισηγήσεων για αναθεώρηση / διαφοροποίηση.	✓					

Εγέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
I. ΜΑΡΙΝΕΣ						
1. Διαβουλεύσεις με το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού για καθορισμό του ρόλου του ΚΟΤ στο θέμα της λειτουργίας και εποπτείας Μαρινών.		Β' τρίμηνο				
2. Εισήγηση για δημιουργία άλλης υποδομής για την ανάπτυξη του Ναυτικού Τουρισμού.		Γ' τρίμηνο				
Κ. ΑΛΛΑ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ (Θεματικά πάρκα, Wellness-Pampering & Spa, Καζίνο, κλπ.)						
1. Ετοιμασία Μελετών και Σχεδίων Δράσης για καθοδήγηση/ υποβοήθηση ιδιωτικού τομέα για ανάληψη επενδύσεων. (α) Ετοιμασία όρων εντολής. (β) Προκήρυξη και ανάθεση (γ) Ετοιμασία Μελετών		A' εξάμηνο B' εξάμηνο	✓			
2. Ετοιμασία Σχεδίου Κινήτρων για ενθάρρυνση ανάληψης επενδύσεων.	✓					
3. Έγκριση και εφαρμογή Σχεδίου Κινήτρων.		✓	✓	✓	✓	

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
II. ΔΙΑΜΟΝΗ						
1. Ετοιμασία πρότασης για ανάθεψη απόφασης Υπουργικού Συμβουλίου για ρύθμιση δημιουργίας ξενοδοχειακών κλινών.		A' εξάμηνο				Για την ετοιμασία της πρότασης θα γίνουν διαβουλεύσεις με Τμήμα Πολεοδομίας και φορείς του Ιδιωτικού Τομέα.
2. Αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία των τουριστικών καταλυμάτων, (σύστημά κατάταξης, εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων, νέες μορφές/τύποι καταλυμάτων κλπ.)						Περιλήφθηκε στο ΕΣΑ.
(α) Ετοιμασία πρότασης (β) Διαβουλεύσεις με εμπλεκόμενους φορείς (γ) Υποβολή Νόμοσχεδίου και προσχεδίων Κανονισμών στο Υπουργικό Συμβούλιο	✓	A' εξάμηνο B' εξάμηνο				
3. Ετοιμασία Σχεδίων Κινήτρων για αναβάθμιση/απόσυρση κλινών (α) Ετοιμασία όρων εντολής για ανάθεση διεξαγωγής μελέτης (β) Προκήρυξη/ανάθεση μελέτης (γ) Ετοιμασία μελέτης (δ) Αξιολόγηση μελέτης και ετοιμασία σχεδίων κινήτρων (ε) Εφαρμογή	✓	A' τρίμηνο B' τρίμηνο Γ' + Δ' τρίμηνο	✓	✓	✓	Τα Σχέδια Κινήτρων περιλήφθηκαν στο ΕΣΑ και θα προωθηθούν νοουμένου ότι θα εγκριθούν οι αναγκαίες πιστώσεις. Είναι απαραίτητη η συνεργασία του ΚΟΤ με το Τμήμα Πολεοδομίας και τους φορείς του Ιδιωτικού Τομέα.

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
<p>4. Μελέτη για τη ρύθμιση των αυθαίρετων επεκτάσεων στα υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα και πρόληψη παρόμοιων φαινομένων.</p> <p>(α) Προκήρυξη προσφορών για μίσθωση υπηρεσιών αρχιτεκτόνων και ανάθεση</p> <p>(β) Υλοποίηση εργασίας</p> <p>(γ) Προώθηση υλοποίησης ευρημάτων της έρευνας</p>	√	Α' εξάμηνο Β' εξάμηνο				Είναι απαραίτητη η συνεργασία του Τμήματος Πολεοδομίας με τον ΚΟΤ.
<p>5. Μελέτη για τις επιδράσεις στον τουρισμό από την ενθάρρυνση απόκτησης ακίνητης ιδιοκτησίας (δευτέρα κατοικία) από μη κατοίκους Κύπρου.</p> <p>(α) Ετοιμασία όρων εντολής για ανάθεση διεξαγωγής της Μελέτης.</p> <p>(β) Προκήρυξη και ανάθεση</p> <p>(γ) Ετοιμασία της Μελέτης</p> <p>(δ) Υποβολή πρότασης για διαμόρφωση πολιτικής</p>		Α' τρίμηνο Β' τρίμηνο Γ' τρίμηνο Δ' τρίμηνο				
III. ΔΙΑΤΡΟΦΗ						
<p>1. Αναθεώρηση θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει τη δημιουργία και λειτουργία Κέντρων Αναψυχής</p> <p>2. Ετοιμασία Σχεδίου κινήτρων για αναβάθμιση/εξυγίανση επισιτιστικών επιχειρήσεων.</p> <p>3. Εφαρμογή Σχεδίου κινήτρων</p>		Β' εξάμηνο Β' εξάμηνο	√	√		Περιλήφθηκε στο ΕΣΑ. Περιλήφθηκε στο ΕΣΑ. Θα προωθηθεί νοομένου ότι θα εγκριθούν οι απαραίτητες πιστώσεις.

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
4. Μελέτη για την καθιέρωση συστήματος αξιολόγησης επισιτιστικών επιχειρήσεων και ετοιμασία και κυκλοφορία Οδηγού Καλού Φαγητού. - Ετοιμασία όρων/ανάθεση/διεξαγωγή		B' εξάμηνο				Περιλήφθηκε στο ΕΣΑ. Ο πρώτος Οδηγός προγραμματίζεται να κυκλοφορήσει μέχρι τέλους του 2005. Θα εκδίδεται ανά διετία.
5. Πρόγραμμα ανάδειξης Κυπριακής Παραδοσιακής Κουζίνας.						Το Πρόγραμμα ετοιμάστηκε σε συνεργασία με το ΑΞΙΚ και άλλους φορείς και εξαγγέλθηκε σε πιλοτική βάση για Ταβέρνες. Στα πλαίσια του Προγράμματος έγινε καταγραφή παραδοσιακών συνταγών και επεξεργασία προτύπων.
(α) Αξιολόγηση αιτήσεων που υποβλήθηκαν και ένταξη των επιλεγμένων επιχειρήσεων (περίπου 15) στο Πρόγραμμα. (β) Εκπαίδευση και επιμόρφωση των επιλεγμένων επιχειρηματιών σε θέματα παραδοσιακού εδεσματολογίου και διακόσμησης / διαμόρφωσης χώρου. (γ) Επέκταση Προγράμματος με τη συμπερίληψη και άλλων κατηγοριών επισιτιστικών επιχειρήσεων.	Δ' τρίμηνο	A' εξάμηνο B' εξάμηνο	✓	✓	✓	
IV. ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ						
1. Μελέτη για την ετοιμασία Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη / δημιουργία υποδομής και προγραμματισμό διοργανώσεων εκδηλώσεων πολιτισμού, καλλιτεχνικού και αθλητικού περιεχομένου συμπεριλαμβανομένων mega events. (α) Ετοιμασία όρων, προκήρυξη και ανάθεση. (β) Ετοιμασία Μελέτης. 2. Γίνεται προεργασία σε συνεργασία με Διεθνή Οργανισμό για αξιοποίηση της δυνατότητας καθιέρωσης και διεξαγωγής στην Κύπρο Ετήσιου Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών.		Γ' τρίμηνο Δ' τρίμηνο			✓	

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ - ΑΞΙΑΣ

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
Ι. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ						
<p>1. Διεξαγωγή Μελέτης, η οποία θα καλύψει τα ακόλουθα:</p> <p>(α) Καθορισμός των ποιοτικών και ποσοτικών ανάγκων της Τουριστικής Βιομηχανίας, κατά τομέα δραστηριότητας, ειδικότητες και επίπεδα.</p> <p>(β) Αξιολόγηση προσφερόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (ειδικότητες και συνεισφορά στην αγορά εργασίας).</p> <p>(γ) Αξιολόγηση επιμορφωτικών προγραμμάτων και εισηγήσεις για διεύρυνση με στόχο να καλυφθεί όλο το φάσμα των εργοδοτούμενων καθώς και νέοι τομείς και ειδικότητες.</p>		Β' εξάμηνο				Η Μελέτη θα γίνει από το Υπουργείο Εργασίας σε συνεργασία με ΚΟΤ, ΑΑΑΔ, Γραφείο Πρόγραμματισμού. Ο ΚΟΤ θα συγχρηματοδοτήσει τη Μελέτη.
2. Διεξαγωγή μελέτης για διαπίστωση των λόγων αποχώρησης προασπούχων υπαλλήλων από τη Ξενοδοχειακή Βιομηχανία.						Θα γίνει διαβούλευση με ΑΕΙΚ για να αναλάβει τη μελέτη.
<p>3. Ακαδημία Τουρισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προκαταρκτική διερεύνηση • Καθορισμός του ρόλου και τρόπου λειτουργίας της Ακαδημίας 	✓	✓				Ο ρόλος και τρόπος λειτουργίας της Ακαδημίας θα καθορισθεί με βάση τα ευρήματα της Μελέτης για την ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού.
4. Καθορισμός και έλεγχος ελάχιστων προσόντων για απασχόληση αλλοδαπών στην τουριστική βιομηχανία. Θεσμοθέτηση υποχρεωτικού εισαγωγικού προγράμματος για όλο το νεοεισερχόμενο αλλοδαπό προσωπικό.		Β' εξάμηνο				Συνεργασία με ΑΕΙΚ, ΑΑΑΔ, Υπουργείο Εργασίας

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
5. Μελέτη για επέκταση του υφιστάμενου Σχεδίου Κινήτρων για ενθάρρυνση της Ξενοδοχειακής και Επισιτιστικής Βιομηχανίας για εφαρμογή συστημάτων ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης.		Β' εξάμηνο				
6. Εφαρμογή νέου διευρυμένου Σχεδίου Κινήτρων για συστήματα ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης.			✓	✓	✓	Ο ΚΟΤ θα συνεργαστεί με φορείς διαπίστευσης.
7. Έρευνα για την επιμέτρηση του βαθμού ικανοποίησης των επισκεπτών και την αξιολόγηση των διαφόρων πτυχών του τουριστικού προϊόντος. (α) Διερεύνηση τρόπων διεξαγωγής της Έρευνας και ετοιμασία όρων εντολής για ανάθεση. (β) Προκήρυξη και ανάθεση (γ) Ετοιμασία της Μελέτης		Α' τρίμηνο Β' τρίμηνο Γ' τρίμηνο				Η Έρευνα θα επαναλαμβάνεται ώστε να παρακολουθείται ο βαθμός επίτευξης των στόχων του Στρατηγικού Σχεδίου.
II. ΤΙΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ						
1. Δημιουργία τράπεζας πληροφοριών (data bank) για τιμές ανταγωνιστικών προσφορών κατά αγορά, τμήμα πελατείας και εποχή.		Δ' τρίμηνο				
2. Σύσταση Ομάδας με συμμετοχή εκπροσώπων των Συνδέσμων Ξενοδόχων, Ταξιδιωτικών Πρακτόρων και Συνδέσμων Αεροπορικών Εταιρειών για παρακολούθηση του θέματος της τιμολογιακής πολιτικής.		Α' εξάμηνο				Τα μέλη της Ομάδας θα αλληλοενημερώνονται για οποιεσδήποτε εξελίξεις, θα ανταλλάσσουν απόψεις και θα έχουν την ευθύνη της καθοδήγησης των μελών των Συνδέσμων τους με στόχο την καθιέρωση σωστής τιμολογιακής πολιτικής για την επίτευξη του στόχου της αύξησης της κατά άτομο δαπάνης και προσέλκυσης των επιλεγμένων τμημάτων της πελατείας.

ΔΣ/ΑΑ

stratigiki-politika-axias-energeies-pin-oct03

3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
Στρατηγική Επικοινωνίας						
1. Ετοιμασία και υλοποίηση τριετούς προγράμματος μάρκετινγκ.	✓	✓	✓	✓	✓	Έγινε αρχικά για το 2001-2003. Θα ετοιμαστεί για το 2004-2006 και θα αναθεωρείται σε ετήσια βάση.
2. Ετοιμασία ετήσιου σχεδίου δράσης.	✓	✓	✓	✓	/	
3. Λειτουργία συστήματος παρακολούθησης των εξελίξεων στις τουριστικές αγορές σε σχέση με τα κριτήρια ιεράρχησης αγορών και τμημάτων.						
4. Έναρξη νέας εκστρατείας επικοινωνίας με βάση την επανατοποθέτηση.	✓					
5. Προώθηση στρατηγικής επικοινωνίας και branding που θα καλύψουν όλους τους τομείς επικοινωνίας (π.χ. εκθέσεις, προβολή μέσω κλπ).	✓	✓	✓			
6. Μέτρηση αποτελεσματικότητας διαφημιστικής εκστρατείας του Οργανισμού.	✓	✓	✓	✓	✓	Συνεχής εργασία. Η πρώτη φάση της έρευνας αποδοτικότητας διαφημιστικής εκστρατείας έγινε για την περίοδο χειμώνα 2003 - καλοκαίρι 2004 στις αγορές Ηνωμένου Βασιλείου, Γερμανίας, Ρωσίας, Ελλάδας, Γαλλίας.
7. Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας άλλων ενεργειών μάρκετινγκ του ΚΟΤ.		✓	✓	✓	✓	

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
8. Ετοιμασία πλαισίου συνεργασίας με φορείς του εσωτερικού και δομών αλληλοενημέρωσης στον τομέα του μάρκετινγκ, διαφήμισης, προβολής και δημοσίων σχέσεων. Εφαρμογή συστήματος.	✓					
9. Εφαρμογή ευέλικτης πολιτικής φιλοξενίας που συνάδει με στρατηγικούς στόχους για προσέλκυση επιλεγμένων τμημάτων.	✓	✓	✓	✓	✓	
10. Διεύρυνση και αξιοποίηση ηλεκτρονικού μάρκετινγκ.	✓	✓	✓	✓	✓	Δημιουργήθηκε νέα ιστοσελίδα σε 7 γλώσσες.
11. Δημιουργία Συστήματος Διαχείρισης Προορισμού			✓	✓	✓	
Στρατηγική Πληροφόρησης						
Ανάπλαση των γραφείων πληροφοριών και προβολή νέας εικόνας.	✓	✓				
Στρατηγική Διανομής						
1. Εφαρμογή νέας πολιτικής συνεργασίας με τουριστικούς επαγγελματίες του εξωτερικού. 2. Διεύρυνση και αξιοποίηση ηλεκτρονικού μάρκετινγκ για την προώθηση τουρισμού Ατομικών Διευθετήσεων.	✓	✓				Εγινε ανάθεωρηση με βάση την πρόσφατη εφαρμογή της νομοθεσίας Περί Δημοσίων Ενισχύσεων (κατόπιν σχετικών γνωματεύσεων ΕΔΕ).

Ενέργειες	Χρονοδιάγραμμα					Σχόλια - Παρατηρήσεις
	2003	2004	2005	2006	2007-2010	
Ανάπτυξη Αγορών/Τμημάτων Αγορών						
1. Συστηματική διερεύνηση αγορών και τμημάτων αγορών.	✓	✓	✓	✓	✓	
2. Ενέργειες προβολής και προώθησης επιλεγμένων τμημάτων αγορών όπως για παράδειγμα:						
• Αγροτουρισμός/Τουρισμός Υπαιθρου		✓	✓	✓	✓	Ο αγροτουρισμός/τουρισμός υπαίθρου εντάσσεται στις δεσμεύσεις του Οργανισμού για ενέργειες αξιοποίησης κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων, Στόχος 2.
• Αθλητικός τουρισμός		✓	✓	✓	✓	Ο Οργανισμός συνήψε συμφωνία με ΒΟΑ (Βρετανική Ολυμπιακή Επιτροπή) με αποτέλεσμα την προβολή/προώθηση της Κύπρου σαν ιδανικού αθλητικού κέντρου προπονήσεων επί ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 στην Αθήνα. Η συμφωνία αξιοποιήθηκε και με την διεξαγωγή εξειδικευμένης διαφήμισης.
• Κρουαζιέρες		✓	✓	✓	✓	Καταρτίστηκε εξειδικευμένο σχέδιο δράσης για την προώθηση των κρουαζιέρων το οποίο υλοποιείται.
• Συνεδριακός τουρισμός		✓	✓	✓	✓	
• Πολιτιστικός τουρισμός		✓	✓	✓	✓	
3. Παρακολούθηση των εξελίξεων στις αερομεταφορές σε σχέση με το βαθμό εξυπηρέτησης των αγορών και τμημάτων προτεραιότητας.	✓	✓	✓	✓	✓	

		Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ		
Οργάνωση Μάρκετιν	Άξονας: Πολιτισμός		
1. Επανακαθορισμός του εισαγωγής συστήματος στα πλαίσια της νέας Εφαρμογή συστήματ	<u>Μνημεία</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 - 05	Επενδύσεις στην αποκατάσταση και ανάδειξη ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων π.χ. παλιά γεφύρια, νερόμυλοι, ληνοί, καμίνια, υδραγωγεία κλπ., ώστε να αποκτήσουν ζωντανή παρουσία και να γίνουν προσίτα στους επισκέπτες.
2. Επανακαθορισμός του εισαγωγής συστήματος στα πλαίσια της νέας Εφαρμογή συστήματ	<u>Λαϊκή Παραδοσιακή Τέχνη</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 - 05	Αξιοποίηση του αποθέματος παραδοσιακών τεχνιτών, χειροτεχνών κλπ. και ενθάρρυνση στην καλύτερη οργάνωση της τέχνης τους αντλώντας και οικονομικά από τον τουρισμό. Ενθάρρυνση της δημιουργίας δραστηριοτήτων και ευκαιριών ενασχόλησης των περιηγητών σε θέματα που πηγάζουν από τη λαϊκή παραδοσιακή τέχνη όπως είναι τα εργάστήρια και πρακτική συμμετοχή.
3. Πιθανή σύσταση Κο	Άξονας: Περιβάλλον		
	<u>Δομημένο Περιβάλλον</u>		
	<u>Αισθητική Εικόνα</u>	Δήμοι Άμεση προτεραιότητα	Εξυγίανση και αναβάθμιση της εικόνας των αναπτυγμένων τουριστικών περιοχών: Ετοιμασία σχεδίων σε πιλοτική βάση και υλοποίηση μελετών που εκπονήθηκαν ήδη (π.χ Κάτω Πάφος, Παράλιμι, Αγία Νάπτα).
		Δήμοι Άμεση προτεραιότητα	Να μελετηθούν και να προταθούν στην Κυβέρνηση τρόποι επιβολής των προνοιών της νομοθεσίας και πρόληψης του προβλήματος.
		Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα	Εφαρμογή Νομοθεσίας για τα πιο κάτω: <ul style="list-style-type: none"> • Απομάκρυνση αυθαίρετων κατασκευών. • Αφαίρεση διαφημιστικών πινακίδων.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		<ul style="list-style-type: none"> • Πρότυπα διαφημιστικών πινακίδων. • Προδιαγραφές βάσει νομοθεσίας. • Εξωραϊσμός προσώπων (κέντρα αναψυχής, περίπτερα, καταλύματα κλπ.)
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Δημιουργία γραφικών πλατειών, πάρκων και κήπων με στόχο την ενίσχυση του πρασίνου.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Αυστηρή εφαρμογή νομοθεσιών για αντιμετώπιση των αρνητικών εξωτερικοτήτων όπως ηχορύπανση, αχληρία, παρενόχληση περιηγητών, συμφόρηση, ακαταστασία.
<u>Πτυχή: Γενική Υποδομή</u>		
<u>Δημόσιοι Χώροι</u> Καθαριότητα Δημόσιων Χώρων	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Καθαριότητα και αναβάθμιση των Δημόσιων Χώρων Εφαρμογή πρακτικών και μεθόδων διασφάλισης καθαριότητας και συντήρησης δημοσίων χώρων σε συστηματική βάση (σκύβαλα, άχρηστα μεταλλικά υλικά, παραλίες, χώροι-υγιεινής κλπ.)
<u>Πεζοδρόμια / Πεζόδρομοι / Ποδηλατόδρομοι</u>	Δήμοι Άμεση προτεραιότητα.	Ασφάλεια διακίνησης των επισκεπτών στις τουριστικές περιοχές: Εφαρμογή των κανονισμών χρήσης πεζοδρομίων και ποδηλατόδρομων ώστε να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για εξυπηρέτηση των πεζών και ποδηλατών.
	Δήμοι 2004 - 2005	Πρωώθηση της δημιουργίας δικτύων ποδηλατόδρομων και πεζόδρομων (σύνδεση σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος μεταξύ τους και με χώρους διαμονής, προσφορά εναλλακτικών τρόπων διακίνησης για άτομα με ειδικές ανάγκες κλπ.)

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
	Δήμοι 2004 - 2005	Κατάλληλη ενημέρωση των επισκεπτών για τα δίκτυα.
<u>Οδικό Δίκτυο - αποχετευτικό και άλλα έργα στις τουριστικές περιοχές</u>	Άμεση εφαρμογή	Έγκαιρος προγραμματισμός ώστε να αποφεύγεται η εκτέλεση έργων κατά τις περιόδους αιχμής.
<u>Πτυχή: Συγκοινωνίες</u>		
	Δήμοι 2004 - 2005	Πρωτοβουλία στη δημιουργία υποστηρικτικής υποδομής συγκοινωνιών, π.χ. στέγαστρα λεωφορείων, πληροφοριακές πινακίδες για ωράρια και δρομολόγια κλπ.
	Δήμοι και Κοινότητες	Στήριξη ιδιωτικής πρωτόβουλίας για σύνδεση της ενδοχώρας με τις τουριστικές περιοχές και χώρων ειδικών προϊόντων μεταξύ τους (μέσω επιχορήγησης ή συγχρηματοδότησης δρομολογίων, δημιουργίας υποδομής κ.ά.)
<u>Πτυχή: Ειδικά Προϊόντα</u>		
<u>Θεματικές και Σύνθετες Διαδρομές</u> Περιλαμβάνει ειδικά προϊόντα όπως κέντρα πληροφόρησης, θεματικά μουσεία κλπ. για τα οποία οι ενέργειες των τοπικών αρχών δίδονται πιο κάτω.	Δήμοι και Κοινότητες 2004 +	Συνεργασία στη δημιουργία θεματικών και σύνθετων διαδρομών.
<u>Θεματικά Μουσεία</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 +	Συνεργασία με επαρχιακές διοικήσεις οι οποίες έχουν δεσμευτεί ότι θα συμβάλουν στη δημιουργία περιφερειακών μουσείων (αφού τεθούν πρώτα οι προτεραιότητες από το Υπουργείο Παιδείας). Παραχώρηση κατάλληλων χώρων, οργάνωση και λειτουργία τους.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		Επίσης βλέπετε ενέργειες "Εργαστήρια, Κέντρα Πληροφόρησης .... Πρακτική συμμετοχή" πιο κάτω.
<u>Αγροτουρισμός</u> Περιλαμβάνονται θέματα τουριστικών καταλυμάτων, τουριστικών υπηρεσιών και ειδικών προϊόντων π.χ. εργαστήρια, θεματικά μουσεία, κέντρα πληροφόρησης κλπ.	Κοινότητες 2004 - 2006	Αξιοποίηση κονδυλίων που θα προκύψουν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τη δημιουργία ολοκληρωμένου αγροτουριστικού προϊόντος στην ύπαιθρο και ανάδειξη των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών της στοχείων. Συμβολή και συνεργασία με τις αρμόδιες κυβερνητικές αρχές για στήριξη και αποκατάσταση του υφιστάμενου παραδοσιακού αποθέματος. Ευαισθητοποίηση και διαφώτιση των κατοίκων/επιχειρηματιών σε θέματα διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα, της τοπικής ταυτότητας και αυθεντικότητας: <ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακή αρχιτεκτονική/αποκατάσταση και συντήρηση οικοδομών, καφενεία. • Πλατείες (τοπιότεχνηση). • Ενθάρρυνση της δημιουργίας ειδικών προϊόντων και η προώθηση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων. Διαφώτιση και ανάληψη πρωτοβουλιών για αναβάθμιση της αισθητικής εικόνας των χωριών π.χ. απομάκρυνση πινακίδων, μεταλλικών αντικειμένων και γενικά μείωση της οπτικής ρύπανσης.
<u>Μονοπάτια μελέτης της φύσης</u>	Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Συντήρηση και καθαριότητα υφιστάμενου δικτύου μονοπατιών εκτός δασικών περιοχών.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
<u>Εκδηλώσεις:</u>		
Μικρής Εμβέλειας	Δήμοι και Κοινότητες Γίνεται.	Διοργάνωση εκδηλώσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Ενημέρωση ΚΟΤ για τυχόν προγραμματισμένα έργα αναβάθμισης ή δημιουργίας κατάλληλης υποδομής π.χ. αίθουσες, διαμόρφωση υπαίθριων χώρων κλπ.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Συνεννόηση, συντονισμός και συνεργασία ώστε να αποφεύγεται η εποχιακή και τοπική συγκέντρωση των εκδηλώσεων (ο συντονισμός των εκδηλώσεων των κοινοτήτων από τις Επαρχιακές Διοικήσεις να ενδυναμωθεί).
Μεγάλης Εμβέλειας	Δήμοι Ο καταρτισμός του προγράμματος να αρχίσει άμεσα.	Μακροπρόθεσμος προγραμματισμός (μέχρι 2010) για δημιουργία υποδομής και διοργάνωση εκδηλώσεων.
	Δήμοι	Επικέντρωση σε θεματική βάση και στόχευση εκδηλώσεων που θα προσελκυσθούν, ώστε να εξυπηρετούνται τα στοχευμένα τμήματα του τουρισμού (π.χ. αθλητικές εκδηλώσεις), σε συνεργασία με ΚΟΤ / ΚΟΑ.
		Αποφυγή τοπικής και εποχιακής συγκέντρωσης.
		Συντονισμός και συνεργασία με άλλες Τοπικές Αρχές για αποφυγή θεματικής επικάλυψης και με τις αρμόδιες Κυβερνητικές Υπηρεσίες. Δημιουργία δικτύωσης και κατάλληλων δομών.
<u>Εργαστήρια, Κέντρα Πληροφόρησης, Χώροι Συνεδρίων, Συνέδρια και εκθέσεις με θέματα φύσης και πολιτισμού, πρακτική συμμετοχή</u>	Δήμοι και Κοινότητες Να αρχίσει άμεσα.	Συγκέντρωση και οργάνωση υλικού για πολιτιστικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών κυρίως της ενδοχώρας. Παραχώρηση αξιόλογων παραδοσιακών κοινοτικών κτιρίων για δημιουργία και στέγαση τέτοιων δραστηριοτήτων/ειδικών προϊόντων.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		Αξιοποίηση του Σχεδίου Δημιουργίας Πολιτιστικής Υποδομής. Οργάνωση, λειτουργία και στελέχωση τέτοιων χώρων.
<u>Γήπεδα Γκολφ, Θεματικά πάρκα, Αθλητικές εγκαταστάσεις-γήπεδα ποδοσφαίρου, κολυμβητήρια κλπ. Μαρίνες και άλλη υποδομή για ναυτικό τουρισμό</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 + Δήμοι και Κοινότητες 2004+	Ανάληψη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία των ειδικών προϊόντων που αναφέρονται (συμπράξεις με ιδιώτες επενδυτές κλπ). Ανάληψη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία ειδικών προϊόντων (συμπράξεις με ιδιώτες επενδυτές κλπ). Δημιουργία υποδομής (ράμπες) και διαχείριση χώρων για διευκόλυνση σκαφών αναψυχής.
<u>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΑΞΙΑΣ</u>		
<u>Ποιότητα</u>	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση εφαρμογή	(i) Άυστηρή Εφαρμογή Νομοθεσιών: <ul style="list-style-type: none"> • Μεγάφωνα/οχληρία • Εξασφάλιση διάφορων αδειών • Αντιμετώπιση αυθαίρετων επεκτάσεων • Δίωξη παράνομων υποστατικών • Υγειονομικές εγκαταστάσεις τουριστικών επιχειρήσεων (ii) Συστήματα πιστοποίησης: <ul style="list-style-type: none"> • Υφιστάμενα συστήματα • Ανάπτυξη συστημάτων σε τοπικό επίπεδο (destination systems) π.χ.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		Green Key, WTO, S. best program (iii) Εισαγωγή και επέκταση από Τοπικές Αρχές Βραβεύσεων και Διακρίσεων.
<u>Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού</u>	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση εφαρμογή	<ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή προγραμμάτων ανάπτυξης Τουριστικής Συνείδησης σε τοπικό επίπεδο (κοινό, επαγγελματίες, σχολεία). • Επιμορφωτικά/εκπαιδευτικά προγράμματα που να απευθύνονται σε ομάδες ατόμων που εργοδοτούν ή εκτελούν εργασίες για τις τοπικές αρχές βάσει συμβολαίων (π.χ. κρεβάτια και ομπρέλες παραλιών).
<u>Τιμές</u>	Δήμοι	<ul style="list-style-type: none"> • Ορθολογικός καθορισμός διαφόρων τελών από Τοπικές Αρχές. • Αποφυγή επιβολής σημαντικών αυξήσεων χωρίς επαρκή προειδοποίηση.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

	Φορείς/Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Ενιαίος Φορέας Άμεση προτεραιότητα	Διαμόρφωση Περιφερειακών Στρατηγικών Τουρισμού που να συμπεριλαμβάνει τις επιμέρους στρατηγικές που θα συνάδουν με τα πλαίσια της Στρατηγικής για τον Τουρισμό.
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ Στρατηγική Επικοινωνίας	Ενιαίος Φορέας Άμεση προτεραιότητα	Από την πιο πάνω Περιφερειακή Στρατηγική Τουρισμού, θα προέλθει και η διαμόρφωση της Στρατηγικής Μάρκετινγκ για κάθε περιοχή/περιφέρεια.
<u>Τριετές Πρόγραμμα Μάρκετινγκ</u>	Ενιαίος Φορέας 2004 - 2008	Λαμβάνοντας υπόψη την αναγκαιότητα για δημιουργία ξεκάθαρης, μοναδικής εικόνας/ταυτότητας και επανατοποθέτηση της κάθε περιοχής στη διεθνή τουριστική αγορά, καταρτισμός τριετούς προγράμματος Μάρκετινγκ.
<u>Ετήσιο Σχέδιο Δράσης</u>	Ενιαίος Φορέας 2004	Καταρτισμός Ετήσιου Σχεδίου Δράσης (ενεργειών Προβολής, Δημοσίων Σχέσεων και διαφημιστικών ενεργειών) με στόχο την ανάπτυξη επιλεγμένων αγορών ή τμημάτων αγορών λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.
<u>Μέσα Προβολής</u>	Ενιαίος Φορέας 2004 - 2006	Πρόγραμμα για την παραγωγή των αναγκαίων οπτικοακουστικών μέσων προβολής συμπεριλαμβανομένου και ιστοσελίδας με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη των ιδιαίτερων και μοναδικών χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής.
Στρατηγική Πληροφόρησης	Ενιαίος Φορέας 2004 - 2006	Μελέτη για προοπτική δημιουργίας τοπικών κέντρων πληροφόρησης με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών της κάθε περιοχής.
Στρατηγική Διανομής	Ενιαίος Φορέας 2004	Μελέτη εξεύρεσης τρόπων παροχής κινήτρων στους ξένους οργανωτές ταξιδίων για προώθηση της συγκεκριμένης περιοχής. Παράλληλα εξεύρεση τρόπων για ενθάρρυνση και καθοδήγηση των επαγγελματιών κάθε περιοχής ώστε να χρησιμοποιούν το εργαλείο της πμολογιακής πολιτικής και άλλων μέσων προς αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την περιοχή.
Ανάπτυξη Αγορών/Τμημάτων Αγορών	Ενιαίος Φορέας 2004	Ιεράρχηση Αγορών και Τμήματος Αγορών με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες/δυνατότητες κάθε περιοχής. Τα αποτελέσματα της πιο πάνω ιεράρχησης θα αντανακλώνται μέσα στα πλαίσια τόσο της Περιφερειακής Στρατηγικής όσο και της Στρατηγικής Μάρκετινγκ της κάθε περιοχής.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
<u>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ</u>		
<u>Άξονας: Πολιτισμός</u>		
<u>Μνημεία</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 - 05	Επενδύσεις στην αποκατάσταση και ανάδειξη ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων π.χ. παλιά γεφύρια, νερόμυλοι, ληνοί, καμίνια, υδραγωγεία κλπ., ώστε να αποκτήσουν ζωντανή παρουσία και να γίνουν προσιτά στους επισκέπτες.
<u>Λαϊκή Παραδοσιακή Τέχνη</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 - 05	Αξιοποίηση του αποθέματος παραδοσιακών τεχνιτών, χειροτεχνών κλπ. και ενθάρρυνση στην καλύτερη οργάνωση της τέχνης τους αντλώντας και οικονομικά από τον τουρισμό. Ενθάρρυνση της δημιουργίας δραστηριοτήτων και ευκαιριών ενασχόλησης των περιηγητών σε θέματα που πηγάζουν από τη λαϊκή παραδοσιακή τέχνη όπως είναι τα εργαστήρια και πρακτική συμμετοχή.
<u>Άξονας: Περιβάλλον</u>		
<u>Δομημένο Περιβάλλον</u>		
<u>Αισθητική Εικόνα</u>	Δήμοι Άμεση προτεραιότητα	Εξυγίανση και αναβάθμιση της εικόνας των αναπτυγμένων τουριστικών περιοχών: Ετοιμασία σχεδίων σε πιλοτική βάση και υλοποίηση μελετών που εκπονήθηκαν ήδη (π.χ Κάτω Πάφος, Παράλιμνι, Αγία Νάπα).
	Δήμοι Άμεση προτεραιότητα	Να μελετηθούν και να προταθούν στην Κυβέρνηση τρόποι επιβολής των προνοιών της νομοθεσίας και πρόληψης του προβλήματος.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα	Εφαρμογή Νομοθεσίας για τα πιο κάτω: <ul style="list-style-type: none"> • Απομάκρυνση αυθαίρετων κατασκευών. • Αφαίρεση διαφημιστικών πινακίδων.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		<ul style="list-style-type: none"> • Πρότυπα διαφημιστικών πινακίδων. • Προδιαγραφές βάσει νομοθεσίας. • Εξωραϊσμός προσώπων (κέντρα αναψυχής, περίπτερα, καταλύματα κλπ.)
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Δημιουργία γραφικών πλατειών, πάρκων και κήπων με στόχο την ενίσχυση του πρασίνου.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Αυστηρή εφαρμογή νομοθεσιών για αντιμετώπιση των αρνητικών εξωτερικοτήτων όπως ηχορύπανση, αχληρία, παρενόχληση περιηγητών, συμφόρηση, ακαταστασία.
<u>Πτυχή: Γενική Υποδομή</u>		
<u>Δημόσιοι Χώροι</u> Καθαριότητα Δημόσιων Χώρων	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Καθαριότητα και αναβάθμιση των Δημόσιων Χώρων Εφαρμογή πρακτικών και μεθόδων διασφάλισης καθαριότητας και συντήρησης δημοσίων χώρων σε συστηματική βάση (σκύβαλα, άχρηστα μεταλλικά υλικά, παραλίες, χώροι υγιεινής κλπ.)
<u>Πεζοδρόμια / Πεζόδρομοι / Ποδηλατόδρομοι</u>	Δήμοι Άμεση προτεραιότητα.	Ασφάλεια διακίνησης των επισκεπτών στις τουριστικές περιοχές: Εφαρμογή των κανονισμών χρήσης πεζοδρομίων και ποδηλατόδρομων ώστε να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για εξυπηρέτηση των πεζών και ποδηλατών.
	Δήμοι 2004 - 2005	Πρωώθηση της δημιουργίας δικτύων ποδηλατόδρομων και πεζόδρομων (σύνδεση σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος μεταξύ τους και με χώρους διαμονής, προσφορά εναλλακτικών τρόπων διακίνησης για άτομα με ειδικές ανάγκες κλπ.)

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
	Δήμοι 2004 - 2005	Κατάλληλη ενημέρωση των επισκεπτών για τα δίκτυα.
<u>Οδικό Δίκτυο - αποχετευτικό και άλλα έργα στις τουριστικές περιοχές</u>	Άμεση εφαρμογή	Έγκαιρος προγραμματισμός ώστε να αποφεύγεται η εκτέλεση έργων κατά τις περιόδους αιχμής.
<u>Πτυχή: Συγκοινωνίες</u>		
	Δήμοι 2004 - 2005	Πρωτοβουλία στη δημιουργία υποστηρικτικής υποδομής συγκοινωνιών, π.χ. στέγαστρα λεωφορείων, πληροφοριακές πινακίδες για ωράρια και δρομολόγια κλπ.
	Δήμοι και Κοινότητες	Στήριξη ιδιωτικής πρωτοβουλίας για σύνδεση της ενδοχώρας με τις τουριστικές περιοχές και χώρων ειδικών προϊόντων μεταξύ τους (μέσω επιχορήγησης ή συγχρηματοδότησης δρομολογίων, δημιουργίας υποδομής κ.ά.)
<u>Πτυχή: Ειδικά Προϊόντα</u>		
<u>Θεματικές και Σύνθετες Διαδρομές</u> Περιλαμβάνει ειδικά προϊόντα όπως κέντρα πληροφόρησης, θεματικά μουσεία κλπ. για τα οποία οι ενέργειες των τοπικών αρχών δίδονται πιο κάτω.	Δήμοι και Κοινότητες 2004 +	Συνεργασία στη δημιουργία θεματικών και σύνθετων διαδρομών.
<u>Θεματικά Μουσεία</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 +	Συνεργασία με επαρχιακές διοικήσεις οι οποίες έχουν δεσμευτεί ότι θα συμβάλουν στη δημιουργία περιφερειακών μουσείων (αφού τεθούν πρώτα οι προτεραιότητες από το Υπουργείο Παιδείας). Παραχώρηση κατάλληλων χώρων, οργάνωση και λειτουργία τους.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		Επίσης βλέπετε ενέργειες "Εργαστήρια, Κέντρα Πληροφόρησης .... Πρακτική συμμετοχή" πιο κάτω.
<u>Αγροτουρισμός</u> Περιλαμβάνονται θέματα τουριστικών καταλυμάτων, τουριστικών υπηρεσιών και ειδικών προϊόντων π.χ. εργαστήρια, θεματικά μουσεία, κέντρα πληροφόρησης κλπ.	Κοινότητες 2004 - 2006	Αξιοποίηση κονδυλίων που θα προκύψουν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τη δημιουργία ολοκληρωμένου αγροτουριστικού προϊόντος στην ύπαιθρο και ανάδειξη των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών της στοιχείων. Συμβολή και συνεργασία με τις αρμόδιες κυβερνητικές αρχές για στήριξη και αποκατάσταση του υφιστάμενου παραδοσιακού αποθέματος. Ευαισθητοποίηση και διαφώτιση των κατοίκων/επιχειρηματιών σε θέματα διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα, της τοπικής ταυτότητας και αυθεντικότητας: <ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακή αρχιτεκτονική/αποκατάσταση και συντήρηση οικοδομών, καφενεία. • Πλατείες (τοπιότεχνηση). • Ενθάρρυνση της δημιουργίας ειδικών προϊόντων και η προώθηση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων. Διαφώτιση και ανάληψη πρωτοβουλιών για αναβάθμιση της αισθητικής εικόνας των χωριών π.χ. απομάκρυνση πινακίδων, μεταλλικών αντικειμένων και γενικά μείωση της οπτικής ρύπανσης.
<u>Μονοπάτια μελέτης της φύσης</u>	Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Συντήρηση και καθαριότητα υφιστάμενου δικτύου μονοπατιών εκτός δασικών περιοχών.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
<u>Εκδηλώσεις:</u>		
Μικρής Εμβέλειας	Δήμοι και Κοινότητες Γίνεται.	Διοργάνωση εκδηλώσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Ενημέρωση ΚΟΤ για τυχόν προγραμματισμένα έργα αναβάθμισης ή δημιουργίας κατάλληλης υποδομής π.χ. αίθουσες, διαμόρφωση υπαίθριων χώρων κλπ.
	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση προτεραιότητα.	Συνεννόηση, συντονισμός και συνεργασία ώστε να αποφεύγεται η εποχιακή και τοπική συγκέντρωση των εκδηλώσεων (ο συντονισμός των εκδηλώσεων των κοινοτήτων από τις Επαρχιακές Διοικήσεις να ενδυναμωθεί).
Μεγάλης Εμβέλειας	Δήμοι Ο καταρτισμός του προγράμματος να αρχίσει άμεσα.	Μακροπρόθεσμος προγραμματισμός (μέχρι 2010) για δημιουργία υποδομής και διοργάνωση εκδηλώσεων.
	Δήμοι	Επικέντρωση σε θεματική βάση και στόχευση εκδηλώσεων που θα προσελκύσουν, ώστε να εξυπηρετούνται τα στοχευμένα τμήματα του τουρισμού (π.χ. αθλητικές εκδηλώσεις), σε συνεργασία με ΚΟΤ / ΚΟΑ.
		Αποφυγή τοπικής και εποχιακής συγκέντρωσης.
		Συντονισμός και συνεργασία με άλλες Τοπικές Αρχές για αποφυγή θεματικής επικάλυψης και με τις αρμόδιες Κυβερνητικές Υπηρεσίες. Δημιουργία δικτύωσης και κατάλληλων δομών.
<u>Εργαστήρια, Κέντρα Πληροφόρησης, Χώροι Συνεδρίων, Συνεδρία και εκθέσεις με θέματα φύσης και πολιτισμού, πρακτική συμμετοχή</u>	Δήμοι και Κοινότητες Να αρχίσει άμεσα.	Συγκέντρωση και οργάνωση υλικού για πολιτιστικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών κυρίως της ενδοχώρας. Παραχώρηση αξιόλογων παραδοσιακών κοινοτικών κτιρίων για δημιουργία και στέγαση τέτοιων δραστηριοτήτων/ειδικών προϊόντων.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		Αξιοποίηση του Σχεδίου Δημιουργίας Πολιτιστικής Υποδομής. Οργάνωση, λειτουργία και στελέχωση τέτοιων χώρων.
<u>Γήπεδα Γκολφ, Θεματικά πάρκα, Αθλητικές εγκαταστάσεις-γήπεδα ποδοσφαίρου, κολυμβητήρια κλπ.</u> <u>Μαρίνες και άλλη υποδομή για ναυτικό τουρισμό</u>	Δήμοι και Κοινότητες 2004 + Δήμοι και Κοινότητες 2004+	Ανάληψη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία των ειδικών προϊόντων που αναφέρονται (συμπράξεις με ιδιώτες επενδυτές κλπ). Ανάληψη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία ειδικών προϊόντων (συμπράξεις με ιδιώτες επενδυτές κλπ). Δημιουργία υποδομής (ράμπες) και διαχείριση χώρων για διευκόλυνση σκαφών αναψυχής.
<u>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΑΞΙΑΣ</u>		
<u>Ποιότητα</u>	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση εφαρμογή	(i) Αυστηρή Εφαρμογή Νομοθεσιών: <ul style="list-style-type: none"> • Μεγάφωνα/αχληρία • Εξασφάλιση διάφορων αδειών • Αντιμετώπιση αυθαίρετων επεκτάσεων • Δίωξη παράνομων υποστατικών • Υγειονομικές εγκαταστάσεις τουριστικών επιχειρήσεων (ii) Συστήματα πιστοποίησης: <ul style="list-style-type: none"> • Υφιστάμενα συστήματα • Ανάπτυξη συστημάτων σε τοπικό επίπεδο (destination systems) π.χ.

	Φορείς / Χρονοδιάγραμμα	Ενέργειες
		Green Key, WTO, S. best program (iii) Εισαγωγή και επέκταση από Τοπικές Αρχές Βραβεύσεων και Διακρίσεων.
<u>Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού</u>	Δήμοι και Κοινότητες Άμεση εφαρμογή	<ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή προγραμμάτων ανάπτυξης Τουριστικής Συνείδησης σε τοπικό επίπεδο (κοινό, επαγγελματίες, σχολεία). • Επιμορφωτικά/εκπαιδευτικά προγράμματα που να απευθύνονται σε ομάδες ατόμων που εργοδοτούν ή εκτελούν εργασίες για τις τοπικές αρχές βάσει συμβολαίων (π.χ. κρεβάτια και ομπρέλες παραλιών).
<u>Τιμές</u>	Δήμοι	<ul style="list-style-type: none"> • Ορθολογικός καθορισμός διαφόρων τελών από Τοπικές Αρχές. • Αποφυγή επιβολής σημαντικών αυξήσεων χωρίς επαρκή προειδοποίηση.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΥΡΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Στους Πίνακες που επισυνάπτονται παρουσιάζονται τα έργα και οι ενέργειες που θα αναλάβουν τα πέντε Υπουργεία και οι αντίστοιχες Υπηρεσίες - Τμήματα τους που έχουν ρόλο στην Υλοποίηση της Στρατηγικής Τουριστικής Ανάπτυξης. Οι Πίνακες ετοιμάστηκαν από τον ΚΟΤ με βάση τις πληροφορίες που περιέχονται στις Εκθέσεις των διαφόρων Υπουργείων οι οποίες υποβλήθηκαν στο Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού την περίοδο 29-3.11.03.

Όπως εντοπίζεται στους πίνακες, για ορισμένες περιπτώσεις έργων-ενεργειών δεν υπάρχει ολοκληρωμένος προγραμματισμός και επιβάλλεται επομένως να καταρτισθούν προγράμματα υλοποίησης με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα καθώς και να διασφαλιστεί η περίληψη των αναγκαίων πιστώσεων στους Ετήσιους Κρατικούς Προϋπολογισμούς.

Επίσης επισημαίνεται η δυσκολία στην ανταπόκριση τους στις δεσμεύσεις που απορρέουν από τη Στρατηγική λόγω κυρίως των περιορισμένων ανθρώπινων πόρων σε συνδυασμό με τις αυξημένες υποχρεώσεις τους για τη διεκπεραίωση άλλων θεμάτων της αρμοδιότητάς τους (π.χ. Πολεοδομία, Επαρχιακές Διοικήσεις, Τμήμα Αρχαιοτήτων).

ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 2003 - 2010

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
Στρατηγική Προϊόντος			
A. Γενική Υποδομή			
1. Δημόσιοι Χώροι / Τουριστική Εικόνα			
(α) Καθαρισμός προβληματικών χώρων που αποτελούν εστίες ακαθαρσιών και οπτικής ρύπανσης.	Επαρχιακές Διοικήσεις	Συνεχής εργασία	Θα υποδεικνύει ο ΚΟΤ χώρους που εντοπίζονται. Παράλληλα οι Επαρχιακές Διοικήσεις με τις Υπηρεσίες που διαθέτουν θα πρέπει να δραστηριοποιούνται και αυτεπάγγελα.
(β) Σκυβάλοτοποι (κατάργηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων)			
• Διεξαγωγή Μελέτης		2004 (έναρξη)	Εξασφαλίστηκε προενταξιακή οικονομική βοήθεια από Ε.Ε. Να δοθεί χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της Μελέτης και Σχέδιο Υλοποίησης.
• Καθορισμός Πράσινων Σημείων για απόθεση στερεών αποβλήτων		2003	
• Χώροι ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών οικιακών αποβλήτων		Πάφος 2004 Λ/κα-Αμ/στος 2005 Λ/σία-Λ/σός 2006	
2. Βελτίωση Δομημένου Περιβάλλοντος - Αισθητική Εικόνα			
(α) Ρυθμιστικά Σχέδια Περιοχής	Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως		

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ακτή Ολυμπίων (Λεμεσός) - Υλοποίηση έργων ▪ Παραλιακό Μέτωπο Πάφου (ανάπλαση) - Υλοποίηση έργων ▪ Περιοχή δρόμου Αγίας Μαύρης (Αγ. Νάπα) 		<p>2004 - Α' φάση 2005 - Β' φάση</p> <p>Α' φάση - 2004 Για τις επόμενες φάσεις δεν καθορίζεται χρονοδιάγραμμα</p>	<p>Να καθορισθεί χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του έργου.</p> <p>Το έργο ανέλαβε η Τοπική Αρχή. Για την αισθητική αναβάθμιση των κτιρίων το Τμήμα Πολεοδομίας εισηγείται αρχιτεκτονικό διαγωνισμό.</p>
<p>3. Δρόμοι - Πεζόδρομοι</p> <p>(α) Δρόμος Πόλης Χρυσοχούς - Λατσιά</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ετοιμασία Ρυθμιστικού Σχεδίου - Υλοποίηση έργου <p>(β) Παραλιακός Λεμεσού (ολοκλήρωση έργου)</p> <p>(γ) Παραλιακός Δεκέλεια - Λάρνακα</p> <p>(δ) Λεωφόρος Στρατηγού Τιμάγια (Λάρνακα)</p> <p>(ε) Παραλιακή Λεωφόρος Πάφου (Βελτίωση)</p> <p>(στ) Νέος δρόμος προς αεροδρόμιο Πάφου</p> <p>(ζ) Νέος δρόμος από νότιο παρακαμπτήριο Πάφου μέχρι τη λεωφόρο Απ. Παύλου και επέκταση μέχρι τον Κόλπο των Κοραλλίων</p>	<p>Τμήμα Πολεοδομίας</p>	<p>Β' εξάμηνο 2004</p> <p>2006 - 2007</p> <p>2005 - 2006</p> <p>Δεν καθορίζεται</p> <p>2003 - 2008</p> <p>2006</p> <p>2005-2006 - Α' φάση</p> <p>2006-2007 - Υλοποίηση Β' φάσης</p>	<p>Το έργο θα υλοποιηθεί σε τέσσερις φάσεις. Να δοθούν συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα εκτέλεσης των έργων κάθε φάσης.</p> <p>Το έργο άρχισε</p> <p>Να καθορισθεί χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση του έργου.</p> <p>Να δοθούν χρονοδιαγράμματα υλοποίησης των άλλων δύο φάσεων του έργου.</p>

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
(η) Παραλιακός Πεζόδρομος Πρωταρά		2003 - 2004 - Α' φάση	Να δοθεί χρονοδιάγραμμα για ολοκλήρωση του έργου.
<p>4. Πλατείες / Αστικά Κέντρα</p> <p>(α) Πλατεία Τροόδους</p> <p>(β) Κάστρο - Αγ. Νάπα (Λεμεσός)</p> <p>(γ) Ανάπλαση παραδοσιακού κέντρου πλατείας Μέσα Γειτονιάς</p> <p>(δ) Ανάπλαση παραδοσιακού κέντρου πλατείας Αγ. Αθανασίου</p> <p>(ε) Άρσος</p>	Τμήμα Πολεοδομίας	<p>2003 - 2005</p> <p>Δεν υπάρχουν χρονοδιαγράμματα</p> <p>2003 - 2004</p> <p>Ετοιμάζονται σχέδια και προσφορές</p> <p>Εναρξη εκτέλεσης 2004</p>	<p>Να καθοριστούν χρονοδιαγράμματα μετά την ολοκλήρωση του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού.</p> <p>Να καθοριστεί χρονοδιάγραμμα υλοποίησης</p> <p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του έργου</p>
<p>5. Ανάπλαση υποβαθμισμένων χώρων εντός τουριστικών περιοχών</p> <p>(α) Κέντρο Αγίας Νάπας</p> <p>(β) Περιοχή Μαρinas Λεμεσού</p> <p>(γ) Αστικό Κέντρο Λάρνακας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πλατεία Αγ. Λαζάρου • Πλατεία Μεσαιωνικού Κάστρου • Πλατεία Ερμού 	Τμήμα Πολεοδομίας	<p>Εγινε χωροταξική μελέτη</p> <p>2004 - Πρακήρυξη προσφορών</p>	<p>Περιλαμβάνεται Πολιτική στο Τοπικό Σχέδιο Αγίας Νάπας. Θα προωθηθεί σε συνδυασμό με τα Σχέδια Κινήτρων για αναβάθμιση / απόσυρση κτιρίων όσον αφορά τη ξενοδοχειακή υποδομή.</p> <p>Να καθοριστεί χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των έργων</p> <p>Να καθοριστεί χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των έργων</p>

ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 2003 - 2010

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
A. Στρατηγική Προϊόντος			
Γενική Υποδομή			
<p>1. Οδικό Δίκτυο</p> <p>(α) Πρόγραμμα ανάπτυξης Οδικού Δικτύου 2004 - 2010.</p> <p>(β) Εκτέλεση έργων σε φάσεις - Διακοπή εργασιών την περίοδο αιχμής.</p> <p>(γ) Αυστηρή τήρηση χρονοδιαγραμμάτων και επιτάχυνση εκτέλεσης έργων.</p> <p>(δ) Τοποθέτηση πινακίδων για χώρους τουριστικού ενδιαφέροντος (π.χ. Μαρίνες, Αγροτουρισμός κλπ.)</p> <p>(ε) Συχνότερος και συστηματικός καθαρισμός των δρόμων.</p>	<p>Τμήμα Δημοσίων Έργων</p>	<p>Γίνεται. Να συνεχίσει η ίδια πρακτική.</p> <p>Γίνεται. Να συνεχίσει</p> <p>Να γίνεται σε συνεργασία με ΚΟΤ σε συνεχή βάση</p>	<p>Κατά την ετοιμασία του Προγράμματος να παρέχεται η δυνατότητα στον ΚΟΤ να εκφέρει απόψεις για τις προτεραιότητες.</p> <p>Να εγκρίνονται οι αναγκαίες πιστώσεις</p>
2. Κυματοθραύστες και άλλα έργα προστασίας των ακτών	Τμήμα Δημοσίων Έργων		

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
<ul style="list-style-type: none"> Υλοποίηση εισηγήσεων Μελέτης Μετσοβείου Πολυτεχνείου 		<p>Δεν μπορεί να δοθεί δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα λόγω δυσκολιών στην εξασφάλιση της συνεισφοράς των Τοπικών Αρχών</p>	<p>Επιβάλλεται να προβληματίσει την Κυβέρνηση το θέμα και να εξευρεθούν λύσεις σύντομα.</p>
<p>3. Αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου</p> <ul style="list-style-type: none"> Ανέγερση νέων κτιρίων στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου Παραχώρηση χώρου στα δύο αεροδρόμια στον ΚΟΤ για τουριστική πληροφόρηση Διάσφαλιση λειτουργίας χώρων διάθεσης παραδοσιακών αυθεντικών προϊόντων 		<p>Να τηρηθούν πιστά τα χρονοδιαγράμματα</p>	<p>Θα συζητηθούν με τον επιτυχόντα προσφοροδότη στο στάδιο των τελικών διαπραγματεύσεων</p>
<p>4. Λιμάνια</p> <ul style="list-style-type: none"> Νέα αίθουσα επιβατών στο λιμάνι Λεμεσού 	<p>Αρχή Λιμένων</p>	<p>2004 - 2007</p>	<p>Να γίνει προσπάθεια για επίσπευση</p>
<p>Ειδικά Προϊόντα</p>			
<p>Αρχαιολογικοί Χώροι</p> <p>(α) Κούριο</p> <p>(β) Κούκλια</p> <ul style="list-style-type: none"> Πλατεία 	<p>Τμήμα Αρχαιοτήτων</p>	<p>2003 (τέλος)</p> <p>Δεν δόθηκε χρονοδιάγραμμα</p>	<p>Πρωθείται η προκήρυξη αρχιτεκτονικού διαγωνισμού σε συνεργασία με το Τμήμα Πολεοδομίας. Να δοθεί χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του έργου.</p>

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έργα στον αρχαιολογικό χώρο στα πλαίσια της Διαδρομής "Αφροδίτη" ▪ Κέντρο Πληροφόρησης Διαδρομής "Αφροδίτη" <p>(γ) Κάτω Πάφος</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Στέγαστρα για ψηφιδωτά <p>(δ) Αμαθούντα</p> <p>(ε) Άγιος Γεώργιος Πέγειας</p> <p>(στ) Κολόσσι - Κέντρο Μελέτης Σταυροφοριών</p>		<p>2003</p> <p>2003</p> <p>Δεν δόθηκε</p> <p>Δεν δόθηκε. Το έργο θα υλοποιηθεί σε φάσεις</p> <p>Δεν δόθηκε</p> <p>Γίνεται μελέτη από το Τμήμα Πολεοδομίας</p>	<p>Να δοθεί</p> <p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα</p> <p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα</p> <p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της Μελέτης και υλοποίησης του έργου</p>
<p>Βυζαντινές Εκκλησίες / Εκκλησίες UNESCO</p> <p>(α) Συντήρηση</p> <p>(β) Έργα προστασίας</p> <p>(γ) Περιτειχίσματα</p> <p>(δ) Διευκολύνσεις για το κοινό</p>	<p>Τμήμα Αρχαιοτήτων</p>	<p>Γίνεται</p> <p>2004</p> <p>Εγιναν σε τρεις εκκλησίες</p> <p>Εγιναν σε μία. Ετοιμάζονται μελέτες για άλλες δύο</p>	<p>Περιλήφθηκαν πιστώσεις στον Προϋπολογισμό 2004</p> <p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα για τις υπόλοιπες (όπου χρειάζεται)</p> <p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα για τις δύο που ετοιμάζονται μελέτες και για τις υπόλοιπες (όπου χρειάζεται)</p>
<p>Αρχαιολογικά Μουσεία</p> <p>(α) Νέο Κυπριακό Μουσείο</p>	<p>Τμήμα Αρχαιοτήτων</p>	<p>Δεν δόθηκε</p>	<p>Να δοθεί χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του έργου</p>

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
(β) Επαρχιακά αρχαιολογικά μουσεία - Αναβάθμιση (γ) Τοπικό Μουσείο Ιδαίου		Δεν υπάρχει προγραμματισμός Αναμένεται η αποδέσμευση πιστώσεων από το Γραφείο Προγραμματισμού	Το Τμήμα Αρχαιοτήτων ετοιμάζει μελέτη για τη Λεμεσό σε συνεργασία με Ελλαδίτες ειδικούς. Να δοθεί χρονοδιάγραμμα για ετοιμασία μελετών για όλα τα επαρχιακά μουσεία και υλοποίηση των μελετών. Να δοθεί χρονοδιάγραμμα για ετοιμασία των μελετών και υλοποίηση του έργου
Παράκτιες Κρουαζιέρες	Λιμενική Αστυνομία		
(α) Έλεγχος σκαφών για διαπίστωση τήρησης κανόνων ασφαλείας σύμφωνα με τα πιστοποιητικά που εκδίδονται (β) Πρόληψη ρύπανσης της θάλασσας από απόρριψη σκυβάλων και άλλων αποβλήτων από σκάφη			Πρέπει να γίνεται συστηματικός έλεγχος
Θαλάσσια Αθλήματα <ul style="list-style-type: none"> ▪ Συστηματικός έλεγχος για τήρηση κανονισμών ασφαλείας με βάση τη σχετική Νομοθεσία (ΚΔΓ 342/2003 - Περί Ταχυπλόων Σκαφών) 	Λιμενική Αστυνομία		
Συγκοινωνίες <ul style="list-style-type: none"> ▪ Μελέτη για την καθιέρωση δρομολογίων σύνδεσης Αεροδρομίων με τουριστικές περιοχές και δρομολογίων σύνδεσης σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος 	Τμήμα Οδικών Μεταφορών	2004	Το θέμα θα προωθηθεί σε συνεργασία με τον ΚΟΤ

3.11.2003

ΔΣ/ΑΑ

sxedio yloroiisis-yπουργείο syginonion-pin-nov03

ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 2003 - 2010

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
Στρατηγική Προϊόντος			
A. Ειδικά Προϊόντα			
1. Μονοπάτια Μελέτης της Φύσης	Τμήμα Δασών		
(α) Δίκτυο Μονοπατιών στον Κύκκο.		2010	Πρέπει να δοθεί αναλυτικό πρόγραμμα υλοποίησης με λεπτομέρειες (φάσεις, μήκος κλπ.)
(β) Μονοπάτι "Δύο Μούπτες" στο Μαχειρά (περιμετρικό).		2010	
(γ) Βελτίωση και αναβάθμιση υφιστάμενων μονοπατιών στα δάση.		Συνεχής εργασία	
B. Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης	Τμήμα Δασών		
(α) Αθαλάσσα		2003	Συνδέεται με την Απόφαση για το Διαχειριστικό Σχέδιο Ακάμα. Θα πρέπει να δοθεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης. Οι προτεραιότητες να συνδεθούν με τις εισηγήσεις της Μελέτης που θα γίνει (Master Plan) για την ανάπτυξη του Τουρισμού της Υπαιθρου (Διαρθρωτικά Ταμεία - Στόχος 2)
(β) Ακάμας		2010	
(γ) Εθνικό Δασικό Πάρκο Πολεμιδιών		2010	
(δ) Σταυρός της Ψώκας		2010	
(ε) Μάντρα του Καμπιού		2010	

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
<p>Γ. Μουσεία με θέμα τη Φύση</p> <p>(α) Μουσείο Δασικού Περιεχομένου (παλαιές ξυλοκατασκευές, δασικά εργαλεία) - Κάμπος</p> <p>(β) Μουσείο Μεταλλείου Αμιάντου</p>	Τμήμα Δασών	<p>2006</p> <p>2010 (μετά την ολοκλήρωση το 2005 μελέτης επικινδυνότητας που γίνεται για το μεταλλείο)</p>	
<p>Δ. Εθνικά Δασικά Πάρκα</p> <p>(α) Πέτρα του Ρωμηού</p> <p>(β) Άγιος Νικάνδρος (Αγία Νάπα)</p> <p>(γ) Μαχαιράς</p> <p>(δ) Σωτήρα (Αγ. Νάπα)</p>	Τμήμα Δασών	<p>2004 - 2007</p> <p>2007</p> <p>2010</p> <p>2010</p>	
<p>Ε. Εκδρομικοί και Κατασκηνωτικοί Χώροι</p> <p>(α) Εκδρομικός χώρος στον Αγ. Νικάνδρο</p> <p>(β) Εκδρομικός χώρος στη Σωτήρα (Αγ. Νάπα)</p> <p>(γ) Εκδρομικός χώρος στην Πικνή (Ακάμας)</p>	Τμήμα Δασών	<p>2005</p> <p>2010</p> <p>2010</p>	<p>Περιλαμβάνεται στο Σχέδιο του Εθνικού Δασικού Πάρκου</p> <p>" " "</p> <p>Συνδέεται με την έγκριση του Διαχειριστικού Σχεδίου Ακάμα.</p>
<p>Κατασκηνωτικοί Χώροι</p> <p>(α) Ακάμας (νέος)</p>		2010	<p>Συνδέεται με την Απόφαση για το Διαχειριστικό Σχέδιο. Ο κατασκηνωτικός χώρος πρέπει να γίνει το αργότερο μέχρι το 2005 για να εξαλειφθούν τα προβλήματα που παρουσιάζονται από την</p>

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
			ανεξέλεγκτη κατασκήνωση που γίνεται σήμερα στην περιοχή.
(β) Πλατάνια, Καμπί του Καλοήρου, Φράκτης Προδρόμου, Σταυρός της Ψώκας (υφιστάμενοι)		2006	Αναβάθμιση
ΣΤ. Βοτανικοί Κήποι	Τμήμα Δασών		
(α) Αθαλάσσα		2004	Ο Κήπος λειτουργεί. Έργα συμπλήρωσης.
(β) Ακάμας		2005	Αρχισε η κατασκευή.
(γ) Αμιάντος		2007	Αρχισε η κατασκευή του από το 2003.
Ειδικά Προϊόντα			
1. Υποδομή για Ναυτικό Τουρισμό - Ζώνη Ναυσιπλοίας για σκάφη αναψυχής	Τμήμα Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών		
(α) Αλιευτικό καταφύγιο Λασιί - Δημιουργία νέας λιμενολεκάνης για σκάφη αναψυχής και αναβάθμιση υφιστάμενου		2004	Αρχισαν τα έργα
(β) Ζύγι - Νέο αλιευτικό καταφύγιο με πρόβλεψη για χρήση από σκάφη αναψυχής		Εναρξη 2004	Να δοθεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα συμπλήρωσης.
(γ) Πισσούρι		2010	Η δημιουργία του αλιευτικού καταφυγίου θα αποφασιστεί με βάση τα πορίσματα μελέτης που προγραμματίζεται να αρχίσει σύντομα.
2. Θαλάσσια Πάρκα Η δημιουργία θαλασσίων πάρκων συνδέεται με τα διαχειριστικά σχέδια που θα γίνουν για οκτώ (8) θαλάσσιες περιοχές	Τμήμα Αλιείας και Θαλασσίων Εργων		

που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα "Φύση 2000" και μέχρι το 2010 θα κηρυχτούν προστατευόμενες. Ήδη ετοιμάζονται διαχειριστικά σχέδια για τις περιοχές Κάβο Γκρέκο, Νησιά (Παραλίμνι) και Μουλιά (Πάφος).			
3. Παλιά Μεταλλεία - Συντήρηση και τρόποι ανάδειξης των παλιών μεταλλείων	Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης	Από το 2005 και μετά με βάση τα πορίσματα της Μελέτης Στρατηγικής που γίνεται.	
Περιβάλλον			
1. Δίκτυο "Φύση 2000"	Υπηρεσία Περιβάλλοντος		
(α) Ετοιμασία Διαχειριστικών Σχεδίων για 5 περιοχές από τις 27 που θα συνταχθούν στο Δίκτυο με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.		2004 - 2007	Να δοθεί ο προγραμματισμός για την υλοποίηση των 5 σχεδίων και ο προγραμματισμός για την ετοιμασία και υλοποίηση άλλων σχεδίων την περίοδο 2007-2010.
2. Σχέδιο ενθάρρυνσης καλλιέργειας αρωματικών και αυτοφυών φυτών	Τμήμα Γεωργίας		Λειτουργούν 130 μονάδες καλλιέργειας αρωματικών φυτών. Να συνεχιστεί η λειτουργία του Σχεδίου.
3. Βιοκαλλιέργειες	Τμήμα Γεωργίας		
(α) Σχέδιο Κινήτρων		Λειτουργεί από το 2002. Θα συνεχιστεί.	
(β) Εκστρατεία διαφώτισης		Αρχές 2004	

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
(γ) Προβολή της Βιολογικής Γεωργίας - Συμμετοχή στη Γεωργική Έκθεση			
4. Μέλετη Στρατηγικής για την Αειφόρο Λατομική και Μεταλλευτική ανάπτυξη της Κύπρου 2001 - 2025	Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης	2004	
5. Τουρισμός της Υπαιθρου - Αγροτουρισμός (α) Προγράμματα για εκπαίδευση αγροτών για παρασκευή παραδοσιακών προϊόντων, χειροτεχνήματα, μεταποίησης γεωργικών προϊόντων	Τμήμα Γεωργίας	Λειτουργούν	

ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 2003 - 2010

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Εργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
<p>Στρατηγική Ποιότητας / Αξίας</p>			
<p>1. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διεύρυνση προγραμμάτων τεχνικών σχολών • Λειτουργία Εσπερινής Τεχνικής Σχολής • Προγράμματα για παραδοσιακά επαγγέλματα 		<p>Εγινε</p> <p>Λειτουργήσε. Πρώτοι απόφοιτοι 2003-2004</p> <p>2005</p>	<p>Το Υπουργείο Παιδείας επιβάλλεται να συμμετέχει στην Επιτροπή Αξιολόγησης της Μελέτης για τις ανάγκες της Τουριστικής Βιομηχανίας που θα γίνει από το Υπουργείο Εργασίας δεδομένου ότι θα έχει ρόλο στην εφαρμογή / αξιοποίηση των πορισμάτων</p>
<p>2. Καλλιέργεια τουριστικής και περιβαλλοντικής συνείδησης</p>		<p>Γίνεται σε συνεχή βάση μέσω προγραμμάτων στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση</p>	

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
Στρατηγική Προϊόντος			
1. Εκδηλώσεις - Πολιτιστικές και Καλλιτεχνικές - Προγραμματισμός	Πολιτιστικές Υπηρεσίες	Από το 2005 και μετά οι σημαντικές εκδηλώσεις θα ανακοινώνονται ένα χρόνο προηγουμένως	Επιβάλλεται να γίνεται μεσοπρόθεσμος προγραμματισμός π.χ. 3 χρόνια
2. Μουσεία - Πινακοθήκες - Μόνιμες Εκθέσεις Δημιουργία Υποδομής			
(α) Καταγραφή και αξιολόγηση υφιστάμενης υποδομής		Ιούνιος 2004	Θα πρέπει να γίνει άμεσα η διερεύνηση που προτείνεται για τη δυνατότητα εξασφάλισης κονδυλίων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(β) Διεξαγωγή Μελέτης για αναβάθμιση της υφιστάμενης υποδομής και δημιουργία νέας υποδομής		Οκτώβριος 2004	
(γ) Υλοποίηση		2005 και μετά	
3. Αθλητικός Τουρισμός			
(α) Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη και διαχείριση προϊόντος για αθλήματα προτεραιότητας	ΚΟΑ	2003	Συνεργασία με ΚΟΤ
(β) Υλοποίηση ενεργειών		2004 - 2006	Θα υλοποιηθούν έργα και δράσεις όπως προκύπτουν από το Σχέδιο

ΣΧΕΔΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 2003 - 2010

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Έργα / Ενέργειες	Υπηρεσία / Τμήμα	Χρονοδιάγραμμα	Σχόλια / Παρατηρήσεις
Στρατηγική Ποιότητας / Αξίας			
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	Τμήμα Εργασίας		
1. Διεξαγωγή Μελέτης για εντοπισμό ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών στην τουριστική βιομηχανία κατά κλάδο και ειδικότητα (α) Οριστικοποίηση όρων εντολής και προκήρυξη (β) Κατακύρωση και διεξαγωγή		2003 2004	Η Μελέτη θα γίνει σε συνεργασία με ΚΟΤ, ΑΞΙΚ, ΑΑΑΔ και Γραφείο Προγραμματισμού και θα συγχρηματοδοτηθεί από τον ΚΟΤ
2. Ακαδημία Τουρισμού	Τμήμα Εργασίας	2004	Ο ρόλος και τρόπος λειτουργίας της Ακαδημίας θα καθοριστεί με βάση τα ευρήματα της Μελέτης για την ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού (συνεργασία ΚΟΤ και Γραφείου Προγραμματισμού). Ο ΚΟΤ θα επιχορηγεί προγράμματα επιμόρφωσης αυτοεργοδοτούμενων.
3. Καθορισμός και έλεγχος ελάχιστων προσόντων για απασχόληση αλλοδαπών στην τουριστική βιομηχανία. Θεσμοθέτηση υποχρεωτικού εισαγωγικού προγράμματος για όλο το νεοεισερχόμενο προσωπικό.	Τμήμα Εργασίας	2004	Συνεργασία με ΚΟΤ
4. Διεξαγωγή μελέτης για διαπίστωση των λόγων αποχώρησης προσοντούχων υπαλλήλων από τη Ξενοδοχειακή Βιομηχανία	Τμήμα Εργασίας	2003	Ηδη διεξάγεται από το ΑΞΙΚ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ 20ΑΕΤΙΑΣ
ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ - ΚΥΡΙΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΥΣΤΡΙΑ	ΔΑΝΙΑ	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΣΡΑΗΛ	ΙΤΑΛΙΑ	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	ΡΩΣΙΑ
1970	126660	247	1073	25	1925	2864	9305	186	2870	730	8052	10401	8895	433
1971	178898	528	1434	321	2596	10193	12327	289	5410	2424	78082	13880	10708	448
1972	228309	888	3103	429	3217	19488	12816	511	15899	2468	98136	15177	10392	530
1973	264066	1038	2554	2308	4474	26799	15017	731	21605	2233	116226	18877	10067	308
1974	150478	565	1517	1864	3688	16812	9614	418	17847	1157	52938	7652	7581	302
1975	47084	443	245	175	776	1108	7506	82	623	407	17474	2348	2080	394
1976	180206	508	457	384	2501	4278	15826	136	1961	736	34501	6730	4967	1026
1977	178185	800	683	1189	2889	7708	22376	146	3127	1118	55586	9741	7477	26307
1978	216679	1020	743	3770	3512	10573	25518	152	6516	2805	74893	11312	7049	25866
1979	297013	3389	1965	6994	4626	19838	33649	394	11629	4068	106287	14330	7909	26235
1980	363375	6888	1172	7039	5113	26565	33688	241	30697	8149	111369	15756	7322	22704
1981	429313	10265	1158	7573	8038	31070	27860	1006	67778	10881	129051	16380	8076	31381
1982	546180	11667	15044	9329	9719	36391	34679	14369	86369	12328	134767	17574	10817	52483
1983	620726	11767	10201	9080	10318	38300	32220	22483	56835	16515	168108	22417	14026	78847
1984	736972	14651	8751	13446	12091	41094	36228	28809	57899	22769	210156	25739	16742	103772
1985	813807	23618	7417	13521	21821	55146	42882	32324	70952	31311	238295	36593	16823	89310
1986	827937	20638	7440	19704	22936	54405	37890	44367	86382	29173	287000	56888	12144	54745
1987	948551	27113	14775	33910	24654	77188	47668	48461	99997	38838	309150	88823	11031	47750
1988	1111818	25056	16936	58111	25633	106137	55714	39842	117196	44474	406365	96787	9008	30793
1989	1377636	27276	18104	84204	26250	108705	59025	30063	114717	46801	549552	110304	13836	87469
1990	1561479	28793	18628	119480	23805	99672	70678	32582	106681	44600	691532	120193	14888	80186
1991	1385129	28002	17057	70566	23193	86216	60118	17469	90924	38687	678148	11003	22867	39733
1992	1991000	36500	26340	70600	15000	102260	65200	31000	112150	62000	1087500	184100	27800	50300
1993	1841000	40000	28977	36388	3000	120000	58800	27024	78976	75000	950000	150000	27000	36000
1994	2068000	43000	50000	30000	40000	173000	57000	40000	89000	98000	970000	260000	30000	36000
1995	2100000	43000	50000	38000	48000	235000	65000	43000	99000	110000	850000	260000	36000	80000
1996	1950000	38000	43000	40000	45000	240000	75000	46000	106000	88000	720000	260000	36000	80000
1997	2088000	28841	32866	32866	32866	67749	67749	67749	67749	67749	1015234	96256	1015234	130000
1998	2222706								112675					

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- **ΒΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1993 ΣΤΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.**

ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΕΤΟΣ

Βάση του σχετικού πίνακα (ο οποίος αρχίζει από το 1970 έως το 1993, και αναφέρεται στις εξής χώρες: Αυστρία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Νορβηγία, Σουηδία, Ελβετία, Ην. Βασίλειο, ΗΠΑ, Λίβανος, Ρωσσία), αναλύονται οι αφίξεις κατά χώρα κάθε χρόνο ξεχωριστά, προκύπτοντας τα εξής συμπεράσματα:

- 1970 : MAX → Ην. Βασίλειο 60052 , MIN → Νορβηγία 186
Σύνολο → 126580
- 1971 : MAX → Ην. Βασίλειο 78062 , MIN → Νορβηγία 289
Σύνολο → 178598
- 1972 : MAX → Ην. Βασίλειο 98136 , MIN → Φινλανδία 429
Σύνολο → 228309
- 1973 : MAX → Ην. Βασίλειο 116026 , MIN → Ρωσσία 308
Σύνολο → 264066

Από το 1970 μέχρι το 1973 το Ην. Βασίλειο κατέχει την πρωτία στις αφίξεις τουριστών και είναι σταθερή. Στην αντίθετη πλευρά βρίσκονται η Νορβηγία, η Φινλανδία και η Ρωσσία. Γενικά όλες οι χώρες αυξάνουν τα τουριστικά ρεύματα τα οποία φτάνουν στην Κύπρο για διακοπές.

Παρουσιάζεται μια αύξηση στο σύνολο έως το 1973 (137486), αφίξεων.

- 1974 : MAX → Ην. Βασίλειο 52938 , MIN → Ρωσσία 302
Σύνολο → 150478
- 1975 : MAX → Ην. Βασίλειο 17474 , MIN → Νορβηγία 82
Σύνολο → 47084
- 1976 : MAX → Λίβανος 77887 , MIN → Νορβηγία 136
Σύνολο → 180206
- 1977 : MAX → Ην. Βασίλειο 55565 , MIN → Νορβηγία 146
Σύνολο → 178185

Από το 1974 μέχρι το 1977 υπάρχει μια αισθητή μείωση των αφίξεων όλων των χωρών, για παράδειγμα το Ην. Βασίλειο το οποίο παραμένει πρώτο, παρουσιάζει μείωση κατά το μισό της προηγούμενης χρονιάς(μείωση τάξης των 63088 αφίξεων).

Η μείωση αυτή δεν είναι καθόλου τυχαία. Το 1974 έγινε η Τούρκικη εισβολή στη Κύπρο με καταστροφικές συναίπειες όχι μόνο στον Τουρισμό αλλά και στην Οικονομία, Βιομηχανία και γενικότερα σε όλους τους τομείς ανάπτυξης του νησιού. Αυτό το γεγονός ήταν ένα μεγάλο πλήγμα για την Τουριστική Ανάπτυξη του τόπου. Η μείωση στην Τουριστική Ζήτηση του νησιού θα συνεχιστεί και θα επηρεάσει και τα επόμενα χρόνια που θα ακολουθήσουν, αλλά αν το ψάξουμε πιο βαθιά θα δούμε ότι μέχρι σήμερα αν δεν γινόταν η εισβολή η Κύπρος θα ήταν κατά πολύ πιο αναπτυγμένη, όχι μόνο στην Τουριστική Βιομηχανία.

Η μισή σχεδόν Κύπρος βρίσκεται στα χέρια του κατακτητή, πόλεις όπως η Αμμόχωστος, η Κερύνεια που είχαν την πιο μεγάλη τουριστική ζήτηση γίνονται έρμαιο στα χέρια του Απίλα. Σταματούν να ζούν και κάθε είδος ανάπτυξης φαντάζει μέχρι τα τελευταία χρόνια όνειρο. Μοιάζουν να τα έχουν στοιχειώσει και ο χρόνος να σταμάτησε στο τότε.

Το 1976 η καρδιά της Κύπρου αρχίζει και πάλι να κτυπά αργά αλλά σταθερά, προσπαθεί να γιατρέψει τις πληγές της, και τα καταφέρνει. Έτσι παρουσιάζεται αύξηση των Τουριστικών ρευμάτων που έρχονται δειλά - δειλά στο νησί.

- 1978 : MAX → Ην. Βασίλειο 74593 , MIN → Νορβηγία 152
Σύνολο → 216679
- 1979 : MAX → Ην. Βασίλειο 106287 , MIN → Νορβηγία 394
Σύνολο → 297013
- 1980 : MAX → Ην. Βασίλειο 111359 , MIN → Νορβηγία 241
Σύνολο → 353375
- 1981 : MAX → Ην. Βασίλειο 129051 , MIN → Νορβηγία 1005
Σύνολο → 429313

Όπως μπορούμε να δούμε τα επόμενα χρόνια υπάρχει εμφανές αύξηση της τουριστικής ζήτησης. Η Κύπρος πλέον αναπτύσσει τις τουριστικές υποδομές οδικές αρτηρίες στο άλλο τις μισό. Δεν σταματά εδώ αλλά κτίζει νέα ξενοδοχεία, τουριστικά καταλύματα, με εμφανές αποτέλεσμά στα επόμενα χρόνια να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο η τουριστική ζήτηση.

Οι ξένοι τώρα επισκέπτονται το νησί του Έρωτα, της Αφροδίτης και μένουν έκπληκτοι από την φιλοξενία και την απλότητα των κατοίκων της. Το Ην. Βασίλειο εξακολουθεί να ηγείται των άλλων χωρών έχοντας τον μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι όλες οι άλλες

χώρες έχουν μια μικρή σχετικά αλλά σταθερή αύξηση, σε αντίθεση με την Νορβηγία η οποία αν και βρίσκεται στην τελευταία θέση παρουσιάζει αύξηση σχεδόν πάνω του μισού της προηγούμενης χρονιάς (764 αύξηση το 1981). Το ίδιο και η Σουηδία η οποία το 1980 βρίσκεται στις 30597 αφίξεις και το 1981 φτάνει τις 67778 αφίξεις, δηλαδή παρουσιάζει αύξηση του αριθμού στις 37181 αφίξεις.

- 1982 : MAX →Ην. Βασίλειο 134767 , MIN →Ρωσία 1395
Σύνολο →548180
- 1983 : MAX →Ην. Βασίλειο 1168108 , MIN →Ρωσία 1876
Σύνολο →620726
- 1984 : MAX →Ην. Βασίλειο 210156 , MIN →Ρωσία 1616
Σύνολο →736972
- 1985 : MAX →Ην. Βασίλειο 238295 , MIN →Ρωσία 1818
Σύνολο →813607

Τα επόμενα 4 χρόνια από το 1982 έως το 1985 έχουμε μια αισθητή αύξηση στις αφίξεις. Εδώ εντύπωση κάνει η αύξηση από το 1982 στο 1983 της Νορβηγίας που είναι 8114 αφίξεις, καθώς και η αύξηση που παρουσιάζει ο Λίβανος το 1984 και φτάνει στις 103772 αφίξεις δημιουργώντας διαφορά 24925 αφίξεων από την αμέσως προηγούμενη χρονία.

- 1986: MAX →Ην. Βασίλειο 287000 , MIN →Ρωσία 1673
Σύνολο →827937
- MAX →Ην. Βασίλειο 309150 , MIN →Ρωσία 1883
Σύνολο →948551
- MAX →Ην. Βασίλειο 405355 , MIN →Ρωσία 2646
Σύνολο →1111818
- MAX →Ην. Βασίλειο 549552 , MIN →Ρωσία 6414
Σύνολο →1377636

Από το 1986 μέχρι το 1989 παρουσιάζεται σε γενικές γραμμές μια αύξηση στο σύνολο των αφίξεων όλων των χωρών, ανέρχεται στις 549699 αφίξεις. Μια ειδικότερη ανάλυση κατά χώρα παρουσιάζει τα εξής: Η Αυστρία παρουσιάζει αρχικά το 1987, 6475 περισσότερες αφίξεις. Το αμέσως επόμενο έτος υπάρχει μια μικρή μείωση η οποία όμως το 1989 χάνεται.

Η Δανία παρουσιάζει μια μεγάλη αύξηση στις αφίξεις την συγκεκριμένη τετραετία, χαρακτηριστικά υπάρχει μια αύξηση της τάξης των 10664 αφίξεων. Το ίδιο και η Φινλανδία τις οποίες η αύξηση κυμαίνεται στις 62500 αφίξεις σε 4 χρόνια. Η Γαλλία παραμένει σε σταθερά επίπεδα με μια μικρή αυξητική τάση. Γερμανία και Ελλάδα αυξάνουν και αυτές με την σειρά τους τις αφίξεις τουριστικών ρευμάτων προς την Κύπρο με 54300 και 21135 αντίστοιχα. Σε αντίθεση τώρα η Νορβηγία μειώνει τις αφίξεις της τη συγκεκριμένη τετραετία στις 14304.

Σουηδία και Ελβετία παρουσιάζουν αύξηση 29335 και 16628 αντίστοιχα. Το Ην. Βασίλειο συνεχίζει να παραμένει στην πρώτη θέση των προτιμήσεων τους προς την Κύπρο, έχει αύξηση στις 262552 αφίξεις. Η ΗΠΑ αν και αρχικά παρουσιάζουν μια μείωση στο τέλος του 1989 επιστρέφουν στα ίδια σχεδόν επίπεδα με το 1987, το ίδιο και ο Λίβανος. Η Ρωσία τώρα αν και κατέχει την τελευταία θέση στο σύνολο των αφίξεων, παρουσιάζει αισθητή αύξηση η οποία ανέρχεται στις 4741 αφίξεις.

- MAX → Ην. Βασίλειο 691532 , MIN → Ρωσία 11595
Σύνολο → 1561479
- MAX → Ην. Βασίλειο 678148 , MIN → ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ 11003
Σύνολο → 1385129
- MAX → Ην. Βασίλειο 1087500 , MIN → Γαλλία 15000
Σύνολο → 1991000
- MAX → Ην. Βασίλειο 950000 , MIN → Γαλλία 3000
Σύνολο → 1841000

Βλέποντας τον πίνακα από το 1990 μέχρι το 1993 εντύπωση δημιουργεί η αισθητή πτώση των αφίξεων το 1992 σε όλες τις χώρες ανεξαιρέτως. Τον επόμενο χρόνο όμως επέρχεται αύξηση, όχι όμως για την Φινλανδία και την Γαλλία οι οποίες συνεχίζουν να έχουν μείωση στα Τουριστικά Ρεύματα που φτάνουν στην Κύπρο.

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
ειρήσια εισοδ. απο τον τουρισμό(εκ.λ(ρες)	2.3	2.8	3.35	4.3	1.0	2.18	3.6	4.3	5.8	7.8	8.1

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
είδησια εισοδ. απο τον τουρισμό(εκ. λίρες)	13.5	19.0	23.8	13.9	5.4	20.7	23.8	33.3	50.1	71.7	102.4

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ετήσια εισοδ. απο τον τουρισμό (εκ. λίρες)	138.7	174.8	212.0	232.0	256.6	320.7	365.0	490.0	573.0	476.0	694.0

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ετήσια εισοδ. απο τον τουρισμό(εκ. λίρες)	696	810	810	780	843	878	1.025.0	1.194.0	1.277.0	1.136.0

TOURISM

IN CYPRUS

1.9.9.4

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

In 1994 tourism continued its ascending course and very good results were recorded both in the arrivals of tourists and in foreign exchange receipts.

Visitor arrivals increased by 7,5% in 1994 compared to 1993 and reached 2215337. Of these 2069000 were long stay visitors (tourists) with 12,4% increase over the corresponding figure of 1993 and 146337 were one-day visitors (excursionists) with 2,2% increase over 1993. Revenue from tourism is estimated to have reached CY£810,0 millions. Europe continued to generate the largest number of tourists and its percentage reached 89,2%.

According to the results of the 1994 tourist survey the majority of tourist belonged to the professional, technical and administrative occupational group, were university and post-secondary school graduates, came from the middle income class and were mostly between the ages of 30-54 years old. Also according to the same survey 38% of tourist were repeat visitors and 84,7% of all tourists used licensed accommodation establishments.

The most popular period among holidaymakers was again the third quarter of the year and the arrivals during the months July-September represented 39,1% on total.

TOURIST ARRIVALS

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
345 530	473 567	530 601	599 796	665 802	709 727	827 937	948 551	1 111 838	1 377 636	1 561 479	1 385 129	1 991 000	1 841 000	2 069 000

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY USUAL RESIDENCE

COUNTRY	1994	1993	% CHANGE
United Kingdom	970 000	950 000	2,1
Greece	57 000	55 000	3,6
Germany	173 000	120 000	44,2
France	40 000	30 000	33,3
Switzerland	98 000	75 000	30,7
Austria	43 000	40 000	7,5
Holland	50 000	42 000	19,0
Belgium	30 000	18 000	66,7
Italy	24 000	18 000	33,3
Ireland	18 000	15 000	20,0
Sweden	55 000	76 976	-10,4
Norway	40 000	27 024	48,0
Finland	30 000	36 388	-17,6
Denmark	50 000	22 887	118,5
Russia	60 000	—	—
East Europe	64 000	46 000	39,1
Other Europe	71 000	11 300	85,8
U.S.A	30 000	27 000	11,1
Israel	30 000	70 000	-57,1
Lebanon	35 000	35 000	—
Middle East Countries ¹	38 000	35 000	8,6
Gulf Countries	38 000	35 000	8,6
Other Countries	45 000	55 425	-18,8
All Countries	2 069 000	1 841 000	12,4

1. Egypt, Libya, Syria, Jordan, Iraq, 2. S. Arabia, Kuwait, U.A.E., Oman, Qatar, Yemen

¹ Figure for 1993 is included in «East Europe»

AVERAGE LENGTH OF STAY

The average length of stay as is estimated from the Tourist Survey of 1994 was 12.0 days.

ARRIVALS OF EXCURSIONISTS

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
34 590	34 495	36 277	115 301	160 571	151 643	158 392	208 421	199 733	162 390	114 377	88 083	126 415	143 159	140 337

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.94

	TOTAL NUMBER OF BEDS	HOTELS 5-1 STAR		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES A CLASS		TOURIST VILLAS		TOURIST APTS		FURNISHED APTS		HOTELS WITHOUT STARS AND GUEST HOUSES	
		UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	APTS	BEDS	APTS	BEDS	APTS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkosa	2147	15	1709	2	177	—	—	—	—	—	—	5	16	6	185
Lemesos	6105	45	10431	48	4533	—	—	—	—	244	666	93	293	6	183
Larnaka	3835	54	4795	44	3320	—	—	—	—	158	364	121	356	—	—
Pafos	8029	50	11568	69	6868	1	222	5	382	556	1968	107	362	3	172
Agia Napa	5982	35	2688	69	7726	—	—	—	27	28	12	40	—	—	—
Paralimni	2540	34	5036	42	3515	—	—	—	—	663	1938	—	—	—	—
Bill Resorts	2179	21	1696	1	32	—	—	—	—	—	—	—	—	14	449
TOTAL	76117	223	42963	275	26171	1	222	5	382	1649	4406	135	1064	31	809

The tourist towns of Famagousta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMODATION ESTABLISHMENTS

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
12 524	16 731	20 967	24 370	27 085	30 375	43 346	41 855	48 451	54 856	59 271	63 564	69 759	73 657	76 117

On 31.12.1994 the beds under construction were 4462.

PEOPLE EMPLOYED IN THE HOTEL INDUSTRY

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
4 300	5 200	6 300	6 900	7 700	8 600	9 550	10 850	11 400	14 420	15 415	16 300	20 000	21 300	33 300

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus.

- Tourism receipts in 1994 (CY£100 millions)
- Receipts from tourism represented 43.1% of the total receipts from the exports of goods and services together

DEVELOPMENT OF CONFERENCE TOURISM

NUMBER OF INTERNATIONAL CONFERENCE AND PARTICIPANTS

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Conference	132	150	198	278	331	423	451	498	661	811	670	470	597	590	610
Participant	5 102	6 314	8 660	12 510	13 980	17 787	19 048	25 398	29 749	40 550	32 830	22 560	37 000	35 500	31 950

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS TOURISM IN CYPRUS IN 1994

	TOURISTS	* ON LT. (INCLUSIVE TOURS)	%NON TOTAL ARRIVALS	*AVERAGE LENGTH OF STAY	*STAYED IN HOTELS (%)	*STAYED H. APTS AND OTHER TOURIST EST. (%)	*STAYED ELSEWHERE (%)	*AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (%)
U.K.	970 000	781 563	80.6	12.6	51.0	32.7	16.3	393.9
Scandinavian Countries	205 000	168 343	82.1	10.5	17.3	65.4	17.3	291.4
Germany	173 000	133 857	77.4	13.1	77.3	15.4	7.3	411.2
Switzerland	98 000	70 624	2.1	11.3	85.7	11.0	3.3	486.7
East Europe	65 000	34 234	52.7	11.1	78.1	9.9	12.0	444.9
Greece	58 000	5 956	10.3	10.7	44.4	7.2	48.4	255.7
Holland	50 000	38 017	76.0	12.2	34.7	26.2	39.1	389.1
Austria	43 000	28 265	65.7	11.5	83.5	10.0	6.5	409.3
France	40 000	27 282	68.2	10.8	87.4	8.5	4.1	368.8
Israel	30 000	10 233	34.1	5.5	77.5	9.6	12.9	238.9
Belgium	30 000	24 865	82.9	11.1	87.3	8.1	4.6	404.8
Italy	24 000	3 462	14.4	12.0	78.9	18.0	3.1	397.9
Ireland	18 000	17 366	96.5	12.7	25.7	51.9	22.4	538.4
Arab Countries	111 000	2 371	2.1	11.7	50.0	13.7	36.3	408.0

* Data is not complete

* Figures extracted from the 1994 Tourist Survey

TOURISM

IN CYPRUS

1.9.9.5

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

In 1995, tourism continued its ascending course although at a slower rate with very good results both in tourist arrivals and foreign exchange receipts.

In 1995, visitor arrivals increased by 1,6% as compared to 1994 and reached the level of 2 251 425. Out of these, it is estimated that 2 100 000 were long stay visitor arrivals (tourists) (an increase of 1,5% over the corresponding figure of 1994) and 151 425 were one-day visitor arrivals (excursionists) (an increase of 3% over the corresponding 1994 figure). Revenue from tourism is estimated to have remained at the 1994 levels i.e. at CYP£810,0 million, due to a 1,7% decrease of the average per person expenditure in 1995 as compared to 1994. Europe continued to generate the largest number of tourists with a share of 86,0% on total tourist arrivals.

According to the results of the 1995 tourist survey the majority of tourists belonged to the professional, technical and administrative occupational groups, were university graduates, came from the middle income class and were mostly between the ages of 30-55. Also according to the same survey, 37% of tourists were repeat visitors and 87,0% of all tourists stayed in licensed accommodation establishments.

TOURIST ARRIVALS

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
423 563	530 600	599 796	665 882	769 727	827 937	906 551	1 111 818	1 327 636	1 561 479	1 385 129	1 991 000	1 841 000	2 069 000	2 100 000

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	1995	1994	CHANGE %
United Kingdom	850 000	970 000	-12,37
Germany	235 000	173 000	35,84
Switzerland	110 000	98 000	12,24
France	46 000	40 000	15,00
Holland	58 000	50 000	16,00
Belgium / Luxembourg	38 000	30 000	26,67
Austria	43 000	43 000	—
Italy	71 000	24 000	-12,50
Ireland	16 000	18 000	-11,11
Greece	65 000	57 000	14,04
Scandinavian countries	230 000	205 000	12,20
Russia + CIS (1)	95 000	60 000	58,33
Israel	33 000	30 000	10,00
Arab countries (2)	105 000	111 000	-5,41
Other Countries	155 000	160 000	-3,13
All Countries	2 100 000	2 069 000	1,50

1. The 1994 figure shows only the tourist arrivals from Russia. Tourist arrivals from the CIS countries for 1994 are shown in the 'Other Countries' category.

2. The figure includes tourist arrivals from Lebanon, Middle East and Gulf Countries.

AVERAGE LENGTH OF STAY

According to the results of the 1995 Tourist Survey, the average length of stay is estimated at 11.5 days.

EXCURSIONIST ARRIVALS

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
74 495	76 277	115 701	160 571	151 845	158 592	208 421	199 773	162 390	114 377	88 063	126 415	143 159	147 057	151 425

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.95

	TOTAL NUMBER OF BEDS		HOTELS 5-1 STAR		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAS		TOURIST APTS		FURNISHED APTS		HOTELS WITHOUT STAR AND GUEST HOUSES		TRADITIONAL BUILDINGS	
	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	FLATS	BEDS	FLATS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkara	3416	14	2055	2	177	—	—	—	—	—	—	5	16	5	168	—	—	—
Lefkara	15474	47	10471	45	4194	—	—	—	—	310	612	61	264	5	183	—	—	—
Larnaca	8936	34	1696	46	1620	—	—	—	—	120	300	115	526	—	—	1	15	—
Pafos	18040	51	11679	41	3636	1	222	4	174	627	1792	81	264	2	61	1	12	—
Agia Napa	12869	36	6557	68	2080	—	—	—	—	537	1426	12	38	—	—	—	—	—
Pardalou	13773	21	5266	71	8423	—	—	—	—	27	26	1	4	—	—	—	—	—
Hill Resorts	2296	24	1944	1	82	—	—	—	—	—	—	—	—	14	120	—	—	—
TOTAL	76477	229	44620	276	27124	1	222	4	314	1641	4408	296	900	29	732	2	27	—

The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
16 731	20 967	24 170	27 085	30 375	43 346	45 855	48 456	54 857	59 271	63 564	69 759	73 657	76 117	76 427

On 31.12.1995 the number of beds under construction was 2458.

PEOPLE EMPLOYED IN THE HOTEL INDUSTRY

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
5 200	6 300	6 900	7 700	8 600	9 550	10 850	11 400	14 420	15 415	16 300	20 000	21 700	33 300	34 100

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus:

a. Tourism receipts in 1995: CYP810.0 million.

DEVELOPMENT OF CONFERENCE TOURISM

NUMBER OF INTERNATIONAL CONFERENCES AND PARTICIPANTS

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Conferences	150	198	278	331	423	451	496	661	811	670	470	597	590	610	600
Participants	6 314	8 660	12 510	13 980	17 287	19 048	25 398	29 749	40 550	32 830	22 560	37 000	35 500	31 950	40 000

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS TOURISM IN CYPRUS IN 1995

Main countries	TOURIST ARRIVALS	* ON I.T. (INCLUSIVE TOURS)	I.T. ON TOTAL ARRIVALS (%)	*AVERAGE LENGTH OF STAY	*STAYED IN HOTELS (%)	*STAYED IN HOTEL APTS AND OTHER TOURIST EST. (%)	*STAYED ELSEWHERE (%)	*AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (CYP)
U.K.	850 000	651 419	76,6	12,2	45,6	38,8	15,6	374,90
Germany	235 000	190 675	81,1	12,3	81,0	13,0	6,0	421,70
Switzerland	110 000	91 318	83,0	10,8	85,8	11,5	2,7	471,90
Russia + C.I.S.	95 000	31 805	33,5	11,2	74,8	11,5	13,7	438,10
Greece	65 000	9 250	14,2	13,2	38,3	8,0	53,7	293,80
Holland	58 000	44 968	77,5	11,4	53,4	39,8	6,8	370,70
Austria	43 000	22 924	53,3	11,7	84,2	6,4	9,4	424,20
France	46 000	31 658	68,8	10,0	82,8	9,0	8,2	387,40
Israel	33 000	11 878	36,0	4,7	86,1	7,6	6,4	223,00
Belgium / Lux.	38 000	30 313	79,6	10,6	91,9	3,1	5,0	420,90
Italy	21 000	4 523	21,5	9,9	79,7	16,4	4,4	345,40
Ireland	16 000	11 927	74,5	11,1	14,0	63,0	23,0	407,70
Arab Countries	105 000	3 460	3,3	10,3	52,6	15,0	32,4	383,50
All Countries	2 100 000	1 345 835	64,09	11,5	57,0	30,0	13,0	382,70

* Data is not complete.

* The figures are extracted from the 1995 Tourist Survey.

TOURISM

IN CYPRUS

1•9•9•6

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

As it has been estimated by CTO, 1996 was a difficult year mainly due to the recession in European Countries and to the publicity given by the media on various events that occurred in Cyprus during the year. Despite of all the difficulties and because of CTO's continuous efforts the arrivals of tourists is estimated to have reached 1 950 000 compared to 2 100 000 in 1995 i.e. there was a decrease of 7%.

Revenue from Tourism is estimated to have reached CY£780.0 million compared to CY£810.0 million in 1995, there was therefore a decrease of 3.7%. Europe continued to generate the largest number of tourist arrivals with a share of 59%.

TOURIST ARRIVALS

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
536 000	549 766	605 002	704 027	827 917	946 354	1 011 635	1 277 539	1 561 478	1 545 175	1 390 000	1 641 000	2 069 000	2 100 000	1 950 000

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	1996	1995	CHANGE %
United Kingdom	720 000	850 000	-15.29
Germany	240 000	235 000	2.13
Switzerland	88 000	110 000	-20.00
France	46 000	46 000	—
Holland	58 000	55 000	—
Belgium/Luxembourg	35 000	38 000	-7.89
Austria	36 000	43 000	-16.28
Italy	22 000	21 000	4.76
Iceland	14 500	16 000	-9.38
Greece	75 000	65 000	15.38
Scandinavian countries	235 000	230 000	2.17
Russia - Excl. the Union Coun.	130 000	95 000	36.84
Israel	40 000	33 000	21.21
Arab countries (1)	105 000	108 000	—
Other Countries	72 500	155 000	-53.23
All Countries	1 950 000	2 100 000	-7.14

1. The figure includes tourist arrivals from Lebanon, Middle East and Gulf Countries

AVERAGE LENGTH OF STAY

According to the results of the 1996 Tourist Survey, the average length of stay is estimated at 11 days.

EXCURSIONIST ARRIVALS

1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
76,777	119,701	166,571	151,825	178,542	206,621	199,715	167,180	114,377	85,083	126,415	141,158	147,057	151,475	126,576

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.96

	TOTAL NUMBER OF BEDS		HOTELS & 4 STAR		HOTEL APTE		TOURIST VILLAS		TOURIST VILLAS		TOURIST APTE		FURNISHED APTE		HOTELS WITHOUT STAR AND SIGHT SEINGS		TRADITIONAL BUILDINGS	
	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkara	2,731	11	2,184	2	177	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lefkara	36,811	45	33,020	66	4,966	—	—	—	—	4,777	1,946	35	177	8	183	8	74	—
Limassol	49,736	34	48,966	46	8,536	—	—	—	—	8,739	2,076	66	190	—	—	—	—	74
Pafos	147,731	67	139,672	86	19,665	1	756	31	436	19,966	7,201	63	200	2	55	11	137	—
Agia Napa	16,145	41	8,799	11	1,689	—	—	—	—	11,777	2,681	17	46	—	—	—	—	—
Protaras	15,111	74	14,017	77	6,617	1	348	—	—	153	1,816	1	4	1	31	—	—	—
Big Resorts	2,994	24	2,165	1	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	759	7	24
TOTAL	367,528	241	346,076	261	27,778	2	801	31	436	115,7	16,77	142	576	77	654	75	254	—

The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12,227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
21,967	24,376	27,085	30,375	41,346	49,835	48,476	54,851	59,211	63,564	69,759	71,657	76,117	79,427	84,549

On 31.12.1996 the number of beds under construction was 2067.

PEOPLE EMPLOYED IN THE HOTEL INDUSTRY

1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
6,381	6,900	7,700	8,600	9,550	10,050	11,300	11,420	15,415	16,781	20,000	21,700	23,300	24,100	26,570

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus:

- Tourism receipts in 1996: CYP780.0 million.
- Receipts from tourism represented 36.8% of the 1996 total receipts from exports of goods and services.

DEVELOPMENT OF CONFERENCE TOURISM

NUMBER OF INTERNATIONAL CONFERENCES AND PARTICIPANTS

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Conferences	196	278	331	423	451	498	661	811	670	470	597	590	610	600	590*
Participants	3 660	12 510	13 980	17 287	19 048	25 396	29 749	40 550	32 830	22 560	37 000	35 500	31 950	40 000	37 750*

* The figures are estimates

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

TOURISM IN CYPRUS IN 1996

Main countries	* ON I.T. (INCLUSIVE TOURS)	*AVERAGE LENGTH OF STAY	*STAYED IN HOTELS (%)	*STAYED IN HOTEL APTS AND OTHER TOURIST EST. (%)	*STAYED ELSEWHERE (%)	*AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (CYP)
U.K.	508 863	11,6	55,9	30,0	15,0	377,76
Germany	187 086	11,6	83,0	11,3	5,7	389,26
Switzerland	70 480	10,4	85,5	10,1	4,4	463,56
Russia+ Ex. Soviet Union Councr.	53 768	11,1	74,6	12,7	12,8	490,58
Greece	10 857	10,2	54,3	11,8	33,8	320,99
Holland	42 180	10,4	53,1	88,1	8,7	345,22
Austria	17 984	12,1	82,3	9,0	8,7	433,03
France	28 726	9,4	86,0	8,7	5,3	362,49
Israel	16 585	4,7	73,8	15,0	11,1	225,67
Belgium / Lux.	27 173	9,9	90,0	4,0	6,0	361,98
Italy	4 571	11,1	59,0	34,1	6,9	371,03
Ireland	13 122	12,0	25,1	55,6	19,1	499,10
Arab Countries	6 453	8,8	51,9	20,3	24,8	382,16
All Countries	1 193 281	11,0	67,1	26,1	11,7	381,71

* Data is not complete.

* The figures are extracted from the 1996 Tourist Survey.

TOURISM

IN CYPRUS

1998

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

Visitor arrivals for the year in review, increased by 7,5% over the corresponding 1997 figures, reaching 2 356 955. Of these 2 222 706 were long stay visitors (tourists) and the rest 134 249 were one day visitors (excursionists).

Revenue from tourism is estimated to have reached CY£878,0 million in comparison to CY£843,0 in 1997, there was therefore an increase of 4,2%. Europe continued to generate the largest number of tourist arrivals with a share of 92,6%.

TOURIST ARRIVALS

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
666 862	768 727	827 937	948 551	1 111 818	1 372 636	1 561 479	1 385 129	1 991 000	1 841 000	2 060 000	2 100 000	1 950 000	2 088 000	2 222 706

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	1998	1997	CHANGE %
United Kingdom	1 015 234	846 309	19,96
Germany	208 356	250 053	-16,68
Switzerland	83 720	95 256	-12,11
France	28 603	32 356	-11,60
Holland	48 213	45 704	5,49
Belgium /Luxembourg	33 744	34 319	-1,68
Austria	27 438	26 841	2,22
Italy	21 583	19 593	10,16
Ireland	21 930	20 141	8,88
Greece	70 768	67 749	4,46
Nordic countries	242 440	225 018	7,74
Russia + Ex Sov Union Coun.	197 532	221 854	-10,96
Countries in Eastern Europe	44 826	40 842	9,75
Israel	53 597	52 474	2,14
Arab countries (1)	55 200	52 825	4,50
Other Countries	69 522	56 666	22,69
All Countries	2 222 706	2 088 000	6,45

1. The figure includes tourist arrivals from Lebanon, Middle East and Gulf Countries

AVERAGE LENGTH OF STAY

According to the results of the 1998 Tourist Survey, the average length of stay is estimated at 11.3 days.

EXCURSIONIST ARRIVALS

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
160 571	151 845	158 592	206 421	199 773	162 390	114 377	88 083	126 415	143 158	147 057	151 425	138 526	105 525	134 249

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.98

	TOTAL NUMBER OF BEDS	HOTELS 5-1 STAR		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAS		TOURIST APTS		FURNISHED APTS		HOTELS WITHOUT STAR AND GUEST HOUSES		TRADITIONAL BUILDINGS	
		UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	FLATS	BEDS	FLATS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkosa	2422	15	2070	3	297	—	—	—	—	—	—	5	16	2	30	—	—
Lemesos	16814	46	10694	45	4165	1	42	—	—	637	1594	35	112	8	183	3	24
Larnaka	9344	32	4555	45	3430	—	—	—	—	439	1038	66	194	—	—	10	127
Pafos	20739	36	13023	46	3685	2	418	30	414	996	2780	63	204	2	55	12	162
Agia Napa	19135	42	8907	72	6998	1	304	—	—	1327	2680	12	46	—	—	—	—
Panajiotis	15638	25	8442	74	8148	2	894	—	—	153	330	1	4	1	20	—	—
Hill Resorts	2058	20	1892	1	32	—	—	—	—	—	—	—	—	13	311	2	24
TOTAL	66151	236	47383	285	26755	6	1456	30	414	3552	8622	182	576	26	608	27	337

The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
27 065	30 375	43 346	45 855	48 458	54 857	59 271	63 564	69 758	73 657	78 117	78 427	84 549	84 368	86 151

On 31.12.1998 the number of beds under construction was 2816.

PEOPLE EMPLOYED IN THE HOTEL INDUSTRY

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
7 700	8 600	9 550	10 880	11 400	14 420	15 415	16 300	20 000	21 700	33 300	34 100	36 570	35 800	40 000 ⁽¹⁾

(1) Estimates

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus:

- Tourism receipts in 1998: CYP£78.0 million.
- Receipts from tourism represented 36.2% of the 1998 total receipts from exports of goods and services.

% DISTRIBUTION OF TOURISTS BY LOCATION OF STAY 1998

Location of stay Main Countries	Paralimni	Agia Napa	Larnaka	Lemesos	Pafos	Lefkosia	Hill Resorts
United Kingdom	17.36	14.86	8.31	21.15	32.66	1.00	5.01
Germany	12.14	25.03	11.47	15.58	26.79	0.66	4.71
Switzerland	20.62	41.71	3.48	8.24	20.32	0.37	2.57
France	5.54	2.15	22.02	29.00	15.67	2.82	6.07
Holland	4.76	20.59	15.12	17.35	31.05	0.94	4.76
Belgium / Luxemburg	0.83	4.74	4.49	18.59	66.86	1.43	2.56
Austria	13.21	38.22	18.75	9.23	12.26	0.61	4.54
Italy	18.17	23.30	6.04	18.39	13.18	3.58	1.45
Ireland	14.23	45.58	5.40	27.92	5.58	1.26	-
Greece	6.90	2.43	19.64	21.78	8.46	20.13	6.90
Nordic countries	25.14	46.01	7.32	9.70	9.91	0.36	0.47
Russia + Ex Soviet Union Countri	4.05	11.22	25.36	39.89	14.73	1.99	0.71
Israel	1.66	22.50	4.01	23.33	36.51	1.37	4.46
Arab countries	0.75	4.00	31.84	38.95	4.85	11.61	2.45
All countries	12.58	21.23	12.33	20.85	23.10	2.31	3.55

The figures are extracted from the 1998 Tourist Survey.

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS TOURISM IN CYPRUS IN 1998

	% OF PACKAGE TOURISTS	AVERAGE LENGTH OF STAY	STAYED IN HOTELS (%)	STAYED IN HOTEL APTS AND OTHER TOURIST EST. (%)	STAYED ELSEWHERE (%)	AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (CYP)
Main countries						
United Kingdom	76.51	12.49	53.77	29.48	16.75	422.36
Germany	88.93	12.30	78.97	16.01	7.02	358.42
Switzerland	86.64	10.82	82.16	10.96	-6.88	460.13
France	76.71	10.58	81.59	8.26	10.15	392.19
Holland	86.70	11.19	59.21	33.25	7.54	352.06
Belgium / Luxemburg	88.00	9.65	90.17	2.90	5.93	386.93
Austria	83.42	11.51	80.34	11.00	8.63	411.72
Italy	71.66	10.24	82.72	11.44	5.84	358.20
Ireland	81.35	12.64	17.83	70.80	11.37	502.00
Greece	12.74	13.18	35.88	4.36	58.75	239.92
Nordic countries	95.28	9.60	15.51	75.53	6.96	265.27
Russia+ Ex Soviet Union Countries	72.73	11.68	68.85	12.71	17.44	457.02
Israel	85.20	3.91	90.93	5.19	3.88	238.14
Arab Countries	16.83	10.40	45.86	24.56	29.56	380.71
All Countries	77.26	11.27	61.97	24.63	13.40	380.10

The figures are extracted from the 1998 Tourist Survey.

TOURISM

IN CYPRUS

1999

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

Visitor arrivals for the year in review, increased by 7,5% over the corresponding 1998 figures, reaching 2 577 541. Of these 2 434 285 were long stay visitors (tourists) and the rest 143 256 were one day visitors (excursionists).

Revenue from tourism is estimated to have reached CY£1.022,0 million in comparison to CY£878,0 in 1998, there was therefore an increase of 16,4%. Europe continued to generate the largest number of tourist arrivals with a share of 91,70%.

TOURIST ARRIVALS

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
769 727	827 937	948 551	1 111 818	1 377 836	1 561 479	1 385 129	1 891 000	1 841 000	2 069 000	2 100 000	1 950 000	2 088 000	2 222 706	2 434 285

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	1999	1998	CHANGE %
United Kingdom	1 155 623	1 015 234	13,83
Germany	236 763	208 356	14,59
Switzerland	88 744	83 720	6,00
France	32 461	28 603	13,49
Holland	53 591	48 213	11,15
Belgium /Luxembourg	37 781	33 744	11,96
Austria	31 626	27 438	15,26
Italy	21 832	21 583	1,15
Ireland	31 138	21 930	41,99
Greece	83 134	70 768	17,47
Nordic countries	265 338	242 440	9,44
Russia + Ex Sov. Union Coun.	134 238	197 532	-32,04
Countries in Eastern Europe	58 035	44 826	29,47
Israel	61 029	53 597	13,87
Arab countries (1)	60 895	55 200	10,32
Other Countries	80 057	69 522	15,15
All Countries	2 434 285	2 222 706	9,52

1. The figure includes tourist arrivals from Lebanon, Middle East and Gulf Countries

AVERAGE LENGTH OF STAY

According to the results of the 1999 Tourist Survey, the average length of stay is estimated at 11,3 days.

EXCURSIONIST ARRIVALS

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
151 845	158 592	208 421	199 773	182 390	114 377	88 083	128 415	143 159	147 057	151 425	138 526	105 525	134 249	143 258

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.99

	TOTAL NUMBER OF BEDS	HOTELS 5-1 STAR		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAS		TOURIST APTS		FURNISHED APTS		HOTELS WITHOUT STAR AND GUEST HOUSES		TRADITIONAL BUILDINGS	
		UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	FLATS	BEDS	FLATS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkosia	2484	14	2156	3	297	—	—	—	—	—	—	5	16	1	15	—	—
Lemesos	18249	45	10602	44	4158	1	42	—	—	505	1206	14	48	8	134	9	50
Larnaka	8881	33	4819	42	3089	—	—	—	—	364	846	67	190	—	—	13	137
Palos	22355	56	14721	42	3325	3	690	32	444	1067	2814	33	106	2	55	18	200
Agia Napa	19502	39	8648	73	7100	1	378	—	—	1548	3364	39	112	—	—	—	—
Pafos	15232	23	8092	73	8032	2	894	—	—	171	386	2	8	1	20	—	—
Hill Resorts	2165	23	1870	1	32	—	—	—	—	—	—	—	—	10	223	2	40
TOTAL	86968	233	48708	278	26033	7	1804	32	444	3655	8618	100	480	20	447	42	436

The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
30 375	43 346	45 855	48 458	54 857	59 271	63 564	69 759	73 657	78 117	78 427	84 549	84 368	85 151	86 968

On 31.12.1999 the number of beds under construction was 2211.

DIRECT EMPLOYMENT IN THE TOURIST INDUSTRY⁽¹⁾

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8 800	9 550	10 850	11 400	14 420	15 415	16 300	20 000	21 700	33 300	34 100	36 570	35 800	39 374	40 000 ⁽²⁾

(1) Tourist Accommodation Establishments, Restaurants, Travel Agencies and Tourist Guides

(2) Provisional Estimates

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus:

- Tourism receipts in 1999: CYP1 022,0 million.
- Receipts from tourism represented 43,7% of the 1999 total receipts from exports of goods and services.

Location of stay Main Countries	Paralimni	Agia Napa	Larnaka	Lemesos	Pafos	Lefkosa	Hill Resorts
United Kingdom	16.30	10.75	4.45	20.72	37.18	0.85	8.05
Germany	6.52	16.96	10.59	15.04	38.60	0.50	6.36
Switzerland	18.07	36.30	4.39	7.96	25.09	0.48	2.77
France	6.70	3.75	15.90	27.58	16.21	3.03	7.54
Holland	5.89	16.22	13.55	20.48	31.36	1.49	3.90
Belgium / Luxembourg	0.35	1.18	2.72	13.50	75.11	0.61	4.75
Austria	11.57	32.40	22.24	12.58	13.98	0.86	3.75
Italy	18.24	25.90	9.54	14.68	12.74	11.41	2.57
Ireland	12.62	43.79	3.69	34.95	2.58	0.86	0.32
Greece	2.19	1.78	16.16	32.19	5.67	28.15	4.93
Nordic countries	24.28	40.26	10.03	11.41	11.17	0.48	1.86
Russia + Ex. Soviet Union Countr.	2.15	7.74	28.21	37.44	18.17	3.94	0.92
Israel	3.05	34.01	4.94	30.88	10.45	6.10	4.72
Arab countries	1.00	4.95	27.64	26.46	4.56	13.88	1.16
All countries	11.37	17.80	12.29	20.91	25.97	3.09	4.60

The figures are extracted from the 1999 Tourist Survey.

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS TOURISM IN CYPRUS IN 1999

	% OF PACKAGE TOURISTS	AVERAGE LENGTH OF STAY	STAYED IN HOTELS (%)	STAYED IN HOTEL APTS AND OTHER TOURIST EST. (%)	STAYED ELSEWHERE (%)	AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (CYP)
Main countries						
United Kingdom	78.60	12.19	54.43	26.56	16.99	499.37
Germany	91.23	11.97	77.80	17.05	5.35	373.93
Switzerland	86.35	10.50	62.47	10.86	6.87	456.54
France	71.59	10.54	78.55	13.65	7.8	381.54
Holland	86.93	11.02	53.34	36.16	8.48	370.99
Belgium / Luxembourg	92.69	10.42	91.86	4.08	4.06	399.18
Austria	83.93	10.91	81.80	7.89	10.51	401.06
Italy	67.12	9.55	64.42	9.83	5.75	381.82
Ireland	86.45	12.69	12.62	66.12	21.26	599.65
Greece	17.53	13.51	35.89	4.23	59.88	281.61
Nordic countries	96.17	11.30	11.22	78.76	10.04	318.59
Russia + Ex. Soviet Union Countries	82.05	12.17	66.91	9.67	23.42	457.02
Israel	88.15	3.82	93.67	5.07	1.26	230.24
Arab Countries	20.09	9.26	53.61	21.49	24.90	360.71
All Countries	77.27	11.34	60.84	25.45	13.71	400.26

The figures are extracted from the 1999 Tourist Survey.

TOURISM
IN CYPRUS
2000

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

Visitor arrivals for the year in review, increased by 13% over the corresponding 1999 figures, reaching 2 912 300. Of these 2 686 205 were long stay visitors (tourists) and the rest 226 095 were one day visitors (excursionists).

Revenue from tourism is estimated to have reached CY€1.194,0 million in comparison to CY€1025,0 in 1999, there was therefore an increase of 16,5%. Europe continued to generate the largest number of tourist arrivals with a share of 93,42%.

TOURIST ARRIVALS

1996	1997	1998	1999	2000	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
827 937	948 551	1 111 818	1 377 836	1 561 479	1 365 129	1 391 000	1 641 000	2 069 000	2 100 000	1 950 000	2 088 000	2 222 706	2 434 285	2 686 205

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	2000	1999	CHANGE %
United Kingdom	1 362 913	1 179 223	15,58
Germany	233 667	215 163	8,61
Switzerland	78 978	88 744	-11,00
France	36 587	32 461	12,71
Holland	55 433	53 591	3,44
Belgium /Luxembourg	40 384	37 781	6,89
Austria	40 999	31 626	29,64
Italy	27 238	21 832	24,76
Ireland	38 192	31 138	16,23
Greece	100 105	83 134	20,41
Nordic countries	264 169	265 338	-0,44
Russia + Other CIS	146 044	134 238	8,79
Countries in Eastern Europe	65 543	58 035	12,94
Israel	44 404	61 029	-27,24
Arab countries (1)	57 325	60 895	-5,86
Other Countries	96 204	60 057	20,17
All Countries	2 686 205	2 434 285	10,35

1 The figure includes tourist arrivals from Lebanon, Middle East and Gulf Countries

AVERAGE LENGTH OF STAY

The average length of stay for 2000 is estimated at 11.6 days.

EXCURSIONIST ARRIVALS

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
156 532	209 421	195 773	162 395	114 377	88 083	126 415	143 159	147 057	151 425	138 528	105 525	134 248	143 256	226 093

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.2000

	TOTAL NUMBER OF BEDS	HOTELS 3-4 STAR		HOTEL APPTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAS		TOURIST APPTS		FURNISHED APPTS		HOTELS WITHOUT STAR AND GUEST HOUSES		TRADITIONAL BUILDINGS	
		UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	FLATS	BEDS	FLATS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Laficos	2227	13	2092	2	130	—	—	—	—	—	—	5	16	—	—	3	22
Larnaca	15427	48	10618	44	3330	—	—	—	—	519	1234	31	94	5	112	8	39
Larnaka	8222	32	4592	43	2452	—	—	—	—	364	840	54	154	—	—	18	178
Pafos	22722	56	14905	42	3078	4	1148	30	434	1078	2800	30	88	2	55	20	212
Agia Napa	19067	40	8251	69	6178	1	378	—	—	1481	3238	7	24	—	—	—	—
Potafinis	15507	24	8438	75	7965	2	694	—	—	171	386	1	4	1	20	—	—
Hill Resorts	2121	23	1870	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	187	4	64
TOTAL	85303	234	49743	275	29123	7	2220	30	434	3623	6504	128	390	18	374	51	515

The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
43 348	45 885	48 458	54 857	68 271	63 564	80 758	73 657	78 117	78 427	84 549	84 368	86 151	84 173	85 303

(As 31.12.2000 the number of beds under construction was 2305)

DIRECT EMPLOYMENT IN THE TOURIST INDUSTRY¹⁾

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
9 560	10 850	11 400	14 420	15 415	16 300	20 000	21 700	23 300	24 100	26 570	25 800	28 374	29 500	43 500 ²⁾

¹⁾ Tourist Accommodation Establishments, Restaurants, Travel Agencies and Tourist Guides

²⁾ Provisional Estimate

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus:

a. Tourism receipts in 2000: CYP£1 194.0 million.

b. Receipts from tourism represented 40.10% of the 2000 total receipts from exports of goods and services.

5 DISTRIBUTION OF TOURISTS BY LOCATION OF STAY 2000

Location of stay Main Countries	Paralimni	Agia Napa	Larnaka	Lemesos	Pafos	Lefkosia	Hill Resorts
United Kingdom	20,45	14,01	5,14	10,91	36,46	0,52	0,13
Germany	8,27	14,63	8,49	9,01	45,30	0,52	0,1
Switzerland	20,93	39,10	2,87	5,50	27,86	0,40	0,11
France	4,99	3,15	11,56	25,62	26,54	3,42	0,66
Holland	8,26	15,33	11,73	15,83	38,55	0,74	0,12
Belgium / Luxemburg	0,85	1,90	6,46	16,30	66,67	0,85	—
Austria	8,88	37,70	16,30	14,41	14,99	0,73	—
Italy	11,81	19,20	5,26	12,38	38,98	3,84	—
Ireland	13,06	47,75	3,64	29,98	4,07	0,64	—
Greece	2,05	1,66	13,89	20,64	19,67	24,46	0,4
Nordic countries	36,52	35,68	6,83	6,89	11,86	0,40	—
Russia + Other CIS	1,77	6,48	16,74	44,89	24,21	2,76	—
Countries in Eastern Europe	10,28	13,61	37,72	24,41	10,21	1,18	—
Israel	0,59	16,79	7,48	20,89	37,61	4,33	2,42
Arab countries	1,2	7,89	24,84	43,40	3,47	10,62	0,4
All countries	15,10	18,46	9,62	19,21	29,68	2,45	0,2

Source - Tourist Survey for the period June - December 2000

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS TOURISM IN CYPRUS IN 2000

Main countries	(1) % OF PACKAGE TOURISTS	(2) AVERAGE LENGTH OF STAY	(3) STAYED IN HOTELS AND OTHER TOURIST EST. (%)	(4) STAYED ELSEWHERE (%)	(5) AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (CYF)
United Kingdom	81,18	11,80	91,15	8,83	496,10
Germany	89,42	11,60	95,76	4,22	400,77
Switzerland	90,25	10,30	97,06	2,93	539,96
France	72,01	9,70	89,23	10,75	463,07
Holland	91,37	10,80	94,93	5,06	420,53
Belgium / Luxemburg	86,46	11,30	95,71	4,29	436,19
Austria	87,34	10,70	94,00	5,99	430,06
Italy	77,38	8,80	93,27	6,72	444,43
Ireland	91,65	11,70	95,35	4,64	600,43
Greece	10,08	12,40	44,41	55,57	290,69
Nordic countries	96,82	10,30	97,33	2,66	321,38
Russia + Other CIS	61,56	12,50	65,90	14,08	529,53
Countries in Eastern Europe	84,25	11,00	90,40	9,59	348,05
Israel	76,83	4,9	94,62	5,38	276,56
Arab Countries	32,91	9,5	75,05	24,94	427,32
All Countries	77,28	11,60	89,05	10,93	445,67

(1) - Source Tourist Survey for the period June - December 2000

(2) - Statistical Service of the Ministry of Finance

TOURISM

IN CYPRUS

2001

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

Visitor arrivals for the year in review, decreased by 3,70% over the corresponding 2000 figures, reaching 2 804 654. Of these 2 696 732 were long stay visitors (tourists) and the rest 143 922 were one day visitors (excursionists).

Revenue from tourism is estimated to have reached CY€1 277,0 million in comparison to CY€1 194,0 in 2000, there was therefore an increase of 6,95%. Europe continued to generate the largest number of tourist arrivals with a share of 95,44%.

TOURIST ARRIVALS

1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
948 661	1 111 818	1 377 636	1 561 479	1 385 129	1 991 000	1 841 000	2 069 000	2 100 000	1 950 000	2 088 000	2 222 706	2 434 285	2 686 205	2 696 732

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	2001	2000	CHANGE %
United Kingdom	1 486 700	1 362 913	9,08
Germany	214 149	233 687	-8,36
Switzerland	76 608	78 978	-3,00
France	32 825	36 587	-10,28
Holland	50 743	55 433	-8,46
Belgium /Luxembourg	31 001	40 384	-23,23
Austria	31 031	40 999	-24,31
Italy	21 907	27 238	-19,57
Ireland	51 875	36 192	43,33
Greece	89 758	100 105	-10,34
Nordic countries	270 789	264 169	2,51
Russia + Other ex Soviet Union Countries	128 504	146 044	-12,01
Countries in Eastern Europe	51 232	65 543	-21,83
Israel	36 676	44 404	-17,40
Arab countries (1)	50 795	57 325	-11,39
Other Countries	72 139	96 204	-25,01
All Countries	2 696 732	2 686 205	0,39

1. The figure includes tourist arrivals from Lebanon, Middle East and Gulf Countries

AVERAGE LENGTH OF STAY

The average length of stay for 2001 is estimated at 10,28 days.

EXCURSIONIST ARRIVALS

1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
208 421	199 773	162 390	114 377	88 083	126 415	143 158	147 057	151 425	138 526	105 525	134 249	143 256	226 095	143 922

TOURISM CENTRES AND BED-CAPACITY, 31.12.2001

	TOTAL NUMBER OF BEDS	HOTELS 5-1 STAR		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAS		TOURIST APTS		FURNISHED APTS		HOTELS WITHOUT STAR AND GUEST HOUSES		TRADITIONAL BUILDINGS	
		UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	FLATS	BEDS	FLATS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkosa	2237	13	2069	2	130	-	-	-	-	-	-	5	16	-	-	3	22
Lemesos	15499	48	10618	44	3330	1	56	-	-	519	1234	31	94	5	112	8	55
Larnaka	8222	32	4592	43	2452	-	-	-	-	364	846	54	154	-	-	16	178
Pafos	20270	43	9712	68	6082	-	-	-	-	1491	3238	7	24	-	-	-	-
Agia Napa	18185	25	6736	78	8345	3	1102	1	112	171	385	1	4	1	20	-	-
Paralimni	23758	56	15223	43	3118	2	894	-	-	1078	2600	30	98	2	55	20	212
Hill Resorts	2121	23	1870	-	-	7	1828	30	434	-	-	-	-	8	187	4	64
TOTAL	85302	238	50820	278	23457	13	3680	31	548	3623	8504	128	390	16	374	52	531

The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

HOTEL BED-CAPACITY: ALL ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
45 855	48 458	54 857	59 271	63 564	69 759	73 657	76 117	78 427	84 548	84 368	86 151	84 173	85 303	88 302

On 31.12.2001 the number of beds under construction was 3673.

DIRECT EMPLOYMENT IN THE TOURIST INDUSTRY⁽¹⁾

1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ⁽²⁾
10 850	11 400	14 420	15 415	16 300	20 000	21 700	33 300	34 100	36 570	35 800	39 374	39 500	40 500	40 500 ⁽²⁾

(1) Tourist Accommodation Establishments, Restaurants, Travel Agencies and Tourist Guides

(2) Provisional Estimates

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE NATIONAL ECONOMY

The following economic indicators reveal the importance of tourism to the economy of Cyprus

- Tourism receipts in 2001: CYP1 277,0 million.
- Receipts from tourism represented 46,8% of the 2001 total receipts from exports of goods and services.

% DISTRIBUTION OF TOURISTS BY LOCATION OF STAY 2001

Location of stay	Paralimni	Agia Napa	Larnaka	Lemesos	Pafos	Lefkosia	Hill Resorts
Main Countries							
United Kingdom	11,96	9,38	5,66	16,52	49,74	0,92	0,07
Germany	7,88	15,08	6,78	10,01	52,31	0,41	0,26
Switzerland	15,56	51,97	8,30	10,49	10,66	0,48	—
France	4,43	5,05	20,10	27,40	16,19	3,33	—
Holland	4,13	9,67	10,80	11,56	49,78	1,04	—
Belgium / Luxemburg	0,32	1,39	8,01	14,19	66,90	1,77	—
Austria	8,71	32,54	20,87	15,83	16,78	0,41	—
Italy	13,36	18,89	6,38	18,98	28,72	5,44	—
Ireland	22,43	45,48	3,27	20,56	4,96	0,93	—
Greece	2,98	1,99	21,70	31,30	6,01	26,29	0,09
Nordic countries	34,92	48,39	8,34	5,30	1,78	0,31	—
Russia + Other ex Soviet Union Countries	1,18	10,86	15,04	41,47	26,25	1,74	—
Countries in Eastern Europe	4,29	18,18	37,56	35,35	2,35	1,21	—
Israel	—	22,81	22,46	35,54	3,80	7,96	3,01
Arab countries	0,46	7,44	24,02	45,25	4,13	15,40	0,20
All countries	10,58	16,01	10,48	19,00	33,40	2,66	0,14

Source: Tourist Survey 2001

SUMMARY TABLE: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS TOURISM IN CYPRUS IN 2001

	% OF PACKAGE TOURISTS	AVERAGE LENGTH OF STAY	STAYED IN HOTELS AND OTHER LICENSED TOURIST EST. (%)	STAYED ELSEWHERE (%)	AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (€YP)
Main countries					
United Kingdom	79,91	11,06	83,28	16,57	450,03
Germany	92,50	11,29	93,29	6,06	391,70
Switzerland	91,65	8,98	95,50	4,24	495,89
France	80,60	9,09	90,03	10,53	452,56
Holland	88,12	10,43	90,17	9,48	376,93
Belgium / Luxemburg	96,00	9,38	91,49	7,69	436,62
Austria	92,71	10,30	94,01	4,92	439,95
Italy	72,52	8,74	91,41	9,54	437,08
Ireland	83,30	9,97	88,14	14,02	555,81
Greece	10,12	8,91	34,51	65,20	358,38
Nordic countries	96,62	9,93	81,10	19,00	357,39
Russia + Other ex Soviet Union Countries	59,29	10,88	67,34	32,61	649,57
Countries in Eastern Europe	90,27	9,45	91,42	8,11	380,69
Israel	73,30	3,79	91,16	8,13	328,56
Arab Countries	37,63	6,25	72,63	28,25	414,97
All Countries	77,89	10,28	82,66	17,31	441,50

Source: Tourist Survey 2001

BEDS IN OPERATION 31.12.2001

HOTELS

HOTEL APARTMENTS

	5*		4*		3*		2*		1*		Total Hotels		De Luxe		A Class		B Class		C Class		Total Hotel		
	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Apts
LEFKOSIA	1	596	3	823	3	261	2	140	2	101	11	1921					1	66	1	64	2	130	
LEMESOS	6	3032	10	3182	17	3335	10	996	4	160	47	10705	1	114	10	898	24	1702	10	745	45	3462	
LARNAKA	1	386	5	1714	7	1307	17	1145	2	39	32	4591			4	400	30	1644	8	378	42	2422	
AGIA NAPA	3	1258	10	3561	21	4236	7	647	3	235	44	9937			11	2260	50	3432	6	338	87	6030	
PARALIMNI	2	788	10	3204	12	2700	1	145	1	34	26	6871			29	4081	44	4262	4	250	77	8593	
PAFOS	6	2811	13	6480	20	4626	9	716	8	439	56	15072			15	1828	13	708	13	554	41	3090	
HILL RESORTS			1	280	8	879	6	364	7	312	22	1835											
TOTAL	19	8871	52	19244	88	17344	52	4153	27	1320	238	50932	1	114	69	9467	162	11814	42	2332	274	23727	

OTHER CATEGORIES

TOTAL HOTELS

Tourist Villages

TOTAL HOTELS (HOTEL APTS/ T. VILLAGES)

TRADITIONAL BUILDINGS

TOURIST

HOTELS

HOTELS WITHOUT *

GUEST HOUSES

	A Class		B Class		Tourist Villages		T. Villages		Tourist		Villas		Tourist		Hotel Apts.		Apts.		Furnished		Hotels		Without *		Guest		Houses		Total Other		
	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	Units	Beds	
LEFKOSIA					13	2051			1	10	3	20			1	16														5	48
LEMESOS			1	56	93	14223			1	22	8	49	31	1178	5	68	1	29	5	105	51	1451									
LARNAKA					74	7013			2	33	16	171	20	766	8	196														48	1166
AGIA NAPA	4	1350			115	17317						95	3306	3	46														88	3352	
PARALIMNI	2	694			105	16158						12	386	1	4	1	20												14	410	
PAFOS	7	1882			104	20044	87	798	3	96	19	124	42	2534	13	94	1	34	1	21	186	3703									
HILL RESORTS					22	1835			1	18	2	24					8	192	2	53	13	287									
TOTAL	13	3926	1	56	526	78641	87	798	8	181	48	388	200	8170	31	424	11	275	8	179	392	10415									

ALL CATEGORIES

GRAND TOTAL

	UNITS	BEDS
LEFKOSIA	18	2097
LEMESOS	144	15674
LARNAKA	120	8179
AGIA NAPA	213	20689
PARALIMNI	119	16568
PAFOS	270	23747
HILL RESORTS	35	2122
TOTAL	919	89056

TOURISM

IN CYPRUS

2002

TOURISM IN CYPRUS VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

The total number of visitor arrivals in 2002 was 2.495.257 as compared to 2.840.646 in 2001, recording a decrease of 12,2%. Of the total visitor arrivals in 2002, 2.418.233 (97% of the total) were attributed to long stay visitors (tourists) and the remaining 77.024 (3% of the total) to same-day visitors (same-day tourists and excursionists).

Revenue from tourism in 2002 was estimated at CYP€1.136,0 million recording a decrease of 11% in relation to the corresponding figure for 2001 (CYP€1.277 million). By far the biggest market share of tourist arrivals was captured yet again by Europe, which accounted for the 94,4% of total arrivals in 2002.

TOURIST ARRIVALS

1996	1998	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1 111 816	1 377 636	1 561 479	1 385 129	1 991 000	1 841 300	2 099 300	2 100 000	1 950 000	2 068 000	2 222 706	2 434 285	2 690 205	2 696 732	2 418 233

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	2002	2001	CHANGE %
United Kingdom	1 337 640	1 486 700	-10.03
Germany	173 711	214 149	-18.88
Greece	93 217	89 758	3.85
Sweden	99 750	127 415	-21.71
Norway	57 699	61 614	-6.35
Finland	45 438	48 751	-6.80
Denmark	31 800	33 009	-3.66
France	29 541	32 825	-10.00
Switzerland	84 582	76 608	-15.70
Netherlands	39 784	50 743	-21.60
Belgium/Luxembourg	24 191	31 001	-21.97
Austria	29 049	31 031	-6.39
Italy	12 178	21 907	-44.41
Ireland	56 646	51 875	9.20
Russia and Other Ex-USSR C.	122 961	128 504	-4.31
Poland	19 514	25 142	-22.38
Hungary	8 075	8 523	-5.26
Czech Republic	13 820	9 891	39.72
Other Eastern Europe	9 711	7 676	26.51
Other Europe	14 126	17 612	-19.79
Arab Countries	28 515	28 641	-0.44
Gulf Countries	17 616	22 154	-20.48
Israel	39 936	36 875	8.89
USA	20 560	23 295	11.74
Canada	5 258	5 761	-8.77
Japan	372	598	-37.79
Other Countries	22 542	24 873	-9.37
All Countries	2 418 233	2 696 732	-10.33

AVERAGE LENGTH OF STAY

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
13.6	13.1	12.8	12.5	12.6	12.2	12.0	11.5	10.9	11.3	11.3	11.3	11.0	10.3	11.1

EXCURSIONIST ARRIVALS

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
199 773	162 390	114 377	88 063	126 415	143 158	147 057	151 425	138 526	105 525	134 249	143 256	228 095	143 922	77 024

BEDS IN OPERATION BY AREA, 31.12.2002

AREA	HOTELS - STARS		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAGES		TOURIST APTS		TRAD. BUILDING		OTHER*		AREA TOTAL	
	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkosa	11	1521	1	66	—	—	—	—	—	—	4	30	1	16	17	2033
Larnaca	48	10819	43	3148	2	248	—	—	30	138	11	79	14	1666	146	17095
Lamaka	33	4711	42	2390	—	—	—	—	20	766	25	238	8	488	128	8593
Pafos	58	15889	43	3282	9	2556	101	850	38	2434	23	238	14	1481	286	36838
Agia Napa	45	10181	67	6058	4	1350	—	—	67	3404	—	—	2	38	215	21011
Paralimni	27	7165	77	8595	2	894	—	—	12	386	—	—	2	24	120	16864
Hill Resorts	21	1764	—	—	—	—	—	—	—	—	3	42	10	245	34	2031
CYPRUS	241	52410	273	23537	17	4958	101	850	197	8128	66	625	51	3958	946	94468

* Other: Hotels without star, guest houses, furnished apartments and camping sites

Note 1: The tourist towns of Famagusta and Kyrenia, with a bed capacity of 12 227, are at present under occupation and are not accessible.

Note 2: On 31.12.2002, 2 672 beds were under construction.

LICENSED BEDS IN OPERATION

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*
48 458	54 857	59 271	63 564	69 758	73 657	76 117	78 427	84 549	84 368	86 151	84 173	85 303	82 178	94 466

Including camping sites (3 120 beds in 2001 and 2002)

DIRECT EMPLOYMENT IN THE TOURIST INDUSTRY

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
11 400	14 425	15 415	16 300	20 000	21 700	33 300	34 100	36 570	35 800	39 374	39 500	40 500	39 540	42 955

* Tourist Accommodation Establishments, Restaurants, Travel Agencies and Tourist Guides

REVENUE FROM TOURISM (IN CYP MILLION)

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
365	490	573	478	694	696	810	810	780	843	878	1 025	1 194	1 277	1 136

LOCATION OF STAY OF TOURISTS IN 2002 (HORIZONTAL % DISTRIBUTION)*

Location of stay Main Countries	Paralimni	Agia Napa	Lamaka	Lemesos	Pafos**	Lefkosa	Elsewhere	Not Declared
United Kingdom	15.97	11.49	5.26	14.66	40.80	1.81	2.75	8.25
Germany	9.18	20.09	12.24	14.31	36.54	2.84	2.85	1.95
Switzerland	17.18	56.85	4.01	7.15	11.58	1.72	1.25	0.43
France	5.83	4.75	23.05	26.93	18.51	13.13	5.46	2.35
Netherlands	4.63	9.90	18.99	13.61	43.62	2.68	2.38	3.99
Belgium	1.32	0.90	3.56	8.90	77.22	4.63	1.26	2.21
Austria	8.38	24.71	21.63	13.24	22.50	4.73	3.29	1.45
Italy	7.60	20.59	12.21	20.61	11.35	19.19	4.34	4.10
Ireland	22.44	39.29	2.33	17.52	5.69	1.15	1.54	10.03
Greece	2.05	1.77	14.62	26.96	8.22	41.33	2.45	2.41
Sweden	18.27	57.19	8.54	1.78	1.14	0.69	5.90	6.51
Denmark	20.12	36.04	7.07	3.20	19.76	1.96	5.44	6.42
Finland	22.44	36.86	8.24	17.12	5.06	0.96	4.98	4.34
Norway	21.58	48.64	4.53	2.40	1.19	0.42	10.24	10.90
Russia	1.54	14.27	14.98	43.12	13.77	4.42	0.96	6.95
Israel	1.27	26.43	13.32	24.45	11.91	12.26	6.77	1.59
USA	2.44	2.21	19.61	24.11	7.65	31.33	5.68	6.97
Other Countries	3.93	10.82	20.54	29.90	9.45	14.63	2.30	8.33
All Countries	13.74	17.45	8.55	16.63	29.88	4.96	3.08	5.72

Source: Passenger Survey 2002 of the Statistical Service of Cyprus

* Intended location of stay

** Polis Chrysochous is included in Pafos

SELECTED TOURISM PARAMETERS BY COUNTRY IN 2002

Country of usual residence	PACKAGE TOURISTS (% ON TOTAL)**	AVERAGE LENGTH OF STAY (IN DAYS)*	STAYED IN HOTELS & OTHER TOURIST ESTIMATES (%)†	STAYED ELSEWHERE (%)†	AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (IN CYP)†
United Kingdom	71.99	11.82	86.76	11.24	463.87
Germany	87.56	10.81	93.47	6.53	409.00
Switzerland	88.15	9.58	96.06	3.94	489.02
France	84.25	9.95	85.02	14.98	451.45
Netherlands	86.78	10.33	94.82	5.18	443.88
Belgium	90.41	8.91	95.20	4.80	473.94
Austria	89.82	10.40	91.94	8.06	470.13
Italy	57.26	8.11	88.17	11.83	447.27
Ireland	85.92	10.58	95.33	4.67	576.42
Greece	11.34	10.81	43.07	56.93	343.87
Sweden	94.02	10.26	96.12	3.88	302.91
Denmark	91.35	8.51	97.63	2.37	309.09
Finland	95.57	8.30	98.26	1.74	298.15
Norway	92.12	12.48	97.75	2.25	454.53
Russia	61.18	11.11	82.65	17.35	573.18
Israel	50.42	4.71	90.53	9.47	300.77
USA	12.95	13.97	44.90	55.10	644.29
All Countries	70.88	11.12	86.87	13.13	468.24

TOURISM

IN CYPRUS

2003

TOURISM IN CYPRUS: VOLUME, VALUE AND CHARACTERISTICS

SUMMARY

The total number of visitor arrivals in 2003 was 2.416.454 as compared to 2.495.257 in 2002, recording a decrease of 3,16%. Of the total visitor arrivals in 2003, 2.303.246 (95% of the total) were attributed to long-stay visitors (tourists) and the remaining 113.208 (5% of the total) to same-day visitors (same-day tourists and excursionists). The average length of stay of tourists in Cyprus was estimated at 10,9 days.

Revenue from tourism in 2003 was estimated at CYP€1.020,0 million, recording a decrease of 10% in relation to the corresponding figure for 2002 (CYP€1.136,0 million). By far the biggest market share of tourist arrivals was captured yet again by Europe, which accounted for the 94,7% of total arrivals in 2003.

TOURIST ARRIVALS

1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1 377 636	1 561 479	1 385 129	1 991 000	1 841 000	2 069 000	2 100 000	1 950 000	2 088 000	2 222 706	2 434 285	2 656 205	2 606 732	2 418 232	2 303 246

TOURIST ARRIVALS BY COUNTRY OF USUAL RESIDENCE

COUNTRY	2003	2002	CHANGE %
United Kingdom	1 347 037	1 337 640	0,70
Germany	129 028	173 711	-25,72
Greece	110 220	93 217	18,24
Sweden	66 819	99 750	-12,96
Norway	56 091	57 699	-2,79
Finland	28 862	45 438	-36,48
Denmark	28 512	31 800	-10,34
France	31 413	29 541	6,34
Switzerland	37 500	64 582	-41,93
Netherlands	32 003	39 784	-19,56
Belgium/Luxembourg	20 587	24 191	-14,90
Austria	25 889	29 049	-10,88
Italy	13 375	12 178	9,83
Ireland	61 563	56 649	8,67
Russia and Other Ex-USSR C.	114 792	122 961	-6,64
Poland	11 761	19 514	-39,73
Hungary	8 757	8 075	8,45
Czech Republic	13 075	13 820	-5,39
Other Eastern Europe	10 681	9 711	9,99
Other Europe	12 084	14 126	-14,46
Arab Countries	32 260	28 515	13,13
Gulf Countries	18 462	17 616	4,80
Israel	27 199	39 936	-31,89
USA	18 090	20 560	-12,01
Canada	4 381	5 256	-16,65
Japan	553	372	48,66
Other Countries	22 249	22 542	-1,30
All Countries	2 303 246	2 418 233	-4,76

AVERAGE LENGTH OF STAY (DAYS)

1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
13.1	12.8	12.5	12.6	12.2	12.0	11.5	10.9	11.5	11.3	11.3	11.0	10.3	11.1	10.9

EXCURSIONIST ARRIVALS

1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
182 290	114 377	68 063	126 415	143 158	147 057	151 425	138 526	105 525	134 249	143 256	226 095	143 902	77 024	113 206

UNITS AND BEDS IN OPERATION BY AREA, 31.12.2003

AREA	HOTELS 1-1 STAR		HOTEL APTS		TOURIST VILLAGES		TOURIST VILLAS		TOURIST APTS		TRAD. BUILDINGS		Other*		AREA TOTAL	
	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS	UNITS	BEDS
Lefkosa	11	1921	1	56	—	—	—	—	—	—	4	30	1	16	17	2033
Lemesos	46	10613	43	3144	2	248	—	—	28	1104	14	93	9	1504	142	16996
Larnaka	34	4747	39	2304	—	—	—	—	20	766	28	260	6	148	127	8225
Agia Napa	43	10177	65	5968	5	1646	—	—	95	3344	—	—	1	22	209	21157
Pafos	28	7298	75	6018	2	694	—	—	12	386	—	—	2	24	119	17021
Palaio	38	18274	41	3212	10	3130	118	958	37	2430	26	247	12	1471	303	27722
Hill Resorts	21	1744	—	—	—	—	—	—	—	—	3	42	10	245	34	2031
Total	242	52974	264	23313	18	6718	118	958	192	8030	75	672	41	3520	951	95185

* Other: Hotels without star, guesthouses, furnished apartments and camping sites

Note: On 31.12.2003, 3 726 beds were under construction.

LICENSED BEDS IN OPERATION

1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002*	2003*
54 857	59 271	83 564	69 759	73 657	76 117	78 427	84 540	64 368	80 151	84 173	85 303	92 176	94 466	95 185

* Including camping sites (3 120 beds in 2001 and 2002 and 2 808 in 2003)

DIRECT EMPLOYMENT IN THE TOURIST INDUSTRY

1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
14 420	15 415	16 300	20 000	21 700	30 300	34 100	36 570	35 800	39 374	39 500	40 500	39 540	42 955

* Tourist Accommodation Establishments, Restaurants, Travel Agencies and Tourist Guides

REVENUE FROM TOURISM (IN CYP MILLION)

1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
490	573	476	654	636	610	610	790	843	878	1 025	1 194	1 277	1 136	1 020

LOCATION OF STAY OF TOURISTS IN 2003 (HORIZONTAL % DISTRIBUTION)

Location of stay Main Countries	Paralimni	Agia Napa	Larnaka	Lemesos	Pafos*	Lefkosia	More than 1 Location	Elsewhere
United Kingdom	22.06	10.61	6.19	15.18	42.08	0.93	0.95	1.99
Germany	8.19	20.10	6.82	10.23	47.05	1.46	2.50	1.65
Switzerland	17.77	58.93	2.41	6.04	10.77	0.50	2.41	1.17
France	4.66	4.43	11.44	26.05	28.87	7.13	13.04	2.38
Netherlands	9.73	12.39	14.04	12.44	42.40	2.16	3.74	3.11
Belgium	1.45	0.57	3.14	11.19	78.33	3.28	1.72	0.35
Austria	6.35	27.20	15.51	12.66	26.93	1.97	4.40	2.97
Italy	10.35	33.92	10.11	17.52	11.95	8.49	5.80	1.87
Ireland	15.01	45.62	1.39	20.63	15.96	0.15	0.82	0.42
Greece	1.81	2.75	13.99	28.30	11.86	36.44	2.77	2.09
Sweden	38.59	50.51	5.99	2.19	0.60	0.37	0.84	0.65
Denmark	28.95	28.91	6.76	4.76	28.98	1.16	0.29	0.19
Finland	26.83	31.62	8.85	18.66	13.11	0.75	0.16	0.00
Norway	43.35	49.15	4.85	0.96	0.62	0.32	0.74	0.00
Russia	2.22	18.20	11.64	32.78	30.31	3.01	1.10	0.73
Israel	2.42	20.36	20.99	21.94	11.58	9.92	5.38	7.41
USA	3.47	3.28	17.78	25.25	9.60	28.60	6.11	3.90
Other Countries	4.64	16.11	21.74	27.74	12.08	11.77	4.42	1.51
All Countries	18.15	16.43	6.15	15.92	34.70	3.16	1.72	1.77

Source: Tourist Expenditure Survey 2003 of the Statistical Service of Cyprus

*Pala Chrysochous is included in Pafos

SELECTED TOURISM PARAMETERS BY COUNTRY IN 2003

Country of usual residence	PACKAGE TOURISTS (% ON TOTAL)	AVERAGE LENGTH OF STAY (IN DAYS)	STAYED IN HOTELS & OTHER TOURIST ESTIMENTS (%)	STAYED ELSEWHERE (%)	AVERAGE PER PERSON EXPENDITURE (IN CYP)
United Kingdom	67.31	11.73	84.23	15.77	454.57
Germany	82.42	10.76	93.16	6.84	404.30
Switzerland	85.36	9.83	94.12	5.88	489.23
France	65.20	8.78	88.93	11.07	441.23
Netherlands	77.84	10.29	91.26	8.74	417.11
Belgium	82.21	8.98	94.21	5.79	462.35
Austria	80.03	10.79	92.15	7.85	426.71
Italy	61.01	8.63	89.20	10.80	451.71
Ireland	89.39	10.04	95.77	4.23	480.00
Greece	16.50	9.39	43.07	56.93	298.73
Sweden	91.48	10.33	95.65	4.35	326.99
Denmark	90.03	8.46	96.83	3.17	312.94
Finland	95.75	8.41	97.25	2.65	278.48
Norway	94.29	11.41	97.44	2.56	417.36
Russia	63.86	10.99	75.85	24.15	550.75
Israel	57.72	4.40	87.68	12.32	270.18
USA	7.90	13.65	47.85	52.15	483.18
Other Countries	40.37	10.69	76.25	23.75	433.59
All Countries	67.63	10.94	84.71	15.29	440.70

Source: Tourist Expenditure Survey 2003 of the Statistical Service of Cyprus

Note: In 2002 and 2003, the percentage of tourists who stayed in hotels and other tourist establishments also included the tourists who stayed in

2000

[ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ]

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Οι ακαθάριστες εισπράξεις από τον τουρισμό σε ξένο συνάλλαγμα το 2000 έφθασαν τα ΛΚ1.194 εκ. σε σύγκριση με ΛΚ1.025 εκ. το 1999.

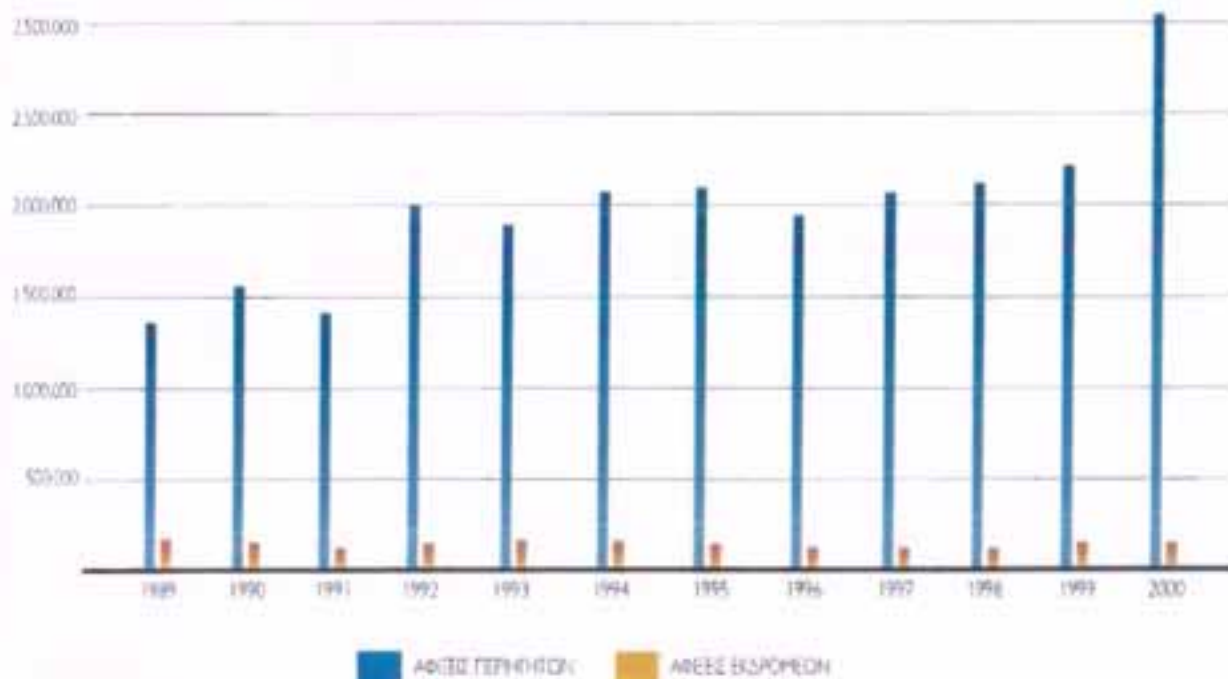
Τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζεται ότι αποτελούσαν το 40,10% των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε σύγκριση με 43,7% το 1999.

μονάδες άλλων ορεινών καταλυμάτων και 6 αφορούσαν επεκτάσεις σε άλλα ορεινά καταλύματα.

Η συνολική προσφορά κλινών σε ορεινά ξενοδοχειακά καταλύματα αυξήθηκε από 84.173 στο τέλος του 1999 σε 85.303 στο τέλος του 2000. Από τις 85.303 κλίνες που λειτουργούσαν στο τέλος του 2000, 49.743 ήταν σε ξενοδοχεία αστέρων, 23.123 σε οργανωμένα διαμερίσματα πολυτελείας Α', Β' και Γ' τάξης, οι 2.220 σε τουριστικά κωριά και οι υπόλοιπες 10.217 σε τουριστικά διαμερίσματα, τουριστικές

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ 1989-2000

Διάγραμμα 1

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Κατά το 2000 λειτουργούσαν συνολικά 2.539 νέες κλίνες, σε σύγκριση με 1.894 το 1999. Από αυτές, 582 ήταν σε 2 νέες μονάδες ξενοδοχείων και 315 αφορούσαν επεκτάσεις σε υφιστάμενα ξενοδοχεία αστέρων.

Από τις υπόλοιπες 1.642 κλίνες, οι 952 ήταν σε 9 νέες μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων Α' και Β' τάξης, 160 αφορούσαν επεκτάσεις σε οργανωμένα διαμερίσματα Α' και Β' τάξης, 458 ήταν σε ένα νέο τουριστικό κωριά, 68 ήταν σε 5 νέες

επιυλίες, επιπλωμένα διαμερίσματα, παραδοσιακές οικοδομές, ξενοδοχεία κωριά αστέρων και ξενώνες.

Στο τέλος του 2000 βρισκόνταν επίσης υπό ανέγερση 4 νέα ξενοδοχεία αστέρων, με δυναμικότητα 751 κλίνες, πέντε τουριστικά κωριά με δυναμικότητα 1.426 κλίνες και τρία παραδοσιακά διαμερίσματα δυναμικότητας 14 κλινών. Επιπρόσθετα γίνονταν επεκτάσεις δυναμικότητας 42 κλινών σε ξενοδοχεία αστέρων και 72 κλινών σε τουριστικά κωριά.

5
ΕΙΣΕΞΟΔΑ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ 5 - 1 ΑΣΤΕΡΩΝ 2000 -1999

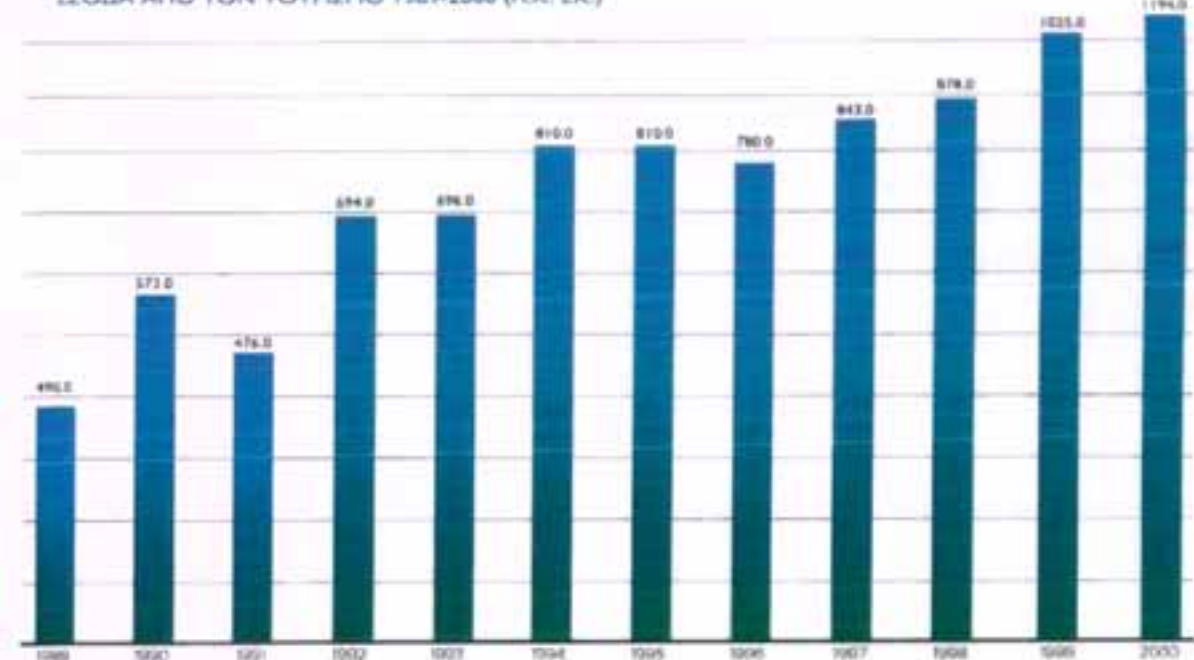
	5*	4*	3*	2*	1*	ΣΥΝΟΛΟ
1999	8.583	17.540	17.068	4.003	1.514	48.708
2000	8.552	18.783	17.135	3.960	1.313	49.743

6
ΕΙΣΕΞΟΔΑ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΔΕΙΟΥΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ 2000 -1999

	ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ				ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ	ΑΛΛΑ*	ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΟΛΥΤ.	Α' ΤΑΞΗ	Β' ΤΑΞΗ	Γ' ΤΑΞΗ				
1999	149	9.842	13.576	2.466	1.804	436	3.987	38.260
2000	114	9.063	11.704	2.242	2.220	515	10.117	35.560

*Οι παραπάνω τιμές περιλαμβάνουν διαφορετικούς τουριστικούς σταθμούς. Επιπλέον, είναι ληφθέντα έσοδα.

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 1989-2000 (Δ.Κ. ΕΚ.)

[ΜΕΛΕΤΕΣ, ΕΡΕΥΝΕΣ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ]

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σχέδιο Οικονομικών Κινήτρων

Το 2000 συνεκτίθη για ένατη χρονιά η παροχή οικονομικών κινήτρων σε δικαστικούς στο πλαίσιο του Προγράμματος του Αγροτουρισμού.

Καταλύματα - Κλίνες

Στις 31.12.2000 βρίσκονταν σε λειτουργία 51 παραδοσιακά καταλύματα σε όλη την Κύπρο, με συνολική δυναμικότητα 515 κλίνες.

Εκπαίδευση

Η συνεργασία του Οργανισμού με το Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος στον τομέα της εκπαίδευσης των κατοίκων της υπαίθρου συνεκτίθη και το 2000. Στο πλαίσιο της εν λόγω συνεργασίας, το Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας περιέλαβε στα εκπαιδευτικά του προγράμματα θέματα συναφή προς τον Αγροτουρισμό, ενώ ο Οργανισμός προέβη σε αριθμό παρουσιάσεων του Προγράμματος του Αγροτουρισμού σε διάφορα χωριά.

Το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Leonardo "Τουρισμός και Πολιτιστική Κληρονομιά" το οποίο συντονίζει ο Οργανισμός ολοκληρώθηκε με επιτυχία. Τα οκτώ προγράμματα κατάρτισης τα οποία ετοιμάστηκαν από τους Κύπριους και ξένους εταίρους του Προγράμματος, θα αξιοποιηθούν περαιτέρω από τον Οργανισμό με την διοργάνωση και άλλων σεμιναρίων, με στόχο την βελτίωση των δεξιοτήτων των μικρομεσαίων επιχειρηματιών πολιτιστικού τουρισμού.

Εξωριστικά Έργα

Προωθήθηκαν νέες συμπληρωματικές εργασίες σε έργα που έγιναν στα πλαίσια του Προγράμματος του Αγροτουρισμού σε χωριά της Α' Κατηγορίας του Προγράμματος.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού, η οποία ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Οργανισμού, συνέχισε τη λειτουργία της προωθώντας την οργάνωση και προβολή των μελών της.

ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΑΡΙΝΩΝ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΛΙΜΕΝΩΝ, ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Μέσα στο 2000 οριστικοποιήθηκαν και ψηφίστηκαν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων οι ειδικοί Κανονισμοί με βάση τους οποίους θα προκηρυχθούν προσφορές για την ανάθεση μελέτης, κατασκευής, λειτουργίας και διαχείρισης μαρινών με την μέθοδο της αυτοχρηματοδότησης.

Ολοκληρώθηκε και εγκρίθηκε επίσης από την Επιτροπή Αξιολόγησης Μελετών Επιπτώσεων στο περιβάλλον η περιβαλλοντική μελέτη που εκπονήθηκε με δαπάνες του Οργανισμού για τη δημιουργία Μαρίνας στη Λεμεσό (δυτικά του παλαιού λιμανιού) δυναμικότητας 1.000 περίπου οχημάτων. Ο Οργανισμός ανέλαβε την ετοιμασία των εγγράφων πλειοδοτικού διαγωνισμού για την ανάπτυξη, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση των μαρινών (Πόρου, Λεμεσού, Λάρνακας, Αγίας Νάπας και Παραλιμνίου) με βάση εντολές της Ενδιαφερόμενης Υπηρεσίας (Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΗΠΕΔΩΝ ΓΚΟΛΦ

Πέραν των δύο γηπέδων γκολφ που ήδη λειτουργούν (Γιασεύ Γκολφ και Secret Valley Golf) άρχισαν οι εργασίες για δημιουργία του Aphrodite Golf Resort στην περιοχή της Πέτρας του Ρωμηού.

Ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών μελετών από την αρμόδια Τεχνική Επιτροπή για τη δημιουργία γηπέδων γκολφ στην Ορόκλινη και στην Αγία Νάπα.

Το Υπουργικό Συμβούλιο (Αρ. Απόφασης 51.292, ημερ. 23.2.2000) ενέκρινε την προώθηση της δημιουργίας γηπέδου γκολφ στη δασική/κρατική γη στην Αγία Νάπα που θα αναλάβει η εταιρεία Aiga Napa Forest Golf.

Στη Λεμεσό μελετήθηκαν εναλλακτικές περιοχές για δημιουργία γηπέδου γκολφ ανατολικά της Λεμεσού.

Ο Οργανισμός, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του για προβολή της Κύπρου σαν προορισμού για γκολφ, φιλοξένησε δημοσιογράφους και διοργάνωσε επισκέψεις εξειδικευμένων ταξιδιωτικών πρακτόρων και οργανωτών ταξιδιών.

ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Έρευνα για τη Δαπάνη των Περιηγητών διεξάγεται κάθε χρόνο από τον Οργανισμό, με στόχο την εξακρίβωση της δαπάνης των περιηγητών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Κύπρο. Για το σκοπό αυτό διεξάγονται προσωπικές συνεντεύξεις τουριστών κατά την αναχώρησή τους από την Κύπρο.

Η Έρευνα για τη Δαπάνη των Περιηγητών 2000 έγινε για πρώτη φορά πάνω σε μηνιαία βάση, αντί σε ετήσιες φάσεις (οι οποίες κάλυπταν τις περιόδους Μαρτίου - Ιουλίου, Αυγούστου - Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου) όπως γινόταν μέχρι και το 1999. Ομως, η Έρευνα του 2000 κάλυψε μόνο τους μήνες Ιούνιο - Δεκέμβριο 2000 εξαιτίας της μη έγκαιρης έγκρισης του Προϋπολογισμού του Οργανισμού για το 2000. Η διεξαγωγή των συνεντεύξεων των τουριστών, ο έλεγχος των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων και η ετοιμασία των πινάκων αποτελεσμάτων ανατέθηκαν κατόπιν διαγωνισμού προσαφορών για το έτη 2000 και 2001 σε ιδιωτική εταιρεία ερευνών αγοράς, ενώ η κωδικοποίηση των ερωτηματολογίων έγινε από τον Οργανισμό.

Κατά τους επτά μήνες που διάρκεσε η Έρευνα, έγιναν συνολικά 19.171 προσωπικές συνεντεύξεις στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου, καλύπτοντας συνολικά 44.088 περιηγητές από τις κυριότερες χώρες-πηγές τουριστικού ρεύματος.

ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια του 2000, δάνεια στην τουριστική βιομηχανία παραχωρήθηκαν μόνο από το εγκύριο τραπεζικό σύστημα και από πηγές του εξωτερικού.

Το ύψος των δανείων που εγκρίθηκαν για την ανέγερση νέων τουριστικών καταλυμάτων όπως και για σκοπούς επέκτασεων, ανακαινίσεων, μετατροπών και βελτιώσεων σε υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα από την Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως, τις Εμπορικές Τράπεζες και τις Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες, ήταν £15.787.000, ενώ οι αποδεσμεύσεις που έγιναν από τις ίδιες πηγές, ήταν ύψους £13.311.488. Κατά το 2000 παραχωρήθηκαν επίσης εγκρίσεις από την Κεντρική Τράπεζα για σύνολο δανείων από το εξωτερικό, ύψους £15.720.000 για την ανέγερση νέων ξενοδοχειακών μονάδων και βελτιώσεις/ανακαινίσεις υφιστάμενων μονάδων.

Για ανέγερση κέντρων αναψυχής και για άλλες παρεμφερείς τουριστικές δραστηριότητες, εγκρίθηκαν κατά το 2000 δάνεια ύψους £17.589.980 από την Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως, τις Εμπορικές Τράπεζες, τις Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες όπως και από πηγές του εξωτερικού, ενώ οι αποδεσμεύσεις δανείων για τους ίδιους σκοπούς ήταν £12.533.685.

[ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ/ΒΕΛΤΙΩΣΗ/ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ]

ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Σε ότι αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας περί Προστασίας της Παραλίας ο Οργανισμός συμμετείχε ενεργά όπως και κάθε χρόνο στις συνεσκέψεις της Κεντρικής Επιτροπής Παραλιών (ΚΕΠ) καθώς και στις αντίστοιχες συνεσκέψεις των Τοπικών Επιτροπών Παραλιών (ΤΕΠ) για την ασφαλολογιστική προστασία και εφαρμογή σε ποικίλο κλίμακα των σχεδίων διακρίσεως παραλίας. Έκκρεμι ακόμη στη Βουλή η ψήφιση τροποποιητικού Νόμου που κατατέθηκε από το 1997 και που αφορά τον ορθολογικό επί μέρους προγραμματισμό και προσχεδιασμό της κρήσης των παραλιών από τις Τοπικές αρχές και που αναμένεται ότι θα τεθεί σε εφαρμογή από την 1.1.2002. Ο Οργανισμός συμμετείχε ενεργά με τεχνικές συμβουλές, μελέτες και παρακολούθηση του έργου των επιτροπών.

Σε ότι αφορά την περί Προστασίας των Λουομένων νομοθεσία ο Οργανισμός συμμετείχε στη διαδικασία για την ετοιμασία και έκδοση του σχετικού διατάγματος με ισχύ από το Μάιο 2000 μέχρι την 31η Οκτωβρίου από τον Υπουργό Συγκοινωνιών και Έργων για τον καθορισμό των θαλάσσιων περισκήτων προστασίας των λουομένων και των διαύλων.

Μέσω στο 2000 ο Οργανισμός υπέβαλε εισηγήσεις προς το Υπουργείο Φοιτητικών με στόχο την αναβάθμιση και βελτίωση των υπηρεσιών διάσωσης λουομένων (Ναυαγιοσωστική Υπηρεσία).

ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ο Οργανισμός κατά το 2000 συνέχισε να εκπροσωπεί την Κύπρο στο Διεθνές Συμβούλιο Συνδέσμων Ενόλου Βιομηχανίας (International Council of Marine Industry Associations, ICOMIA) σαν εταιρικό μέλος μέσω συμμετοχής στην υπο-επιτροπή για Υπηρεσίες Σκαφών (Icomia Boating Facilities committee, IBFC). Με την ιδιότητα αυτή, ο Οργανισμός προώθησε στο παρελθόν την ίδρυση στην Κύπρο του Κυπριακού Συνδέσμου Ενόλου Εμπορίου και Βιομηχανίας (ΚΥΣΕΕΒ). Ο σύνδεσμος υπάγεται στο Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (ΚΕΒΕ). Αναμένεται εντός του 2001, ο ΚΥΣΕΕΒ να ενταχθεί ως πλήρες μέλος της ICOMIA.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Μέσω στο 2000 επιχορηγήθηκαν τοπικές και άλλες αρχές για διάφορα έργα καθώς και μη κερδοσκοπικοί Οργανισμοί, Ιδρύματα και Συνδέσμοι που προωθούν συνάρξεις με τον τουρισμό δραστηριότητες.

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Το 2000 ο Οργανισμός χρηματοδόθηκε την κατασκευή των ακόλουθων μονοπατιών μελέτης της φύσης τα οποία είναι κατάλληλα διαμορφωμένα για άτομα με ειδικές ανάγκες στους εκδρομικούς χώρους:

- Μόντρα του Κορμαίου, και
- Κάμπος του Λειβαδιού

Χρηματοδόθηκε επίσης την ολοκλήρωση του μονοπατιού στο κυριό Αράς και του μονοπατιού Μαδαρή - Σελλάδ του Καραμυλή.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ Ε4

Υποβλήθηκε στον Οργανισμό από το Τμήμα Δασών μελέτη για την πορεία την οποία θα ακολουθήσει το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι από το Δάσος Πάρου μέχρι το Δάσος Μακαρο σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ελληνικής Ορειβατικής Ομοσπονδίας. Το μονοπάτι διέρχεται από υφιστάμενους δασικούς και αγροτικούς δρόμους και μονοπάτια ενώ για ορισμένα τμήματα του εντοπίστηκε η ανάγκη διάσφιξης νέων μονοπατιών. Ο Οργανισμός κατέβαλε στο Τμήμα Δασών το ποσό των £15.000 για τη διάσφιξη και σηματοδότηση τμημάτων του Ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4 σύμφωνα με κοστολόγηση του Τμήματος Δασών και η εργασία ολοκληρώθηκε εντός του 2001.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Στο πλαίσιο εφαρμογής του Στρατηγικού Σχεδίου για τον τουρισμό, ο Οργανισμός αποφάσισε την οργάνωση και προβολή πολιτιστικής διαδρομής με θέμα την Αφροδίτη. Στόχος του έργου είναι να παρουσιάσει τη μοναδική σκέψη της Αφροδίτης με την Κύπρο από αρχαιολογική, ιστορική, μυθολογική και λογογραφική πλευρά, αλλά και την Αφροδίτη ως πηγή έμπνευσης για τους σύγχρονους δημιουργούς. Το 2000 καταρτίστηκε το πρόγραμμα εργασιών. Επιλέχθηκαν και αξιολογήθηκαν και άσκησαν κύριο και άρχισε η ερευνητική

εργασία και η συγγραφή κειμένων από ειδική επιστημονική ομάδα που καταρτίστηκε για τον σκοπό αυτό.

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Οργανισμός προωθεί την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Κύπρο στα πλαίσια των προτεραιοτήτων της Στρατηγικής Τουρισμού σε συνεργασία με τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού.

ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Οργανισμός έχει προκηρήσει στην κατασκευή πληροφοριακών καρτών και σκιστρών για ποδηλατικές διαδρομές στην περιοχή Μακαρά και στην προετοιμασία νέας αναβαθμισμένης έκδοσης πληροφοριακού εντύπου (μπροσούρα) για τον ποδηλατικό τουρισμό στην Κύπρο.

Ο Οργανισμός εφαρμόζει τις πρόνοιες σχετικών νομοθεσιών που δέχονται την ίδρυση και λειτουργία τουριστικών επιχειρήσεων και επαγγελματιών όπως είναι:

- Τα ξενοδοχεία και άλλα τουριστικά καταλύματα
- Το τουριστικά γραφεία
- Τα κέντρα αναψυχής
- Οι ξενοδοχοί

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ

Σύμφωνα με την ισχύουσα Νομοθεσία για τα ξενοδοχεία και τουριστικά καταλύματα τα σχέδια των ξενοδοχειακών μονάδων θα ανεγερθούν, καθώς και οι επεκτάσεις και κατατάξεις αυτών που υπάρχουν, πρέπει να εγκρίνονται σε πρώτο στάδιο από την Επιτροπή Ξενοδοχείων.

Η σύνθεση της Επιτροπής Ξενοδοχείων το 2000 σύμφωνα με τη σχετική απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού ήταν η ακόλουθη.

Πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ο Πρόεδρος του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού κ. Α. Παπαδόπουλος. Μέλη της Επιτροπής ήταν η κα Φρ. Μικηλ, Γενικός Διευθυντής ΚΟΤ, ο κ.κ. Χρ. Παπαγιάννης, Διευθυντής Τουρισμού ΚΟΤ, Μ. Παπαγεωργίου, Αντιπρόεδρος του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, Γ. Στεργιάδης, Αντιπρόεδρος του Υπουργείου Υγείας, κα Ε. Αβρααμίδου, Αντιπρόεδρος του Τμήματος Πολιτισμού και Οικειότητας, κα Ι. Παπαγιάννη, εκπρόσωπος του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Α. Ψυλλιάδης, εκπρόσωπος του Συνδέσμου Πολιτικών και Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Α. Νικήτας και Α. Τσόκας, εκπρόσωποι του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδοχείων, Α. Βαβίλης, εκπρόσωπος του Συνδέσμου Τουριστικών Επιχειρήσεων Κύπρου, Μ. Ευαγγελίδης, εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδοχείων.

Κατά τη διάρκεια του 2000 η Επιτροπή αλληλόθε σε τρεις συνεδριάσεις εξέτασε θέματα αρχικής κατάταξης νέων ξενοδοχειακών μονάδων, ανακατάταξης και ανάκλησης οδών σε λειτουργία ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, έγκρισης σχεδίων και αιτήσεων λειτουργίας ξενοδοχειακών μονάδων σε παραδοσιακές οικοδομές, επέκτασης και μετατροπές/βελτιώσεις επιχειρήσεων ξενοδοχείων οργανωμένων διαμερισμάτων και ανανέωσης κατάταξης των ξενοδοχειακών μονάδων που λειτουργούν. Οι αιτήσεις της Επιτροπής όσον αφορά κατάταξη ή ανάκληση άδειας τίθενται στο Ελεγκτικό Συμβούλιο του Οργανισμού για έγκριση.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΤΙΜΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΔΗΓΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ

Οι σταθερές τιμές κάθε επιχείρησης που καθορίστηκαν από τον επιχειρηματία, ισχύουν για ολόκληρη την περίοδο από 16.3.2000 μέχρι 15.3.2001 και αποτελούν το ανώτατο όριο τιμών που ο επιχειρηματίας δικαιούται να κρεμάσει εντός της προ πάνω περιόδου.

Στις τιμές αυτές περιλαμβάνονται όλες οι κρεώσεις και επιβαρύνσεις.

Ο Οδηγός Ξενοδοχείων για το 2000 περιλαμβάνει το σύνολο των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων που λειτουργούν στις ελεγχόμενες από το κράτος περιοχές, στοιχεία για τα ξενοδοχεία αυτά και τις τιμές κάθε επιχείρησης ξεχωριστά. Στον Οδηγό παρουσιάζονται επίσης, με τη μορφή Παραρτήματος και όλες οι ξενοδοχειακές μονάδες που βρίσκονται στις κατεχόμενες περιοχές και ανήκουν σε Έλληνες Κυπρίους. Ο Οδηγός Ξενοδοχείων για το 2000 τυπώθηκε σε 5000 αντίτυπα και περιέχει επίσης πληροφορίες για Ταξιδιωτικά Γραφεία και εταιρείες που προσφέρουν αυτοκίνητα εναντίωσης.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 9 κατά το τέλος του 2000 βρίσκονταν σε λειτουργία 442 οδικοί Κεντρικοί Γραφείο Τουρισμού και Ταξιδιών και 172 υποκαταστήματα σε σύγκριση με 445 και 162 το 1999 αντίστοιχα.

ΞΕΝΟΔΟΧΟΙ

Κατά το 2000 εκδόθηκαν, σύμφωνα με τη σχετική Νομοθεσία 259 άδειες για την άσκηση του επαγγέλματος του ξενοδοχοί σε σύγκριση με 264 το 1999. Στο διάγραμμα 3 φαίνεται η κατανομή των αδειών κατά επαρχία στις 31.12.2000.

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου περί Κέντρων Αναψυχής, η Επιτροπή Κέντρων Αναψυχής, συνήλθε σε δύο συνεδρίες και εξέτασε θέματα που αφορούσαν την έγκριση σχεδίων, την κατάταξη ή ανακατάταξη κέντρων, την ανάκληση άδειας λειτουργίας κέντρων και άλλα θέματα που είχαν σχέση με τη λειτουργία των κέντρων αναψυχής.

Η σύνθεση της Επιτροπής Κέντρων Αναψυχής σύμφωνα με τη σχετική απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και

Πίνακας 9

ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙΩΝ 1999-2000

	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ		ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ	
	1999	2000	1999	2000
Πάφος				
Λευκωσία	142	138	18	20
Λεμεσός	155	156	58	62
Λάρνακα	65	64	26	29
Πάφος	53	55	26	28
Αγία Νάπια	18	16	24	23
Παραλίμνι	11	12	9	9
Αιτώνες	1	1	1	1
Σύνολο	445	442	162	172

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα πιο πάνω γραφεία απασχολούσαν περίπου 2000 υπαλλήλους.

Διάγραμμα 3

ΑΔΕΙΟΥΧΟΙ ΞΕΝΑΓΟΙ ΚΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ (31.12.2000)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ											89
ΛΕΜΕΣΟΣ											87
ΛΑΡΝΑΚΑ											39
ΠΑΦΟΣ											31
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ											13

Τουρισμού ήταν η ακόλουθη:

Πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ο Πρόεδρος του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού κ. Α. Παπαδόπουλος. Μέλη της Επιτροπής ήταν η κα Φρ. Μακρή, Γενικός Διευθυντής ΚΟΤ και οι κκ. Χρ. Μακρής, Διευθυντής Τουρισμού ΚΟΤ, Ν. Βούρκας, εκπρόσωπος Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Σ. Ανθούσης, εκπρόσωπος Υπουργείου Υγείας, Ν. Σίκας, εκπρόσωπος Υπουργείου Εσωτερικών, Η. Ηρακλέους, εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, Α. Κωνσταντινίδης και Α. Παπληματάς, εκπρόσωποι του Παγκύπριου Συνδέσμου Ιδιοκτητών Κέντρων Αναψυχής, Α. Ανδρεάδης, εκπρόσωπος της Ένωσης Δήμων και οι Επαρχοί Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου, Αμμοχώστου. Κατά την 31ην Δεκεμβρίου 2000 λειτουργούσαν με άδεια του Οργανισμού 3113 Κέντρα Αναψυχής διαφόρων κατηγοριών και τάξεων έναντι 2940 κέντρων που λειτουργούσαν την 31ην

Δεκεμβρίου 1999. Κατά το τέλος του 2000 λειτουργούσαν επίσης 540 κέντρα αναψυχής εντός ξενοδοχειακών επιχειρήσεων έναντι 533 που λειτουργούσαν την 31ην Δεκεμβρίου 1999. Ο Πίνακας 10 παρουσιάζει τα κατά επαρχία λειτουργούντα κέντρα αναψυχής την 31.12.1999 και 31.12.2000 αντίστοιχα. Ο Πίνακας 11 παρουσιάζει κατά κατηγορία και κατά επαρχία τα λειτουργούντα Κέντρα Αναψυχής την 31.12.2000 εκτός εκείνων που λειτουργούσαν εντός των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατάρτιση στα ξενοδοχειακά επαγγέλματα προσφέρεται τόσο από δημόσια όσο και από ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το Υπουργείο Παιδείας λειτουργεί τμήματα ξενοδοχειακής σπουδής στις Τεχνικές Σχολές της Λευκωσίας, της Λεμεσού, της Πάφου, της Πόλης Χρυσούκους, της Λάρνακας και του Παραλιμνίου. Οι Σχολές αυτές προσφέρουν κατάρτιση σε

βασικό επίπεδο στα επαγγέλματα του μάγειρα και του τραπεζοκόμου.

Το Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου (ΑΞΙΚ) που λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προσφέρει κύκλους σπουδών στην Ξενοδοχειακή Διεύθυνση με ειδίκευση στους τομείς Διατροφικών και Ποτών. Το Ινστιτούτο προσφέρει επίσης κατάρτιση στους κλάδους της Υποδοχής, της Ξενοδοχειακής Οικονομίας, της Ζαχαροπλαστικής και της Μαγειρικής. Μέσα στο 2000 διάφορες ιδιωτικές Ξενοδοχειακές σχολές και κολλέγια πρόσφεραν κύκλους σπουδών στα Ξενοδοχειακά επαγγέλματα και στη διεύθυνση Ξενοδοχειακών και τουριστικών επιχειρήσεων. Επιπρόσθετο από την επαγγελματική κατάρτιση που προσφέρεται από τα διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσια και ιδιωτικά η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου σινηύσε τη λειτουργία διαφόρων Σταδίων Κατάρτισης.

που σκοπό είχαν την εξύψωση του επαγγελματικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Σύμφωνα με έρευνα του ΚΙΟΤ, κατά τη θερινή περίοδο του 2000 απασχολούνταν στην Ξενοδοχειακή βιομηχανία 23000 άτομα περίπου, διαφόρων ειδικοτήτων ενώ άλλα 15300 άτομα περίπου, απασχολούνταν σε κέντρα αναψυχής.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Το επιθεωρητικό προσωπικό του Οργανισμού αποτελείται από 40 επιθεωρητές. Οι επιθεωρητές είναι επιφορτισμένοι με την τακτική επιθεώρηση όλων των τουριστικών επιχειρήσεων που ελέγχει ο Οργανισμός. Πιο συγκεκριμένα ελέγχεται το επίπεδο καθαριότητας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, η τήρηση των εγκεκριμένων τιμών και γενικά η συμμόρφωση των επιχειρηματιών με τις πρόνοιες της σχετικής Νομοθεσίας.

Πίνακας 10

ΑΔΕΙΟΥΧΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ

Επαρχία	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31.12.1999		ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31.12.2000	
	Αιχμάριση	Έντος Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων	Αιχμάριση	Έντος Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων
Λευκωσία	586	38	634	36
Λιμενός	791	111	855	112
Λάρνακα	499	78	508	76
Αμμόχωστος	476	205	490	216
Πάφος	588	101	626	100
Σύνολο	2940	533	3113	540

Πίνακας 11

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (31.12.2000)

Κατηγορίες	Λευκωσία	Λιμενός	Αμμόχωστος	Λάρνακα	Πάφος	Παγκύπια
Εστιατόρια, Ταβέρνες	432	559	314	328	411	2044
Καφετάρια, Πιτταρίες	35	50	35	24	27	171
Στα Μπαρ, Μπαρ, Πηγά	128	177	115	124	145	689
Διασκέτιση	11	11	19	13	7	61
Κουζίνες	11	28	5	15	11	70
Μουσικοκινηματογραφικά	1	26	2	4	19	64
Σύνολο	634	855	490	508	626	3113

[ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ]

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Σύμφωνα με το διάταγμα του Υπουργικού Συμβουλίου που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με Αρ. 1364 της 15.7.77, ο Οργανισμός έχει την ευθύνη για τη διακίνηση, εκμετάλλευση, διοίκηση και λειτουργία της Μαρinas Λαρνακας.

Η Μαρίνα το 2000 όπως και τα προηγούμενα χρόνια λειτουργεί κάτω από συνθήκες υπερ-πληρότητας. Η ζήτηση θέσεων τόσο στο το εξωτερικό όσο και από νέους Κύπριους ιδιοκτήτες σκαφών ήταν έντονη. Από τα σκάφη που βρίσκονταν στη Μαρίνα στο τέλος του 2000, 63% (266) περίπου ήταν κυπριακής και 37% (160) περίπου ήταν ξένης ιδιοκτησίας. Μέσα στο 2000 πραγματοποιήθηκαν 576 αφίξεις και 579 αναχωρήσεις προς και από τη Μαρίνα αντίστοιχα σε σύγκριση με 701 αφίξεις και 692 αναχωρήσεις το 1999. Το μήκος των σκαφών που βρίσκονταν κατά την 31.12.2000 στη Μαρίνα Λαρνακας ανέρχονταν κατά 49% σε 9 μέχρι 13 μέτρα, κατά 19% σε 14 μέχρι 20 μ., και 26% κάτω από 8 μ. και κατά 6% πάνω από 21 μ.

Η εθνικότητα και το μήκος των σκαφών στη Μαρίνα ο αριθμός σκαφών και οι αφίξεις/αναχωρήσεις κατά μήνα παρουσιάζονται στα Διαγράμματα 4-9.

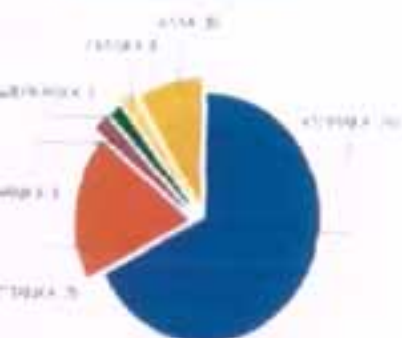
Οι βασικές υπηρεσίες που παρέχονται στην Μαρίνα είναι οι ακόλουθες:

- Διευκολύνσεις για ασφαλή πρόσδεση σκαφών και σύνδεση τους σε παρακές ηλεκτρικού ρεύματος και νερού.
- Ανέλιξη/Καθέλκυση και επισκευή/συντήρηση σκαφών αναμής στο ανεξάρτητες εταιρείες.
- Δίκτυο πυρασφάλειας με πυροσβεστικό σημείο συνδεδεμένο με κεντρικό σύστημα παροχής νερού υπό πίεση.
- Παροχή βοήθειας και ρεμούλης σκαφών.
- Παροχή ναυτικών πληροφοριών μέσω συστήματος πολύ υψηλών συχνοτήτων (VHF) με δυνατότητα ραδιο-κλιμακωτού εντοπισμού της κατεύθυνσης του σκαφους που βρίσκεται σε ανάγκη.
- Συλλογή και απομάκρυνση ακαθάρτων, ακαθάρτων μπικνικλασκ, τοξικών αποβλήτων και υλικών των σκαφών.
- Παροχή μετεωρολογικών πληροφοριών και μετόδοση προειδοποιητικών δελτίων θυελλας σε συνεργασία με τη

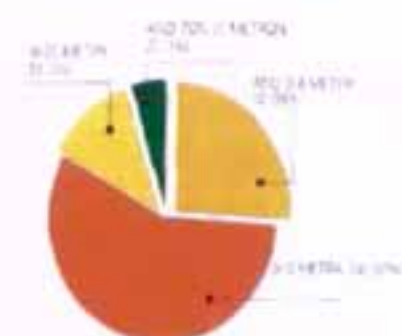
Μετεωρολογική Υπηρεσία

- Παροχή γενικών πληροφοριών για τη Μαρίνα και την Κύπρο γενικά.
- Κατευθυνόμενη τηλεφωνική σύνδεση με όλα σχεδόν τα μέρη του κόσμου.
- Σύνδεση και παροχή υπηρεσιών Ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (E-mail) μέσω του Διαδικτύου (Internet).
- Διεκπεραίωση αλληλογραφίας και μηνυμάτων μέσω τηλεομοίωτυπου (φαξ).

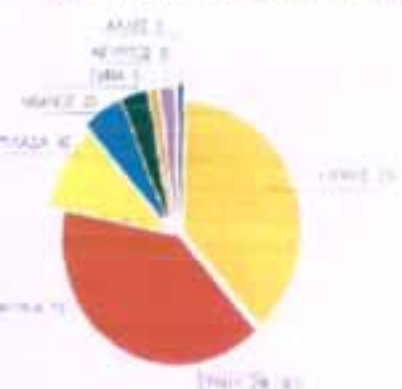
Διάγραμμα 4
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΝΗΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΣΚΑΦΩΝ (31.12.2000)

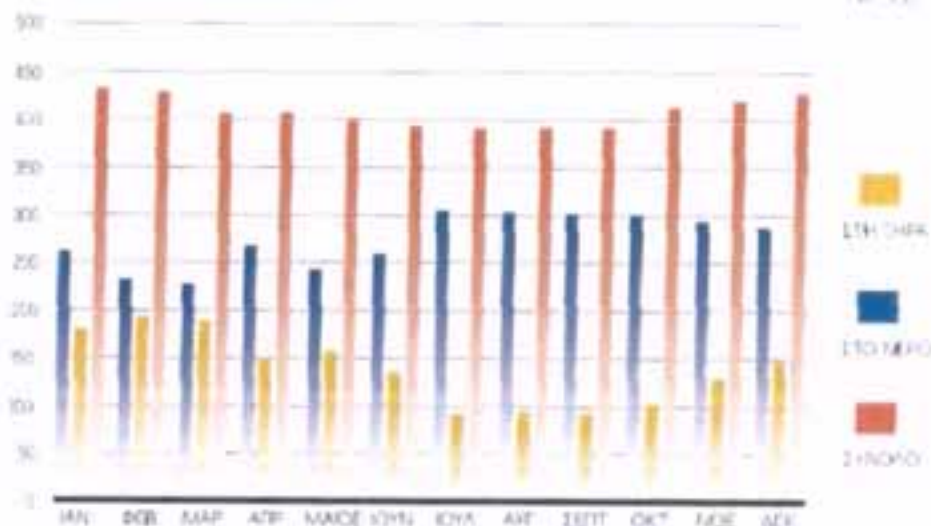
Διάγραμμα 5
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΚΑΦΩΝ
ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ (31.12.2000)

Διάγραμμα 6
ΧΩΡΕΙΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (31.12.2000)

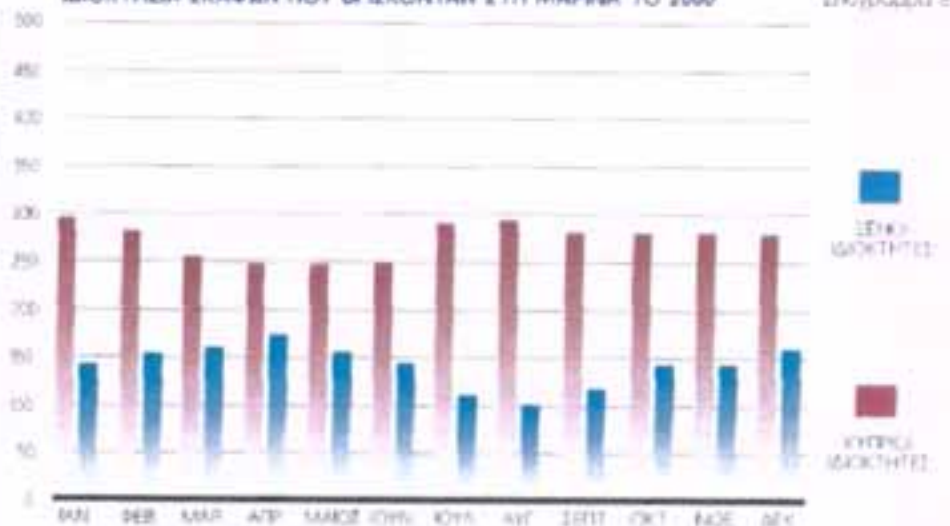

ΣΚΑΦΗ ΣΤΗ ΜΑΡΙΝΑ, 2000

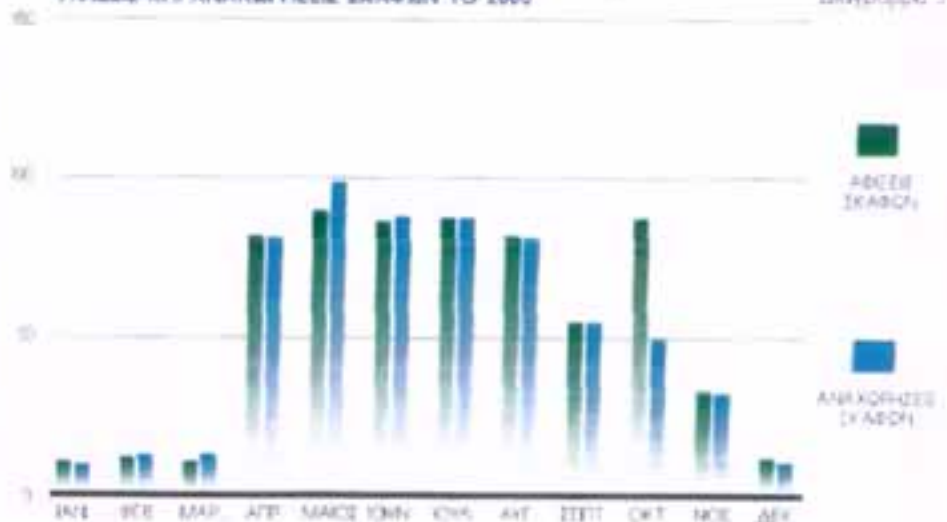
Διάγραμμα 7

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΣΚΑΦΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΝ ΣΤΗ ΜΑΡΙΝΑ ΤΟ 2000

Διάγραμμα 8

ΑΦΕΙΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΣΚΑΦΩΝ ΤΟ 2000

Διάγραμμα 9

2001

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Οργανισμού, τα αποτελέσματα για τους πρώτους οκτώ μήνες του 2001 ήταν πολύ ενθαρρυντικά, αφού η συνολική αύξηση στις τουριστικές αφίξεις για την περίοδο αυτή ανήλθε στο 4,8% σε σύγκριση με το 2000. Όμως, στη συνέχεια και η Κύπρος επηρεάστηκε από την κρίση στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία, με αποτέλεσμα οι αφίξεις κατά τους τεσσάρους τελευταίους μήνες του 2001 να σημειώσουν επί μέρους μείωση κατά 8,9% σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2000. Η μείωση αυτή θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη αν δεν λαμβάνονταν έκτακτα μέτρα αντιμετώπισης της τόσο από την Κυβέρνηση και τον Οργανισμό, όσο και από τους εταιρείες του ιδιωτικού τομέα. Τα μέτρα αυτά περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, κατάργηση των φόρων αεροδρομίων για συγκεκριμένη περίοδο, αυξημένη προβολή και διαφήμιση, και την προσφορά ευνοϊκών τιμών στους Οργανωτές Ταξιδιών και στο ευρύτερο κοινό.

Τελικά, το 2001 εκλείσει με την ίδια περίπου επίδοση στις αφίξεις όπως και το 2000, αφού καταγράφηκε μια πολύ μικρή αύξηση ύψους 0,4% (από 2.686.205 αφίξεις το 2000 σε 2.696.732 το 2001). Μεγάλες αυξήσεις σημειώθηκαν στις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, ενώ μικρότερη αύξηση καταγράφηκε στην αγορά των Σκανδιναβικών χωρών. Η πολύ καλή απόδοση των αγορών αυτών εξουδετέρωσε τις μειώσεις, άλλες μεγαλύτερες και άλλες μικρότερες, που παρατηρήθηκαν στις αφίξεις από όλες τις άλλες αγορές.

Η μέση δαπάνη κατά περιηγητή κατά το 2001 ανήλθε σε ΛΚ441,50, ενώ η μέση ημερήσια δαπάνη σε ΛΚ42,95, και η μέση διάρκεια παραμονής σε 10,28 ημέρες.

ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟ 2001

Οι κυριότερες εξελίξεις κατά το 2001 ήταν οι ακόλουθες:

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

Οι αφίξεις επισκεπτών πολυήμερης παραμονής (περιηγητών) ανήλθαν σε 2.696.732 το 2001 σε σύγκριση με 2.686.205 το 2000.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι αφίξεις περιηγητών κατά τους χειμερινούς μήνες (Ιανουάριος-Μάρτιος και Νοέμβριος-Δεκέμβριος)

έφθασαν τις 467.702. Οι αφίξεις αυτές αποτελούσαν το 17,34% των αφίξεων για ολόκληρο το χρόνο. Το ποσοστό των αφίξεων κατά τους δύο μήνες αιχμής (Ιούλιος και Αύγουστος) αυξήθηκε στο 27,6% των ολικών αφίξεων από το 26,8% το 2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ 2000-2001

	ΑΦΙΞΕΙΣ (ΕΚΑΤΟΜ)		
	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)		
	2000	2001	2000-2001
Παγκόσμιο	696,7	692,7	-0,6
Ευρώπη	402,7	400,3	-0,6
Αφρική	27,2	28,2	3,8
Αμερική	128,4	120,8	-5,9
Απω Ανατολή	109,1	115,1	5,5
Μέση Ανατολή	23,2	22,5	-3,1
Νότια Ασία	6,1	5,7	-6,3

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ ΜΕ ΝΑΥΛΩΜΕΝΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ

Αύξηση της τάξης του 12,2% σημειώθηκε στις αφίξεις περιηγητών με ναυλωμένες πτήσεις, από 1.510.091 το 2000 σε 1.693.783 το 2001. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των περιηγητών που ήλθαν με ναυλωμένες πτήσεις ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Σουηδία, η Ρωσία, η Νορβηγία, η Ελβετία και η Δανία.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΚΔΡΟΜΕΩΝ

Οι επισκέπτες μονοήμερης παραμονής (εκδρομείς) έφθασαν τους 143922 το 2001 σε σύγκριση με 226095 το 2000, μειώθηκαν δηλαδή κατά 36,3%. Αύξηση σημείωσαν μόνο οι ημερήσιοι τουρίστες, κατά 15,3% (από 16516 σε 19043), ενώ μεγάλη μείωση κατέγραψαν οι εκδρομείς που ήταν διερχόμενοι από την Κύπρο (κατά 75,2%, από 74436 το 2000 σε 18480 το 2001), όσο και οι εκδρομείς που συμμετείχαν σε κρουαζιέρες (κατά 21,3%, από 135143 το 2000 σε 106399 το 2001).

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των εκδρομικών που συμμετείχαν σε κρουαζιέρες ήταν το Ισραήλ, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Γερμανία και η Ιταλία.

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Οι ακαθάριστες εισπράξεις από τον τουρισμό σε ξένο νόμισμα το 2001 έφθασαν τα ΛΚ1.277 εκ. σε σύγκριση με ΛΚ1.194 το 2000.

Το έσοδο από τον τουρισμό υπολογίζεται ότι αποτελούσαν το 46,8% των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών για το 2001 σε σύγκριση με 40,10% το 2000.

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Από το 2001 λειτούργησαν συνολικά 3341 νέες κλίνες, σε σύγκριση με 2539 το 2000. Από αυτές, 1119 ήταν σε νέες μονάδες ξενοδοχείων και 360 αφορούσαν επεκτάσεις σε υφιστάμενα ξενοδοχεία αστέρων.

Από τις υπόλοιπες 2222 κλίνες, οι 428 ήταν σε 2 νέες μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων Α' και Β' τάξης, αφορούσαν επεκτάσεις σε μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων Α' και Β' τάξης, 1652 αφορούσαν 7 νέα

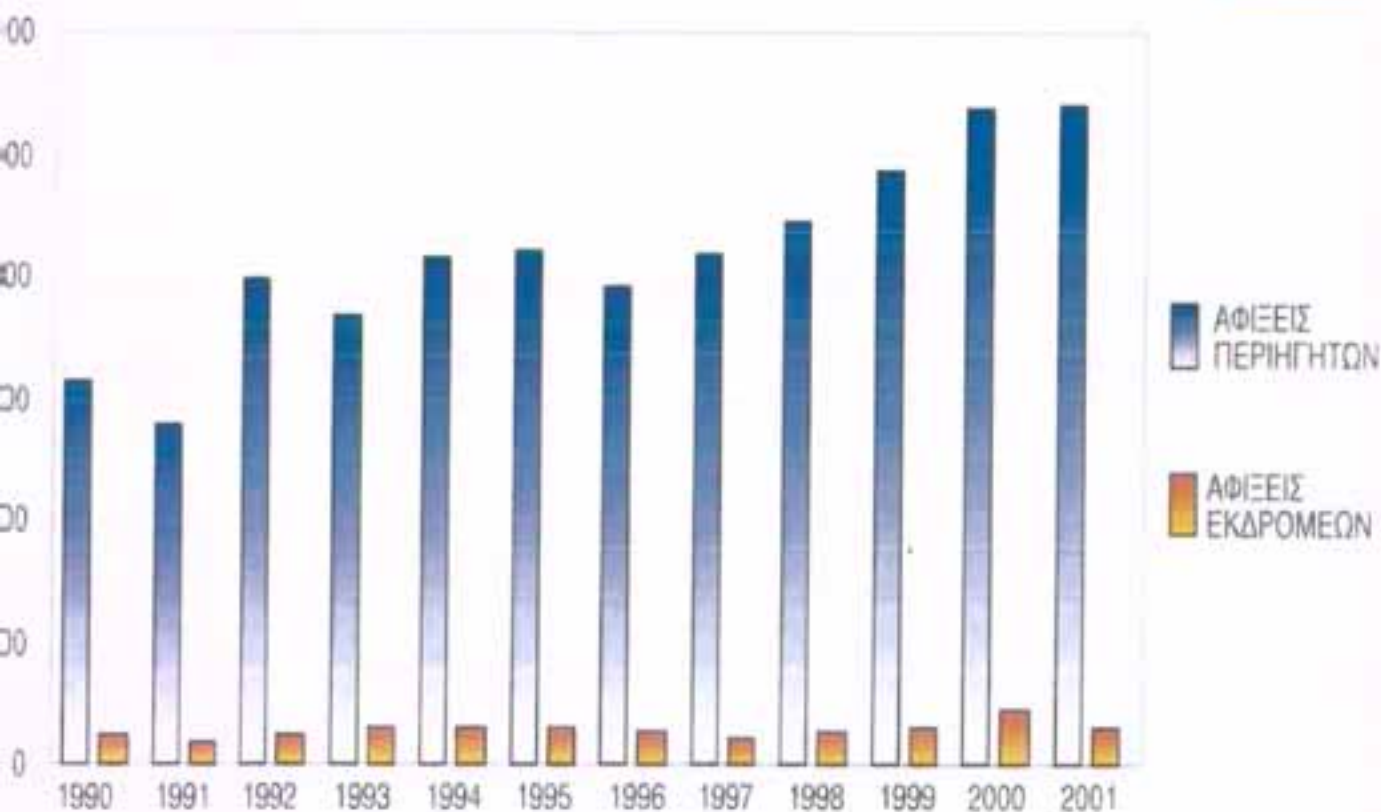
τουριστικά χωριά και 142 κλίνες 5 νέες παραδοσιακές οικοδομές και τουριστικές επαύλεις.

Η συνολική προσφορά κλινών σε αδειούχα ξενοδοχειακά καταλύματα αυξήθηκε από 85303 στο τέλος του 2000 σε 89056 στο τέλος του 2001. Από τις 89056 μονάδες που λειτουργούσαν στο τέλος του 2001, 50932 ήταν σε 238 ξενοδοχεία αστέρων, 23727 σε 274 μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων παλυτελείας, Α', Β' και Γ' τάξης, οι 3982 σε 14 τουριστικά χωριά και οι υπόλοιπες 10415 σε τουριστικές επαύλεις, τουριστικά διαμερίσματα, επιπλωμένα διαμερίσματα, παραδοσιακές οικοδομές, ξενοδοχεία χωρίς αστέρα και ξενώνες.

Στο τέλος του 2001 βρισκόνταν επίσης υπό ανέγερση 7 ξενοδοχεία αστέρων με δυναμικότητα 2157 κλίνες, 2 συγκροτήματα οργανωμένων διαμερισμάτων Α' τάξης με 470 κλίνες, 4 τουριστικά χωριά με 966 κλίνες και ένα συγκρότημα παραδοσιακών διαμερισμάτων με 10 κλίνες. Επιπρόσθετα γίνονταν επεκτάσεις δυναμικότητας 54 κλινών σε ένα συγκρότημα οργανωμένων διαμερισμάτων και 16 κλινών σε ένα τουριστικό χωριό.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ 1970-2001

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ 5-1 ΑΣΤΕΡΩΝ 2001-2000

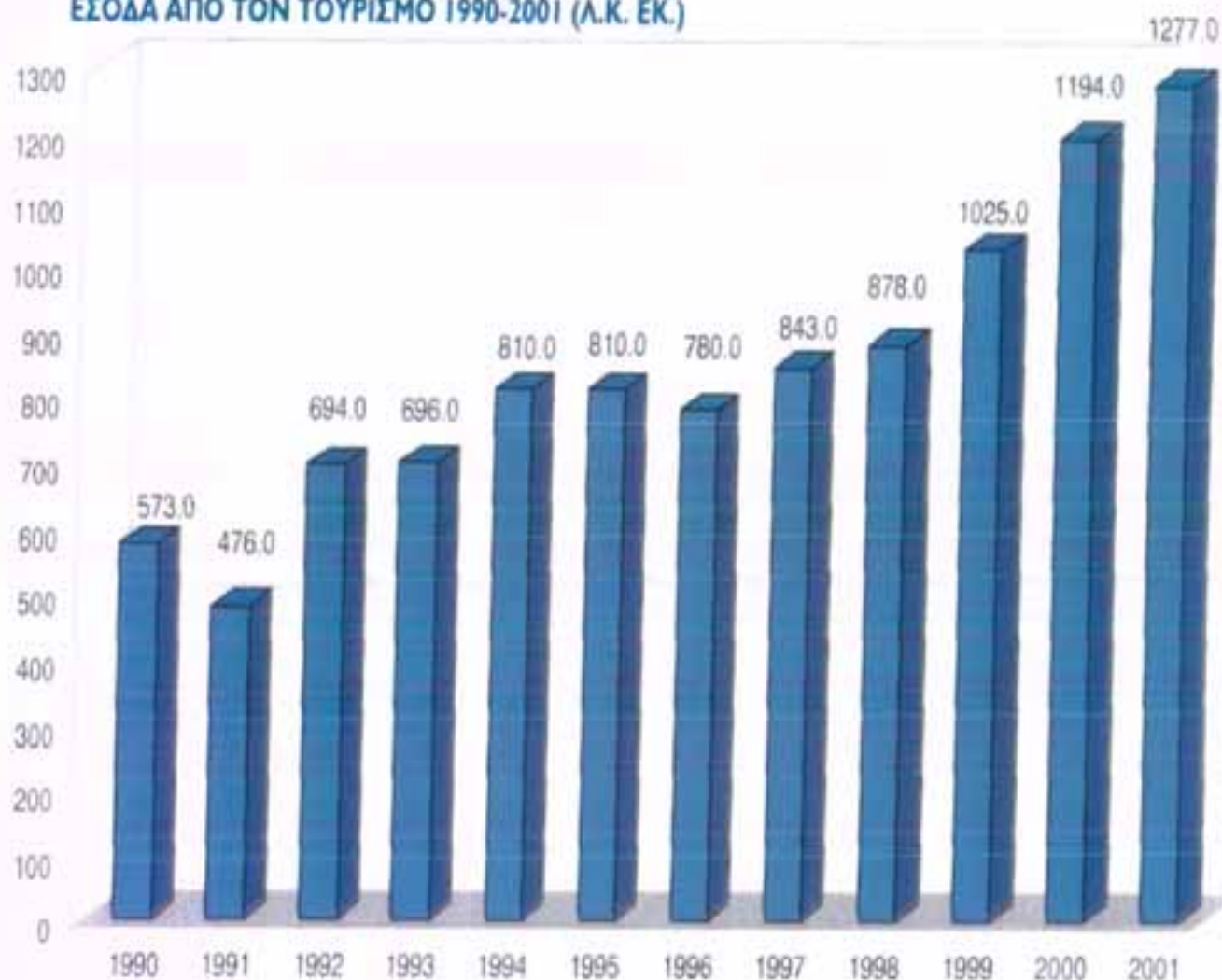
	5*	4*	3*	2*	1*	ΣΥΝΟΛΟ
2000	8552	18783	17135	3960	1313	49743
2001	8870	19244	17344	4153	1320	50932

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΔΕΙΟΥΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ 2001-2000

	ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ				ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ	ΑΛΛΑ*	ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΟΛΥΤ.	Α'ΤΑΞΗ	Β'ΤΑΞΗ	Γ'ΤΑΞΗ				
2000	114	9063	11704	2242	220	515	10217	35560
2001	114	9467	11814	2332	3926	569	9902	38124

* Τουριστικά διαμερίσματα, επιπλωμένα διαμερίσματα, τουριστικές επαύλεις, ξενοδοχεία χωρίς αστέρια, ξενώνες

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 1990-2001 (Λ.Κ. ΕΚ.)

ΠΑΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ετοιμάστηκαν τα έγγραφα του πλειοδοτικού διαγωνισμού για την ανάπτυξη, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση των μαρίνων Πάφου, Λεμεσού, Λάρνακας, Αγίας Νάπας και Παραλιμνίου, με βάση εντολές της ενδιαφερόμενης υπηρεσίας (Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού).

Το Υπουργείο ανέλαβε την προώθηση των πιο πάνω εγγράφων με στόχο τη ζήτηση απόψεων από ενδιαφερόμενους προσφοροδότες.

ΓΗΠΕΔΑ ΓΚΟΛΦ

Σήμερα των δύο γηπέδων γκολφ που ήδη λειτουργούν (Tsada Golf και Secret Valley Golf) προχωρούν οι εργασίες για δημιουργία του Aphrodite Golf Resort στην περιοχή της Πέτρας του Ρωμηού.

Στη Λεμεσό μελετήθηκαν εναλλακτικές περιοχές για δημιουργία γηπέδου γκολφ ανατολικά της Λεμεσού.

ΕΥΡΩΜΟΝΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ
 κηρώθηκε η μελέτη εκτίμησης των επιπτώσεων στις
 μεσαίες επιχειρήσεις στον τουριστικό τομέα και
 Κύπριους ξεναγούς από την Εναρμόνιση με το
 Ευρωπαϊκό Κεκτημένο και συγκεκριμένα τις αρχές της
 ελευθέρης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών. Στα
 πλαίσια της μελέτης εντοπίστηκαν οι αναγκαίες
 τροποποιήσεις σε νομοθεσίες του Οργανισμού για
 την εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο. Αρχισαν
 οι διαδικασίες με τους επηρεαζόμενους επαγγελματικούς
 οργανισμούς για τις αναγκαίες τροποποιήσεις στις
 νομοθεσίες του Οργανισμού.

Ο Οργανισμός συμμετείχε σε δύο συνεδρίες
 συμβουλευτικής Επιτροπής Τουρισμού της
 Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως παρατηρητής μαζί με τις
 άλλες υπό ένταξη χώρες.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
 του νέου κύκλου διαπραγματεύσεων στα πλαίσια
 της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας Εμπορίου στις Υπηρεσίες (GATS)
 ο Οργανισμός άρχισε διαβουλεύσεις με τους
 επηρεαζόμενους επαγγελματικούς συνδέσμους στον
 τουριστικό τομέα. Ετοίμασε και υπέβαλε στο Γραφείο
 Διαπραγματισμού το σχετικό έγγραφο στα οποία
 περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση. Ετοίμασε έκθεση
 για την φιλελευθεροποίηση των υπηρεσιών στον τομέα
 του τουρισμού στην Κύπρο η οποία παρουσιάστηκε σε
 συνέλευση που οργάνωσε ο Παγκόσμιος Οργανισμός
 Τουρισμού στη Γενεύη.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ
 ΔΙΑΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ε.**
 Το πρόγραμμα Leonardo Da Vinci

επιχορηγήθηκαν οι δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού
 Προγράμματος Leonardo "Τουρισμός και Πολιτιστική
 Κληρονομιά" - "Cultural Heritage Tourism Network"
 "CHTN" το οποίο άρχισε το 1998. Η Ε.Ε. θα περιλάβει
 στο πρόγραμμα (α) στη βάση δεδομένων προγραμμάτων
 διάλογα αποτελέσματα και (β) σε μπουσουρά
 των προγραμμάτων Leonardo da Vinci στον τομέα
 του τουρισμού. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν εταίροι
 στην Κύπρο, Ελλάδα, Ισπανία και Ιρλανδία. Ο
 Οργανισμός έχει το ρόλο του αναδόχου και συντονιστή.
 Ο Οργανισμός διοργάνωσε σεμινάρια για την πιλοτική
 εφαρμογή των προγραμμάτων Ανάπτυξης Δεξιοτήτων
 μεσαίων Επιχειρήσεων, Πολιτιστικού Τουρισμού
 και Παραδοσιακής Γαστρονομίας.

Για καλύτερη διάχυση των αποτελεσμάτων, εκδόθηκε
 ενημερωτική μπουσουρά και δημιουργήθηκε ιστοσελίδα
 στο www.chtn.gr.

Ο Οργανισμός αξιοποίησε τα προγράμματα κατάρτισης
 που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του CHTN εντάσσοντας
 στην εκπαίδευσή τους σεμινάρια επιμόρφωσης για μικρομεσαίες
 επιχειρήσεις πολιτιστικού τουρισμού. Συγκεκριμένα

διοργάνωσε σεμινάρια για μικρομεσαίες επιχειρήσεις
 Αγροτουρισμού και Πολιτιστικού Τουρισμού για τα
 θέματα (α) ανάπτυξης δεξιοτήτων στον Αγροτουρισμό
 και Πολιτιστικό Τουρισμό και (β) Παραδοσιακή
 Γαστρονομία.

Πρόγραμμα LIFE for 3rd Countries
 "Αναβίωση και Αειφορική Διαχείριση Κοιλάδων
 Ανατολικής Πάφου"

Ο ΚΟΤ συμμετείχε στις εργασίες του Προγράμματος
 LIFE for 3rd Countries "Αναβίωση και Αειφορική
 Διαχείριση Κοιλάδων Ανατολικής Πάφου" και επιχορήγησε
 την έκδοση εντύπου προβολής "Διαδρομές και
 Περιποτοι".

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΣΗΜΑΙΑΣ

Το 2001 ο Ευρωπαϊκός Κριτής για τις Γαλάζιες Σημείες
 της Ευρώπης βράβευσε πέραν των 2.700 παραλιών και
 μαρινών σε 21 ευρωπαϊκές χώρες. "Γαλάζιες Σημείες"
 απονεμήθηκαν συνολικά σε 34 οργανωμένες παραλίες
 της Κύπρου.

Οι βραβευμένες παραλίες για το 2001 ήταν οι ακόλουθες:

- Παραλίμνι - παραλία Πρωταρά
- Αγία Νάπα - Κέρμια, Λάντα, Νησί, Μακρόνησος,
 Αγία Θέκλα, Βαθειά Γωνιά, Γλυκό Νερό,
 Κατσαρκά, Αμμος του Καμπούρη και Παντακού
- Λάρνακα - Φοινικούδες, Μακένζυ
- Πεντάκωμο - Παραλία Κάλυμνος ΚΟΤ
- Πύργος - Παναγιές/Αόρατοι
- Αγ. Τύκωνας - Σάντα Μπάρπαρα, Λούρες,
 Βούτσα, Αρμονία, Καστέλλα, Αφροδίτη και Ονήταλος
- Πισσούρι - Παραλία Πισσουριού
- Γεροσκήπου - Δημοτική Πλαζ ΚΟΤ
- Πάφος - Παχύαμμος, Βρυσούδια Α', Βρυσούδια Β',
 Αλυκές, Δημοτικά Μπάνια και Φάρος
- Πέγεια - Δημοτική Πλαζ, Λαουρού
- Πόλη Χρυσοκούς - Δημοτική Πλαζ, Δασουδι ΚΟΤ

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ		ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ	
	2000	2001	2000	2001
Λευκωσία	138	145	20	21
Λεμεσός	156	160	62	64
Λάρνακα	64	58	29	33
Πάφος	55	59	28	33
Αμμόχωστος	29	29	33	44
Σύνολο	442	451	172	195

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα πιο πάνω γραφεία απασχολούσαν περίπου 2000 υπαλλήλους.

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου περί Κέντρων Αναψυχής, η Επιτροπή Κέντρων Αναψυχής, συνηλθε σε δύο συνεδρίες και εξέτασε θέματα που αφορούσαν την έγκριση σχεδίων, την κατάταξη ή ανακατάταξη κέντρων, την ανάκληση άδειας λειτουργίας κέντρων και άλλα θέματα που είχαν σχέση με τη λειτουργία των κέντρων αναψυχής.

Η σύνθεση της Επιτροπής Κέντρων Αναψυχής σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού ήταν η ακόλουθη:

Πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ο Πρόεδρος του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού κ. Α. Παπαδόπουλος. Μέλη της Επιτροπής ήταν η κα Φρ. Μιχαήλ, Γενικός Διευθυντής ΚΟΤ και οι κ.κ. Χρ. Μακρής, Διευθυντής Τουρισμού ΚΟΤ, Σ. Ανθούσης, εκπρόσωπος Υπουργείου Υγείας, Μ. Παπαχριστοδούλου, εκπρόσωπος Υπουργείου Εσωτερικών, Η. Ηρακλέους, εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, Α. Αριστείδου, εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ιδιοκτητών Κέντρων Αναψυχής, Α. Ανδρεάδης, εκπρόσωπος της Ένωσης Δήμων, Π. Δαμιανού, εκπρόσωπος της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου και οι Επαρχοί Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου,

Αμμοχώστου. Κατά την 31ην Δεκεμβρίου 2001 λειτουργούσαν με άδεια του Οργανισμού 3176 Κέντρα Αναψυχής διαφόρων κατηγοριών και τάξεων έναντι 3113 κέντρων που λειτουργούσαν την 31ην Δεκεμβρίου 2000. Κατά το τέλος του 2001 λειτουργούσαν επίσης 551 κέντρα αναψυχής εντός Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων έναντι 540 που λειτουργούσαν την 31ην Δεκεμβρίου 2000. Ο Πίνακας 10 παρουσιάζει τα κατά επαρχία λειτουργούντα κέντρα αναψυχής την 31.12.2000 και 31.12.2001 αντίστοιχα. Ο Πίνακας 11 παρουσιάζει κατά κατηγορία και κατά επαρχία τα λειτουργούντα Κέντρα Αναψυχής την 31.12.2001 εκτός εκείνων που λειτουργούσαν εντός των Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατάρτιση στα Ξενοδοχειακά επαγγέλματα προσφέρεται τόσο από δημόσια όσο και από ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το Υπουργείο Παιδείας λειτουργεί τμήματα Ξενοδοχειακής εκπαίδευσης στις Τεχνικές Σχολές της Λευκωσίας, της Λεμεσού, της Πάφου, της Πόλης Χρυσοκούς, της Λάρνακας και του Παραλιμνίου. Οι Σχολές αυτές προσφέρουν κατάρτιση σε βασικό επίπεδο στα επαγγέλματα του μάγειρα και του τραπεζοκόμου.

ΑΔΕΙΟΥΧΟΙ ΞΕΝΑΓΟΙ ΚΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ (31.12.2001)

Λευκωσία		89
Λεμεσός		97
Λάρνακα		41
Πάφος		35
Αμμόχωστος		14

Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου (ΑΞΙΚ) λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικών Ασφαλίσεων, προσφέρει κύκλους σπουδών Ξενοδοχειακή Διεύθυνση με ειδικεύσεις στους τομείς ματιών, Τροφίμων και Ποτών. Το Ινστιτούτο προσφέρει της κατάρτιση στους κλάδους της Υποδοχής, της Ξενοδοχειακής Οικονομίας, της Ζαχαροπλαστικής και της Γειρικής. Μέσα στο 2001 διάφορες ιδιωτικές Ξενοδοχειακές σχολές και κολλέγια πρόσφεραν κύκλους σπουδών στα Ξενοδοχειακά επαγγέλματα και στη διεύθυνση Ξενοδοχειακών και τουριστικών επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα στην επαγγελματική κατάρτιση που προσφέρεται από διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσια και ιδιωτικά, η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου εκτίμησε τη λειτουργία διαφόρων Σχεδίων Κατάρτισης, με σκοπό είχαν την εξύψωση του επαγγελματικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Σύμφωνα με έρευνα του ΚΟΤ, κατά τη θερινή περίοδο του 2001 απασχολούνταν στη Ξενοδοχειακή βιομηχανία 23000 άτομα περίπου, διαφόρων ειδικοτήτων ενώ άλλα 15600 άτομα περίπου, απασχολούνταν σε κέντρα αναψυχής.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Το επιθεωρητικό προσωπικό του Οργανισμού αποτελείται από 39 επιθεωρητές. Οι επιθεωρητές είναι επιφορτισμένοι με την τακτική επιθεώρηση όλων των τουριστικών επιχειρήσεων που ελέγχει ο Οργανισμός. Πιο συγκεκριμένα ελέγχεται το επίπεδο καθαριότητας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, η τήρηση των εγκεκριμένων τιμών και γενικά η συμμόρφωση των επιχειρηματιών με τις πρόνοιες της σχετικής Νομοθεσίας.

ΑΔΕΙΟΥΧΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Επαρχία	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31.12.2000		ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31.12.2001	
	Ανεξάρτητα	Εντός Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων	Ανεξάρτητα	Εντός Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων
Λευκωσία	634	36	626	31
Λεμεσός	855	112	910	118
Λάρνακα	508	76	503	75
Αμμόχωστος	490	216	527	220
Πάφος	626	100	610	107
Σύνολο	3113	540	3176	551

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (31.12.2001)

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Κατηγορίες	Λευκωσία	Λεμεσός	Αμμόχωστος	Λάρνακα	Πάφος	Παγκύπρια
Εστιατόριο, Ταβέρνα	420	614	349	328	411	2122
Καφετηρία, Πιτσαρία	37	53	32	24	27	173
Σνακ Μπαρ, Μπουρρία, Μπαρ	129	175	120	119	131	674
Διακοθήκη	11	15	19	13	6	64
Καμπαρέ	16	27	5	14	15	77
Μουσικοχορευτικό	13	26	2	5	20	66
Σύνολο	626	910	527	503	610	3176

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

στα πλαίσια της στρατηγικής Μάρκετινγκ για την υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής για τον τουρισμό μέχρι το 2010, έχουν καθοριστεί οι ειδικότεροι στόχοι Μάρκετινγκ, οι οποίοι συνοψίζονται ως ακολούθως:

δημιουργία ξεκάθαρης μοναδικής εικόνας και ακεραιότητας και επανατοποθέτηση της Κύπρου στη διεθνή τουριστική αγορά.

απορροφημένη ανάπτυξη αγορών και τμημάτων τους, προσέλκυση αποδοτικότερης πελατείας του τμήματος αεροπλάνου και θαλάσσιας και καλλιέργεια άλλων τμημάτων. βελτίωση της διαχείρισης του τουριστικού προϊόντος μέσω των οργανωτών ταξιδιών και ανάπτυξη του τομικού τουρισμού.

Από το 2001 ο Οργανισμός συνέχισε τις προσπάθειες στην σταδιακή υλοποίηση της στρατηγικής μάρκετινγκ στην επίτευξη των πιο πάνω στόχων. Συγκεκριμένα κατά το 2001 ο σχεδιασμός των διαφημιστικών εκστρατειών του Οργανισμού σε όλες τις αγορές εστίασε σε ένα μόνο διαφημιστικό οίκο με στόχο την ενοποίηση ενός ενιαίου διαφημιστικού μηνύματος που να ανταποκρίνεται στον στόχο της επανατοποθέτησης της Κύπρου. Επίσης μέσα από τον σχεδιασμό των διαφημιστικών εκστρατειών επιδιώχθηκε η στόχευση των τμημάτων που εξυπηρετούν καλύτερα την επίτευξη των στρατηγικών στόχων του Οργανισμού, π.χ. αποδοτικότερη πελατεία.

Από τις δραστηριότητες Προβολής που υλοποιούνται από τα γραφεία του Οργανισμού εξωτερικό δόθηκε έμφαση στην προσέλκυση πελατών της αγοράς με ειδικά ενδιαφέροντα. Επιπρόσθετα επιδιώχθηκε ο καλύτερος προγραμματισμός και αναβάθμιση των δραστηριοτήτων Προβολής. Για να πετύχει σκοπό αυτό συνεχίστηκε και επεκτάθηκε η συνεργασία του Οργανισμού με εξειδικευμένους οίκους Σχέσεων ή δημοσιογράφους. Η συνεργασία αυτή βοήθησε και στην αύξηση και βελτίωση της ποιότητας που δίδεται στην Κύπρο από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Από τα γραφεία του Οργανισμού στο εξωτερικό υλοποιήθηκαν με εξειδικευμένο προσωπικό, γεγονός που ενισχύει τον τομέα της τουριστικής προβολής, ενώ ταυτόχρονα έχει βοηθήσει και στην διατήρηση των σημαντικότερων επιτευγμάτων τόσο με οργανωτές ταξιδιών, τομικούς πράκτορες και άλλους παράγοντες της

τουριστικής βιομηχανίας όσο και με οργανώσεις και φορείς που σχετίζονται με τα ειδικά τμήματα της αγοράς στα οποία στοχεύει η στρατηγική του Οργανισμού.

Ο Οργανισμός κατέβαλε ιδιαίτερες προσπάθειες για την αύξηση της τουριστικής κίνησης εκτός περιόδου αιχμής και κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες. Συγκεκριμένα κατά την Χειμερινή περίοδο 2000/01 εφαρμόστηκε ειδικό σχέδιο κινήτρων για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού που προνοούσε την παροχή οικονομικής βοήθειας σε οργανωτές ταξιδιών εξωτερικού με στόχο την ενθάρρυνση της αύξησης του τουριστικού ρεύματος κατά τους χειμερινούς μήνες. Το σχέδιο παρατάθηκε και για την χειμερινή περίοδο 2001/02.

Τέλος σημειώνεται ότι οι προσπάθειες Διαφήμισης και Προβολής του Οργανισμού αναπροσαρμόστηκαν μετά τα τρομοκρατικά κτυπήματα στις ΗΠΑ για αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης που δημιουργήθηκε και είχε σοβαρές επιπτώσεις στην διεθνή τουριστική αγορά.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ

Ο Οργανισμός εφαρμόζει μια ολοκληρωμένη στρατηγική επικοινωνίας για την προώθηση του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου και η οποία βασίζεται στην συστηματική προβολή μιας ενιαίας και μοναδικής εικόνας της Κύπρου. Η στρατηγική επικοινωνίας περιλαμβάνει μια σειρά ενεργειών, οι οποίες προωθούν άμεσα το τουριστικό προϊόν της Κύπρου, όπως η διεξαγωγή διαφημιστικών εκστρατειών, η διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής, η φιλοξενία στην Κύπρο τουριστικών επαγγελματιών, δημοσιογράφων και άλλων προσωπικοτήτων και η συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις. Ο Οργανισμός προσδίδει επίσης ιδιαίτερη σημασία στην καλλιέργεια άριστων σχέσεων με τους τουριστικούς επαγγελματίες και άλλους συνεργάτες, καθώς και τα ΜΜΕ στις χώρες – πηγές τουρισμού. Επίδιωξη του Οργανισμού είναι όλες αυτές οι ενέργειες να υποστηρίζονται από τα κατάλληλα έντυπα, οπτικοακουστικά και ηλεκτρονικά μέσα προβολής. Επιπρόσθετα ο Οργανισμός προωθεί και έμμεσα το τουριστικό προϊόν της Κύπρου υποστηρίζοντας ανάλογες ενέργειες των οργανωτών ταξιδιών, καθώς και άλλων επαγγελματιών και φορέων. Οι ενέργειες του Οργανισμού απευθύνονται τόσο προς επαγγελματίες του τουρισμού, όσο και προς καταναλωτές και οργανωμένα σύνολα που σχετίζονται με τα ειδικά τμήματα αγορών στα οποία στοχεύει ο Οργανισμός.

δημιουργία του οργανισμού συνέχισε να επενδύει ένα σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού του για την διεξαγωγή διαφημιστικών εκστρατειών σε ένα σημαντικό αριθμό πηγών τουρισμού. Η κατανομή των πιστώσεων ανάφορες αγορές βασίζεται μεταξύ άλλων και στον βαθμό προτεραιότητας της κάθε αγοράς όπως καθορίζεται στην ετήσια στρατηγική για τον τουρισμό μέχρι το 2010. Όπως αναφέρεται και πιο πάνω ο Οργανισμός ανέθεσε και για το 2001 την παραγωγή του δημιουργικού μέρους των εκστρατειών στον σχεδιασμό όλων των διαφημιστικών εκστρατειών στον χώρο ένα διαφημιστικό οίκο. Χρησιμοποιήθηκε το διαφημιστικό μήνυμα "A whole world on a single plane", το οποίο ανταποκρίνεται και υποστηρίζει τον στόχο της επανατοποθέτησης της Κύπρου στην διεθνή τουριστική αγορά. Παράλληλα με την διεξαγωγή

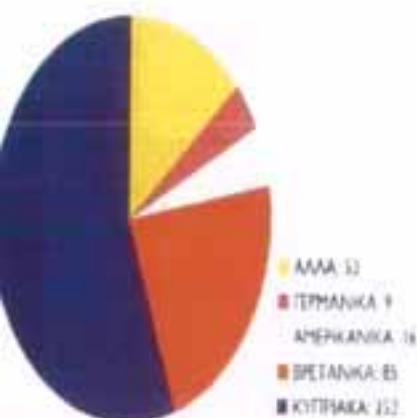
ολοκληρωμένων διαφημιστικών εκστρατειών στις αγορές προτεραιότητας, ο Οργανισμός συνέχισε να ενισχυει τις διαφημιστικές προσπάθειες και στις υπόλοιπες αγορές μεσαίας και χαμηλής προτεραιότητας και ιδιαίτερα στις νέες αγορές της Ανατολικής Ευρώπης μέσα στα πλαίσια του στόχου για ισορροπημένη ανάπτυξη των αγορών και των επιμέρους τμημάτων τους. Σε κύριες τουριστικές αγορές όπως Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Βόρειες Χώρες και Ρωσία οι εκστρατείες του Οργανισμού περιλάμβαναν και τηλεοπτική διαφήμιση ενώ στις υπόλοιπες χώρες περιορίστηκαν σε σημαντικά έντυπα του καταναλωτικού και επαγγελματικού τύπου. Στον Πίνακα 8 πιο κάτω συνοψίζονται οι αγορές στις οποίες πραγματοποιήθηκαν διαφημιστικές εκστρατείες και σημειώνεται κατά πόσο πραγματοποιήθηκε Καλοκαιρινή ή / και Χειμερινή διαφημιστική εκστρατεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

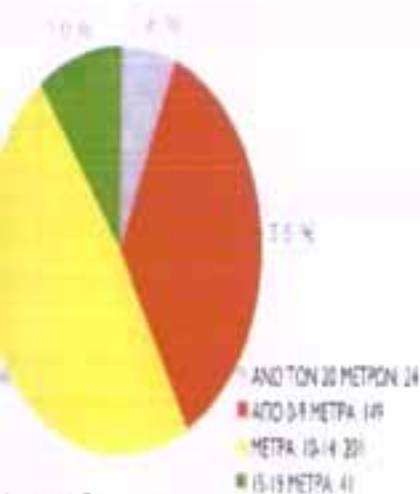
Αγορά	Καλοκαιρινή Διαφημιστική Εκστρατεία 2001	Χειμερινή Διαφημιστική Εκστρατεία 2001
Ηνωμένο Βασίλειο	✓	✓
Γερμανία	✓	✓
Ρωσία	✓	✓
Σουηδία	✓	✓
ΠΑ		✓
Βελγία	✓	✓
Αλβανία	✓	✓
Αυστρία	✓	✓
Αυστραλία	✓	✓
Βέλγιο	✓	✓
Βουλγαρία	✓	✓
Καναδάς	✓	✓
Ελλάδα	✓	✓
Ισπανία	✓	✓
Ολλανδία	✓	✓
Ουγγαρία	✓	✓
Πολωνία	✓	✓
Ρωσικές Χώρες	✓	✓
Σουηδία	✓	
Τσεχοσλοβακία	✓	
Ουκρανία	✓	

Επιπλέον, στις περισσότερες αγορές ο Οργανισμός ενίσχυσε και διαφημιστικές προσπάθειες οργανωτών ταξιδίων και επαγγελματιών.

Διάγραμμα 1
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΝΗΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΣΚΑΦΩΝ (31.12.2001)

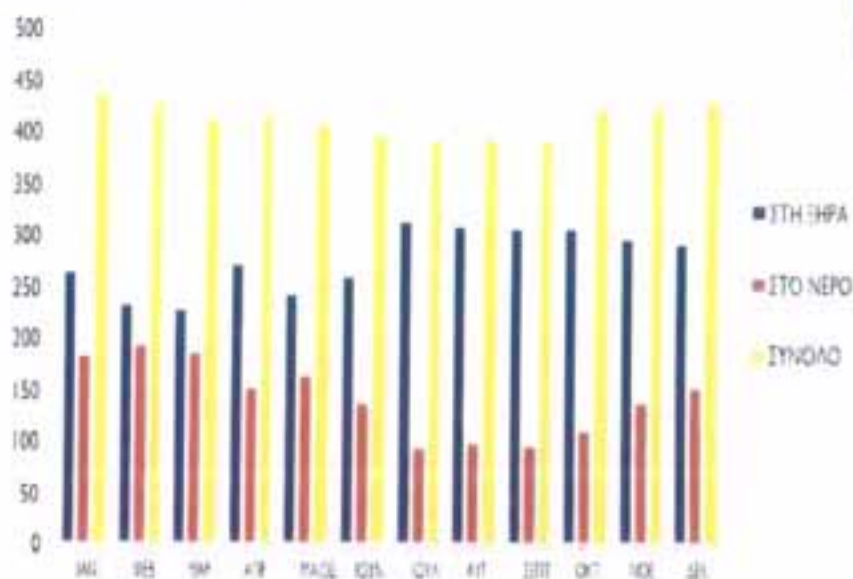

Διάγραμμα 2
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΚΑΦΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ
(31.12.2001)

Διάγραμμα 3
ΦΙΛΕΣΣ ΚΑΤΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

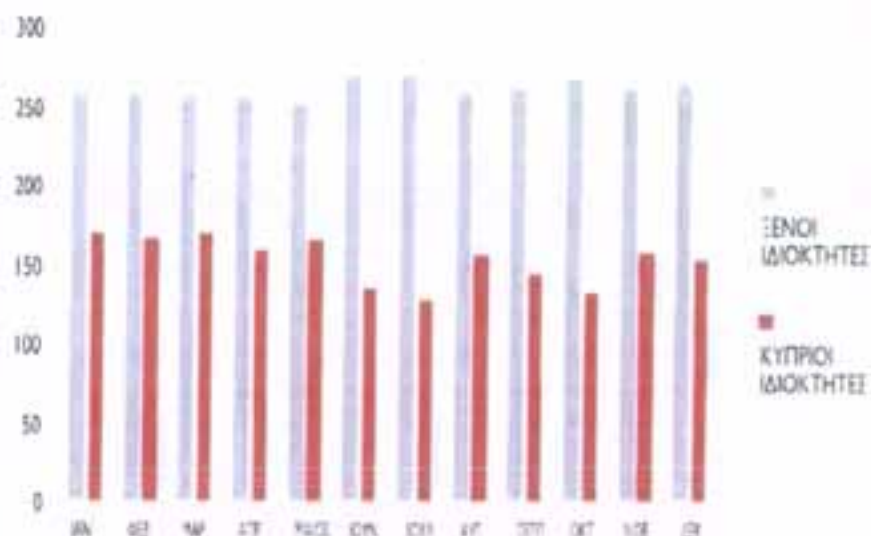
ΣΚΑΦΗ ΣΤΗ ΜΑΡΙΝΑ, 2001

Διάγραμμα 4

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΣΚΑΦΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΝ ΣΤΗ ΜΑΡΙΝΑ ΤΟ 2001

Διάγραμμα 5

2003

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟ 2003

Οι κυριότερες εξελίξεις κατά το 2003 ήταν οι ακόλουθες:

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

Οι αφίξεις επισκεπτών πολυήμερης παραμονής (περιηγητών) ανήλθαν σε 2.303.246 το 2003 σε σύγκριση με 2.418.233 το 2002.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι αφίξεις περιηγητών κατά τους χειμερινούς μήνες (Ιανουάριος-Μάρτιος και Νοέμβριος-Δεκέμβριος) έφθασαν τις 436.854. Οι αφίξεις αυτές αποτελούσαν το 19% των αφίξεων για αλόκληρο το χρόνο σε σχέση με 18,76% το 2002. Το ποσοστό των αφίξεων κατά τους δύο μήνες αιχμής (Ιούλιος και Αύγουστος) αυξήθηκε στο 28% των ολικών ετήσιων αφίξεων από 26% το 2002.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ ΜΕ ΝΑΥΛΩΜΕΝΕΣ ΠΤΗΞΕΙΣ

Μείωση της τάξης του 13,7% σημειώθηκε στις αφίξεις περιηγητών με ναυλωμένες πτήσεις, από 1.520.930 το 2002 σε 1.313.315 το 2003. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των περιηγητών που ήλθαν με ναυλωμένες πτήσεις ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Σουηδία, η Ρωσία, η Νορβηγία, η Ελβετία, η Ιρλανδία και η Δανία.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΚΔΡΟΜΕΩΝ

Οι επισκέπτες μονοήμερης παραμονής (εκδρομείς) έφθασαν τους 113.006 το 2003 σε σύγκριση με 77.024 το 2002, αυξήθηκαν δηλαδή κατά 46,7%. Αύξηση σημειώθηκε στις δύο από τις τρεις κατηγορίες των εκδρομείων, αφού οι ημερήσιοι τουρίστες αυξήθηκαν κατά 22,8%

(από 13.081 το 2002 σε 16.073 το 2003), και οι εκδρομείς που συμμετείχαν σε κρουαζιέρες κατά 59,1% (από 58.747 το 2002 σε 93.468 το 2003).

Αντίθετα οι εκδρομείς που ήταν διερχόμενοι από την Κύπρο μειώθηκαν κατά 33,3% (από 5.196 το 2002 σε 3.465 το 2003).

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των εκδρομείων που συμμετείχαν σε κρουαζιέρες ήταν το Ισραήλ, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Γερμανία και η Ιταλία.

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

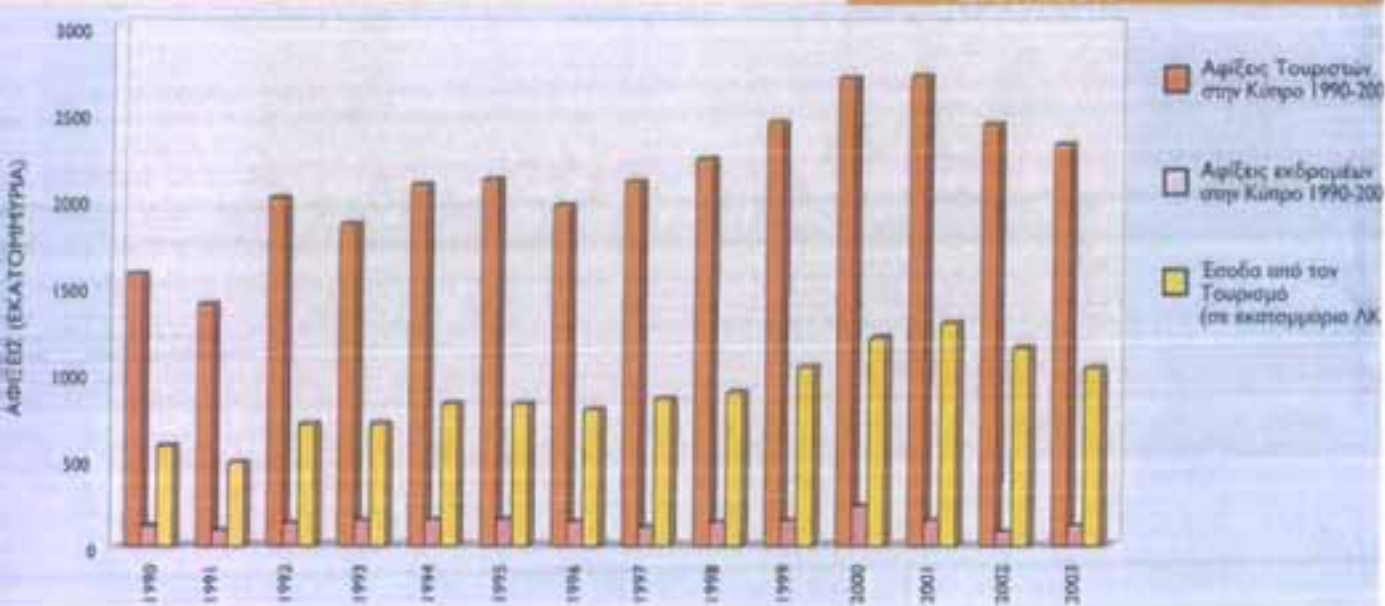
Οι ακαθαρστές εισπράξεις από τον τουρισμό σε ξένο συνάλλαγμα το 2003 έφθασαν τα ΛΚ1.020 εκ. σε σύγκριση με ΛΚ1.136 εκ. το 2002, μειώθηκαν δηλαδή κατά 10,2%. Το έσοδο από τον τουρισμό υπολογίζεται ότι αποτελούσαν το 32,8% των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών για το 2003 σε σύγκριση με 35,6% το 2002.

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Κατά το 2003 λεπτουργήσαν συνολικά 1.788 νέες κλίνες, σε σύγκριση με 2.539 το 2002. Από αυτές, 551 ήταν σε 3 νέες μονάδες ξενοδοχείων αστέρων, και από τις υπόλοιπες 1.237 κλίνες, οι 316 ήταν σε μία νέο μονάδα οργανωμένων διαμερισμάτων Α' τάξης, 760 αφορούσαν 2 νέα τουριστικά χωριά Α' τάξης, 118 κλίνες 19 νέες τουριστικές επαύλεις και 43 κλίνες 8 νέες παραδοσιακές οικοδομές.

Η συνολική προσφορά κλινών σε ορεινό ξενοδοχειακό καταλύματα αυξήθηκε από 94.466 στο τέλος του 2002

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

σε 95.185 στις 31.12.2003. Από τις 95.185 μονάδες που λειτουργούσαν στο τέλος του 2003, 52.974 ήταν σε 242 Ξενοδοχεία αστέρων, 23.313 σε 264 μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων πολυτελείας, Α', Β' και Γ' τάξης, οι 5.718 σε 19 τουριστικά χωριά και οι υπόλοιπες 13.180 σε τουριστικές επαύλεις, τουριστικά διαμερίσματα, επιπλωμένα διαμερίσματα, παραδοσιακές οικοδομές, Ξενοδοχεία χωρίς αστέρια, Ξενώνες και κατασκηνωτικούς χώρους.

Στο τέλος του 2003 βρίσκονταν επίσης υπό ανέγερση 6 Ξενοδοχεία αστέρων με δυναμικότητα 2.257 κλίνες, ένα συγκρότημα οργανωμένων διαμερισμάτων Α' τάξης με 104 κλίνες, 2 τουριστικά χωριά Α' τάξης με 992 κλίνες, 3 συγκροτήματα τουριστικών επαύσεων με 204 κλίνες και 2 μονάδες παραδοσιακών διαμερισμάτων με 10 κλίνες. Επιπρόσθετα γίνονταν επεκτάσεις δυναμικότητας 97 κλινών σε 2 Ξενοδοχεία αστέρων, και 64 κλινών σε ένα συγκρότημα οργανωμένων διαμερισμάτων Β' τάξης.

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Οι διανυκτερεύσεις σε όλες τις κατηγορίες οδειούχων τουριστικών καταλυμάτων το 2003 μειώθηκαν κατά 10,53% σε σχέση με το 2002, φθάνοντας τα 14.457.937 σε σύγκριση με 16.159.347 τον προηγούμενο χρόνο. Μείωση σημειώθηκε στις διανυκτερεύσεις σε όλες τις περιοχές, η οποία κυμαινόταν από 5,37% στην Πάφο μέχρι 17,27% στη Λευκωσία.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Οι αφίξεις τουριστών σε όλες τις κατηγορίες οδειούχων τουριστικών καταλυμάτων το 2003 μειώθηκαν κατά 7,67% σε σχέση με το 2002, φθάνοντας τα 2.231.455 σε σύγκριση με 2.416.761 τον προηγούμενο χρόνο. Μείωση σημειώθηκε στις αφίξεις σε όλες τις περιοχές, η οποία κυμαινόταν από 2,89% στην Λάρνακα μέχρι 15,32% στα Ορεινά Θέρετρα.

ΠΟΣΟΣΤΑ ΜΕΙΣΗ ΚΑΘΑΡΗΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ ΚΛΙΝΩΝ

Η μέση καθαρή πληρότητα κλινών στα τουριστικά καταλύματα υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των διανυκτερεύσεων που δηλώνονται από τους διευθυντές των καταλυμάτων, τη δυναμικότητα σε κλίνες και την πραγματική περίοδο λειτουργίας του κάθε καταλύματος κατά τη διάρκεια του χρόνου.

Η μέση ετήσια πληρότητα σε όλα τα οδειούχα τουριστικά καταλύματα το 2003 μειώθηκε κατά 11,64% σε σχέση με το 2002 (από 62,7% το 2002 σε 55,4% το 2003). Ειδικά σε ότι αφορά το Ξενοδοχεία 1-5 αστέρων το 2003, η μέση πληρότητα τους το 2003 ονήλθε σε 53% σε σύγκριση με 59,87% το 2002, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 11,5%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ 5-1 ΑΣΤΕΡΩΝ 2002-2003

	5*	4*	3*	2*	1*	ΣΥΝΟΛΟ
2002	9429	19781	17519	4407	1274	52410
2003	9443	20863	17173	4415	1080	52974

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΔΕΙΟΥΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ 2002-2003

	ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΠΟΛΥΤ. Α' ΤΑΞΗΣ Β' ΤΑΞΗΣ Γ' ΤΑΞΗΣ			ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ	ΑΛΛΑ*	ΣΥΝΟΛΟ
2002	114	9595	11738	2090	4958	625	12936
2003	114	9869	11432	1898	5718	672	12508

* Τουριστικό Διαμερίσματα, Επιπλωμένα Διαμερίσματα, Τουριστικές Επαύλεις, Ξενοδοχεία Χωρίς Αστέρια, Ξενώνες και Κατασκηνωτικοί Χώροι

ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο Οργανισμός συμμετέχει, μαζί με άλλους Εθνικούς Οργανισμούς Τουρισμού από την Ισπανία και τη Μάλτα στην πιο πάνω συγκριτική μελέτη, η οποία γίνεται από το Πανεπιστήμιο του Νότιγχαμ Ηνωμένου Βασιλείου. Σκοπός της μελέτης είναι να συγκρίνει την ελαστικότητα ζήτησης του τουρισμού για τις χώρες που συμμετέχουν ως προς την τιμή, το εισόδημα και άλλους παράγοντες, και να εξετάσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του τουριστικού τομέα και των υπόλοιπων τομέων των οικονομιών που εξετάζονται.

Το Πρώτο Μέρος της μελέτης, το οποίο καλύπτει το θέμα της ελαστικότητας της ζήτησης του τουρισμού, ολοκληρώθηκε και εγκρίθηκε από την Επιτροπή Παρακολούθησης. Το Δεύτερο Μέρος της μελέτης, το οποίο εξετάζει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του τουριστικού τομέα και των υπόλοιπων τομέων της οικονομίας θα ολοκληρωθεί και θα παραδοθεί στον Οργανισμό στις αρχές του 2004.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΜΕ ΘΕΜΑ «TOURISM MODELLING AND COMPETITIVENESS - IMPLICATIONS FOR POLICY AND STRATEGIC PLANNING»

Ο Οργανισμός υπήρξε συνδιοργανωτής του πιο πάνω συνεδρίου - το οποίο έγινε στις 31.10.-1.11.2003 στην Πάφο - μαζί με τα Πανεπιστήμια Κύπρου και Νότιγχαμ Ηνωμένου Βασιλείου. Στο συνέδριο συμμετείχαν διοικητικοί και ακαδημαϊκοί και προσωπικότητες στον τομέα του τουρισμού απ' όλο τον κόσμο.

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΞΕΝΑΓΩΝ

Ο Οργανισμός προέβη στη διεξαγωγή σχετικής δεγματοληπτικής έρευνας για το πιο πάνω θέμα, στα πλαίσια της οποίας έγινε συλλογή στοιχείων μέσω της συμπλήρωσης σχετικών ερωτηματολογίων από αδειούχους Ξεναγούς και τουριστικούς πράκτορες και η επεξεργασία τους ώστε να εκτιμηθεί η επάρκεια των προσφερόμενων υπηρεσιών Ξεναγής και η ανάγκη επαναλειτουργίας της Σχολής Ξεναγών.

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΑΠΑΝΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

Η Έρευνα για τη Δαπάνη των Περιηγητών διεξάγεται κάθε χρόνο από τη Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, με στόχο την εξακρίβωση της δαπάνης των περιηγητών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Κύπρο. Για το σκοπό αυτό διεξάγονται, πάνω σε μηνιαία βάση, προσωπικές συνεντεύξεις τουριστών κατά την αναχώρησή τους από την Κύπρο.

Στα πλαίσια της πιο πάνω έρευνας για το 2003, έγιναν 29.649 προσωπικές συνεντεύξεις στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου, καλύπτοντας συνολικά 64.625 περιηγητές από τις κυριότερες χώρες-πηγές τουριστικού ρεύματος. Η Έρευνα αυτή αποτελεί την πηγή για τον υπολογισμό των εσόδων από τον τουρισμό και την παρακολούθηση της εξέλιξης της δαπάνης των περιηγητών στην Κύπρο κατά χώρα.

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σχέδιο Οικονομικών Κινήτρων

Το 2003 συνεχίστηκε για δωδέκατη χρονιά η παροχή οικονομικών κινήτρων σε δικαιούχους στο πλαίσιο του Προγράμματος του Αγροτουρισμού.

Το "Σχέδιο Δονηοδότησης Οικοδομών Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής με επικυρωγμένο επιτόκιο για σκοπούς προώθησης του Αγροτουρισμού" έπαισε να ισχύει από την 1.5.2003.

Στα πλαίσια του **Ενιαίου Εγγράφου Προγραμματισμού για τον Στόχο 2**, το οποίο θα συγκριματοδοτηθεί από τα διαρθρωτικά ταμεία, προτάθηκαν:

- Σχέδιο Χορηγιών προς επιχειρήσεις για προώθηση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον Αγροτουρισμό [τουριστικά καταλύματα, ταβέρνες, παραδοσιακά καφενεία, εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών, χειροτεχνιών, εκθετήρια πώλησης παραδοσιακών προϊόντων κλπ] και
- Δράσεις και Μέτρα που αποσκοπούν στην την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου αγροτουριστικού προϊόντος π.χ. δημιουργία θεματικών διαδρομών [π.χ. κρασιού], ποδηλατικών διαδρομών, θεματικών μουσείων, κέντρων πληροφόρησης κλπ. και Δράσεις προώθησης, οργάνωσης και προβολής του τουριστικού προϊόντος της υπαίθρου.

Καταλύματα - Κλίνες

Στις 31.12.2003 βρίσκονταν σε λειτουργία 72 παραδοσιακά καταλύματα σε όλη την Κύπρο, με συνολική δυναμικότητα 575 κλίνες σε 31 κωριά.

Προβολή

Ο Οργανισμός προέβη σε διάφορες δραστηριότητες προβολής του προγράμματος του Αγροτουρισμού σε τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα, άρθρα σε έντυπα μαζικής ενημέρωσης, και παρουσιάσεις σε ημερίδες, εκδηλώσεις και στα ευρωπαϊκά συνέδρια: 1st European Rural Tourism Congress - Ανδaluσία, Ισπανία και "Implications for the Cyprus tourism industry of accession to the European Union" που διοργάνωσε το Βρετανικό Συμβούλιο στην Πάφο.

Εξαιρετικά Έργα

Επικυρωγήθηκαν εξαιρετικά έργα σε κωριά του Αγροτουρισμού. Συνεχίστηκε επίσης η πρωτοβουλία του Οργανισμού για κατασκευή και τοποθέτηση ξύλινων σκάστρων με πινακίδες και κάρτες πληροφόρησης σε κωριά.

Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού

Η Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού, η οποία ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Οργανισμού, συνέχισε τη λειτουργία του Γραφείου της, ως επίσης και της Ιστοσελίδας και Κεντρικού Συστήματος Κρατήσεων - www.agrotourism.com.cy - προσφέροντας την δυνατότητα κρατήσεων μέσω διαδικτύου.

ΓΗΠΕΔΑ ΓΚΟΛΦ

Κατά την διάρκεια του έτους μελετήθηκε από την αρμόδια Επιτροπή, στην οποία συμμετείχε και ο Οργανισμός, διάφορες πτυχές του θέματος της αναθεώρησης της πολιτικής για δημιουργία γηπέδων γκολφ. Τον Νοέμβριο, η Κυπριακή Ομοσπονδία Γκολφ διοργάνωσε το Δεύτερο Ανοικτό Κυπριακό Ερασιτεχνικό Γηπέδου Γκολφ. Ο Οργανισμός ήταν αποκλειστικός χορηγός του επίσημου δείγνου κατά την διάρκεια του οποίου έγινε η τελετή βράβευσης.

ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου (ΑΞΙΚ) που λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, προσφέρει κύκλους σπουδών στην Ξενοδοχειακή Διεύθυνση με ειδικεύσεις στους τομείς Οσμίων, Τροφίμων και Ποτών. Το Ινστιτούτο προσφέρει επίσης κατάρτιση στους κλάδους της Ξενοδοχειακής Οικονομίας, της Κοροπλαστικής και της Μαγειρικής. Μέσα στο 2003 άφηρες ιδιωτικές Ξενοδοχειακές σχολές και καλλέγια άσφεραν κύκλους σπουδών στα Ξενοδοχειακά αγγέλματα και στη διεύθυνση Ξενοδοχειακών και οριστικών επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα από την αγγελατική κατάρτιση που προσφέρεται από τα άφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσια και ιδιωτικά, η κή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου νέχισε τη λειτουργία διαφόρων Σχεδίων Κατάρτισης, με σκοπό είναι την εξύψωση του επαγγελματικού πένδου του ανθρώπινου δυναμικού.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Σύμφωνα με έρευνα του ΚΟΤ, κατά τη θερινή περίοδο το 2003 απασχολούνταν στη Ξενοδοχειακή βιομηχανία 25.000 άτομα περίπου, διαφόρων ειδικοτήτων ενώ άλλα 16.000 άτομα περίπου, απασχολούνταν σε κέντρα αναψυχής.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Το επιθεωρητικό προσωπικό του Οργανισμού αποτελείται από 41 επιθεωρητές. Οι επιθεωρητές είναι επιφορτισμένοι με την τακτική επιθεώρηση όλων των τουριστικών επιχειρήσεων που ελέγχει ο Οργανισμός. Πιο συγκεκριμένα ελέγχεται το επίπεδο καθαριότητας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, η τήρηση των εγκεκριμένων τιμών και γενικά η συμμόρφωση των επιχειρηματιών με τις πράνοιες της σχετικής Νομοθεσία

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΑΔΕΙΟΥΧΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ

Επαρχία	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31.12.2002		ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31.12.2003	
	Ανεξάρτητα	Εντός Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων	Ανεξάρτητα	Εντός Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων
Λευκωσία	651	31	657	31
Λεμεσός	933	117	936	114
Λάρνακα	509	81	495	75
Αμμόχωστος	544	226	530	221
Πάφος	606	110	604	112
Σύνολο	3243	565	3222	553

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (31.12.2003)

Κατηγορίες	Λευκωσία	Λεμεσός	Αμμόχωστος	Λάρνακα	Πάφος	Παγκύπρια
Εστιατόρια, Ταβέρνα	434	636	345	321	411	2147
Καφέτσηρια, Πισσαρία	42	48	33	22	30	175
Σνακ Μπαρ, Μπιραρία, Μπαρ	137	179	126	116	125	683
Δισκοθήκη	16	16	19	13	8	72
Καμπορέ	16	27	5	16	15	79
Μοβακχορευτικό	12	30	2	7	15	66
Σύνολο	657	936	530	495	604	3222

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Η καλοκαιρινή εκστρατεία περιλάμβανε κυρίως διαφήμιση στον τύπο με διαφημιστικά άρθρα και εξωτερική διαφήμιση. Τηλεοπτική διαφήμιση πραγματοποιήθηκε στο Ην. Βασίλειο και την Γερμανία. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε διαφημιστική εκστρατεία στα διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα CNN International και Eurosport με στόχο την ενίσχυση της πιο πάνω διαφημιστικής εκστρατείας. Η εκστρατεία από αυτά τα διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα είχε ιδιαίτερη σημασία για τις αγορές εκείνες στις οποίες διατέθηκαν μικρότερα ποσά για διαφήμιση ή / και δεν καλύπτονταν με τηλεοπτική διαφήμιση.

Τον Φεβρουάριο 2003 υπογράφηκε συμβόλαιο συνεργασίας με τον νέο διαφημιστικό οίκο, Scholtz & Friends. Επιλέχθηκε μετά και από την διεξαγωγή έρευνας Concept testing σε κύριες αγορές, νέα δημιουργική ιδέα η οποία θα χρησιμοποιηθεί για τις εκστρατείες του Οργανισμού τουλάχιστον για τα επόμενα δύο χρόνια. Η νέα δημιουργική ιδέα που τελικά επιλέχθηκε χρησιμοποιεί το σλόγκαν «Κύπρος το νησί για όλες τις εποχές». Για την υλοποίηση της νέας δημιουργικής ιδέας εφαρμόστηκε πρωτοποριακή τεχνική φωτογράφισης και κινηματογράφησης. Μετά την ολοκλήρωση της

φωτογράφισης και κινηματογράφησης στην Κύπρο ετοιμάστηκε το νέο δημιουργικό τόσσο για την έντυπη διαφήμιση όσο και για την τηλεόραση. Ακολούθως έγιναν οι αναγκαίες μεταφράσεις και προσαρμογές σε διάφορες γλώσσες για την υλοποίηση της διαφημιστικής εκστρατείας Χειμώνας 2003 σε συνολικά 14 χώρες-πηγές τουρισμού. Πριν το ξεκίνημα της εκστρατείας Χειμώνας 2003 ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση έρευνας σε 5 κύριες αγορές-πηγές τουρισμού για την εξακρίβωση της αποδοτικότητας της εκστρατείας, εφόσον ήταν η πρώτη εκστρατεία κατά την οποία χρησιμοποιήθηκε η νέα δημιουργική ιδέα.

Η δεύτερη φάση της έρευνας θα πραγματοποιηθεί κατά το 2004 μετά το ξεκίνημα της Καλοκαιρινής εκστρατείας 2004. Παράλληλα κατά το 2003 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση και στην προώθηση του εσωτερικού τουρισμού. Πραγματοποιήθηκε τόσο Καλοκαιρινή όσο και Χειμερινή διαφημιστική εκστρατεία στην Κύπρο για την οποία χρησιμοποιήθηκε το σλόγκαν «Κύπρος άλλο να την ζεις και άλλο να την χαίρεσαι». Εντός του 2003 ολοκληρώθηκε και ο σχεδιασμός για την διαφημιστική εκστρατεία του Οργανισμού για το 2004 σε 20 χώρες-πηγές τουρισμού. Αποφασίστηκαν η στρατηγική και οι στόχοι της εκστρατείας, οι χώρες στις οποίες θα πραγματοποιηθεί

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Αγορά	Καλοκαιρινή διαφημιστική εκστρατεία	Ενίσχυση ενδιάμεσης καλοκαιρινής διαφημιστικής εκστρατείας	Χειμερινή διαφημιστική εκστρατεία
Ηνωμένο Βασίλειο	✓	✓	✓
Ιρλανδία	✓	✓	✓
Γερμανία	✓	✓	✓
Δανία	✓	✓	✓
Φινλανδία	✓	✓	✓
Νορβηγία	✓	✓	✓
Σουηδία	✓	✓	✓
Γαλλία	✓	✓	✓
Ελβετία	✓	✓	✓
Ολλανδία	✓	✓	✓
Βέλγιο/Λουξεμβούργο	✓	✓	✓
Αυστρία	✓	✓	✓
Ρωσία	✓	✓	✓
Πολωνία	✓	✓	✓
Ελλάδα		✓	✓
Ιταλία		✓	✓
Ισραήλ		✓	✓
Τσεχία		✓	✓
Ουγγαρία		✓	✓
Αραβικές Χώρες		✓	✓

εκστρατεία, το ποσό που θα διατεθούν και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν. Ετοιμάστηκαν οι γενικοί και τεχνικοί όροι και ζητήθηκαν προσφορές για τον σχεδιασμό και την αγορά χώρου / χρόνου στα ΜΜΕ. Αρχίσει η αξιολόγηση και κατακύρωση των προσφορών και μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου είχαν ήδη κατακυρωθεί οι προσφορές για 6 χώρες.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω συνεκίστηξε η καταχώρηση μεμονωμένων διαφημίσεων για την υποστήριξη ειδικών αφιερωμάτων για την Κύπρο και παράλληλα ο Οργανισμός συνεργάστηκε με τους οργανωτές ταξιδιών στο εξωτερικό για την διαφήμιση και προβολή της Κύπρου.

Στον πίνακα 12 πιο πάνω συνοψίζονται οι αγορές στις οποίες πραγματοποιήθηκαν διαφημιστικές εκστρατείες κατά το 2003 και σημειώνεται κατά πόσο πραγματοποιήθηκε Καλοκαιρινή ή και ενίσχυση ενδιάμεσης καλοκαιρινής ή/και Χειμερινή διαφημιστική εκστρατεία.

Προβολή και Δημόσιες Σχέσεις

Ο Οργανισμός συνέχισε και το 2003 να καταβάλλει ιδιαίτερες προσπάθειες για τον καλύτερο προγραμματισμό και αναβάθμιση των Εκδηλώσεων Προβολής και Δημοσίων Σχέσεων που διοργανώνει. Προς την κατεύθυνση αυτή προωθήθηκε η συνεργασία με Οίκους Δημοσίων Σχέσεων σε σημαντικές αγορές και η ενίσχυση των Γραφείων Εξωτερικού με εξειδικευμένο προσωπικό. Όλες οι εκδηλώσεις προβολής που διοργανώνονται από τα γραφεία του Οργανισμού στο εξωτερικό περιλαμβάνονται στο Ετήσιο Σχέδιο Δραστηριοτήτων, το οποίο είναι ένα σημαντικό εργαλείο προγραμματισμού και παρακολούθησης των δραστηριοτήτων του Οργανισμού στον τομέα της Προβολής. Διοργανώνεται ένα μεγάλο φάσμα εκδηλώσεων όπως Κυπριακές βραδιές / Κυπριακές εβδομάδες, παρουσιάσεις ή εκπαιδευτικά σεμινάρια (workshops) για την Κύπρο σειρά παρουσιάσεων (roadshows), ειδικές εκδηλώσεις προβολής της Κύπρου στους κλιμακωτούς, ημέρες πληροφόρησης του κοινού σε ταξιδιωτικά γραφεία κ.α. Παράλληλα τα Γραφεία του Οργανισμού στο εξωτερικό συμμετέχουν και σε εκδηλώσεις που διοργανώνονται από οργανωτές ταξιδιών, άλλους τουριστικούς επαγγελματίες, φορείς, κλπ. Ενδεικτικά αναφέρονται συνοπτικά ορισμένες από τις κυριότερες ενέργειες τουριστικής προβολής και δημοσίων σχέσεων που διοργανώθηκαν από τα Γραφεία του Οργανισμού στο εξωτερικό κατά χώρα:

Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία

Παρά τον πόλεμο στο Ιράκ, η Κύπρος παρέμεινε ψηλά στις προτιμήσεις των Αγγλων τουριστών με αποτέλεσμα οι αφίξεις, σε σύγκριση με το 2002, να ήταν περίπου

οι ίδιες για το Ηνωμ. Βασίλειο, ενώ ανοδική αύξηση στις αφίξεις καταγράφηκε για την Ιρλανδική αγορά. Το 2003 συνεκίστηξε με έντονους ρυθμούς η διαφημιστική εκστρατεία του Οργανισμού, στην τηλεόραση, τον τύπο καθώς και η εξωτερική διαφήμιση με γιγαντοσφίσεις τόσο στον υπόγειο σιδηρόδρομο όσο και σε σταθμούς τρένων στο Λονδίνο.

Παράλληλα υπήρξε έντονη δραστηριοποίηση στον τομέα των δημοσίων σχέσεων με διοργάνωση πολλών ενημερωτικών ταξιδιών στην Κύπρο για τηλεοπτικούς συνεργάτες και δημοσιογράφους με αποτέλεσμα τη δημοσίευση πολλών ευνοϊκών άρθρων για την Κύπρο. Έγινε ειδική προσπάθεια για την ανάπτυξη ειδικών τμημάτων αγοράς, όπως το γκολφ, το περπάτημα και την ποδηλασία καθώς και εξειδικευμένες προσπάθειες για την προβολή της συνεργασίας του Οργανισμού με τη Βρετανική Ολυμπιακή Επιτροπή με τη διοργάνωση ειδικής δημοσιογραφικής διάσκεψης και την ετοιμότητα ειδικών καταχωρήσεων για διαφημίσεις στον τύπο.

Εκτός από τη συμμετοχή του Γραφείου σε τουριστικές εκθέσεις σε σημαντικές πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην προβολή του τουρισμού συνεδρίων και κινήτρων με τη διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων μέσα στα πλαίσια των εξειδικευμένων εκθέσεων CONFEX και M&IT και με τη διοργάνωση ενημερωτικών ταξιδιών στην Κύπρο για οργανωτές συνεδρίων. Ο Οργανισμός συμμετείχε επίσης για πρώτη φορά σε εξειδικευμένη έκθεση Γκολφ.

Ο Οργανισμός υποστήριξε το Ετήσιο Συνέδριο του συνδέσμου ανεξάρτητων ταξιδιωτικών πρακτόρων Advantage στην οποία συμμετείχαν 450 άτομα. Για προβολή των ιδιαιτεροτήτων που προσφέρει η Κύπρος το χειμώνα διοργανώθηκε σειρά παρουσιάσεων με συμμετοχή Κυπρίων επαγγελματιών σε έξι διαφορετικές πόλεις της Αγγλίας. Έγιναν παράλληλα παρουσιάσεις σε νέους οργανωτές τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων. Μέσω στα πλαίσια των προσπαθειών για προβολή της Κύπρου εντατικοποιήθηκαν οι επισκέψεις των λειτουργών πωλήσεων σε ταξιδιωτικά γραφεία κατά τις οποίες δόθηκε έμφαση στην ενημέρωση των συνεργατών της Κύπρου για τη νέα στρατηγική και τους στόχους του Οργανισμού και την ποικιλία εμπειριών που μπορεί να προσφέρει η Κύπρος.

Στην Ιρλανδία έγιναν παρουσιάσεις (roadshows), της Κύπρου σε διάφορες πόλεις. Έγιναν επίσης ειδικές εκδηλώσεις για προβολή των νέων πτησεων προς την Κύπρο καθώς και εκδήλωση για προβολή των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η Κύπρος για προετοιμότητα αθλητικών ομάδων με συμμετοχή της Ιρλανδικής Ολυμπιακής Επιτροπής και του Ολυμπιακού Συνδέσμου Ιρλανδίας για αθλητές με ειδικές ανάγκες.

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Η Μαρίνα Λάρνακας λειτουργεί με βάση τις πρόνοιες του Περι Μαρινών Νόμου 4/77 και τις σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου. Η διοίκηση, εκμετάλλευση και λειτουργία της, έχει ανατεθεί στον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού από τον Ιούνιο του 1976.

Η Μαρίνα το 2003 όπως και τα προηγούμενα χρόνια, λειτουργήσε κάτω από συνθήκες υπερ-πληρότητας. Η ζήτηση θέσεων, τόσο από το εξωτερικό, όσο και από ντόπιους Κύπριους ιδιοκτήτες σκαφών ήταν εξαιρετικά έντονη. Από τα σκάφη που βρίσκονταν στη Μαρίνα στο τέλος του 2003, 296 (70%) ήταν κυπριακής και 125 (30%) ήταν ξένης ιδιοκτησίας. Μέσα στο 2003 πραγματοποιήθηκαν 593 αφίξεις και 553 αναχωρήσεις προς και από τη Μαρίνα αντίστοιχα, σε σύγκριση με 593 αφίξεις και 543 αναχωρήσεις το 2002.

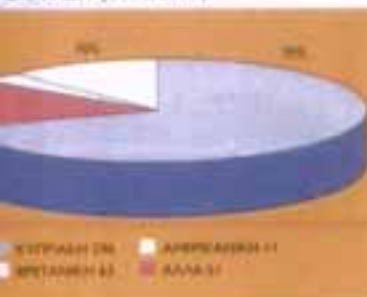
Η εθνικότητα και τα μήκος των σκαφών στη Μαρίνα ο αριθμός σκαφών και οι αφίξεις/αναχωρήσεις κατά μήνα παρουσιάζονται στα Διαγράμματα 2-7. Οι βασικές υπηρεσίες που παρέχονται στη Μαρίνα είναι οι ακόλουθες:

- Διευκολύνσεις για ασφαλή πρόσδεση σκαφών και σύνδεση τους σε παρακές ηλεκτρικού ρεύματος και νερού.
- Ανέλκυση καθέλκυση και επισκευή/συντήρηση σκαφών αναψυκής από ανεξάρτητες εταιρείες.
- Δίκτυο πυρασφάλειας με πυροσβεστικό σημείο συνδεδεμένο με κεντρικό σύστημα παρακής νερού υπό πίεση.
- Παρακή βοήθειας και ρυμούλκησης σκαφών.
- Παρακή ναυτικών πληροφοριών μέσω ασυρμάτου πολύ υψηλών θαλάσσιων συχνοτήτων (VHF).
- Συλλογή και απομάκρυνση σκυβάλων, ακρήστων μηχανελαίων, τοξικών αποβλήτων και υλικών των σκαφών.
- Παρακή μετεωρολογικών πληροφοριών και μετάδοση προειδοποιητικών δελτίων θύελλας σε συνεργασία με τη Μετεωρολογική Υπηρεσία.
- Παρακή γενικών πληροφοριών για τη Μαρίνα και την Κύπρο γενικά.
- Κατευθείας τηλεφωνική σύνδεση με όλα σχεδόν τα μέρη του κόσμου.
- Σύνδεση και παρακή υπηρεσιών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) μέσω του Διαδικτύου (Internet).
- Διεκπεραίωση αλληλογραφίας και μηνυμάτων μέσω τηλεμοιότυπου (φαξ).
- Κτίρια κοινόχρηστων υπηρεσιών με αποχωρητήρια, ντους, πλυντήρια ρούχων και μίνι-αποθηκευτικούς χώρους για τα σκάφη.

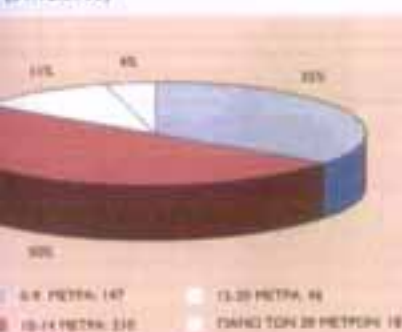

MARINA ΛΑΡΝΑΚΑΣ

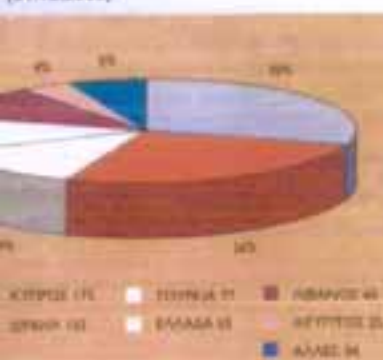
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΝΗΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΣΚΑΦΩΝ (31.12.2003)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΚΑΦΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ
(31.12.2003)

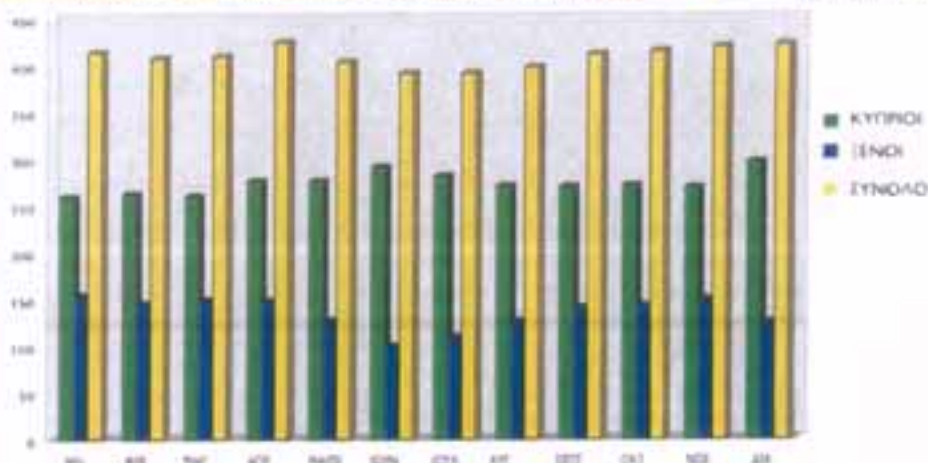

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4
ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ
(31.12.2003)

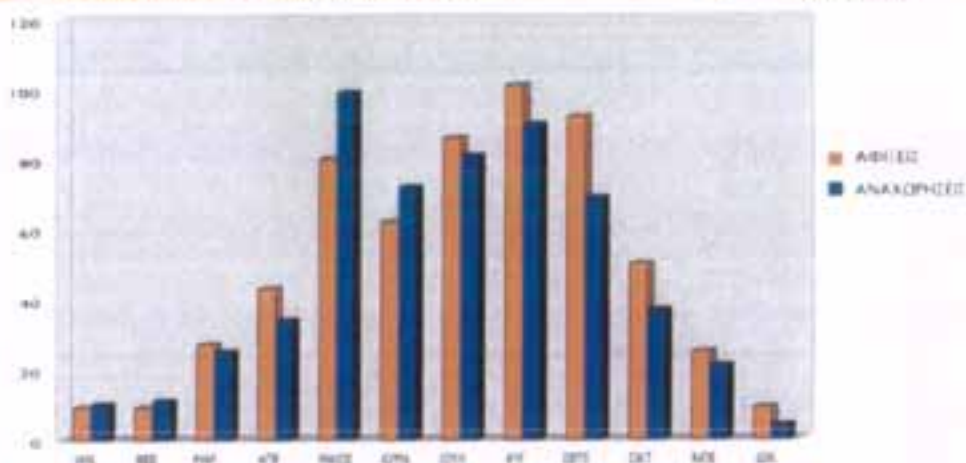
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΣΚΑΦΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΜΑΡΙΝΑ 2003

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

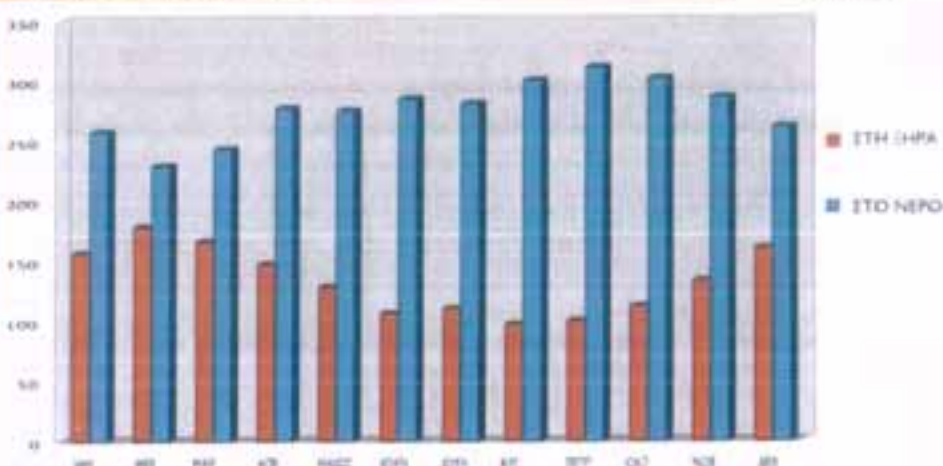
ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΣΚΑΦΩΝ ΤΟ 2003

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

ΣΚΑΦΗ ΣΤΗ ΜΑΡΙΝΑ, 2003

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

ΕΛΛ

Έκθεση Έκθεση 2003

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είναι γεγονός ότι στις μέρες μας ότι ο Τουριστικός Ανταγωνισμός έχει οξυνθεί σημαντικά, τόσο από πλευράς των τουριστικών επιχειρήσεων, όσο και από πλευράς των νέων τουριστικών προορισμών. Ο "Τουρίστας" είναι γενικά πιο απαιτητικός, δραστήριος, καλός γνώστης των τουριστικών προορισμών, με ανάγκες οι οποίες διαφοροποιούνται συνεχώς.

Μέσα σε αυτό το ανταγωνιστικό περιβάλλον, η Κύπρος θα πρέπει να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες και να προστατευτεί από τις απειλητικές μεταβολές που παρουσιάζονται. Ακόμα καλείται να αξιοποιήσει σωστά την εμπειρία τόσων χρόνων στην Τουριστική Βιομηχανία και στα πλαίσια των καινούργιων δεδομένων να ξεκινήσει τη νέα πορεία για τον Κυπριακό Τουρισμό.

Βάση αυτού έχει τεθεί το όραμα από πλευράς του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού: «Κύπρος: ένας ποιοτικός τουριστικός προορισμός που να ικανοποιεί τον επισκέπτη με ποικίλα ενδιαφέροντα και αναζητήσεις και να διασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής για τον ντόπιο».

Έτσι θα μπορέσει να διασφαλίσει την ποιότητα της τουριστικής εμπειρίας, του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και της ποιότητας ζωής των κατοίκων αξιοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους χωρίς να τους καταπονεί. Με αυτό τον τρόπο θα επιτρέπει στον προορισμό να ανταποκριθεί επιτυχώς στις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες τόσο του επισκέπτη όσο και του ντόπιου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

www.visitcyprus.cy

Κέντρο πληροφοριών ΚΟΤ

Αγροτουρισμός στην Κύπρο – www.agrotourism.com.cy

Ιστορία της Κύπρου